IRINA GURO

CUTEZĂTORII

DRUMUL SPRE RÜBEZAHL

editura albatros

EDITORIAL

IRINA GURO

DRUMUL SPRE RÜBEZAHL

În românește de
TATIANA NICOLESCU

EDITURA ALBATROS

Ilustrația copertei : KALAB FRANCISC

Titlul lucrării în original :

Ирина Гуро
ДОРОГА НА РЮБЕЦАЛЬ

Издательство «Молодая гвардия»
1970

PARTEA ÎNTÎI

Cuvîntul german „wandern" mi s-a părut totdeauna mai bogat în înţelesuri decît o arată dicţionarele. Care ar fi echivalenţele lui : „a hoinări" ? „a călători" ? Acestor accepţiuni le scapă esenţialul : magia Drumului, misterul Şerpuişului, presimţirea fericită a Vîrfului atins.

Pe lîngă aceasta, în tălmăcirea închipuirii mele, „wandern" se asociază totdeauna cu ideea de „a merge pe jos". La care aş mai adăuga şi ceva din nuanţa expresiei ruseşti : „a umbla de colo pînă colo".

Am pornit la drum dis-de-dimineaţă. Acum, înainte de începerea sezonului turistic, satul acela aşezat în munţi era curat, pustiu şi plin de pitoresc, coborît parcă dintr-o ilustrată. Drumul urca în spirală, înlănţuind muntele, pietricelele se rostogoleau sub apăsarea pasului. Murmurînd în surdină, firul apei apărea şi dispărea aproape pe neobservate, cînd la stînga cînd la dreapta lui. Drumul era pustiu. Satele aşezate pe margine erau însă atît de dese, la distanţă atît de mică unul de altul, încît nu simţeai cîtuşi de puţin povara timpului.

La drept vorbind, mergeam destul de încet, cu toate că rucsacul nu era greu şi nici obosită nu mă simţeam. Îmi propusesem, de fapt, să merg agale, ca să examinez drumul, să privesc într-o parte, în alta. S-ar fi zis că unicul meu scop în viaţă era să ajung sus în vîrful Rübezahl. Şi dacă ar fi să vorbim cinstit, aveam eu oare alt scop ? Nu. Planul pe care mi-l făurisem undeva în adîncul sufletului era cu totul iluzoriu. S-a zis de mult cu tot ceea ce a fost cîndva.

Am aruncat o privire pe hartă : e limpede, voi ajunge la Schöneberg după-amiază. Ce contează ? Şi ce rost are să mă tot gîndesc la blestemata aceea de *„Bierhalle"* [1] aşe-

[1] Berărie (în limba germană, în original). (n. t.).

zată undeva la marginea dinspre est a acestei comune ? Fără doar şi poate că această mică berărie de ţară ce purtase altădată firma idilică „La umbra teiului" nu mai există de mult. După cum nu mai există nici căsuţa aceea curată, cu acoperiş de ţiglă, pe care eu niciodată n-am văzut-o, dar mi-o închipui atît de bine.

Ar fi fost chiar de mirare să se mai păstreze ceva de atunci. Cîte bombe incendiare n-au căzut prin aceste locuri, cîte obuze n-au sfîrtecat pămîntul, cîte tancuri nu l-au răscolit, cîte mine n-au năruit zidurile caselor ! Mica berărie „La umbra teiului" n-avea cum să fi rezistat la furtuna vieţii !

Şi chiar de-ar fi rezistat, chiar de-ar mai sta în picioare zidurile puternice de piatră gălbuie, acoperite cu viţă de vie, chiar dacă în mijlocul curţii s-ar mai înălţa, nevătămat, bătrînul tei, cum mi-aş putea imagina că au mai rămas în viaţă oamenii de altădată ? Ei nu au, ca bătrînul tei, rădăcini pe care să le înfigă adînc în acest petic de pămînt. Şi chiar dacă ar mai exista, pot ei să schimbe ceva ? În definitiv, ce importanţă mai pot avea toate aceste perturbări ?!

Totuşi... totuşi aveam mereu impresia că-mi apare înaintea ochilor căsuţa curată cu zidurile gălbui, semănînd parcă a canton de cale ferată, şi firma cu litere gotice : „Zur Linde".

O casă pe care n-o văzusem niciodată, o firmă pe care n-o citisem niciodată.

Soarele se ridicase în înaltul cerului. Drumul era străjuit de o parte şi de alta de castani împodobiţi cu flori albe, roz, ba chiar roşii. Ce primăvară darnică se anunţa ! Iarba crescuse cu atîta bucurie, cu atîta elan, încît ai fi zis că pe pămînt nu mai există coasă. Pe acoperişul frizeriei stătea barza, trainic înfiptă într-un picior de parcă urma să stee aşa pînă la sfîrşitul lumii.

Cum o pornisem ceva mai iute, spre amiază am dat cu ochii de un indicator pe care scria : *Ambach, 15 km pînă la vîrful Rübezahl.* Aşadar, iată satul Ambach. Alături, un anunţ : *Spre grota Duhul pădurilor, pe potecă la dreapta.*

Extraordinar ! Adevărată minune ! Grota s-a păstrat ! Fără a mai sta pe gînduri, am luat-o la dreapta, pe potecă.

Drumul a fost scurt. Iată căsuţa de păpuşi ca din basm cu perdeluţe albe şi ferestruici. Peretele din spate

este lipit de o stîncă abruptă, destul de înaltă. Şi în stîncă — grota.

Am recunoscut din prima clipă şi căsuţa, şi grota, deşi nu le văzusem niciodată pînă atunci. Mă aşteptam să văd ieşind un invalid cu un picior de lemn, cu pantalonii prinşi în bretele, cu o pipă de lut în dinţi — ca atunci, ca altădată.

De grotă se apropie o pereche : un băieţandru roşcat, cu părul aspru numai cîrlionţi, şi o fată, o adolescentă, cam stîngace, care se ţinea însă drept şi privea în jur nedumerită, cu ochi ceacîri ca de pisică. Mai erau acolo şi alţii : două fete cu ochelari şi biciclete, o turistă în vîrstă, toată încovoiată sub greutatea rucsacului, şi un SA-Mann care îşi lăsase motocicleta drept în mijlocul potecii.

— Domnule custode, sînteţi aşteptat ! strigă piţigăiat una dintre bicicliste.

Nici un răspuns. Prin fereastra deschisă se auzea urlînd cu disperare radioul. Un glas de bărbat striga cu patimă, repede, una după alta, fraze scurte, cu o dicţiune atît de proastă, încît nu se putea înţelege ce spune.

— Piticul Macină-Vorbe ţine un discurs în Palatul sporturilor, explică tînărul.

Fata aruncă o privire plină de teamă spre cel din Sturmabteilung.

— Hei, omule, trezeşte-te ! strigă acesta la rîndul său, destul de blajin.

Uşa se deschise : apăru un invalid cu picior de lemn, cu pantalonii prinşi în bretele şi o pipă de lut în dinţi.

— Domnii doresc să viziteze grota Duhul pădurilor ? şi fără să mai aştepte vreun răspuns, adăugă repede fraza învăţată pe de rost : Intrarea o marcă. Soldaţii şi copiii jumătate de preţ.

Apoi dispăru în casă pentru a reapare peste o clipă îmbrăcat într-un veston militar ros.

— Poftiţi după mine ! rosti el cu un glas ce semăna mai curînd a lătrat.

În grota pe jumătate cufundată în întuneric era murdar. Nişte pietre de un cenuşiu-verzui stăteau îngrămădite într-o dezordine suspect de pitorească, ce trăda evidenta intervenţie a paznicului.

— Iată lăcașul Duhului pădurilor, rosti invalidul pe un ton solemn, apoi lovi cu pumnul în zid.

În aceeași clipă răsună un urlet, ai fi zis că cineva nevăzut pornise să șuiere într-o ulcică goală, după care urmă un rîs sinistru. Din tavanul grotei căzură bucățele de tencuială.

— Colosal ! zise una dintre bicicliste.

Dar cu asta nu s-a terminat. Din adîncimea neagră a grotei apăru o pată albă, turtită, fără nici un fel de formă ! Ea prinse conturul unui trup omenesc, de o lungime nefirească.

Cele două domnișoare chițăiră cum se și cuvenea cînd fantoma le amenință cu vălul ei alb.

— Haide, potolește-te ! zise SA-Mann-ul, făcînd un pas înainte ca și cînd ar fi vrut să ia apărarea celorlalți.

Fantoma se clătină pe picioarele ei nesfîrșite, scoase cîteva sunete prelungi, ca niște scîncete, de ai fi zis că suferă de durere de dinți, și apoi dispăru.

Cu acestea, programul se epuiză și grupul ieși din grotă. Paznicul făcu ocolul tuturor cu chipiul în mînă. SA-Mann-ul plăti jumătate din tarif, adăugînd că picioroangele ar fi putut fi mai înalte.

În aceeași clipă apăru un băiețel de vreo zece ani, fluturînd în mînă un ghiozdan din piele de vițel.

— Ce-ați învățat azi la școală, Rudi ? îl întrebă sever bătrînul.

— Astăzi n-am avut lecții, declară vesel băiatul. Am stat și am ascultat la radio discursul doctorului Goebbels, ministru al Reichului.

Tînărul roșcat și fata cu ochi ceacîri schimbară priviri și, abia ținîndu-se să nu izbucnească în rîs, o porniră la vale.

Peste cîteva clipe ședeau în cafeneaua minusculă „La Duhul pădurii". Gazda, o femeie grasă și rumenă, le aduse două căni cu bere pe care le așeză pe niște suporturi de carton viu colorate, înfățișînd grota.

La măsuța de alături patru indivizi din Sturmabteilung jucau domino. În colț : un grup nu prea mare de bărbați ascultau perorînd un om voinic cu burta cît toate zilele și cu o mustață uriașă, care îi dădea un aer belicos.

— Saar-ul a fost un început promițător, spunea acesta, pronunțînd foarte accentuat litera „r", de parcă ar fi rostogolit-o.

— E măcelarul de la noi din sat. Vine aici în fiecare sîmbătă să mai trăncăne. La noi, în Schöneberg, toți s-au plictisit de el, pe cînd aici tot mai găsește traieri care să-l asculte, șopti fata.

Amîndoi se porniră pe rîs.

Ce-a urmat apoi ? Poate că tocmai atunci, în ziua aceea, au fost rostite primele cuvinte de dragoste.

De fapt, de ce m-aș mira ? S-a păstrat grota. Și căsuța de lîngă ea. Poate că nu mai este însă aceeași căsuță, ci alta, la fel de minusculă ca și cealaltă. Tot așa — o căsuță pentru păpuși. Doar că nu mai sînt mușcate la fereastră. Și la ușa de la intrare nu mai doarme ca altădată un motan sur.

Lîngă grotă am zărit doi soldați americani — rontăiau alune. Au mai venit apoi o pereche — bărbat și nevastă — și două fete vesele, îmbrăcate în blugi.

Din căsuță ieși un tînăr. Purta un costum ieftin, dintr-un material de bumbac. În ochii albaștri se citea neîncrederea.

Ni se adresă, nu prea politicos :

— Vă conduc să vedeți grota. Intrarea două mărci, militarii jumătate.

Nici nu pomeni de Duhul pădurilor, iar banii îi strînse la început. Făcea parte dintr-o generație mai practică.

Am renunțat să mai vizitez grota. De ce oare ? N-aș putea-o spune. Poate pentru că mă simțeam ușor amețită de drum, cu numeroasele lui serpentine. Poate pentru că începusem să mă cufund prea intens în trecut. Aveam senzația că m-am aruncat într-o apă rece, într-o apă ce-mi ajungea pînă la gît.

După ce plecară ceilalți vizitatori, m-am apropiat de paznic.

— Iertați-mă, vă rog, dar cu ani în urmă aici a locuit un domn bătrîn, un invalid...

— Bunicul meu, răspunse tăios tînărul, cu un glas ce semăna a lătrat.

— A murit ?

— Nu. A căzut pe cîmpul de luptă, moarte de viteaz, răspunse el, solemn.

— Cum așa ? A fost mobilizat ? nu-mi putui ascunde mirarea.

— În Volkssturm.

— Așa ! Am impresia că v-am cunoscut... cînd erați mic, încă elev. Nu vă cheamă cumva Rudolf ?

— Rudolf era fratele meu mai mare !

— Și unde e acuma ?

— A căzut pe cîmpul de onoare, lătră tînărul paznic și intră în casă, trîntindu-mi ușa în nas.

Am coborît în vale. La cafeneaua „Duhul pădurilor", o femeie foarte bătrînă, probabil patroana, m-a servit cu o cafea.

— Nu sînteți de prin partea locului ? întrebă ea.

— Nu.

— Veniți probabil de dincolo...

Am dat din cap.

— Aveți rude pe la noi ?

Pesemne că orice nou venit îi trezea un viu interes. Ca s-o lămuresc, i-am spus că odinioară fusese prin aceste locuri un prieten de-al meu. Demult, de tot, încă înainte de război... De fapt, nu spuneam decît adevărul...

Auzind cuvîntul „război", bătrîna lăcrimă :

— Cine și-ar fi putut închipui că lucrurile au să se termine în felul acesta ! spuse ea cu naivitate.

La mesele din jur ședeau bărbați ; fumau cu toții pipe scurte. Într-un fotoliu, în dreptul ferestrei, am zărit o bătrînă ; avea un tic nervos : dădea mereu din cap.

— Bătrînica aceea este din familia Dreisenstock, mă lămuri patroana, care observase că o privesc. Toți ai ei au pierit. Toți pînă la unul ! Săraca, și-a pierdut mințile. Are, dealtfel, și o vîrstă...

Doamne ! Va să zică asta e tușa Dreisenstock ! Și fără să-mi dau seama cum, am întrebat :

— Dar unde-i omul acela care prezicea viitorul ? Mai trăiește ?

— Ehe, să fii dumneata sănătoasă ! A murit într-un lagăr de concentrare. Spune și dumneata, în 1942 s-a apucat de-a prezis unui inspector de poliție îmbrăcat în civil că Germania va capitula. Cum a putut să fie atît de lipsit de precauție ? Nu-i așa ?

La o măsuță din colț luară loc cîțiva tineri. Toți aveau părul pieptănat lins, ochi albaștri și privirea încordată. Mi s-a părut că printre ei se află și tînărul paznic al grotei, dar nu eram întru totul sigură. Erau îmbrăcați toți la fel și vorbeau destul de tare, așa că-i puteam auzi.

— Trebuie să facem tot posibilul să ne păstrăm terenul de sport, auzii vocea unuia dintre ei.

— Sigur, ar fi baza noastră, întări altul.

În încăpere își făcu apariția un om în vîrstă, a cărui ținută trăda un fost militar. Mîneca stîngă împăturită și prinsă într-un ac de siguranță sublinia absența brațului.

Tinerii se ridicară în picioare.

— Bună ziua, domnule Karmann.

— Să trăiți, domnule Karmann.

E adevărat că nu ridicară brațul în sus, ci îl lăsară de-a lungul corpului, dar bărbiile avîntate și toată înfățișarea era a unor soldați în poziție de drepți.

Domnul Karmann luă și el loc la masa tinerilor, după care conversația deveni și mai înflăcărată.

— Sînt împotriva primirii lui Hubert. Nu se potrivește cu noi. Stă prea mult cu nasul în cărți și nu se preocupă de exercițiile fizice, care întăresc trupul.

— Nu e cîtuși de puțin însuflețit de spiritul german!

— Da, da, întări Karmann, dus pe gînduri.

Afară se auzi un cîntec.

— Sînt ai noștri! Se întorc de la terenul de sport. Au făcut exerciții de scrimă cu bastoane, explică unul dintre tinerii de la masă.

Bătrîna din jilțul de la fereastră dădu semne de îngrijorare. Privirea ei era ațintită spre grupul de tineri îmbrăcați în șorturi din piele sintetică care treceau cu bastoane pe umăr. Se auzi în surdină cîntecul „Frumoasă-i viața de soldat". Tabloul mi se păru foarte cunoscut.

În aceeași clipă radioul hîrîi, pîrîi. Fără să vreau, am tresărit. Mă așteptam să aud glasul Piticului Macină-Vorbe.

Întrucît zăbovisem prea mult la Ambach, urma să ajung de-abia spre seară la Schöneberg. Lucrul n-avea nici o importanță, deși, îndreptîndu-mă spre Schöneberg, îmi dădeam seama că în sufletul meu se schimbase ceva. Drumul era neașteptat de pustiu. Arareori întîlneam cîte o căruță verde, trasă de doi cai mărunți, împopoțonați cu pălării de pai cu găuri pentru urechi. Vopseaua verde, proaspătă, îmi lăsa impresia de camuflaj. Din cînd în cînd, trecea pe marginea șoselei cîte un biciclist cu pa-

chete în portbagaj. Şi arareori mă depăşea vreo maşină de curse elegantă, cu siluetă aerodinamică, încordată ca un cîine de vînătoare, care dispărea într-o clipă la o cotitură, îndepărtîndu-se în goană spre Rübezahl.

Mă simţeam cu desăvîrşire singură. Singură, de n-ar fi fost cei pe care îi purtam în amintirile mele. Ei aparţineau însă cu totul altei lumi...

La marginea satului Şceglî, aşezat pe malul drept al unui pîrîiaş mîlos, Luvogiţi, mormîntul tău mai există şi astăzi. Mai bine zis, acea moviliţă pe care am ridicat-o, cu mînie şi-n apăsătoare tăcere, atunci cînd te-am înmormîntat. Ce ger cumplit era în noaptea aceea ! Spre prînz se mai muiase. Totuşi a trebuit să aprindem focuri ca să mai dezgheţăm pămîntul şi să putem săpa groapa.

Ai fost înmormîntat cu onoruri militare. Belcik a tras cîteva focuri cu puşca automată, Zoia a apăsat pe trăgaciul carabinei, înfruntînd cerul cu privirea îndîrjită. Geniştii au tras şi ei cîteva salve la rînd, conform regulamentului. Trist şi în acelaşi timp ameninţător a răsunat în bătaia vîntului ceremonia funerară oştăşească. În vîrful movilei am pus o tăbliţă de lemn pe care ţi-am scris numele : „Nikolai Petrov". Numele cu care te-ai recomandat, numele cu care ai trăit în mijlocul nostru. Pe tăbliţa de lemn am adăugat legămîntul : „Te vom răzbuna".

N-ai să mai afli niciodată că o jumătate de an mai tîrziu, lîngă satul Homutovo, partizanii au pus mîna pe o maşină de stat major care purta pe motor semnul distinctiv „triunghiul albastru". Ştii că încă pe cînd erai cu noi, ţinta noastră era să capturăm maşini cu acest semn distinctiv. Şoferul, om în vîrstă, a fost ucis pe loc. În buzunarul hainei sale nu s-a găsit nimic interesant, afară doar de livretul militar purtînd numărul regimentului din care făcea parte. În servietele ofiţerilor s-au aflat lucruri mai de preţ, între altele o hartă cu indicaţia liniei de front şi a dizlocării trupelor.

În livretul militar al şoferului am dat peste o fotografie. Am recunoscut-o de îndată. Aş fi recunoscut-o oricum, chiar de n-aş fi citit numele şoferului, tot aş fi recunoscut de îndată chipul supt, de adolescentă cu bărbia ascuţită.

Ea era, Annemarie... ea, pe care o iubeai, ea era prima în coloana aceea de fete îmbrăcate în jachete sport de uniformă, cu brasarde pe braţ. Şi chiar pe fotografia de amator, destul de ştearsă, se putea distinge zvastica de pe brasardă, care indica apartenenţa la „Hitlermädchen". În această fotografie, Annemarie arăta mai matură decît în aceea pe care o purtai tu în buzunarul bluzei militare. Şi chipul îi era mai aspru. Da, era ea, Annemarie, pe care ai iubit-o !... Lucrul era tot atît de sigur ca şi acela că şoferul mort în cabina „Opel"-ului era tatăl ei.

Oricît de scumpe ne-ar fi amintirile, ele nu pot rezista totuşi în faţa prezentului, a realităţii, iar realitatea, iat-o : Schönebergul. Casele risipite pe povîrnişul muntelui, cu acoperişuri roşii, galbene şi cafenii, păreau mere răsturnate din coş pe o faţă de masă verde. Căsuţe plăcute, cu acoperişuri multicolore, cu obloane verzi.

Schönebergul îşi făcu apariţia pe neaşteptate, de parcă ar fi ţîşnit din pămînt.

Ca în orice sat german, şi aici existau obligatoriu : o frizerie, o băcănie şi-un atelier de tinichigerie. Bineînţeles şi o berărie. O clădire nouă în stil modern. La intrare, o plăcuţă de material plastic — firma „La taurul de aur".

...Era o naivitate să cred că vechea berărie „La umbra teiului" ar mai putea să existe. Dealtfel, comuna întreagă este o aşezare cu totul nouă. Mă aflu la marginea ei dinspre răsărit şi mă îndrept spre strada principală. Merg cu pas domol şi liniştit. Nu mai am nici un motiv să fiu emoţionată, ceea ce, mărturisesc, mă face să simt o mare uşurare. Acum am să încep să urc tot atît de liniştit drumul spre Rübezahl. Iar de acolo de sus, din vîrful Rübezahl, este o privelişte foarte frumoasă şi se vede departe, foarte departe.

Deşi nici de acolo nu poţi vedea ceea ce nu mai există, ceea ce a fost înmormîntat demult, ceea ce nu se va mai întoarce niciodată.

Fără să-mi dau seama am încetinit pasul, bucurîndu-mă de frumuseţea peisajului, de ceasul acesta tihnit, cînd soarele s-a oprit parcă la hotarul dintre pămînt şi cer, un soare roşu, neliniştit, învăluit de o pîclă uşoară, vestind schimbarea vremii. Totul era scăldat într-o lumină

ciudată, venind de undeva dintr-o parte, parcă din culise. Într-un plan secundar urcau la deal ulicioare înguste, poteci pavate cu cărămidă şerpuiau în sus. Pe alocuri cărămida fusese mîncată de ani, rămînînd doar un praf roşu.

Întunericul se lăsă repede, aşa cum se întîmplă de obicei în munţi. Era totuşi destulă lumină ca să pot citi într-un colţ, pe o plăcuţă înnegrită de vreme : „Vechiul Schöneberg".

Aşadar, există Vechiul Schöneberg. Înseamnă că ceea ce-am văzut era Noul Schöneberg. Şi, pe lîngă el, mai există Vechiul Schöneberg.

Am luat-o la picior de parcă aş fi fost fugărită.

Aşa şi era. Mă fugărea, mă fugărea acel ceva care mă urmărise tot timpul, şi acum mă ajunsese din urmă.

Cît de repede coboară întunericul ! Un felinar mat se aprinse undeva, într-un masiv de verdeaţă. La lumina lui stinsă, abia deslușesc poteca, dar pot descifra limpede inscripţia de pe felinar : „La umbra teiului".

Căsuţa de altădată, cu acoperiş de ţiglă, a dispărut. În locul ei s-a înălţat o casă mai arătoasă, un adevărat conac. Sînt ferm convinsă că noua casă a fost ridicată exact pe locul celei vechi. E mare, are multe camere ; ţinînd seama de puţinul pămînt din partea locului, de înghesuiala în care trăiesc ceilalţi, ca să se poată întinde în voie, conacul a trebuit să înghită cîteva gospodării vecine.

Casa are numai parter. O casă din piatră cenuşie, nu prea înaltă, cu un şir de coloane scunde şi groase, pe deplin în stilul celui de-al III-lea Reich.

La o cercetare mai atentă, unele amănunte trădau sărăcia ascunsă cu grijă : un vitraliu spart fusese cîrpit cu sticlă obişnuită, printre gratiile de fier ale gardului se zărea o grădină întinsă, destul de sălbăticită. Părea că totul grăieşte : „Cu noi s-a zis".

Dar casa nu putuse fi construită înainte de război. De acest lucru eram sigură. Probabil că epoca de înflorire a conacului se situa prin anii 1941—1943. Exact în anii *aceia*...

Ce reprezenta astăzi conacul „La umbra teiului" ? Am cercetat cu atenţie firma : mult prea greoaie, masivă, nu trăda nici urmă de eleganţă. Era prinsă ca odinioară

în trecut deasupra uşii de la intrare, nu aşezată lateral, cum se obişnuieşte acum.

Literele gotice destul se stilizate, aminteau de aceeaşi epocă.

Casa aceasta nu era o pensiune cu camere de închiriat, ceea ce se cheamă *Fremdenzimmer ;* nu, era un adevărat hotel, un *Gasthaus.* Mi-am zis că locul ales era foarte nimerit, dar că împopoţonarea arhitecturală putea mai curînd să-i sperie pe clienţii obişnuiţi sau pe turiştii care se pregătesc să urce spre vîrful Rübezahl.

Piatră cenuşie, rece. Coloane. Un grilaj de fier cu o poartă masivă... Cuşca cîinelui, pustie, era şi ea masivă, o adevărată casă în miniatură, avea chiar şi horn. Totul trăda prea multă chibzuinţă, vorbea elocvent despre dorinţa de a se afirma cît mai trainic pe pămînt, recurgînd la forţa brutală, materială.

Cu această înfăţişare se contură în pîcla amurgului silueta cenuşie a casei de piatră ce păstra din trecut doar firma naivă ; „La umbra teiului". Dezvăluirea a fost mai completă şi mai sinceră decît s-ar fi putut petrece la lumina zilei.

Am zăbovit cîteva clipe în faţa intrării, căutînd să-mi trag sufletul înainte de a pune mîna pe ciocan şi a bate la poartă. Tot ca în vremi de demult, în loc de sonerie, la intrare atîrna un ciocănel, ceea ce sublinia şi mai mult aerul pretenţios al clădirii, în stilul celui de-al III-lea Reich.

Uşa se deschise brusc, înainte de a apuca eu să bat. Probabil că cineva mă urmărise de la fereastra întunecată. În prag apăru o femeie de serviciu cu bonetă albă peste părul coafat în bucle. Nu-şi putu ascunde mirarea, auzind că întreb dacă au vreo cameră liberă.

— Orice cameră este la dispoziţia dumneavoastră ! În aceeaşi clipă, dîndu-şi seama de gafa pe care o făcuse, adăugă : Sezonul n-a început încă. În plin sezon avem foarte mulţi clienţi. E singurul hotel în această regiune, hotel în adevăratul înţeles al cuvîntului. Restul sînt simple camere mobilate.

În timp ce sporovăia, mă ajută să-mi scot rucsacul, hanoracul, apoi dădu de cîteva ori cu peria peste fusta mea. Era o femeie înaltă şi puternică, de vreo patruzeci de ani ; arăta însă mai tînără.

— Vreţi să vedeţi odaia ?

I-am răspuns că prefer să gust mai întîi ceva. De fapt, n-aveam nici un chef să rămîn singură.

În timp ce mă spălam pe mîini, femeia îmi spuse că patroana hotelului este plecată. Cu toate că vorbea cu mîndrie chiar de „hotel" patroanei nu-i zicea „madame", ci *Frau*, ceea ce dovedea un anumit familiarism provincial.

— Și unde e plecată ? am întrebat cît mai calm cu putință.

— S-a dus să cumpere vin. Hotelul nostru are totdeauna sorturi de vin dintre cele mai variate, adăugă ea pe un ton de comis-voiajor.

— Și cînd se întoarce ?

— Mîine, dis-de-dimineață. Nu întîrzie niciodată pentru că-i place să dea ea demîncare la păsări. Să n-aveți însă nici o grijă, mă ocup eu de dumneavoastră. Sînt de atîția ani în serviciu aici...

Femeia n-avea de unde să știe ce anume mă îngrijora !

Sufrageria nu prea mare avea cîteva mese acoperite, după moda veche, cu fețe de masă cadrilate. Peste tot domnea o curățenie ca de spital.

După cîteva clipe am zărit într-un colț silueta unui bărbat îmbrăcat în salopetă de muncitor, care ședea cu o halbă de bere în față. Omul se înclină. Pe masă erau două tacîmuri, mîncare și mi-am zis că sosirea mea i-a stricat femeii cina la care avea și un oaspete.

Surprinzîndu-mi privirea, ea rosti cu demnitate în glas :

— Este prietenul meu, lucrează jos, în vale, la stația de benzină.

— Dacă nu vă supărați, aș dori să mănînc și eu la masa dumneavoastră, am zis eu, presupunînd că de la doi oameni am să aflu mai mult decît de la unul singur.

Dar discuția în trei nu se înfiripă. Am vorbit mai mult despre frumusețile peisajului din Rübezahl, ceea ce era departe de a fi lucrul ce mă interesa.

După ce-am isprăvit de mîncat, m-am cufundat într-un jilț, lîngă cămin. Cei doi își continuară discuția începută, se vede, înainte de sosirea mea. Deși nu mi se adresau mie și multe lucruri îmi rămîneau neînțelese, căutam să filtrez toate cuvintele lor, eliminînd pe cele de prisos, urmărind cu lăcomie firul care mă adusese aici. Acum, cînd mă aflam în această casă, nu mai avea nici un rost să mă ascund de mine însămi.

Ascultam cele două glasuri în spatele meu. Bărbatul, puțin răgușit, cu o intonație populară, femeia vorbind repezit, cum obișnuiesc vînzătoarele prin micile orașe germane sau chelnerițele prin birturile de țară. Amîndoi o bîrfeau, de fapt, pe patroana hotelului „La umbra teiului".

Din cînd în cînd, interveneam, întărîtînd discuția, dacă aceasta lîncezea, cu întrebări pe care ar fi putut să le pună orice vizitator picat din întîmplare.

...Frau Annemarie nu e chiar o femeie rea, iar faptul că tremură pentru fiece bănuț nu e de condamnat, nu trebuie să uităm că banii se cîștigă greu. Chiar tatăl ei — fie-i țărîna ușoară ! — a deprins-o să fie econoamă. „Elsa — are obiceiul să zică Frau Annemarie — orice lucru îl poți folosi un an, dar îl poți folosi și zece. Eu cred că e mai bine cînd îl folosești zece ani". Cînd Frau Annemarie șade în jilț, nu se sprijină niciodată pe brațele lui, de teamă să nu se roadă tapițeria. Dar nu e femeie rea. De pildă, nu se împotrivește ca prietenul Elsei să vină s-o vadă și, uneori, să rămînă chiar peste noapte. Dealtfel, de ce-ar avea ceva împotrivă ? Peste un an-doi au de gînd să facă nuntă.

Și Frau Annemarie are un prieten, dar nu vrea să se mărite cu el, deși pentru aceasta ei doi n-ar avea nevoie să facă economii prealabile. Patroana este o femeie înstărită, dar și Hubert Hanke are o avere frumușică. În tinerețe, picioarele lui crăcănate îi pricinuiseră multe necazuri, dar după ce-a început războiul, Hubert Hanke a devenit un mire căutat și, dealtfel, negoțul cu dulciuri nu cere neapărat niște picioare drepte. E, bineînțeles, cu mult mai tînăr decît Frau Annemarie, cu toate acestea, de-ar spune ea un singur cuvînt, el e gata în orice clipă... Întrebați dacă o iubește așa de mult ?

Poate că nu o iubește chiar așa de mult, cît ține mai ales să-și îndeplinească datoria față de părinte. Visul de o viață al bătrînului Hanke a fost să-și vadă băiatul patron al berăriei „La umbra teiului". A fost cu adevărat ținta vieții sale. Hubert, și el, visează zi și noapte să se vadă stăpînul hotelului nostru.

De ce nu se mărită Frau Annemarie cu el ? La ce bun ar face-o ? Bineînțeles, astăzi Frau Annemarie Hübeln nu mai este o doamnă atît de importantă cum a fost în timpul războiului. Doamne-Dumnezeule, cînd te gîndești cîte bogății au fost cărate aici ! Cîți argați au

lucrat ! Totuşi în ultima vreme patroana s-a mai încropit, şi n-o să treacă mult, o să vedeţi, şi-o să ajungă iar doamna cea mai de vază din tot ţinutul nostru.

Cînd te gîndeşti că în 1945, după capitulare, şedea, uite aici, pe verandă, ca un cîine bătut, şi nu ştia unde să-şi ascundă capul. Da... Căuta să linguşească toată lumea, mai ales pe cei ce ştiau despre afacerile lui bărbatu-său. Da' cine nu-l cunoştea pe Rottenführerul Erwin Hübeln ?... Era un cîine turbat, nu alta ! Naiba să-l ia ! Unii zic că nici n-ar fi murit, că trăieşte în Africa sub un nume străin, dar toate astea sînt scorneli. A murit în ultimele zile ale războiului, undeva în Turingia, într-o mlaştină unde a fost încercuită unitatea lui. Şi acu', cînd se lasă noaptea, e mai bine nici să nu pomeneşti numele lui Erwin Hübeln. Ziceaţi de ce nu se mărită Frau Annemarie cu Hanke ? Cum să vă spun, Erwin Hübeln, răposatul, nu era el om de rînd aşa cum e Hubert Hanke. În faţa Rottenführerului Hübeln îşi scoteau pălăria oamenii cei mai respectaţi din districtul nostru şi, bineînţeles, e mai bine să fii văduva lui, decît nevasta cofetarului Hanke. Şi-apoi, Frau Annemarie tot speră să vie vremuri mai bune. Şi acum ţine în dulapul ei haina militară a răposatului cu toate decoraţiile pe care Rottenführerul le-a primit... Bineînţeles, astăzi n-o mai tratează toţi pe Frau Annemarie cu respect. Bătrînul Wenzel, cîrciumarul din vale, ţipă ori de cîte ori îi vine la îndemînă : „Altădată, nevestele călăilor se ruşinau să iasă în stradă, pe cînd asta, uitaţi-vă la ea, se mai şi făleşte cu lucrurile jefuite !" Toată lumea ştie însă că bătrînul e cam nebun... Gîndiţi-vă numai, are cinci fete, din care patru sînt nemăritate, fete bătrîne, iar lui îi mai turuie gura : „Foarte bine că nu s-au măritat, mai bine nemăritate decît să ia un ticălos ca Erwin Hübeln". Aşa-i bătrînul ăsta, cam smintit.

Cei doi porniră să discute despre fetele bătrînului Wenzel şi firul conversaţiei îmi scăpă. Dealtfel, cred că am aţipit.

M-am trezit înfrigurată. Focul din cămin se stinsese. Elsa mă însoţi pînă-n odaie, spunîndu-mi că este camera lor „a-ntîia", cea mai bună, că aici a locuit cîndva acel Standartenführer care a venit la subalternul său Erwin Hübeln, la sfeştania casei. Mare noroc au avut atunci Hübeln şi nevastă-sa cu pămîntul ! Dacă familia vecină

Hausenberg n-ar fi fost deportată într-un lagăr de concentrare, nu și-ar fi putut face Hübelnii un căsoi ca ăsta.

— Și cu vechea berărie ce s-a întîmplat? Au dărîmat-o?

— Complet. Dealtfel, nu i-a părut rău nimănui. Era o cocioabă, nimic altceva. Vreți să vă dau cumva o buiotă? Nopțile sînt încă reci, iar foc nu facem. Nu e nevoie?. Atunci vă doresc somn ușor.

Femeia dispăru. I-am auzit pașii depărtîndu-se, tocurile cui răsunînd pe parchet. Pesemne că-și pusese pantofi noi, moderni, de dragul întîlnirii cu prietenul său. Femeia călca pe parchet, și nu pe mocheta de pluș, așezată în coridor ; aceasta trebuie să reziste zece ani, și nu un an.

Am rămas singură în odaia încăpătoare, ticsită de mobile și de tot felul de obiecte. Erau aici : două dulapuri mari și solemne, ca niște sarcofage, fotolii și canapele acoperite cu huse în dungi, bine scrobite, ce păstrau amintiri trufașe, un lavoar cu placă de marmură pe care se înălța un lighean uriaș de porțelan cu trandafiraș și o cană cu același model.

În centrul acestui univers de obiecte, sub soarele portocaliu al unui abajur de mătase, se afla un pat. Un pat dublu, de o lățime cum nu-mi mai fusese dat să văd vreodată. În spațiul lui nemărginit, pustiu, se înălțau, ca două troiene de zăpadă, două perne imaculate.

Privindu-le, am simțit că-mi fuge somnul de parcă mi s-ar fi propus să înnoptez pe un ghețar.

Am deschis fereastra și m-am așezat pe pervazul lat.

Era o noapte liniștită și rece. De jos din vale se suia un nor de pîclă, dar aici era senin și, în depărtare, pe povîrniș, se puteau desluși siluete de copaci : niște fagi. Am avut la un moment dat impresia că deslușesc undeva, aproape de stele, conturul vîrfului Rübezahl scînteind de zăpadă. Bineînțeles, a fost o simplă iluzie. De la fereastra odăii mele, vîrful nu se putea zări.

CAPITOLUL ÎNTÎI

L-am văzut pentru prima oară în biroul generalului. Eram cu toții încazarmați, de aceea ne-am adunat într-o clipă, de cum am fost convocați. În timp ce ne căutam

fiecare un loc, împingînd scaunele şi stricînd ordinea riguroasă ce domnea în birou, l-am auzit pe general spunînd aghiotantului :

— Să vină şi Petrov !

Într-o clipă şi apăru. La început, interesul pe care ni-l trezi fu cel obişnuit faţă de un om străin, care urma să facă parte din grupul nostru.

— M-am prezentat la ordinele dumneavoastră ! raportă el şi, la un semn al generalului, luă loc pe scaun.

Am rămas toţi cu gura căscată. Eram şi miraţi, şi plini de curiozitate. Belcik, care şedea în spatele meu, şopti :

— Ce zici de „Petrov" ăsta ? E neamţ sadea !

Am dat din cap a încuviinţare. Dealtfel, din prima clipă cînd a deschis gura, n-am mai avut nici un fel de îndoială. Cunoşteam limba germană ca pe cea maternă, cunoşteam şi acest *rollendes r* [1] şi „p"-ul apăsat, parcă dublat... Oricine putea fi tras pe sfoară, eu nu. La drept vorbind însă, nimeni dintre noi nu se mai îndoia. Şi nici n-ar fi fost de mirare, ne socoteam cu toţii ageri la minte, nişte spirite pătrunzătoare, aşi în materie.

Şi în aceeaşi clipă se produse în odaie o schimbare abia perceptibilă, ai fi zis că în liniştea ce domnea, cineva oftase încetişor.

Generalul sesiză schimbarea de atmosferă şi se arătă nemulţumit. La drept vorbind, trebuia oare să se aştepte la altceva ? Meseria noastră ne cerea o mare stăpînire de sine, totuşi eram oameni. Generalul se încruntă şi începu să ne explice situaţia. Tot ce ne spunea, mai auzisem noi de sute de ori de la comandanţii noştri mai mari sau mai mici. Cunoşteam pe de rost, cu ochii închişi, contururile acelei „căni răsturnate", însemnate pe hartă cu culoare verde, care reprezenta cîmpul nostru de acţiune.

De aceea, privind ţintă harta, din respect, ascultam numai pe jumătate. În orice caz, aşa stăteau lucrurile, în ce mă privea pe mine, pe Tima şi pe Belcik. Ştiam foarte bine unde ne zboară gîndurile. Plănuiam s-o ştergem de la orele de trageri de astă-seară şi să dăm o fugă pînă la cinematograful „Metropol", unde rula filmul francez „Cei trei muşchetari". Era o treabă ce ni se părea foarte importantă. Ceea ce altădată, în condiţii obişnuite, trecea drept un fleac, un lucru mărunt, acum căpăta însemnătate, în orice caz pentru noi trei.

[1] r graseiat (în limba germană, în original). (n. t.).

Ce noroc neașteptat, să fim încadrați împreună în același grup. Am fi putut fi trimiși în misiuni diferite. E adevărat că înaintasem toți trei în același timp rapoartele și fusesem rechemați de pe front împreună, dar asta nu conta. Am avut noroc, asta e ! Și e mare lucru să-ți meargă bine de la început.

Mai aveam noroc și în altă privință : urma să trecem linia frontului pe jos. Pentru Tima și Belcik, care se antrenaseră nu glumă în sărituri cu parașuta, era totuna. Pentru mine însă, nu. Și eu făcusem exerciții cu parașuta, dar n-aș putea zice că îndeletnicirea asta îmi plăcea. Dealtfel nici nu cred că ar plăcea cuiva în mod deosebit, poate doar instructorilor. Chiar Tima îmi povestise odată : „Toate ar fi ele bune, ai sărit și gata ! Cînd colo, nu ! Între cer și pămînt ai de lucru pînă peste cap ! Trebuie să bagi de seamă cum bate vîntul, să nu uiți să-ți îndoi genunchii, altfel îți rupi picioarele, să dezlegi șireturile și multe altele. A dracului treabă !"

În ce mă privește, mi-era pur și simplu teamă că n-am să mă pot descurca în aer. Bineînțeles, nu-mi puteam împărtăși temerile nici măcar lui Tima și Belcik.

Puteam să mă tem, asta nu era rușine ; rușine era s-o recunosc.

La un moment dat, am simțit că se petrece ceva. Chipurile plictisite parcă se luminară. Se vede că generalul spusese ceva interesant sau important. Am prins doar ultimele cuvinte : „Moșul se află la Moscova și urmează să faceți cunoștință cu el. Chiar astăzi". Așa noutate zic și eu !

Totuși, nici această veste grozavă n-a putut să ne facă să uităm de Petrov. De acest Petrov ciudat, cu al său *rollendes r*. Fiecare se străduia să nu-l privească și să nu manifeste vreun interes față de persoana lui. Aș zice că, în afară de curiozitate, simțeam în sufletele noastre și oarecare îngrijorare. Și împotriva voinței noastre, fiecare își îndrepta pe furiș ochii spre acest om nu prea înalt, cu umeri lați și drepți. Privirile ni se întîlneau, se încrucișau în dreptul lui. Se pare că era o deprindere pentru el să stea cu capul puțin plecat, ceea ce făcea să-i iasă în evidență fruntea mare și părul roșcat, creț și aspru, sau poate că se simțea cuprins de timiditate și de aceea avea un aer atît de solemn.

Chiar dacă era intimidat, ştia să n-o arate. Petrov şedea ţeapăn şi-l privea ţintă pe general ; restul nu exista pentru el.

— Ascultă, ăsta-i neamţ sadea ! Să vezi ce buclucuri o să avem cu el, îl auzii pe Belcik şoptind în spatele meu.

I-am făcut semn să tacă.

Cînd generalul i se adresă, Petrov sări şi luă poziţie de drepţi. O clipă am simţit cum mă trec fiorii. Mă aşteptam ca după asta să ridice capul, să-şi împingă înainte bărbia şi, cu un gest iute, să arunce în sus mîna dreaptă... Nu... totul a fost cum trebuie. Petrov avea o ţinută reglementară, aşa cum se cerea în armata noastră. Bineînţeles, nici nu putea fi altfel. Întotdeauna am avut o fantezie prea bogată.

Generalul puse mîna pe umărul lui Petrov şi rosti cu vocea blîndă pe care i-o cunoşteam :

— Aceştia sînt tovarăşii dumitale. Veţi p'eca împreună într-o misiune grea. Trebuie să fiţi prieteni Să vă ajutaţi unii pe alţii, aşa cum se cuvine în război, între tovarăşi.

Generalul nostru nu era un mare orator ; deci, era firesc ca totul să se termine cu aceste cuvinte şi să plecăm cît mai repede la cinema.

Generalul continuă însă, de astă dată adresîndu-ni-se nouă :

— Nikolai Petrov este un comunist german. Are să vă fie de mare ajutor.

În ce priveşte prima informaţie, nu ne îndoiam cîtuşi de puţin. În ce priveşte ajutorul, Belcik şuşoti ameninţător la urechea mea : „Ajutor de la ăsta... cînd o face plopu pere şi răchita micşunele".

Cuvintele rostite de general erau prea puţine ca să ne apropie de acest om. Veneam cu toţii de pe front şi nu era simplu pentru noi să ne împrietenim cu Petrov.

În sfîrşit, răsună formula sacramentală „sînteţi liberi", şi toţi, căutînd să ne stăpînim nerăbdarea, ieşirăm agale din încăpere.

În biroul aghiotantului eram ca într-o altă lume. Aici puteam discuta despre treburile noastre, oarecum nestingheriţi, chiar dacă în şoaptă. „Cei trei muşchetari" nu mai erau posibili. Nici tragerile de seară nu le vom mai face — probabil. Totul era în funcţie de locul şi de ora la care urma să fim prezentaţi Moşului.

Ne-am apucat de fumat, întrecîndu-ne la vorbă. Părea că uitasem de Petrov, dar el continua să fie printre noi şi fiecare îi simţea prezenţa.

Nici el nu părea a fi în apele lui. Se vedea din gestul cu care îşi scosese din buzunar pipa şi se apucase s-o umple cu tutun, din privirea ce însoţise chibritul întins lui Belcik. Privirea nu exprima siguranţă, ci mai curînd rugă. Poate că n-ar fi trebuit să fumeze din pipa aceea, care sublinia atît de mult asemănarea lui cu nemţii.

În schimb, l-am aprobat în sinea mea că şi-a luat nume rusesc. E bine să-l cheme Nikolai Petrov pînă în ziua victoriei noastre asupra fascismului.

Pipa se dovedi însă de folos. Tima îşi mîngîie tuleiele bărbii rare, pe care abia şi-o lăsase, şi-l întrebă de parcă ar fi fost vorba de cine ştie ce chestiune importantă :

— Totdeauna ai fumat pipă ?

— N-nu, răspunse Petrov, numai de cînd a început războiul. Înainte am fumat ţigări.

Avea un chip plăcut, îl strica doar forma ciudată a nasului. Ai fi zis că cineva i-l rupsese la jumătate.

Fără nici un fel de ceremonie, de parcă faptul că fumau împreună şi-şi scuturau ţigările în aceeaşi scrumieră uriaşă de marmură, denumită nu se ştie de ce „Lacul lebedelor", ar fi stabilit între ei legături de veche prietenie, Belcik îl întrebă direct :

— Naziştii voştri ţi-au stîlcit nasul ?

— N-nu. Boxul. Un sport.

— Eşti boxer ?

— Da, la categoria mijlocie.

Te şi miri cînd vezi că bărbaţii pot fi în aşa hal de copilăroşi. Ei şi ce dacă Petrov a fost boxer ? Este chiar atît de interesant ? Sport facem cu toţii. Eu, de pildă, fac canotaj şi trag la ţintă clasa întîi. Acum însă nimeni nu mă mai băga în seamă. Se pornise o discuţie înflăcărată despre box, şi cum eu nu puteam participa, am fost dată uitării.

Nici Petrov nu-mi acorda atenţie. Nu eram obişnuită cu acest tratament. Dimpotrivă, în mijlocul peisajului cenuşiu al bărbaţilor mă obişnuisem să fiu totdeauna remarcată. Întrucît ne pregăteam de plecare în misiune, ne scosesem galoanele şi, bineînţeles, el n-avea cum să ştie că sînt locotenent. Totuşi uniforma de ofiţer bine croită, ba chiar prezenţa mea în acest cerc intim, arăta că îi aparţin cu drepturi egale. Mă deprinsesem să fiu

privită totdeauna cu interes oriunde apăream. De astă dată însă, nimic. S-ar fi zis că nici nu existam !

Se auzi soneria din birou. Aghiotantul intră şi ieşi într-o clipă.

— Tovarăşe Cernenko să poftească la tovarăşul general !... S-a oprit o clipă, căci nu se obişnuise încă să-mi spună aşa : noul meu nume de familie fusese inventat recent tocmai în vederea misiunii. Ar fi putut totuşi să-l reţină, nu era prea greu ; de mult toată lumea mă poreclise „Cernîş" [1]. Am azvîrlit ţigara în „Lacul lebedelor", şi mi-am îndreptat bluza. Am simţit cum mă urmăresc toate privirile... Majoritatea cu mirare, Tima şi Belcik cu îngrijorare.

Cum am intrat, am dat drumul formulei sacramentale : „La ordinele dumneavoastră...", dar generalul a schiţat un gest să iau loc pe scaun.

Stătea lîngă perete, pe jumătate întors spre hartă, privind din nou „cana răsturnată". Am aşteptat să ia loc şi m-am aşezat şi eu pe scaun. Ce treabă o fi avînd cu mine ?

— Cum îţi place noul vostru tovarăş ?

Întrebarea m-a luat prin surprindere. În prima clipă m-am simţit tentată să răspund : „Ce poate să-mi placă ? ! Un neamţ şi atîta tot !" Chinuindu-mă să ghicesc ce anume vrea să afle de la mine, am răspuns bîiguind :

— N-am nici o părere, Zahar Ivanovici. Nu ştiu. Nu prea înţeleg ce nevoie avem de el.

— Aveţi nevoie pentru că un radiotelegrafist ca el şi-ar dori orice grup care pleacă în misiune. Asta în primul rînd. În al doilea rînd, o să vedeţi la faţa locului... în funcţie de situaţie.

Tăceam. La urma urmei, ce mă priveşte pe mine...

— Te-am chemat pe tine pentru că tu trebuie să fii cea mai apropiată de acest om.

Am deschis fără să vreau gura şi, în aceeaşi clipă, am închis-o. Generalul nostru avea acest obicei : te uluia la început cu ideile lui, şi apoi începea să le dezvolte. Mi-am zis că de astă dată ar fi trebuit să facă invers. Să-mi împărtăşească mai întîi toate argumentele, şi atunci, probabil, n-aş fi avut mutra asta nătîngă.

— Vorbeşti limba lui maternă. Ai stat în ţara lui. Sînteţi de aceeaşi vîrstă. Şi-apoi, eşti femeie. Tu trebuie

[1] Negricioasa. (n.t.).

să fii mai blîndă, să fii mai sensibilă decît noi, bărbaţii. Aşa-i ?

Întrebarea mi s-a părut retorică şi am continuat să tac.

Generalul insistă :

— Trebuie să înţelegi un lucru : vreau ca acest tînăr, care nu mai are pe nimeni pe lume în afară de noi, să se simtă, în mijlocul nostru, comunist şi nu neamţ. Mă interesează foarte mult acest lucru.

— Zahar Ivanovici, puteţi fi sigur că-l vom primi ca pe un frate. Prin acest plural aduceam un corectiv uşor, „sensibilităţii de femeie". Şi sînt sigură că totul va merge bine, dacă grupul nostru va rămîne în continuare izolat... Dar, după cum ştiţi, sîntem trimişi la o bază de partizani. Nu ştiu cum îl vor privi partizanii, oamenii care au pierdut şi ei totul...

— Şi el a pierdut totul.

— Ne va îngădui oare situaţia să le explicăm acest lucru ?

— Nu va fi nevoie, observă sec generalul şi adăugă : Am uitat să-ţi spun esenţialul. Poate că se va ivi necesitatea să lucraţi împreună voi doi, tu şi el. Am spus : poate că... Despre acest lucru, deocamdată, ştii numai tu.

Generalul se ridică.

— Aşa stau lucrurile, zise el cu un glas neobişnuit, nuanţat de o melancolie, care mă îndemna parcă să-i pun măcar o întrebare din cele o mie ce-mi treceau prin minte. M-am abţinut totuşi.

— Ai mai făcut exerciţii de aruncare a grenadei ? îşi aminti brusc Zahar Ivanovici.

— Am să fac, îi făgăduii eu.

— Neapărat. Şi acum, du-te.

Am făcut stînga-mprejur, îndreptîndu-mă spre uşă. Şi pînă am traversat biroul, am şi reuşit să mă liniştesc. Temerile mi se risipiră. Cîte planuri nu fac şefii ! Le fac şi uită apoi de ele. O să plecăm de aici şi generalul o să uite de această intenţie. Experienţa îmi spunea că atît timp cît o idee este în capul şefului, şi nu pe hîrtie, ea rămîne un joc al fanteziei şi, în orice caz, nu are un caracter de urgenţă. Nu o dată în viaţă m-a ajutat această consolare : Asta nu se va întîmpla mîine. De vreme ce nu era vorba de ziua următoare, n-avea rost să-mi fac griji. Mă deprinsesem să mă preocupe numai ceea ce urma să se întîmple a doua zi.

Drept care, am ieşit din biroul generalului, sigură pe mine şi am răspuns senină la întrebarea mută a lui Tima şi Belcik :

— A fost vorba de Petrov ; să nu-i facem mizerii !

În afară de ei, nimeni nu m-a auzit. Belcik întrebă, mirat :

— Ce nevoie avem de el ?

— De ce-i fi punînd întrebări fără rost ? Glasul lui Tima suna tăios.

Îi revenise malaria. Accesele se repetau în fiecare seară. Tima înghiţea chinină de zor şi refuza să meargă la medic. Îi era teamă că nu va mai fi trimis în misiune.

În absenţa mea, se anunţase că Moşul va sosi imediat după miezul nopţii ; pînă atunci urma să facem exerciţii de tragere. „Mai sînt şi grenadele alea blestemate", îmi zisei plictisită.

Fiecare dintre noi avea o fişă în care se trecea frecvenţa la „lecţii". În fişa mea, la rubrica „aruncarea grenadei", nu era nici o menţiune. La prima lecţie nu reuşisem să arunc grenada, la următoarea, lipsisem. Prea multe griji nu-mi făceam ; mai era timp pînă la plecarea noastră în misiune.

Tima renunţă să se mai ducă la cinema, prefera să aţipească un pic în odaia ofiţerului de serviciu.

— Vrei să mai luăm pe cineva cu noi ? l-am întrebat eu pe Belcik.

— Da' ce, singuri nu ne descurcăm ? răspunse acesta, trăgîndu-şi boneta pe urechi.

N-am găsit o replică potrivită.

Am plecat să caut un permis de liberă trecere pentru noapte. Belcik mă aştepta la poartă.

De serviciu, era locotenentul Mîşkin. L-am găsit alergînd în jurul biroului, cînd la un telefon, cînd la altul, ţinînd cîte un receptor în fiecare mînă.

— Al treilea prinde-l cu dinţii ! l-am sfătuit eu.

— La telefon ofiţerul de serviciu ! striga întruna Mîşkin cu o voce răguşită.

Pe canapeaua tapisată cu muşama, zăcea Tima.

Îşi trăsese mantaua pînă peste cap.

I-am cerut lui Mîşkin un permis de noapte.

— Parola este „Zăvor". Stai o clipă să controlez ! Mîşkin schimbă la iuţeală receptoarele.

— Răspunsul ?

— Pisăloagă, se auzi surd glasul lui Tima de sub haină.

— Cred că „Zagorsk". Stai o clipă să controlez... Da, așa e, „Zagorsk".

În regulă ! Puteam pune pariu că nimeni n-are să ne caute pînă după miezul nopții. La poartă am întins sergentului permisul „desfăcut", cum cerea regulamentul, și am ieșit în strada întunecoasă, neagră din cauza camuflajului, semănînd mai curînd a tunel. Chiar în comparație cu becul albastru, abia perceptibil de la poartă, întunericul străzii părea compact, lipicios, palpabil. Am făcut un pas și m-am lovit de cineva ; în aceeași clipă am simțit patul rece al unei arme.

— Încet ! rosti un glas răgușit de bariton.

Dădusem peste santinelă.

— Ce Dumnezeu ! Chiar nu vezi nimic ? întrebă Belcik, luîndu-mă de braț.

— Da' ce-s pisică, să văd pe întuneric ?

De fapt, de o bucată de vreme, sufeream de ochi. Aveam, cum se zice în popor, „orbul găinilor". Boala se ivise pe front. De cum apunea soarele, nu mai vedeam nimic. Mi-era teamă să mă duc la medic, din aceleași motive pentru care Tima se ferea să spună că suferă de malarie. Cineva mă sfătuise să mănînc ficat crud, dar rația noastră nu prevedea așa ceva.

Pășeam voinicește, la brațul lui Belcik, pe strada binecunoscută. Învăluit în întunericul absolut, drumul părea însă nou și de două ori mai lung. Aveam impresia că întîrziem, dar Belcik mă liniști, spunîndu-mi că filmul este precedat de un jurnal.

Am coborît cîteva trepte, pe care nu le știam și pe neașteptate mi-am recăpătat vederea. Cerul avea o culoare verde-cenușie, ca a stepei, norii păreau niște tufe de ciulini rostogolite de vînt. Printre nori se revărsa o lumină slabă, violetă, de parcă și acolo sus ar fi existat lămpi albastre, de camuflaj. La orizont, izbucniră razele unui reflector, degete nesfîrșite, palide, pipăind nervoase cerul, cu mișcarea înfrigurată a unui orb. Ici-colo în depărtare, bubuiră tunurile antiaeriene.

Am luat-o la fugă și într-o clipă am fost la „Metropol". Portarul, un bătrîn înalt, cu favoriți, semănînd cu țarul Nicolae I, stătea la intrare și privea cerul. Pe cap avea o cască, la șold îi atîrna masca antigaz.

— A început filmul ? strigă Belcik în fugă.

— A început alarma, răspunse flegmatic portarul.

Ne-am privit uluiți. Cum se face de n-am auzit sirenele ?

— Așa-i tinerețea, constată bătrînul și, în aceeași clipă țipă : L-au găsit ! L-au prins ! Gata, au pus mîna pe el !

Razele reflectoarelor se încleștaseră. Tunurile antiaeriene bubuiau ca scoase din minți.

— Feriți, schije ! Schije ! strigă Nicolae I.

Pe neașteptate, totul se termină. Lumina de pe cer se stinse. Undeva în apropiere răsună explozia dublă a unei bombe.

— Să tot fi avut vreo cincizeci de kilograme, zise Belcik, demonstrîndu-și iscusința în a stabili greutatea bombei după zgomotul exploziei.

— A șters-o ! zise amărît portarul. Își scoase casca, lăsînd să se vadă o chelie cît toate zilele. S-a zis și cu „Cei trei mușchetari" pînă mîine. După cum vedeți, nu s-a dat încă semnalul de încetare a alarmei, și peste o oră se interzice circulația în oraș.

— Parcă am avut o presimțire, zisei eu. La drept vorbind, nu avusesem nici un fel de presimțire în legătură cu „Cei trei mușchetari" ; pur și simplu îmi trecuse cheful de film. Nu ne rămînea decît să mergem la trageri. Să mai facem exerciții cu arma „personală".

Poligonul era situat într-un subsol ce semăna ca formă cu o cutie de vioară. În partea mai lată, pitit după un birou de modă veche, instructorul număra cartușele. Purta pîslari și pufoaică și avea urechile astupate cu vată.

Grupul nostru era prezent în „totalitatea" lui. Am aflat că s-a dat dispoziție să nu mai tragem cu armele noastre „personale", ci să folosim pistoalele regimentului.

În linia de foc erau patru, printre care și Petrov. Nefedov, primul din dreapta, întoarse capul și mă întrebă :

— Vrei să vii în locul meu ? Știa că-mi place să stau în flancul drept la trageri.

— Cu plăcere ! Am simțit cum pune stăpînire pe mine dorința de a mă evidenția, de a face pe grozava.

„Cutia de vioară" mirosea a praf de pușcă. În jur domnea o atmosferă competițională. Vecinul meu era Nefedov, care îmi întinse pistolul cu cocoșul ridicat. Am început să ochesc. Eram emoționată, știam că ceilalți așteaptă să vadă ce fac. Petrov era în flancul stîng.

Cătarea se legăna în vizor, lunecînd ba la dreapta, ba la stînga. Nu reuşeam s-o aşez la locul potrivit. Nivelul de jos era puţin şters, cufundat parcă în pîclă, ceea ce nu împiedica însă ochirea. În sfîrşit am reuşit să fixez ţinta. Am apăsat uşor pe trăgaci. Sub bolta joasă împuşcătura a răsunat ca un tunet. Unu, doi, trei — urmară focurile celorlalţi.

Am mai tras de două ori. Instructorul apăsă pe buton şi cele patru ţinte se apropiară.

— Bravo, Cernenko ! auzii în spate glasul lui Nefedov. Aşa tragere zic şi eu !

Cele trei lovituri se grupaseră în punctul negru — trei de zece. Am aruncat o privire cu coada ochiului spre Petrov. Nimerise un nouă şi un doi. Contemplă melancolic gaura singuratică de pe orbita îndepărtată.

Îmi fulgeră prin minte gîndul că, după discuţia purtată cu generalul, între mine şi Petrov se stabiliseră nişte relaţii ciudate, de parcă ne-am fi jucat „de-a baba-oarba".

Aveam chef să trag cu *walterul* meu, dar nu mai era loc. Drept care, i-am restituit lui Nefedov pistolul şi am ieşit în curte. În subsol mi se păruse îngrozitor de frig ; nici afară nu era mai bine. Era cazul să mă aranjez puţin înainte de întîlnirea cu Moşul. În odaia unde dormeam, era o oglindă şi aveam şi cîteva obiecte necesare de toaletă. Nu mă puteam însă mişca din loc ; nu vedeam nimic, aşa că nu-mi rămînea decît să aştept să vină cineva, ca să mă descurc. Orbecăind, am dat de o bancă. M-am aşezat. Urechile îmi vîjîiau de parcă aş fi coborît din avion. Tragerea e de vină ! mi-am zis. Nu prea e bună ventilaţia în subsolul acela.

Învăţasem de mult să trag. Pe cînd mă aflam la Berlin, Stiopka Usmeşkin m-a invitat într-o seară în oraş. Ne-am dus la cafeneaua *Vaterland*. Era acolo un tir în miniatură, care avea tot felul de ţinte amuzante. Un individ plin de cicatrice pe faţă trăgea întruna dintr-o armă de calibru mic şi nu reuşea să ochească premiul : o păpuşă goală cu coafură modernă.

Am luat o armă ce rămăsese liberă şi, de la a treia lovitură, am trîntit păpuşa. Cîştigasem premiul în mod cinstit, dar Stiopka s-a apucat să-mi facă morală : că nu ştiu să mă port, că n-are rost să-i supărăm pe oamenii ăştia, că statul nostru a semnat un tratat cu nemţii, şi cîte altele.

Văzîndu-l c-o ia razna, m-am înfuriat şi am oferit păpuşa goală individului cu cicatrice, adăugînd că un asemenea premiu nu-i potrivit pentru mine. Individul a fost încîntat şi, drept răspuns, mi-a ţinut un discurs cu o voce guturală, omagiind adevăratele nemţoaice atît de „sfioase". Stiopka s-a potolit şi ne-am dus să bem cafea în „Sala turcească".

Cineva trînti uşa în spatele meu, nişte paşi urcară scara. În adierea vîntului am simţit miros de colonie amestecat cu praf de puşcă.

— Nefedov, dumneata eşti ? am întrebat, bucuroasă că-i pot distinge chipul, cînd l-am văzut luînd loc pe bancă, alături de mine.

— Vrei o ţigară ? Pentru o clipă, în scînteierea brichetei i-am zărit tăietura gurii cu mustaţă blondă deasupra buzei.

— Lumina ! strigă santinela.

— Gata, gata ! Nefedov ascunse ţigara în mînecă. Ameţită cum eram, nu puteam să trag fumul în piept, oricum însă, ţigara îmi dădea iluzia căldurii.

— Cum ţi-a mers la trageri ? îl întrebai.

— Am urmat exemplul dumitale glorios ! Ca întotdeauna, nu puteai să-ţi dai seama dacă Nefedov vorbeşte serios sau glumeşte. Cu oarecare invidie am precizat :

— Treizeci din treizeci ?

— Nu. Patruzeci din patruzeci.

Am rămas cu gura căscată.

— Sînt gata să renunţ la aceste succese personale, dacă ele subminează prietenia noastră, rosti el cu un aer solemn şi, în acelaşi timp, puţin ironic.

Am izbucnit în rîs.

Oleg Nefedov sublinia totdeauna că sîntem prieteni. Eu, una, nu eram prea convinsă de această prietenie, deşi, la drept vorbind, oricine s-ar fi simţit măgulit. Chiar şi în grupul nostru, ales pe sprînceană, unde băieţii erau care mai de care mai serioşi, mai integri, el se distingea. Ai fi zis că este tot timpul ca un alergător, gata să pornească în cursă, gata să facă primul salt pentru a ajunge înaintea altora, pentru a fugi mai repede decît alţii.

— Ţin să-ţi spun că ambiţia mea nu se mărgineşte în a depăşi pe toţi ceilalţi din grupul nostru la trageri, am spus eu. Minţeam cu sfruntare.

— Dar care este ținta spre care tinde ambiția dumitale ?

Într-adevăr, care e ? O faptă de eroism ? E un subiect despre care evităm cu toții să vorbim ; o faptă de eroism este totdeauna legată de moarte. Zoia murise, Gastello murise și el, un grup de partizani trimis în recunoaștere dispăruse cu desăvîrșire. Aceste pilde erau în genere fapte de eroism soldate cu moartea. Și cum nu voiam să ne împăcăm cu gîndul că, oricum, sîntem sortiți pieirii, nu aveam mare încredere nici în capacitatea noastră de a săvîrși fapte de eroism.

Văzînd că tac, Oleg spuse :

— Eu, de pildă, nu ascund că vreau să port, aici, în piept, Steaua de aur.

Steaua de aur ? Niciodată nu mi-am pus problema „s-o port în piept". O idee îmi fulgeră prin minte :

— Oleg, de aceea ai cerut să mergi cu noi ? Pentru că în aceste condiții, „steaua" se obține mai ușor decît pe front ?

Surprinse probabil o anume intonație în cuvintele mele și-mi răspunse tot printr-o întrebare :

— Și ce vezi rău în asta ? Să fii acolo unde poți aduce mai mult folos ? Unde te poți desfășura mai bine ?

Nu, bineînțeles, nu era nimic rău. Dar nici Belcik, nici Tima, nici eu nu ne pusesem problema unde am putea să ne „desfășurăm mai bine". În orice caz, în mintea noastră nu funcționau criterii atît de precise și de ferme ca la Oleg. Moșul era acoperit de glorie și ne bucuram că vom lupta alături de el. Dar nimeni dintre noi nu se gîndise și, cu atît mai mult, nu mărturisise că în detașamentele Moșului ne puteam evidenția mai repede, mai ușor.

„Se vede că nu ne prea punem probleme în ce privește viața, îmi zisei eu, amărîtă. Pe cînd Oleg, dimpotrivă, e un om care gîndește și e foarte bine c-o face."

Nu știu cum, dar parcă-mi recăpătam treptat vederea normală. Începusem să deslușesc lucrurile din jur. Și printre ele, pe Oleg, pe care am avut senzația că-l descopăr acum. Ce-i drept, mai degrabă îi ghiceam trăsăturile, că era pur și simplu o impresie, deoarece în jur stăruia același întuneric beznă. La omul acesta îmi plăcuse totdeauna felul lui ordonat de a fi. Chiar acuma, fără bonetă, cu mantaua azvîrlită pe umăr, avea totuși un aer elegant. Și nici eu nu știu de ce, îmi spusei că,

alături de Nefedov, Petrov ar fi părut stîngaci și greoi ca un viței tînăr.

Se auzi scîrțiind ușa de la subsol. „Lumina !" strigă iarăși santinela. Băieții ieșeau buluc, sfădindu-se, dar fără răutate : cineva ochise ținta altuia și-i stricase acestuia „panorama".

— Rău ai făcut c-ai plecat, îmi zise Belcik. Petrov ne-a făcut o demonstrație cum trag nemții : uite așa, se sprijină pe brațul stîng. Știi că nu-i o idee rea ?

— Dar el de unde știe ? Ce, a făcut armata la ei ?

— Nu cred, are de-abia douăzeci și doi de ani și-i de doi ani la noi.

— După cîte știu, ei recrutează la optsprezece ani. După noua lege a serviciului militar...

— Ce te privește pe tine asta ? mă întrerupse supărat Belcik. Ce, ești de la cadre ?

Avea dreptate. Nu era treaba mea dacă Petrov fusese sau nu în *Wehrmacht*.

Pe stradă ne ajunse din urmă Zina. Mergea repede, foșnind dintr-un trenci modern de mătase, învăluită, ca într-o boare, în fularul de voal subțire, cum nu-mi fusese dat să mai văd. Băieții o salutară respectuos, dar rece. Pentru ei, Zina era secretara generalului și atît. Între noi două, relațiile erau altele.

Drept răspuns, Zina înclină capul într-o mișcare neglijentă, și apoi mi se adresă, oprindu-mă :

— Cernîș, te-am căutat. Vino astă-seară să dormi la mine. Am aranjat totul cu Zahar Ivanovici.

Văzîndu-mă că șovăi, îmi dădu un ghiont.

— Ce-i cu tine ? Ce mai stai pe gînduri ! Vino să dormi și tu măcar o noapte omenește. O să ai destul timp să zaci pe paie.

E adevărat că deocamdată nu dormeam pe paie, dar nici „regimul de cazarmă" și canapelele cu arcuri desfundate din birourile celor evacuați nu erau deloc o plăcere. De aceea am primit.

— Bagă de seamă, să nu dispari după ce se termină totul. Am să cer generalului să ne dea mașina.

M-am dus în camera mea. Alarmele aeriene erau destul de dese, de aceea, ne obișnuisem să nu încuiem odăile cu cheia. La plecare, închisesem însă ușa, iar acum o vedeam întredeschisă. Mai mult — în odaie ardea lumina. Am dat ușa de perete și am rămas uluită. Pe canapea

şedea Tania şi plîngea de mama focului. Că-i plăcea să plîngă, o ştiam încă din seara cînd Tima ne făcuse cunoştinţă.

Deasupra canapelei era atîrnată o hartă, acoperită cu un fel de perdeluţă, şi totul închis într-o vitrină. Bine cel puţin că nu văzuse harta ! Altfel, caraghioasa de Tania, zărind „cana răsturnată" străpunsă în lung şi în lat de săgeţi roşii, ar fi înţeles de îndată despre ce este vorba. Tima căuta mereu s-o amăgească, spunîndu-i că plecăm pe frontul de Vest.

Oricum însă, ce rost avea s-o aducă pe plîngăreaţa asta la mine în odaie !

Oprindu-se o clipă din plîns, Tania îmi spuse printre sughiţuri că bărbatul ei se întorsese. În seara cînd o cunoscusem, Tania plîngea pentru că aflase că ar fi fost ucis ; acum plîngea de mama focului pentru că trăia. N-o consolasem nici atunci şi cu atît mai puţin se cădea s-o fac acum. Ce-am înţeles limpede era faptul că nu vroia cu nici un chip să renunţe la Tima. Drept care m-am gîndit să-l chem.

— Vine, vine el, vine îndată ! S-a dus să-mi scoată un permis de liberă trecere şi mi-a spus să stau să-l aştept aici, la tine. La el nu se face...

Sigur că nu se face ! E adevărat că pînă acum Tania fusese socotită „de-a noastră", dar, o dată cu întoarcerea soţului, lucrurile se schimbau.

„Asta-i lipsea lui Tima, mi-am zis eu cu oarecare compasiune. La accesele lui de malarie, asta-i mai lipsea !"

Am plecat totuşi să-l caut, numai să nu rămîn cu Tatiana, care continua să verse şiroaie de lacrimi. Îl găsii în odaia ofiţerului de serviciu. Tima ţinea locul lui Mîşkin, războindu-se ca şi acesta cu receptoarele. Unul dintre ele mi-l vîrî mie în mînă. Cineva telefona de la informaţii, anunţînd c-a sosit un om care zice că e căpitanul Dzitiev şi are o servietă cu documente foarte importante. În schimb, n-are nici un fel de acte de identitate şi, pe deasupra, mai e şi în pijama.

— Cum ? ! întrebai eu, uluită.

— În pijama, în pijama, din acelea în care se doarme, striga cel de la informaţii.

— Şi cum explică ?

— Ce să explice ? Pijamaua ? Zice că mergea cu trenul, că a început bombardamentul, că a sărit pe geam cu

servieta, iar vestonul cu acte cu tot a ars în tren. Ce-i de făcut ?

— Aşteptaţi o clipă !

În odaie îşi făcu apariţia Mişkin. Auzind de pijamaua lui Dzitiev, începu să rîdă.

— Chiar dacă nu mi-ai fi spus că-l cheamă Dzitiev, tot aş fi bănuit că el e. Omului ăstuia i se întîmplă cele mai năstruşnice istorii. Mă duc să-l aduc.

Tima nu mai avea nici un rost să rămînă, putea să plece, dar el zăbovea, codindu-se parcă. Pentru mine era limpede că n-avea nici un chef să meargă să discute cu Tatiana. L-am executat însă fără cruţare :

— Du-te, du-te şi descurcă lucrurile.

Tima ieşi ; avea un mers ce nu părea deloc al unui militar ; era puţin adus de umeri ; şi nasul lung îl făcea să semene cu Buratino.

Telefoanele sunau fără încetare ; mă foiam în jurul mesei, ridicînd ba un receptor, ba altul. Pe neaşteptate, în odaie năvăli un tînăr — mic de statură, negru ca un gîndac. Se vede că nu se mai bărbierise de vreo cinci zile şi era limpede că ar fi trebuit să se bărbierească de două ori pe zi. Îmbrăcat în pijama, ţinea strîns la piept o servietă umflată, cu mînerul rupt.

Nu se aştepta, desigur, să întîlnească o femeie ; pe chipul lui se ivi o expresie de groază.

— Vă rog să mă iertaţi ! Mii de scuze ! Vă salut !

Omuleţul gesticula ca un gîndac răsturnat pe spate.

— Nu-i nimic ! Nu vă faceţi probleme ! Cîte nu se întîmplă în război ! spusei eu primele vorbe ce-mi veniră în minte, abia ţinîndu-mă să nu izbucnesc în rîs. Luaţi loc !

Dzitiev se aşeză pe marginea scaunului şi rosti cu glasul întristat :

— Dacă aţi şti prin cîte am trecut în aceste patru zile de cînd am rămas în pijama ! Şi-acum, poftim, colac peste pupăză, am mai dat şi peste o femeie ! E de groază !

Tonul serios şi glasul plin de tristeţe îl făceau foarte caraghios. Nu mă mai putui stăpîni şi izbucnii în rîs.

— Ei poftim, acum şi dumneavoastră ! zise cu imputare Dzitiev. De patru zile, de cînd sînt pe drum, lumea îşi bate joc de mine. N-am să uit niciodată aceste zile, au fost îngrozitoare. Să se termine războiul şi scriu o carte de amintiri : „Viaţa mea în pijama".

În odaie intră Mîşkin şi, rîzînd în hohote, îl luă pe Dzitiev ca să-i dea haine. Strîngînd la piept cu nespusă grijă servieta, Dzitiev ieşi de-a-ndăratelea făcîndu-mi mereu plecăciuni, de parcă ar fi fost îmbrăcat decent.

Am rămas să mă lupt iar de una singură cu telefoanele. Din fericire apăru Tima, mult mai repede decît aş fi crezut-o. Arăta foarte vesel, fie că-i încetase accesul de malarie, fie că se lămuriseră lucrurile cu Tania. Cum nu-mi dădu nici un fel de explicaţii, am socotit că-i mai bine să mă retrag cît mai repede.

În odaia mea mirosea a colonie, „Fîn proaspăt cosit"; colonia preferată a Taniei. Pe masă era un cotor de măr cu urme de ruj. Un altul zăcea pe pervazul ferestrei. „De vreme ce-au găsit merele în sertarul biroului şi le-au şi mîncat, înseamnă că lucrurile nu stau chiar atît de rău", îmi zisei în sinea mea.

Ceasul arăta unsprezece şi jumătate. Uitasem să întreb dacă trebuie să aştept să fiu chemată sau urma să ne prezentăm singuri la întîlnirea cu Moşul.

Cineva bătu la uşă, o bătaie uşoară, gingaşă aş zice. Nici unul dintre băieţii noştri nu ştia să ciocănească astfel. De aceea nu m-am mirat cînd l-am văzut intrînd pe Dzitiev. Şi de astă dată Mîşkin se dovedise întreprinzător : Dzitiev era bărbierit şi purta uniformă nouă. Cu surprindere observai că avea două trese la petliţe. Văzîndu-mi mirarea, Dzitiev explică modest :

— Precum vedeţi, în timp ce mă plimbam în pijama, am fost avansat.

Maiorul Dzitiev era acum perfect pus la punct ; totuşi avea, nu ştiu de ce, un aer foarte caraghios. Îşi făcuse apariţia în odaie într-o atitudine impunătoare, aş zice chiar solemnă. În mînă ţinea un flacon de colonie, „Fîn proaspăt cosit", colonia cea mai la modă de cînd începuse războiul.

— Vă rog s-o primiţi împreună cu scuzele mele, zise Dzitiev.

— Vă mulţumesc, tovarăşe maior ! Explicaţi-mi însă de unde aveţi colonia, parcă ziceaţi că aţi rămas numai în pijama ?

Dzitiev luă loc pe canapea şi, drept răspuns, se apucă să-mi povestească despre Osetia de nord. Ceea ce spunea erau lucruri binecunoscute ; nu ştiu de ce însă povestirea lui mă emoţiona.

L-am întrerupt la un moment dat, deşi mi-ar fi făcut plăcere să-l ascult în continuare. Omul părea cu totul detaşat de cele din jur, de război, de ultimele aventuri prin care trecuse. S-ar fi zis că nimic nu-l poate scoate din această stare de echilibru sufletesc.

Eu însă trebuia să plec. Dzitiev mă întrebă dacă ar putea să mai treacă pe la mine şi adăugă totodată că-l cheamă Becirbek, dar că e mai simplu să-i spun Borea.

CAPITOLUL AL DOILEA

A treia oară pe ziua de azi, intram în biroul generalului.

De astă dată l-am găsit pe Zahar Ivanovici stînd în fotoliu, cu mîinile sprijinite pe genunchi ; semn că se odihnea. În faţa lui şedea Moşul, în aceeaşi poziţie. Se vedea că aceşti doi oameni, care nu mai erau tineri, discutau liniştit, bucuroşi că au cîteva clipe de răgaz.

Moşul semăna şi nu prea cu numeroasele portrete ce apăreau în ultima vreme prin ziarele noastre, după ce nemţii îi publicaseră fotografia într-un ziar militar de-al lor cu titlul „Regele pădurilor şi al războiului de partizani".

Bineînţeles, în linii mari, Moşul semăna : avea barba albă, nu prea lungă, dar pufoasă, ce-i dădea un aer de patriarh, nasul cărnos, ochii mici, de-un albastru-deschis, sprîncene lungi stufoase. Ceea ce nu puteau reda fotografiile era îmbinarea de simplitate şi oarecare importanţă niţel naivă, de blîndeţe şi viclenie, care îl făceau să pară sfătos, dar în acelaşi timp îi dădeau un aer de tinereţe. Barba se lăsa în trei rînduri de valuri de pe umerii obrajilor şi de pe bărbie, coborînd pînă la piept. Curios, dar nici barba, nici părul rar, alb şi el, nu-l îmbătrîneau.

Moşul şedea drept de tot, de aceea părea şi mai înalt decît era. De fapt era şi înalt, şi lat în umeri. Probabil că era şi foarte puternic.

Cînd am intrat în biroul generalului, Moşul s-a ridicat în picioare şi, pe măsură ce Zahar Ivanovici ne prezenta unul cîte unul, el ne strîngea mîna, zîmbind fiecăruia în alt fel. Zîmbetul ba îi radia pe întregul chip, ba stăruia

numai în ochi, ba rîdea cu gura plină. Mă temeam că se va mira văzîndu-mă şi nu-şi va ascunde uimirea. Nu se arătă însă defel surprins, doar strînsoarea mîinii se dovedi neaşteptat de slabă.

Ce om simplu ! Iată prima impresie.

Nu, nu e chiar atît de simplu — asta mi-am zis-o ceva mai tîrziu. Oricum însă, mi-l închipuisem mai impunător pe faimosul comandant de partizani.

Moşul purta un veston fără nici un fel de semne distinctive, doar cu Steaua de aur şi Ordinul Lenin în piept. Nici atunci, nici altă dată, mai tîrziu, nu am văzut alte decoraţii pe pieptul lui. Arma, un parabellum, o purta în maniera germană, în faţă. De centură avea prins un stilet englez de argint. „Cadoul aliaţilor", se lăudă Moşul şi, scoţînd stiletul masiv, îl aşeză pe masă. Zahar Ivanovici îl întoarse pe o parte şi pe alta, îl suci şi-şi aduse aminte de nu ştiu ce amiral Butcherfield. Între timp, noi luarăm cu toţii loc pe scaune şi liniştea se aşternu.

— Mă gîndeam că vom face cunoştinţă în pădure la noi, la statul nostru major, zise Moşul. Glasul lui avea o rezonanţă tinerească şi nu se potrivea deloc cu barba albă, cu chelia, acoperită doar cu cîteva fire albe. Cînd colo, a ieşit altfel. Am fost chemat la CC, am venit cu avionul. Deocamdată, şi repetă acest cuvînt, subliniindu-l insistent, deocamdată putem zbura, putem trece şi „pe jos". Să vă spun drept, „pe jos" e mai uşor. Pentru că nemţii trag din tunurile antiaeriene, să te ferească Dumnezeu. Apoi, întorcîndu-se către general : Să vezi un lucru interesant ! Nu trag pe linia frontului, ci în interior. Ceea ce înseamnă că poziţiile de pe care supraveghează cerul au fost mutate mai aproape de noi. Mă bucur că grupul vostru va lupta în rîndurile noastre, continuă Moşul. În primul rînd, pentru că sînteţi ofiţeri. Partizanii noştri sînt oameni viteji, dar n-au nici un fel de pregătire. Voi o să-i ajutaţi, dîndu-le sfaturi sau arătîndu-le unele lucruri în practică, de pildă, cum trebuie organizate operaţiile de cercetare. La noi, fiecare face după cum îl taie capul, uneori îţi vine să şi rîzi. Să vă povestesc un caz : aveam noi un om care umbla prin regiunile ocupate de nemţi şi strîngea bani, zicea el, pentru a construi o biserică pe care bolşevicii au dărîmat-o. Şi aşa de bine a strîns banii, că ne-a adus informaţii complete despre bazele germane. Pînă la urmă i s-a înfundat însă... şi tot cu banii. Un ofiţer de administraţie german, i-a cerut să-i dea jumătate din

aceşti bani. El s-a încăpăţînat : „Nu dau nimic. Sînt trimis de Consiliul bisericesc, banii sînt ai bisericii". Au început atunci să cerceteze cine l-a trimis, de unde l-au trimis ; cu chiu cu vai, a reuşit să fugă. Altă problemă : trebuie organizată şi munca geniştilor. Irosim tone de explozibil. Nu ştim să drămuim. În ce priveşte situaţia militară, uite ce-am să vă spun... Se uită la hartă şi arătă cu mîna : În această „cană răsturnată" noi sîntem stăpîni. Pe acest teritoriu, oamenii trăiesc după legile sovietice. Moşul rîse şi adăugă : Închipuiţi-vă, am şi un ministru de finanţe care îmi cere să plătesc impozite ! „De vreme ce aveţi Putere sovietică, colhozuri şi soviete săteşti, trebuie să plătiţi impozit statului", zice el. „Am eu impozitele mele, îi spun eu, impozite pe partizani, stabilite benevol. Nu te gîndeşti cît ne dau demîncare ţăranii ? Că doar nu ne hrănim numai cu capturi". Precum vedeţi, „cana" asta a noastră nu este chiar răsturnată, ci mai curînd înclinată, cu gura spre sud-est. Partea aceasta îngustă, să-i zicem gîtul cănii, ne leagă de „Marele pămînt". Ne leagă... deocamdată. Coridorul nu e prea lat, să tot aibă vreo zece kilometri. Poate că vă întrebaţi de ce nemţii n-au blocat pînă acum trecerea asta ? Iată de ce ! Priviţi harta ! De jur împrejur sînt numai mlaştini, băltoace, prin care şi noi abia de putem răzbi, ajutaţi de localnici cu experienţă. Să nu ne facem iluzii, n-au să lase ei mult timp lucrurile în starea asta. Vor face drenaje, vor aduce genişti şi cu tehnica adecvată, vor închide drumul. De aceea trebuie să ne grăbim, trebuie să aducem în pădure tot ceea ce nu vom putea transporta apoi cu avioanele. Ce-o să facem cînd nemţii ne vor tăia legătura ? O să intrăm şi mai adînc, în teritoriul ocupat de ei. O să ne împărţim în detaşamente mici, care vor ataca pe duşman mereu, hărţuindu-l. Am strîns ceva forţe, între timp o să-i mai instruim pe oameni, o să-i mobilizăm pentru luptă, pentru ca în continuare fiecare detaşament în parte să-şi rezolve singur problemele operative. Mă bucur că veniţi la noi taman în această perioadă cînd în mîna noastră sînt toate verigile hotărîtoare, cînd sîntem cu toţii laolaltă, cînd acţionăm strîns ca un mănunchi.

Moşul tăcu. Zahar Ivanovici interveni ca să-l incite :

— Am auzit cu toţii de operaţia de la Iamkovo.

Moşul rîse şi aruncă o privire spre hartă.

— Pot să vă povestesc, dar harta asta nu e bună.

Generalul sună şi aghiotantul aduse altă hartă, la scară mai mare, pe care o prinse în perete. Moşul se înviora, stiletul porni să alerge pe hartă. Harta căpătă viaţă.

Am văzut ca aievea ulicioara aceea de ţară, poarta scoasă din ţîţîni, lăsînd intrarea liberă maşinilor militare cu desene bălţate galben-verzi pentru a fi camuflate. Santinelele la mică distanţă unele de altele, ocolind clădirea fostului Soviet sătesc şi, pe neaşteptate, izbucni strigătul, un strigăt ca un cor : „Partizanii !“ O luptă scurtă, disperată...

Moşul aruncă o privire spre ceas şi se ridică în grabă :

— O să mai stăm de vorbă. Mai rămîn aici, nu plec...

Mă aşteptam, după tonul lui, să adauge : „Mai rămîn cel puţin o săptămînă“. Mie, această perspectivă îmi convenea întru totul. Aş mai fi putut da o fugă la cinema. Dar Moşul adăugă ferm :

— Mai rămîn două zile.

Cînd ne ridicarăm să ne luăm rămas bun de la Moşul, îl zării şi pe maiorul Dzitiev. Fără îndoială fusese şi el în sală în tot timpul întrevederii. Ce înseamnă oare asta ? Nimic altceva decît că face şi el parte din grupul nostru.

În aceeaşi clipă mă trase de mînecă Zina, gata îmbrăcată. Îmi venea greu să mă despart de grup ; băieţii păreau dispuşi să înceapă o discuţie de lungă durată în biroul aghiotantului.

— Eşti gata ? Ţi-ai strîns lucrurile ? Maşina trebuie să se întoarcă pe la ora trei, aşa a cerut Zahar Ivanovici.

Ce lucruri să-mi strîng ? Mi-am scos boneta din buzunarul bluzei şi mi-am tras-o pe cap. Gata ! Am coborît în goană scara, am deschis uşa grea şi am pătruns în beznă. La intrare puteai totuşi să desluşeşti cît de cît cortegiul de maşini cu farurile stinse. Zina o luă înainte, luminîndu-şi drumul cu un felinar foarte slab.

„Cetăţeni ! Alarmă aeriană“, anunţă un glas metalic, de undeva, de sus, deasupra noastră. „Împrăştiaţi-vă“, răsună alt ordin la megafon. Maşinile se urniră. Păreau un muşuroi de furnici călcat în picioare.

— Aici sînt, Zinaida Alexandrovna ! Urcaţi mai repede, să pornim, altfel ne fugăresc cine ştie unde, o strigă încetişor şoferul.

Era un „Zis“ nou-nouţ purtînd pe parbriz permis de liberă trecere zi şi noapte, chiar şi pe timp de alarmă

aeriană. Ne-am așezat comod și ne-am tras răsuflarea. Cîtă liniște și cît confort pe aceste canapele mirosind a piele și a tutun bun! Același confort și aceeași liniște simțeam și în hîrșîitul aspru al cauciucului pe asfalt, în mersul domol al mașinii străbătînd străzile întunecoase. Era confortul precar al unei nopți de război cînd în văzduh se auzea huruitul avioanelor, iar în depărtare explodau bombele, și totuși era liniște și era confort. Sorbeam din plin această liniște, fără să mă gîndesc la ceea ce se putea întîmpla imediat, nici măcar „mîine"...

Tot ce a urmat după această călătorie cu mașina a însemnat o prelungire și o întărire a senzației plăcute de odihnă, care părea că-mi toropește nervii, organismul întreg. Aveam impresia că mă topesc în această liniște asemenea unui bulgăre de zăpadă, cufundat în apă caldă.

În casa unde locuia Zina mai funcționa liftul, un lift obișnuit, cu pereții lustruiți și o oglindă ovală, strălucitoare. Mi-am văzut în ea chipul obosit. Mai ales alături de Zina, înaltă și frumoasă, arătam ca o sperietoare de ciori. Părul tuns scurt nu venea bine chipului meu prea rotund. Multe fete, ostași ca și mine, își făceau permanent, dar Zahar Ivanovici zicea că lui îi vine rău cînd vede „soldați cu zulufi". De fapt, chipul meu era la unison cu prezentul, pe cînd ceea ce vedeam în jurul meu aparținea trecutului. Aș fi zis chiar unui „plusquam perfectum", unui trecut ce existase cîndva, demult, demult de tot. La început, această contradicție îmi strică buna dispoziție, dar numai pentru scurt timp. Zina se arătă atît de primitoare și manifestă o bucurie atît de sinceră, încît uitai curînd de acest necaz. Se vede că Zina dorise foarte mult să-mi arate noua ei locuință. Era prima oară că avea o locuință „a ei", o locuință „cu adevărat". Soțul Zinei o primise cu puțin înainte de a începe războiul. Zina se aștepta să mă vadă entuziasmîndu-mă și trebuie să spun că nu mi-am precupețit laudele. Drept e că o locuință ca aceasta nu văzusem decît în filme. Îmi plăcea totul, deși la început nici nu pricepeam la ce pot servi unele lucruri. Zina îmi explică, fericită, că vasul de pe măsuța cu picioare subțiri ascunde o lampă și servește drept veioză. I-am făcut o deosebită plăcere, luînd drept radio o ladă de așternut elegantă, așezată la căpătîiul studioului. Deasupra divanului se afla un portret mare al lui Dmitri Melnikov, soțul Zinei, în uniformă de colonel. Fusese

înaintat recent, aflîndu-se pe front, şi probabil că tot acolo se şi fotografiase. Zina îmi spuse :

— Ştii, cu Mitea totul e în ordine. Absolut totul. Primesc scrisori aproape în fiecare zi. Priveşte, zise ea, trăgînd sertarul biroului ticsit de plicuri.

Mi-am zis că acest „totul e în ordine" înseamnă că Mitea e viu şi sănătos, dar mai înseamnă şi că relaţiile dintre cei doi soţi sînt bune. Zina era geloasă, parcă auzisem de nişte istorii, cred însă că totul era mai curînd rodul unei imaginaţii prea vii.

— Cred că Mitea este acuma pe malul lacului Seligher. Îmi scrie că regiunea este foarte frumoasă, spuse Zina, zîmbind visător.

Cuvintele „regiunea este foarte frumoasă" mă făcură să-mi amintesc de Osetia de nord, despre care auzisem atîtea în seara aceea de la Dzitiev. Deodată mi-am dat seama ce anume vroiam s-o întreb pe Zina, căci Zina, bineînţeles, ştia totul.

— Spune-mi, de ce a participat şi Dzitiev la întrevederea cu Moşul ? Nu cumva pleacă şi el cu noi ?...

— Nu „şi el" şi nu „cu voi", ci voi sînteţi cei care plecaţi cu el. Dzitiev e conducătorul grupului vostru.

— Cum aşa ? Dar Sahno ? A zis că pleacă numai pentru o săptămînă acasă, să-şi aranjeze nişte treburi de familie.

— N-a aranjat nimic, replică în treacăt Zina. S-a zis cu Sahno al vostru.

— De ce ? Cum aşa, „s-a zis" ?

— Cum se zice cu toţi cei care au nimerit în încercuire.

— Despre ce încercuire vorbeşti ? mă revoltai eu. Sahno a fost tot timpul cu noi în Armata 21.

— Nu Sahno a nimerit în încercuire, ci frate-său... a ieşit el, dar fără arme şi fără carnetul de partid, pe care zice că l-a îngropat nu ştiu unde.

— Păi atunci nu e vorba de Sahno, ci de frate-său!

— Nu face pe proasta ! Crezi tu că poate fi trimis în spatele frontului, în teritoriul ocupat de nemţi, un om al cărui frate a fost în încercuire ? Cine-ţi garantează că n-a devenit agent ?

— Cine, frate-său ?

— Bineînţeles, frate-său cine altul !

Îmi părea rău de Sahno. Era un om vesel şi viteaz. De unde o fi răsărit Dzitiev ăsta ?

— Ascultă, Zina, tu-l ştii mai de mult ?

— Pe cine ? Pe Sahno ? Cum să nu !

— Nu pe Sahno ! Pe Dzitiev.

— Ieri l-am văzut pentru prima oară.

— Şi era în pijama ?

— Nu. În faţa mea a apărut perfect echipat.

— Şi chiar aşa îmbrăcat, nu ţi s-a părut caraghios ? Nu ?

— O fi el caraghios aici, acolo însă tare mi-e că o să cam ştiţi de frica lui !

— Ascultă, dar de ce nu l-au făcut pe Tima conducătorul grupului ? E potrivit din toate punctele de vedere.

— „Din toate punctele de vedere" ! Zina repetă cuvintele mele cu un accent ironic. De-abia a început să lucrezе, n-a fost verificat în muncă...

M-am înfuriat :

— Dacă Tima nu s-ar fi bucurat de încredere, nu ar fi fost admis în grupul nostru.

Zina se enervă şi ea :

— Ce tot îi dai zor : „s-ar fi bucurat de încredere", „nu s-ar fi bucurat de încredere" ? Astea-s dispoziţiile, şi gata. Unul ca Tima nu poate fi conducător de grup.

Nu ştiu de ce, dar cuvintele Zinei m-au indispus.

Bucătăria, la fel de confortabilă, era plină cu tot felul de obiecte a căror destinaţie n-am reuşit să mi-o lămuresc pînă la urmă. Zina mă tratа cu vin sec, dar eu rămăsei indiferentă. Pe front mă deprinsesem cu votcă. La început cedam raţia mea de ofiţer, dar cu timpul am început să beau şi eu, şi de atunci am terminat cu răcelile.

Zina se bucura, văzînd că mă simt bine, că-mi place casa ei, mă îmbia să servesc ba una, ba alta. Era veselă şi drăguţă, de parcă n-ar fi fost război, de parcă n-am fi avut nici un fel de griji.

— Şi în toată casa eşti numai tu ? întrebai fără gînd rău, numai din dorinţa de a-mi exprima admiraţia că e suverana acestui univers atît de plăcut şi de confortabil.

Cu părere de rău şi în acelaşi timp cu spaimă, am văzut cum chipul Zinei se crispează.

— Şi ce-mi propui ? Să-mi iau un amant ? întrebă ea brutal.

— Vai de mine, Zina ! Cum poate să-ţi treacă prin minte aşa ceva ? Mitea are să se întoarcă...

— Cînd ? strigă Zina, cu o voce nefirească, ascuţită. Cînd are să se întoarcă ? Cum să trăieşti aşa, aşteptînd, aşteptînd mereu ? Tu nici nu-ţi dai seama ce cumplit e războiul acesta, puţină lume are să se întoarcă, şi în orice caz puţini vor fi cei ce se vor întoarce teferi.

— Nu te mai gîndi la asta, i-am spus descumpănită de explozia ei. Dacă toţi am crede aşa, n-am mai putea trăi, viaţa ar deveni imposibilă.

— Şi aşa e imposibilă, rosti Zina cu o voce răguşită, totuşi parcă mai calmă.

Îmi aşternu să dorm pe divan. Simţii o deosebită plăcere să mă înfund cu nasul într-o pernă mare, de puf.

— Te-ai dezobişnuit să mai dormi într-un pat ca lumea, spuse Zina cu oarecare brutalitate, care ascundea însă gingăşie. Se bucura şi ea să mă vadă atît de fericită.

Într-adevăr, mă dezobişnuisem — aveam în urmă un şir lung de nopţi petrecute în bordeie săpate cu mai multă sau mai puţină iscusinţă, aranjate cu mai multă sau mai puţină pricepere. Nopţi petrecute în case străine, pe cuptoare, pe laviţe, pe cîte un pat cedat cu plăcere de gazdă unei femei ce se ducea să lupte pe front. Dormisem şi prin odăi neîncălzite, în hoteluri pe jumătate dărîmate de bombardament, sau pur şi simplu pe căpiţe de fîn, dar cel mai adesea în maşină, sub acoperămînt de ramuri, servind drept camuflaj.

— Stai să-ţi dau şi o cămaşă de noapte.

Îmbrăcai ceva subţire şi moale, minunîndu-mă în sinea mea că uitasem de existenţa acestui lucru, deşi nu trecuse chiar atît de multă vreme de cînd şi eu mă dezbrăcam la culcare şi dormeam în cămaşă de noapte.

— Dacă o fi alarmă aeriană, să nu mă trezeşti, i-am spus Zinei. Vreau să gust din plin plăcerea acestei nopţi. Dealtfel, oricum, nu mă duc în adăpost, noaptea e întuneric pe scări şi eu nu văd nimic.

— Nici eu nu mă duc, zise Zina, care şedea pe marginea divanului îmbrăcată într-un capoţel albastru. Îşi pieptănase părul şi-şi pusese fileul. Simţeam că mi se lipesc ochii de somn, dar îmi părea rău să pun capăt desfătării de care mă simţeam cuprinsă în această atmosferă de linişte, confort şi grijă manifestată de Zina.

— Ascultă, îmi propuse ea, pînă o să plecaţi în misiune, acolo, la partizani, vino să dormi în fiecare noapte la mine.

Am telefon, în caz că se întîmplă ceva, au cum să te anunțe. Ce viață-i și asta, mereu printre bărbați, tot timpul în mijlocul lor ? ! Am început să rîd prin somn, dar Zina insistă : Te rog să nu te superi, dar aș vrea să-ți spun un lucru. Își scoase papucii din picioare și se băgă sub plapumă, alături de mine. Altcuiva nu i-aș fi spus, dar ție știu că pot s-o fac. Ești pe front din primele zile ale războiului, poate că n-ai fost chiar tot timpul în linia întîi...

— În linia întîi am fost puțin, intervenii pentru a preciza.

— Bine, fie, dar și cît ai fost, ți-ajunge.

— De ce ? Începutul discuției mă îngrijora.

— Pentru că ești femeie, pentru că ești necesară și aici. Care ți-e meseria ? Ești soră medicală ? Ești lunetistă ? Ești radiotelegrafistă ? Nu. Meseria ta cere să stai la statul-major, și nu oriunde, în orice stat-major, ci în unul la centru. Tu trebuie să fii instructor, muncă foarte importantă astăzi. Ai răbdare și ascultă cînd îți vorbesc alții mai în vîrstă. Nu mai ești o fetișcană cu capul plin de iluzii care visează să plece în linia întîi... Uite, acum te pregătești pentru misiunea asta, la partizani. Ascultă-mă, eu știu bine cum stau lucrurile, toate materialele trec prin mîna mea. Deocamdată avem atît de puține succese și atît de multe eșecuri ! Zău, n-are rost să te prăpădești acolo !

Și Zina se porni pe plîns. Murmurai :

— De ce crezi că trebuie neapărat să mă prăpădesc acolo ?

— Bine, să zicem că n-ai să mori, dar ți se poate întîmpla un lucru și mai rău. Poți să rămîi invalid la douăzeci și doi de ani. Cine are să aibă nevoie de tine ? Cine are să te îngrijească ? N-ai pe nimeni pe lume. Nu uita că ești orfană, crescută la Casa copilului...

Zina folosea un procedeu inadmisibil : lovitura sub centură. Mă gîndeam să-i răspund, dar ea turuia și nu mă lăsa să deschid gura.

— Dacă ai ști cît s-ar bucura Zahar Ivanovici dacă ai lucra la noi !

M-am așezat în pat :

— Vrei să spui că el ți-a dat sarcina să mă prelucrezi ?

— Vai de mine, cum poți să-ți imaginezi una ca asta ? !

— Atunci termină cu plînsul şi lasă-mă să dorm.

— Noapte bună, zise Zina şi stinse veioza.

Dimineaţa nu m-a trezit nimeni. Am sărit din pat, speriată că am întîrziat. Era numai opt şi jumătate. La bucătărie am găsit, şezînd la masă, o femeie foarte slabă. Se vede că pînă de curînd fusese cam de două ori mai grasă, căci rochia atîrna pe ea ca pusă în cuier. Zina mi-o prezentă :

— Mătuşa mea, Polina, a fost evacuată din Starobelsk. A apărut azi dis-de-dimineaţă. A fost o vînzoleală cumplită, mă mir că n-ai auzit.

Bucătăria era ticsită de boccele şi geamantane, ceea ce îi dădea brusc înfăţişarea unei săli de aşteptare de clasa a treia.

Zina se pregătea să aşeze masa.

Mătuşa vorbea cu un glas plîngăreţ :

— Zina, spune-mi de ce la voi, cînd se anunţă alarma aeriană, nu se numără unu, doi, trei ? La noi se anunţa aşa : „Cetăţeni, e alarmă aeriană, un', doi, trei". Şi apoi din nou : „Cetăţeni, e alarmă aeriană, un', doi, trei !"

— Păi acest „un', doi, trei" este indicaţia intervalului, a pauzelor care trebuie respectate între anunţuri, iar crainicii voştri, de spaimă, le citesc cu voce tare în loc să socotească în gînd. Haideţi să bem cafeaua, şi Zina luă de pe plită cafetiera.

— E cafea veritabilă ? ! Zău ? ! Mătuşa trase în grabă scaunul spre masă. Doamne-doamne, şi-aduse ea aminte pe neaşteptate. Gîndeşte-te, Zina, numai ce-am cumpărat o canapea cu trei perne ! Şi pentru cine am cumpărat-o ? Pentru Hitler !

Mă învîrteam sub duş, fericită, fornăind ca un cal şi suflînd din greu. Din cînd în cînd îmi parvenea glasul mătuşii care vorbea printre lacrimi şi sughiţuri :

— Mania şi copiii sînt la Cimkent... Toate ar fi bune, numai că plouă cu găleata şi toată apa din munţi intră în casa Maniei.

Am refuzat cafeaua şi, fără a mai asculta iimprecaţiile Zinei, am fugit în stradă. Numai ce se oprisse ploaia şi frunzişul spălat strălucea verde, de parcă ar fi fost luna mai. M-am gîndit cu bucurie că mai e mult pînă la toamnă şi că deci or să fie condiţii acceptabiile de viaţă în „cana aceea răsturnată", care este şi ea probabil „o regiune frumoasă".

Mi-am zis că ar fi trebuit s-o descos pe Zina ca să aflu cine e Petrov căci ea ştie tot. Nici ieri, nici astăzi, această idee nu mi-a venit însă în minte. De ce oare ? N-aş putea-o spune.

CAPITOLUL AL TREILEA

Cum se vede, Moşul nu era nici el scutit de slăbiciunile omeneşti. Între altele, rîvnea la glorie. Odaia lui la hotel era ticsită de lume, o societate zgomotoasă, formată din ziarişti care scriseseră sau care se pregăteau să scrie despre Moşul ; un pictor care-i făcea portretul, un regizor de cinema, care şi el, după spusele neveste-si, acolo de faţă, visa să facă un film despre gloriosul drum de luptă al Moşului.

Cîteva cîrpe ude acopereau un bust al Moşului încă în lucru, iar sculptorul, un om în vîrstă, şedea cu noi la masa lungă, plină cu tot felul de farfurii cu mîncare, aleasă oarecum la întîmplare.

La drept vorbind, mîncarea nu era grozavă — ca în vreme de război — dar chelnerii, care duceau dorul meseriei, aşezaseră tacîmurile ca pentru cine ştie ce ospăţ.

Se bea votcă şi coniac ; un omuleţ gras şi scund, un medic militar, vocifera că unica băutură pe care o admite este spirtul.

Părea că oamenii strînşi în jurul mesei nu se prea cunoşteau între ei, cel care-i unea era Moşul.

În afară de nevasta regizorului şi de mine mai era o femeie. Şedea la masă alături de regizor. Să tot fi avut vreo treizeci şi cinci de ani ; nu arăta mai mult, dar se vedea că anii trăiţi îşi lăsaseră povara, o povară grea pe umerii ei, şi ea nu putea sau poate nici nu vroia să o scuture. Femeia nu părea cochetă, era pieptănată simplu şi deloc fardată. Nu aş putea zice că viaţa aspră îi dăduse un aer sumbru. Cînd vorbea sau îşi asculta interlocutorul, chipul i se lumina de zîmbet. Dar nici atunci nu căpăta o expresie de veselie, şi nici nu părea mai lesne de descifrat. Femeia purta haină militară cu trei trese verzi, semn distinctiv că venea de pe front. Mi-am zis că trebuie să fie comisar de batalion ; ciudat însă, pe mînecă n-am zărit steluţa cuvenită. La început m-am tot întrebat ce legătură

poate fi între ea și Moșul, dar după o jumătate de pahar de votcă am lăsat lucrurile să se lămurească de la sine.

Moșul ședea în capul mesei. Își scosese vestonul ; cămașa neagră de mătase făcea, prin contrast, să pară și mai albă barba.

La început, grupul nostru s-a simțit cam stînjenit în această societate numeroasă și atît de pestriță, dar Moșul, fără a intra în nici un fel de amănunte, ne-a prezentat, strigînd : „Faceți cunoștință — niște prieteni de-ai mei". La fel a procedat și în continuare, cînd au mai apărut și alții, și fiecare grup se dizolva în mulțimea de musafiri. Într-adevăr, se putea vorbi de mulțime — era lume, nu glumă ! — în cele două odăi ale apartamentului de „lux". Ba chiar se formaseră cîteva grupulețe și, din cînd în cînd, unii se mai așezau la masă.

Toți vorbeau tare, fără să se asculte unii pe alții. La un moment dat, cineva trecu la pian.

„E război, războiul popular" — cîntecul răsună mai sumbru ca de obicei, poate pentru că îl cîntau numai voci de bărbați.

A urmat apoi un alt cîntec, mai nou, dar foarte cunoscut. „Neguri, negurile mele", după care pianistul se apropie de o femeie mărunțică, pe care nu o remarcasem pînă atunci, făcu o plecăciune adîncă în fața ei și o rugă :

— Klavdia Ivanovna, fiți bună, cîntați pentru Moșul „Cîntecul mamei", sau oricare altul vreți.

Femeia mărunțică, în vîrstă, se ridică fără nici un fel de fasoane, se apropie de pian, își șterse cu basmaua colțurile gurii și făcu din cap un semn către acompaniator.

Acesta lovi de două ori clapele ușurel, cu un accent de melancolie. Femeia stătea dreaptă, cu brațele la piept, privind înainte, trist și sever. Avea o voce joasă, puțin tremurată, dar nu destul de puternică pentru a birui pianul, de aceea părea că mai curînd poartă un dialog cu acesta.

Pianul grăia lin, calm, iar glasul femeii intervenea în unduirea lui ca o tînguire plină de patimă. De fapt nu era un cîntec, ci mai curînd o povestire melodioasă și domoală. Glasul femeii plutea ușor, rotindu-se parcă, pe o potecă întortocheată în pădure.

Cîntecul aducea cu o veche melodie populară rusească, și de aceea, atunci, acolo, în acea încăpere, el găsi un puternic răsunet în inima oamenilor strînși în jurul mesei. Nevasta regizorului își lăsă capul cîrlionțat pe umărul

bărbatului său — plîngea în tăcere fără să-şi şteargă lacrimile.

Plimbîndu-mi privirea asupra celor aşezaţi la masă, mă oprii pe neaşteptate — în faţa mea era Petrov. Uitasem de existenţa lui, iar acum nu mă puteam stăpîni să nu-l examinez cu un resentiment. Şedea aşa cum îi era obiceiul, puţin solemn, privind pe sub sprîncene, cu o căutătură greoaie şi mirată. Se vedea că nu-l impresionează cîntecul ce-i emoţionase într-atît pe toţi ceilalţi. S-ar fi zis că un zid impenetrabil ne desparte de el. Nici nu era de mirare, intonaţia melodioasă, textul simplu trezeau în sufletul nostru străvechi aduceri aminte, poate din anii copilăriei, pe cînd lui nu-i spuneau nimic.

Mă simţeam profund emoţionată. Votca mă face totdeauna sentimentală. „N-am să mai beau, mi-am zis în sinea mea, cel puţin pînă ajungem în pădure, la partizani".

În odaie se făcuse foarte cald, am simţit nevoia să ies pe balcon. De la înălţime puteam privi Moscova în amurg, cu luminile stinse, deşi încă fără camuflaj. M-am strecurat pe sub draperiile grele de catifea şi am ieşit pe uşa întredeschisă...

Rezemîndu-mă de balustrada balconului, n-am apucat decît să-mi zic : „Ce bine că trecem linia frontului pe jos !" că în aceeaşi clipă, am şi văzut negru în faţa ochilor şi totul porni să se rotească în jurul meu. Simţeam că-mi vine ameţeală. „Totuşi, la o adică, dac-o fi şi-o fi, am să sar", am continuat în sinea mea, ca o consolare, fără prea multă convingere însă.

Mi-a rămas pentru totdeauna întipărit în minte primul şi unicul meu salt cu paraşuta.

Motorul s-a oprit. Inima se înfioră ; acu' e acu' ! Pilotul secund deschise uşa, vîntul înălţimilor ne lovi drept în faţă. Răsună ordinul : „Săriţi !" Tima e primul, sare cu picioarele strînse sub el, aşa cum sari în bazinul cu apă. În urma mea e Belcik. Dacă zăbovesc, are să-mi dea un ghiont ; să nu mă fac de rîs. Un pas stîngaci în vid şi vîntul mă răsuceşte, reuşesc totuşi să-mi corectez poziţia. Aşa cum învăţasem, mîna dreaptă o ţin pe inel ; din fericire, paraşuta automată se deschide singură. Încep să iau măsurile de precauţie la coborîre...

Mi-am venit în fire. M-am tras spre fundul balconului, continuînd să privesc în jos. Piaţa era toată cufundată într-un amurg violet. Auzisem de „amurgurile violete"

ale Parisului. La Moscova, ele trebuie să fi fost şi mai intense, căci ferestrele, fie că nu erau luminate, fie că erau camuflate, dădeau caselor un aspect ciudat, nelocuit. Partea de jos a clădirilor era învăluită în amurgul violiu, pe cînd acoperişurile mai luceau în lumina ultimelor raze. Întunericul se ridica uşor de jos în sus, şi totul se cufunda într-un fel de fluviu violet, în care trecătorii pluteau, rotindu-se ca nişte frunze uscate pe apă. Zgomotele străzii, multiple şi variate, ajungeau aici sus, în balcon, fără să-şi piardă individualitatea distinctă, probabil că pe drum se filtrau cele intermediare sau accesorii. Fiecare sunet îl percepeai distinct, de parcă ar fi fost emis pe o undă a lui proprie. Frînele scîrţîiau prea brutal şi de aceea neplăcut, clinchetul troleibuzului avea o rezonanţă cam fluşturatică, maşinile claxonau fiecare în felul său : „Zis"-urile poruncitor, „MK"-urile rugător, bicicletele chiţăiau desperat de parcă le sugruma cineva.

Undeva, foarte aproape, se auzea o conversaţie, nu pricepeam unde anume, dar fiecare cuvînt îl deslueam clar. Cele două glasuri — unul de bărbat, celălalt de femeie, nu se contopeau şi conversaţia avea un nu ştiu ce ciudat. Pauzele dintre replici erau pline de o tăcere încordată. S-ar fi zis că cei doi se ascultau reciproc şi apoi fiecare îşi chibzuia îndelung răspunsul.

Preocupată la început să ghicesc din ce parte se aud glasurile, nu m-a interesat şi cui anume aparţin ele, ascultam oarecum mecanic conversaţia, care putea să treacă drept una dintre cele mai banale de n-ar fi fost acele pauze.

Glasul bărbatului, plin de căldură, vroia să fie convingător :

— Să ştii că ţi-o spun pentru că mi-e milă de tine. Ce-i omul ăsta pentru tine ? Ţi-i bărbat ? Nu. Ţi-e logodnic ? Nu. Naiba ştie, poate că nici nu ţi-e măcar iubit.

— Nu, răspunse încet femeia, după o pauză.

— Vezi ! Omul are o nevastă. O iubeşte, n-o iubeşte, asta-i altă treabă, dar solda ei i-o trimitea. Cît timp trăia.

— Trăieşte şi acum. Glasul femeii răsună iritat. Se vede că cei doi mai purtaseră această discuţie.

— Ei, draga mea, actul de deces nu e totuşi glumă ! De astă dată, femeia răspunse mai puţin sigură :

— Au mai fost cazuri.

— Să zicem ! Să zicem că ai dreptate. A nimerit într-o încercuire, una-alta... Dar te întreb eu : La cine are să se

întoarcă ? La cea cu care a trăit zece ani și mai bine, sau la tine pe care a întîlnit-o din întîmplare ?

— Nu, îl întrerupse femeia. Nu ! Te rog să nu-mi vorbești așa ! Totuna...

Ciudat, glasul mi se părea cunoscut. Femeia rostea litera „g" de parcă ar fi fost „h", iar pe „r" îl pronunța într-un chip deosebit. Glasul acesta îl mai auzisem cîndva.

— Proastă mai ești ! zise înciudat bărbatul și lovi cu piciorul un obiect de fier.

Urmă o pauză mai lungă decît cele precedente. Glasul bărbatului o întrerupse, intervenind cu un accent de împăcare :

— Bine, pentru că mă rogi tu, am s-o fac.

N-am mai ascultat. Pe la mijlocul convorbirii îmi dădusem seama că glasurile se aud din balconul învecinat, de care mă despărțea un paravan de pînză. Dar abia acum m-am dumirit că balconul răspunde în cealaltă odaie a Moșului, și am recunoscut și glasul bărbatului. Era Moșul. Nu știam însă cu cine vorbește.

Atîta timp cît discuția fusese a unor oameni necunoscuți, indiferenți mie, puteam s-o ascult, fără să caut să-i pătrund sensul. Situația se schimba însă dacă aș fi tras cu urechea la ce vorbea Moșul cu o femeie. De aceea m-am retras din balcon. Înainte de a pleca am mai aruncat o privire jos și am văzut orașul cufundat brusc în întuneric, dispărînd precum legendarul Kitej.

În timpul cît lipsisem, musafirii se strînseseră din nou în jurul mesei ; în centrul atenției era un om care probabil abia picase. Mi-am dat seama de acest lucru auzindu-l pe regizor cum insistă pe lîngă el să bea un pahar „ca amendă". Strîmbînd din nas, noul venit luă paharul în mînă, îl privi, făcu un gest vitejesc și îl dădu pe gît, apoi îl așeză din nou pe masă, cu un aer neputincios și o privire rugătoare adresată celor din jur.

În aceeași clipă, din odaia alăturată, ieși Moșul însoțit de femeia cu care abia discutase în balcon. Eram ferm convinsă că ea trebuie să fi fost. Și într-adevăr, era femeia aceea cu trei trese.

Moșul se apropie de masă și împinse la o parte brațul regizorului, care iar îl îmbia pe noul sosit să bea.

— Lasă-l în pace pe șeful meu de stat-major. Nu bea. Uite așa, nu bea și gata ! Moșul luă paharul și-l dădu el pe gît. Lasă-l în pace, mai zise o dată, rotind furculița în căutarea unei gustări.

Unii i-au întins farfuria cu scrumbii, alţii cea cu salată, dar el continua să rotească furculiţa, pînă o înfipse într-un măr murat — mare, lucios, roşu-vineţiu.

— Am adus cu mine la Moscova o putină întreagă, s-a dus toată, zise amărît Moşul.

— Nu-i adevărat, mai am una pusă deoparte ! interveni pe neaşteptate şeful statului-major.

Îl cercetam cu atenţie pe omul acesta. Acolo, în pădure, cu el va trebui să avem de-a face, în primul rînd, şi de el depind multe. Dacă şeful statului-major e om rău, va fi vai şi amar de noi.

Kuzmici, aşa îl chema — o celebritate şi el — era înalt şi zvelt, avea părul blond pieptănat lins, o faţă prelungă şi ochi cenuşii sub pleoapele lăsate, ceea ce dădea chipului său o înfăţişare cam somnoroasă.

Medicul militar, omuleţul cel gras, care acum era vecinul meu la masă, îmi şopti că, înainte de război, Kuzmici fusese un geolog cunoscut, participase la expediţii la Polul nord şi „avea la activul lui" — cum se exprimase interlocutorul meu — trei „iernaturi" pe insula Vranghel, şi cîte altele.

Nu prea mi-era limpede unde anume se găsea această insulă, dar cuvîntul „iernat" produse impresie.

Medicul militar, care părea să ştie tot, îmi spuse de asemenea că şeful statului-major fusese grav rănit şi zăcuse două luni într-un spital, undeva, în apropierea Moscovei, iar acum se întoarce în „pădure".

Kuzmici părea cu totul preocupat de mîncare. Pe neaşteptate însă, se opri, lăsă furculiţa şi strigă peste masă :

— Taisa Pahomovna ! Dumneata ? ! Cum de nu te-am văzut pînă acum ? ! Cît mă bucur să te întîlnesc !

Femeia cu cele trei trese îi zîmbi de la capătul celălalt al mesei, zicînd :

— Aşa-i cînd eşti om mare, Kuzmici !

De îndată ce începu să vorbească, am recunoscut-o. Aş putea zice că am o memorie auditivă. De fapt am recunoscut-o cînd sunetele s-au suprapus peste receptarea vizuală. Şi nici nu mă miră că n-am recunoscut-o de la bun început. O văzusem de două ori în viaţa mea, şi atunci în treacăt : la un revelion la ambasadă şi în gara Anhalterbahnhof, cînd venisem cu Bruno, pe care Taisa îl aştepta.

Cum era s-o recunosc de îndată, cînd o văzusem prima oară în rochie de seară, iar a doua oară toată înfofolită — erau pe atunci nişte geruri cumplite la Berlin.

Kuzmici se ridică de la locul său, înconjură masa şi se aşeză lîngă Taisa. Între ei începu o conversaţie vie care, observai, trezi nemulţumirea Moşului.

Mă mînca limba să-l întreb pe medicul militar de unde se cunosc aceşti doi oameni, fusesem însă învăţată să nu pun întrebări de prisos. Pînă să chibzuiesc eu dacă este sau nu o întrebare de prisos, medicul militar mi-a şi povestit că Taisa şi Kuzmici au fost împreună în expediţia aceea polară. Taisa era ziaristă, Kuzmici căuta zăcăminte de molibden ori de alt minereu preţios, ceea ce pentru mine era totuna. Singurul lucru care mă interesa cu adevărat era să aflu ce fel de om este Kuzmici, bun ori rău.

Întrucît aici, la masă, tot nu puteam să găsesc un răspuns la această întrebare, m-am gîndit că ar fi cazul să văd unde au dispărut tovarăşii mei. Mă simţeam chiar ruşinată că îi uitasem cu desăvîrşire. Nimeni dintre ai noştri nu se mai afla la masă, toţi dispăruseră. Rămăsese numai Oleg Nefedov, care şedea alături de Moşul şi-i povestea, cred, lucruri foarte amuzante, deoarece acesta rîdea întruna cu rîsul lui de bas, acoperind discuţia molcomă dintre Taisa şi Kuzmici. Oleg se pricepea ca nimeni altul să te distreze, să-ţi povestească lucruri amuzante, oricine ai fi fost.

La capătul celălalt al mesei, cîţiva musafiri se ridicaseră în picioare : Klavdia Ivanovna pleca, bărbaţii se ofereau s-o conducă. Medicul militar îmi şopti că femeia aceasta este o foarte cunoscută povestitoare populară.

— Compune, bineînţeles, o legendă despre Moşul ? întrebai cu gîndul mai mult de a-mi auzi confirmată presupunerea.

— Întocmai.

Medicul militar plecă şi el s-o conducă pe Klavdia Ivanovna, iar eu trecui în odaia de alături.

Pe pervazul lat al ferestrei şedeau, mai curînd tolăniţi, Tima şi Dzitiev, amîndoi cu bluzele descheiate la gît ; între ei, pe un şervet, o sticlă de votcă şi o cutie cu sardele. Belcik şi Petrov îi asistau în picioare. Am fost întîmpinată cu strigăte de bucurie. Dzitiev îmi făcu loc

și mie pe pervaz. Petrov se dădu respectuos la o parte, încheindu-și gulerul.

De data aceasta parcă l-am văzut cu alți ochi. S-ar fi zis că-i dispăruse aerul acela solemn și încordat. Ochii verzi, cu o licărire de veselie și oarecare șiretenie, erau îndreptați țintă spre Dzitiev, care povestea.

Băieții erau cu toții puțin cherchelițí ; ca să se îmbete criță era nevoie de altă cantitate și de altă atmosferă.

Reflecția mea se referea la băieții noștri. Cît despre Petrov, habar nu aveam ce poate în acest domeniu, după cum, de altfel, nu știam nimic despre el. Afară de faptul că Zahar Ivanovici se interesa îndeaproape de persoana lui și căutase să facă din mine o aliată.

Discuția continuă. Mai bine zis, perora Dzitiev. Subiectul era, bineînțeles, Osetia de nord. Fusesem și eu pe acolo, ba chiar bătusem cu piciorul drumul militar osetin, dar nu văzusem nimic din ceea ce povestea Dzitiev. Păstrăvi mîncasem doar la restaurant, în timp ce el se jura că-i prinsese cu mîna goală în lacuri. Mai povestea că dresase laolaltă un pui de lup, un cîine, o pisică și niște șoareci albi, dar că într-o bună zi au fugit cu toții în pădure.

— Cum, și șoarecii ? întrebă Tima, un binecunoscut pisălog.

— Și șoarecii, răspunse îndurerat Dzitiev. Dar ce să mai vorbim de șoareci, de vreme ce m-a părăsit cîinele, un cîine de un an, pe care-l iubeam de parcă era copilul meu ! Ce-am mai suferit atunci !

Petrov rîdea cu lacrimi, descoperind niște dinți albi, strălucitori, foarte mulți, mai mulți decît s-ar fi cuvenit să aibă cineva în gură, așa cel puțin mi-am zis eu. Cînd și-a scos din buzunar batista, am văzut că într-un colț avea brodate niște floricele de nu-mă-uita. Lucrul mi s-a părut de prost gust.

Istoriile cinegetice și pescărești ale lui Becirbek, căruía cu toții îi și spuneam Borea, nu mă interesau cîtuși de puțin. M-am rezemat de perete, căutînd să mă odihnesc. Nimeni nu mă deranja. N-aveam de gînd să ascult discuțiile prostești ale bărbaților : ce-mi pasa mie dacă peștele mușcă nada sau ba !

Revelionul acela la care o întîlnisem pe Taisa mi-l rememoram cu atîta limpezime, de parcă n-ar fi trecut de atunci doi ani. În zilele premergătoare avusesem imens

de lucru : cînd ieşeam, în sfîrşit, de la serviciu, nu mai găseam nici un magazin deschis. În pauza de prînz, nici pomeneală să-mi pot cumpăra o rochie, nu aveam timp suficient nici pentru Tietz ca să nu mai vorbesc de magazinul de lux „K D W" (Kaufhaus des Westens), unde se pierdea o mulţime de vreme probînd.

Norocul meu că fata gazdei, Erna, îşi cumpărase o rochie albă de mătase care n-o încăpea. Nu prea înţeleg cum de putuse lua o măsură aşa de mică. Frau Lempert se dădea cu capul de toţi pereţii : rochia costase patruzeci de mărci. Cînd am spus că iau eu rochia şi le-am şi plătit pe loc banii, amîndouă au sărit de gîtul meu şi, drept recunoştinţă, mi-au oferit cafea şi o prăjitură cu frişcă.

M-am îmbrăcat deci de revelion cu rochie albă. Aveam dealtfel în cap ideea că, de revelion, lucrul cel mai potrivit e să îmbraci o rochie albă. În noaptea aceea eram deosebit de bine dispusă. Nici nu-i de mirare. De trei luni de zile lucram la reprezentanţa comercială ca traducătoare şi în tot acest răstimp nu avusesem o zi liberă, nu fusesem nicăieri, nici la cinema, nici la vreo cafenea. Lucram pînă şi duminicile. Frau Lempert se mira de acest fel de viaţă şi într-o zi mi-a şi declarat că dacă voi continua aşa, am să rămîn nemăritată. După părerea ei, ca să te măriţi trebuia sau să mergi la cinema, sau să faci excursii duminica, aşa-numitele *ausflüge*.

Dacă aş fi avut chef, aş fi putut să mă mărit foarte uşor, fără nici un fel de complicaţii, ca să zic aşa, la locul de muncă. Un candidat era Stiopka Usmeşkin. Din păcate, nu-mi plăcea în măsura în care presupuneau unii că mi-ar plăcea, între aceşti „unii" fiind inclus Stiopka însuşi. Fusesem colegi la cursurile de traducători, dar pe atunci el nu-mi dădea atenţie, pentru că era cu un an mai mare decît mine. După ce s-a încheiat tratatul cu Germania, am fost propusă destul de curînd să plec la Berlin, şi cînd am ajuns acolo, l-am găsit pe Stiopka referent la reprezentanţa comercială.

Bineînţeles, ţineam minte atît de bine noaptea aceea de revelion, pentru că m-am tot sărutat cu Stiopka în pauzele dintre dansuri, şi au fost şi cîteva dansuri pe care din acelaşi motiv le-am scăpat. De fapt, cum nu prea aveam un loc potrivit unde să ne sărutăm, ieşeam mereu

pe terasă, avînd în vedere faptul că în Europa clima este mai dulce decît la noi. Stiopa îmi repeta întruna : „Uite cum e-aici ! Nu e frig deloc". Era totuşi rece şi eu cam tremuram în rochia mea albă de mătase. După fiecare escapadă pe terasă, ne repezeam să dansăm şi, în felul acesta, mă mai încălzeam.

Stiopa mi-a spus că Taisa lucrează pe lîngă ataşatul nostru de presă. Cum abia sosisem în străinătate, totul era nou pentru mine, chiar rezonanţa cuvintelor „ataşat de presă".

Cînd stai să te gîndeşti că sărbătoream Anul nou 1940, şi eram cu toţii foarte bine dispuşi, pentru că nemţii deveniseră prietenii noştri, minunîndu-ne cît de înţelept a fost tovarăşul Stalin, care a încheiat un tratat cu adversarul nostru cel mai aprig şi, în felul acesta, l-a dezarmat !

Iar acum e război de un an şi mai bine, şi Stiopka Usmeşkin zace de mult într-un mormînt ostăşesc. A căzut undeva aproape de Moscova ; pe atunci frontul trecea prin aceste locuri. A murit chiar în prima luptă. Mi-a scris mama lui Stiopka. Eu mă aflam atunci pe frontul de Sud-Vest : statul major al frontului era la Voronej. Scrisoarea a sosit în absenţa mea, eram plecată în linia întîi. Cînd m-am întors, Tima m-a luat deoparte, Belcik era şi el de faţă. Amîndoi au început să-mi explice, nu prea convingător, că în război moartea este inevitabilă. În cele din urmă au scos scrisoarea, pe care o desfăcuseră în lipsa mea, pentru că, ziceau ei, „aveau o presimţire".

Probabil că se aşteptau să izbucnesc în plîns. Am luat scrisoarea şi m-am dus în odaia mea să plîng de una singură. Cum am venit însă de pe drum, cumplit de îngheţată şi de obosită, am adormit pe loc. A doua zi a trebuit să mă scol cu noaptea în cap, să plec iar în linia întîi, să însoţesc un prizonier, un locotenent, care urma să vorbească la radio, să adreseze un apel ostaşilor germani, îndemnîndu-i să se predea. Prizonierul era cam mototol, nu-mi inspira prea multă încredere. La început, cînd l-am interogat în legătură cu efectivul trupelor, cu dislocarea şi altele, el mi-a spus : „Frau Offizier, uitaţi că am prestat jurămînt ?" Ce-i drept însă după aceea a schimbat placa şi a trăncănit multe. Totuşi eram foarte emoţionată şi aşa am dus-o pînă s-a isprăvit emisiunea. Neamţul a vorbit convingător şi ferm.

După aceea n-am mai putut plînge citind scrisoarea pentru că mi-era gîndul mereu la neamţ şi, fără să vreau, mă bucuram că totul s-a terminat cu bine.

...M-am trezit ! Tima trăgea de mine, bombănind :

— Veşnic aceeaşi poveste ! Cum te propteşti într-un loc, cum adormi !

De fapt, nu aţipisem. Belcik a zis că rămîne să doarmă la hotel, la Petrov, şi ne-a rugat să-l anunţăm pe ofiţerul de serviciu. Eu, una, nu eram de această părere, dar Petrov interveni cu un argument logic : de va fi cazul, vor fi chemaţi amîndoi. Aveam impresia că Belcik se cam supărase pe mine, că în tot timpul serii nu-i adresasem nici un cuvînt. De fapt, eu nu stătusem cu nimeni de vorbă, doar căutasem să-i observ pe cei din jurul meu. N-aş putea zice că am ajuns la vreun rezultat. N-am reuşit, de pildă, să mă lămuresc ce fel de om este Kuzmici, şeful statului-major. Cît despre Taisa, nu mă interesa, pentru că nu avea nici o legătură cu misiunea grupului nostru şi puţin îmi păsa de unde o cunoaşte Moşul şi la cine anume se referea convorbirea lor.

Dzitiev zise că rămîne şi el să mai stea de vorbă cu Moşul. Părea că nici Oleg nu vrea să plece, deşi ar fi fost de mult cazul să-l mai slăbească pe Moşul cu conversaţia. În timp ce treceam pe coridor, l-am văzut pe Kostea, aghiotantul Moşului, discutînd cu administratoarea de serviciu. Aceasta îi examina cu un amestec de curiozitate şi respect pantalonii bufanţi, care spînzurau peste cizmele scurte, nemţeşti, mauserul în toc de lemn, atîrnînd pe şold, şi chipul de băieţandru, aproape fără sprîncene.

Kostea achită chelnerului nota de plată. Acesta îl rugă pe Moşul să-şi pună semnătura pe notă „ca autograf, drept amintire". Kostea zise că autograf poate să-i dea, dar nu pe nota de plată. Chelnerul scoase din buzunar un blocnotes, pe care însemna comenzile. Kostea refuză şi această variantă, spunîndu-i că Moşul are autografe gata pe nişte ilustrate cu portretul lui. Bineînţeles chelnerul se declară încîntat.

Întorcîndu-mă la „cazarmă", am auzit încă din coridor cum zbîrnîie desperate telefoanele prin odăi. Apucai receptorul şi dintr-o suflare strigai : „Cernenko la aparat !" Drept răspuns, Zina rosti cu glas întretăiat, de parcă ar fi fugit cale lungă : „Ordin să fiţi gata pregătiţi !"

— Am înţeles !

Am pus receptorul în furcă şi, în aceeaşi clipă, l-am auzit prin uşa întredeschisă pe Tima rostind aceeaşi frază în camera învecinată.

Erau orele două noaptea. Am închis uşa ce da spre coridor şi am ridicat perdeaua de camuflaj. Afară era o noapte neagră, fără pic de lumină.

CAPITOLUL AL PATRULEA

Într-un ritm drăcesc, am încărcat camionul cu explozibil, muniţii, alimente şi alte provizii, apoi am urcat şi noi. La cotitură, se apropie lin un „Zis". Întrucît uşa maşinii se deschise din mers ca smulsă de vînt, era uşor de bănuit că în maşină se află colonelul Ananaşvili. Străbătu în fugă distanţa pînă la camionul nostru. Dzitiev sări jos şi raportă. Ananaşvili îl asculta în poziţie de drepţi, în timp ce privirea lui sărea de la un obiect la altul, ca a unui băieţandru obraznic. Era nerăbdător să vadă cum ne-am instalat în camion şi ce se întîmplă în maşina din faţă unde se aflau Moşul, Kostea şi încă doi oameni.

Mai tîrziu, pe drum, am aflat de la Kostea că unul dintre aceştia era un frizer care s-a „lipit" de Moşul la hotel, celălalt un scriitor.

— Scrie despre Moşul ? am întrebat eu, care aveam ceva experienţă în această privinţă.

Kostea răspunse :

— Nimeni nu ştie ce scrie, ce va scrie, nici măcar dacă a scris ceva.

După ce ascultă raportul, colonelul urcă în grabă în camion şi, într-o clipă, examină în amănunţime bagajul ce-l duceam, pipăind totul şi întrebînd ce conţine fiecare balot. Şi pe mine mă privi cu aceeaşi căutătură cu care cercetase lăzile cu explozibil, pentru ca apoi să-l întrebe pe Dzitiev de ce nu stau în cabină, alături de şeful statului-major. Dzitiev raportă că voi trece acolo, dar, deocamdată, şeful statului-major a rugat să meargă cu el soţia, care îl însoţeşte pînă la barieră.

Ananaşvili a spus că şi el merge cu noi pînă la barieră, deci, la întoarcere, nevasta lui Kuzmici poate urca în maşina lui. Apoi cu aceeaşi repeziciune îşi băgă capul şi

în cabină. De astă dată, chipul lui mărturisi dezamăgire. Nevasta lui Kuzmici arăta ca o fetişcană pe care nu dădeai două parale, mai ales în comparaţie cu soţul ei, înalt şi cu un aer bărbătesc.

Moşul coborî agale din maşină şi-l pofti pe colonel să ia loc alături de el. Atunci Kostea, frizerul şi scriitorul trecură în maşina colonelului. Toate aceste reorganizări durară doar cîteva minute.

Maşina Moşului pipăia drumul prin noaptea întunecoasă, strecurîndu-se cu grijă prin labirintul luminat de becuri albastre ; farul ei violet ne indica drumul. Cum ieşi în strada lată şi pustie, o porni în goana permisă numai maşinilor de front ; noi o urmam îndeaproape, iar pe urmele noastre veneau Kostea, frizerul şi scriitorul.

Parcă nu mai eram chiar atît de chioară. Ochii mi se obişnuiau treptat cu întunericul. Coloanele Teatrului Mare se înfăţişau într-o ipostază nouă, necunoscută pînă acum ; în aceeaşi clipă mi-am dat seama însă că aceasta se datora uriaşei pieţi pustii din jur, care făcea ca teatrul să pară stingher, părăsit şi uitat.

Zidul crenelat al Kremlinului răsări în stînga, într-un contur precis, pe fundalul cerului întunecat ; privirile noastre se îndreptară spre locul unde ar fi trebuit să fie fereastra ce nu cunoştea somn şi biroul unde nu se dormea niciodată, care ne stîrniseră dintotdeauna imaginaţia. De parcă în noaptea aceasta de războiu, la Moscova, fereastra ar fi putut fi luminată !

Rămase în urma noastră strada Gorki, strada tinereţii mele. Nu vedeam, dar ghiceam de o parte şi de alta, vitrinele cafenelelor şi ale magazinului de bijuterii acoperite cu saci de nisip.

Pe neaşteptate răsări clădirea cenuşie a Gării Bieloruse. Îmi aminti, nu ştiu de ce, de Anhalterbahnhof şi, fără să vreau, gîndurile mele zburară din nou spre seara aceea cînd venisem de la Hamburg cu Bruno. Taisa îl aştepta în gară să-l anunţe că i s-a aprobat viza de intrare în URSS. Bruno era în culmea fericirii. Ziarist de mare talent, se vedea împiedicat să lucreze, nimeni nu-l mai publica.

Bruno o îmbrăţişă şi o sărută de cîteva ori pe Taisa. Toţi în jur îi priveau. El era înalt, frumos. cu păr blond şi capul descoperit, ea micuţă, vioaie, într-o blană de petit-gris. În aceeaşi noapte, Bruno a fost arestat de Gestapo.

Mult mai tîrziu, cînd eram la Moscova, am aflat că a fost executat.

. Maşina se angajase pe şoseaua Leningradului. Tot mai des ne veneau în întîmpinare camioane militare. Trecurăm în goană prin faţa stadionului „Dinamo" şi, ca într-o fotografie clară, revăzui amfiteatrul şi, mai ales, parcul de iarnă, unde aveam obiceiul să schiez cînd eram studentă.

Mă feream să pătrund mai adînc pe potecile trecutului, căci nu era chiar atît de departe Casa copilului „Thälmann" din oraşul Engels, singura mea casă părintească, pe care am cunoscut-o. Amintirile acelor ani ar fi fost vesele, de-aş fi putut face abstracţie de soarta prietenilor mei, dispăruţi cu toţii între timp.

Deşi rîul Moscova nu se vedea, mi-l imaginam foarte bine camuflat de machetele caselor, după cum îmi imaginam şi pieţele cu asfaltul camuflat de tot felul de desene sau aerostatele planînd liniştite deasupra oraşului.

Începuse să se lumineze de ziuă ; gardurile antitanc se înălţau ca nişte arici negri, amintindu-ne că părăsim Moscova, capitală militară, pregătită să se apere cu înverşunare şi care respinsese dealtfel primele atacuri ale duşmanului.

Din clipa în care Dzitiev ne-a anunţat sosirea unei telegrame cifrate ce transmitea intenţia nemţilor de a tăia „beregata" „cănii răsturnate" şi deci întreruperea legăturii cu „Pămîntul Mare", iar Moşul a luat pe loc hotărîrea de a se întoarce, eu am început să-mi iau rămas bun de la Moscova, intuind că n-am s-o mai revăd niciodată în această ipostază. Căci, odată intraţi în pădurile de partizani, nu mai puteam spera să ieşim de acolo decît în ziua cînd armata noastră îşi va fi început înaintarea, şi poate nici atunci, întrucît urma să pătrundem tot mai adînc în teritoriile ocupate de duşman, atît cît ne-o vor permite operaţiile lui de retragere.

Deşi succesele noastre păreau minime în comparaţie cu pierderile suferite, era limpede că „blitzkrieg"-ul — războiul fulger — eşuase.

În faţa noastră apăru un pod şi o dumbravă artificială ce camufla tunurile antiaeriene. Maşina din faţă frînă brusc, lunecă într-o parte şi se opri pe marginea şanţului. Camionul nostru îi urmă pilda.

Noi ne ridicarăm în picioare iar Ananaşvili, urcat în camion, ne ură, din partea generalului şi a lui personal, succes în luptă. Deşi erau cuvinte obişnuite, îndemnuri şi urări pe care le mai auzisem, şi nu o dată, faptul că ele însemnau „rămas bun" le dădea o anumită semnificaţie. Pe lîngă aceasta, colonelul Ananaşvili, care era locţiitorul lui Zahar Ivanovici, se pricepea să rostească cele mai banale cuvinte, cu aerul că atunci le descoperise.

Colonelul sfîrşi cuvîntarea şi ne luarăm rămas bun. Kuzmici şi soţia lui trecură la braţ, în pas domol, de-a lungul şanţului. Tăceau amîndoi. „Totul a fost discutat în cabină — mi-am zis eu — în timp ce camionul gonea prin Moscova cufundată în întuneric. Şi totuşi — sînt convinsă — n-au apucat să-şi spună totul."

Ananaşvili se urcă în maşină. Nu vroia să-i stinghereaască. Camionul nostru se urni din loc. În aceeaşi clipă îl zării din nou pe colonel. Stătea pe marginea şoselei şi ne făcea semn cu mîna, de parcă n-ar fi fost colonelul pe care-l ştiam, elegant, pus la punct, ci un civil oarecare. Iar nevasta lui Kuzmici se cocoţase pe o moviliţă ca să poată urmări cît mai mult timp cu privirea camionul care se depărta.

Gata. S-a zis ! Părăsisem Moscova.

Trecui în cabină, luînd loc alături de Kuzmici, care mergea în camionul nostru ca să ne arate drumul. Şofer era celebrul Lencik Nedobejkin. Probabil că numai eu ştiam prin ce anume se făcuse vestit Lencik. Ţinînd seama de aceste amintiri, el nu se arătă prea încîntat de prezenţa mea în cabină. Kuzmici tăcea şi el, cu un aer mohorît.

Cred că mă simţeam cel mai bine dintre toţi. Nu-mi luasem rămas bun de la nimeni, nu lăsasem pe nimeni la Moscova. Sau poate, dimpotrivă, tocmai asta era rău ? Aveam douăzeci şi doi de ani, de un an luptam pe front, ceea ce în mod oficial conta dublu. Tot ce fusese înainte de război — Moscova, studiile, toată viaţa mea „civilă" — totul se estompa cufundîndu-se într-un rîu violet.

Am mers fără întrerupere, zi şi noapte, dormeam şi mîncam în camion. Cînd şoferii se odihneau, îi înlocuiau băieţii : Belcik, Oleg sau Petrov. S-a întîmplat să mi se dea şi mie „să ţin volanul în mînă", dar cum se înserase, iar eu eram mai mult oarbă, totul s-a isprăvit repede. După aceea nu m-au mai lăsat să conduc nici ziua, deşi nu cred că era logic să procedeze aşa.

O singură dată ne-am oprit peste noapte. A fost la sfîrşitul unei zile lungi şi foarte grele, cînd am fost atacaţi de trei ori de *messeri* [1]. Se întorceau înapoi, spre apus, după ce-şi descărcaseră toate bombele, şi trăgeau din mitraliere în dreapta şi-n stînga. Ne ascunsesem într-un şanţ, apoi într-un lan de ovăz, tremurînd la gîndul că ar putea nimeri lăzile cu explozibil.

Noaptea se anunţa senină şi luminoasă, deci ne puteam aştepta la noi atacuri ale aviaţiei. Moşul a dat ordin să oprim.

Era un orăşel vechi, rusesc, descris cîndva de Karamzin. Puşkin a trecut de multe ori pe aici, de asemenea şi Lev Tolstoi, iar Ostrovski şi-a scris aici drama „Furtuna" şi o serie de alte piese. Malul apei semăna cu un autentic decor de teatru convingîndu-ne o dată mai mult că dramele acelea din viaţa negustorilor s-au petrecut cu adevărat pe aceste meleaguri.

Păpuriş, insuliţe, bărci imobile, totul arăta atît de paşnic ! Drumul urca de-a lungul ţărmului. Nicăieri ţipenie de om.

Cînd am intrat în oraş, totul s-a lămurit. Era un oraş mort. Nici jumătate din clădiri nu rămăseseră întregi. Se vedea că artileria trăsese din plin, că fusese bombardat de multe ori. Kuzmici ne spuse că cele mai bune clădiri fuseseră minate şi aruncate în aer, că nemţii distruseseră orăşelul cu atîta înverşunare, pentru că fuseseră respinşi de două ori din el, şi a doua oară, plecînd, ştiau că nu se vor mai întoarce.

Oraşul era numai ruine, casele arătau cumplit, ai fi zis că cineva le întorsese pe dos. Peste tot locul hornuri, hornuri şi sobe, amănunt tipic pentru un peisaj de front. Mă uimea totdeauna faptul că sobele rămîneau intacte în mijlocul haosului. Parcă o luau la fugă din casă în momentul cînd începea bombardamentul, aşa cum pisicile şi cîinii, presimţind cutremurul, pleacă din casă.

Pesemne că Moşul renunţase la gîndul de a înnopta în oraş ; maşina lui îşi sporise viteza. Pe neaşteptate, din acest imperiu al morţii izbucniră nişte sunete cu totul neaşteptate şi ciudate : era melodia unui foxtrot binecunoscut. Belcik, mare cunoscător în materie, ciocăni în peretele din spate al cabinei şi strigă :

[1] Avioane de luptă Messerschmidt.

— Cernîş, auzi ? E „Riorita".

Ce prostie !

Maşina din capul coloanei coti brusc şi se apropie de fereastra de unde răsuna „Riorita". Kostea coborî iute din maşină, de parcă s-ar fi grăbit să prindă trenul. Băieţii, fericiţi, săriră şi ei din camion. Eu am rămas în cabină. Şi aşa toată lumea mă lua peste picior pentru pasiunea mea de a dansa...

Muzica încetă. Cei din casă ne zăriseră. La fereastră apărură cîteva capete : fetiţe şi băieţi. Moşul începu tratativele ; îi auzeam vocea de bas şi din cînd în cînd un hohot de rîs. Lenick, care îşi băga nasul în toate, veni în goană să mă anunţe că s-a dat ordin să băgăm maşina în curte şi s-o camuflăm cu crengi.

Nu-mi rămînea decît să cobor, cu un aer indiferent. Moşul, sprijinit cu coatele de pervazul ferestrei, discuta liniştit cu copilandrii, întrebîndu-i cum au dus-o sub nemţi şi care este motivul petrecerii lor.

Copilandrii răspunseră că în timpul nemţilor au stat ascunşi prin pivniţe, de aceea au scăpat şi n-au fost duşi în Germania, şi că astăzi sărbătoresc ziua de naştere a Anicikăi. Atîta tot !

— Să sărbătorim şi noi ziua de naştere a Anicikăi, zise Moşul şi-şi făcu vînt pe fereastră în odaie. Viaţa-şi urmează cursul ei ! ne-a spus, mulţumit, ca şi cînd ar fi vrut prin aceste cuvinte să ne explice gestul lui cam ciudat.

Copilandrii erau în culmea fericirii că am tras la ei.

Băieţii erau toţi pînă-n şaisprezece ani, fetele mai mari, unele chiar peste douăzeci. Au pus iar patefonul şi, într-o clipă, i-am văzut pe flăcăii noştri, invitîndu-le pe aceste fete de douăzeci de ani şi învîrtindu-se în ritmul drăcesc al „Rioritei". Cel mai entuziast era Tima, care, de cînd plecasem din Moscova, nu mai avusese nici un acces de malarie. Numai Petrov nu dansa. Privea perechile, cu un zîmbet fugar, acoperit parcă de negură, încît ai fi zis că vedea altceva, că această muzică trezise în sufletul lui amintiri. L-am întrebat dacă nu dansează. Mi-a răspuns :

— Nu dansez pînă nu se sfîrşeşte războiul.

Ce prostie ! Alta... în genul floricelelor de nu-mă-uita brodate pe batistă.

Kostea desfăcu cu baioneta cîteva cutii de conserve şi le aşează pe masă. Moşul vroia ca Anicika să aibă parte de o aniversare adevărată. Dansînd cu Belcik, Anicika, o fetiţă bălaie, elevă în clasa a zecea, îşi dădea toată silinţa să nu se facă de ruşine în faţa unui cavaler venit din Capitală.

Băieţii l-au recunoscut îndată pe Moşul şi s-au strîns grămadă în jurul lui, ascultîndu-i cu sfinţenie fiecare cuvînt, deşi el rostea cele mai obişnuite vorbe : „Taie o bucată de slănină", „Desfă sticla", „Unde e brînza ?" şi altele la fel. Se aşteptau probabil ca Moşul să le istorisească de îndată cine ştie ce întîmplări eroice.

Într-adevăr, viaţa îşi urma cursul ei. Băieţii erau dornici de fapte eroice, fără să bănuiască că vor avea parte de ele într-un viitor foarte apropiat, iar fetele visau întîlniri neobişnuite, fără să-şi dea seama cît sînt de trecătoare.

Mă cuprinse subit melancolia şi am ieşit în curte. Lencik îşi făcea de lucru în jurul camionului, deşi, la drept vorbind, nu avea de ce.

— Tu de ce nu dansezi ? l-am întrebat eu. Lencik era un dansator pătimaş.

— De dans îmi arde mie, tovarăşă Topoleva ?

Fără să vreau, am întors capul. Nici aici numele meu adevărat nu trebuia rostit. Bineînţeles, Lencik o ştia, dar, stăpînit de amintiri, făcuse o gafă, aşa cum dealtfel îi era obiceiul.

— Nu vreţi să-l rugaţi pe Moşul să mă ia şi pe mine în detaşament ?

— Cum adică, să te ia ?

— Cu dumneavoastră, în grup !

— Şi camionul, cine îl duce înapoi ?

Lencik se învioră :

— Nu trebuie dus înapoi. Kostea mi-a zis că poate trece un camion, că au nevoie de un camion. N-au decît unul singur, de captură, încă un camion le-ar fi de folos.

M-am lămurit. Lencik rămăsese acelaşi naiv pe care îl ştiam şi Kostea îl trăsese pe sfoară fără pic de ruşine.

— Lencik, gîndeşte-te ce vorbeşti ! Despre ce camion poate fi vorba ? Acolo sînt mlaştini, sînt şanţuri antitanc, sînt locuri pe unde nu poate trece nici calul.

— Păi ăla-i cal ! replică Lencik, cu inconsecvenţa-i bine cunoscută. Sperînd probabil să mă înduioşeze, con-

tinuă : Vă mai aduceţi aminte atunci, pe Frontul de Sud-Vest ?

Cum era să nu-mi aduc aminte !

Cred că n-am să uit niciodată dimineaţa aceea de iarnă, cînd l-am întîlnit prima oară pe Lencik Nedobejkin.

— Fraţilor, ne zise şeful într-o zi, a dat norocul peste voi ! A venit de la Moscova o maşină nou-nouţă. V-o dau să mergeţi în linia întîi. Are şi şofer, un băiat din Moscova. Pe scurt, vă duceţi la garaj şi aranjaţi totul. Pînă-ntr-o oră să nu vă mai văd aici.

Am pornit cu Tima în goană la garaj. Şeful garajului, un locotenent destul de în vîrstă, ne primi cu o amabilitate exagerată, ceea ce de la bun început mi s-a părut suspect. Locotenentul nu putea să ne sufere, spunea că strîcăm maşinile, că n-avem grijă de ele, într-un cuvînt, nu-i convenea să le folosim. Nu înţelegeam ce anume dorea, probabil ar fi vrut ca, în loc să umblăm cu maşina, s-o cărăm noi în spate.

— Da, da ! Sigur ! Am primit ordin. Maşina e la dispoziţia dumneavoastră, şi şoferul, de asemenea. Da, da, e de la Moscova, spuse locotenentul, cu o grabă care mi se păru iarăşi suspectă.

Privirăm uluiţi maşina nou-nouţă, abia ieşită din rodaj.

Era un „MK" o maşină la modă în anii aceia, dar absolut nepotrivită pentru drumurile de front. Strălucind cu tot metalul şi lacul ei, ne privea ironic, iar noi ne uitam la ea, îndureraţi.

Lucrul cel mai uluitor era însă faptul că maşina nu fusese vopsită de camuflaj. Prin iarna albă, plină de zăpadă, ea străbătuse, neagră, tot drumul de la Moscova pînă la statul-major al frontului, ca un gîndac pe perdea, ca o muscă în smîntînă, ca o urmă de cizmă pe un cearşaf curat.

— Asta e ! grăi şeful garajului. Şoferul e pe măsura ei, adăugă el, misterios.

— Să-l vedem, zisei eu, sumbru.

— Să vină Nedobejkin la mine ! porunci şeful garajului, strigînd prin uşa întredeschisă.

Din odaia de alături se auziră hohote de rîs.

— Încetaţi cu prostiile ! se înfurie şeful garajului.

În uşă apăru un personaj ciudat. Era un băieţandru slăbuţ, bălăior, cu chipul smochinit, un fel de stîrpitură.

Numele de Nedobejkin [1] îl făcea şi mai caraghios. Purta un palton nou, cusut după ultima modă, o şepcuţă elegantă, cu nişte garnituri pe ea, iar la gît un fular de mătase în dungi. În contrast cu această ţinută dichisită, era încălţat cu pîslari uriaşi, evident prea mari pentru el, cîrpiţi în multe locuri, numai buni să fie daţi la reformă.

Toată înfăţişarea acestui şofer neobişnuit se potrivea cum nu se poate mai bine cu maşina : modernă, nouă şi inutilă.

— Bună ziua ! salută voios, Nedobejkin.

— Să trăiţi ! răspunse apăsat Tima.

Şeful garajului se întoarse spre noi, cu un gest demobilizant, ca şi cînd ar fi vrut să spună : „Vedeţi şi dumneavoastră ce exemplar".

Tăceam şi mă frămîntam cum să-l convingem pe şeful garajului să ne schimbe maşina şi totodată şi pe şofer.

Nedobejkin examină maşina, cu o căutătură plină de gingăşie şi exigenţă totodată, scoase din buzunar o cîrpă albă, imaculată, şi se apucă să şteargă o pată inexistentă.

— Frumoasă, nu-i aşa ? întrebă el, umflîndu-se în pene.

Toată lumea tăcea. Tima cerceta cu un aer concentrat pîslarii lui Nedobejkin.

— I-am schimbat pe drum. Am dat în locul lor o pereche de cizme faine de tot, de şevro, se sumeţi din nou Nedobejkin.

— Ia ascultă ! Cine ţi-a băgat pe gît maşina asta ? Ce-ţi închipui, că mergi la plimbare ? La Arhanghelskoe sau la Kleazma ? Ce şasiu are maşina asta a ta frumoasă ? Nu te întrebi cum ne descurcăm noi cu ea ?

Nedobejkin mă asculta cu aerul unui premiant care soarbe fiecare cuvînt rostit de profesor. Pe neaşteptate, chipul lui se înseninâ.

— Oh ! Despre asta-i vorba ! Să n-aveţi nici o grijă. Maşina asta merge pe orice drum şi nimeni nu mi-a băgat-o pe gît. Se opri, apoi explică : Mi s-a oferit una veche, o urîţenie. Atunci mi-am zis : „Maşina asta merge pe front, trebuie să fie cît mai bună, mai faină", şi am sfeterisit-o pe asta.

Doamne Dumnezeule, altă noutate !

[1] Nedobejkin : numele provine de la cuvîntul rusesc „nedobejati" care înseamnă „a nu ajunge la timp, fugind".

— Cum așa, ai sfeterisit-o ? întrebă descurajat șeful garajului.

— Așa, simplu. Am înlocuit-o pe cealaltă cu asta.

Nedobejkin tăcu, clipind trist din genele lui decolorate.

— De ce nu ești în haină militară, Nedobejkin ? îl întrebai eu, obosită.

— N-am dreptul, răspunse vesel Nedobejkin, eu sînt voluntar.

Tima începu să rîdă.

— Cum așa ?! se miră șeful garajului.

— Să vedeți, tovarășe, n-au vrut să mă recruteze pentru că nu stau bine cu ochii... Vedeți... lucrez cu ochelari. Nedobejkin scoase din buzunar niște ochelari eleganți, cu rămă frumoasă, pe care-i agăță pe nasul lui mititel.

— Doamne, nu mai pot ! Tima se prăpădea de rîs. Trebuia să termin cu tot circul ăsta.

— Bine, Nedobejkin, deocamdată poți pleca, ne mai sfătuim noi, îi răspunsei eu destul de vag.

— O clipă numai, dați-mi voie să-l întreb ceva, mi se adresă șeful garajului. Tovarășe șofer, cum ai reușit să treci cu mașina asta necamuflată ?

Nedobejkin zîmbi naiv :

— Știți, toți mi-au cerut să fac asta. La un moment dat, la un stat-major am fost chiar reținut, au vrut să-mi ia și mașina, cu chiu cu vai am scăpat. Dar cum se poate să murdărești cu vopsea albă asemenea mașină ? Nu, nu i-am lăsat s-o facă.

Nemaipomenit !

— Nu te gîndești că aici e front ? Aici se trage cu pușca... uite așa... bum ! bum ! și Tima făcu un gest ca și cînd ar fi explicat unui copil. Iar de sus cad bombe. Știi... așa, vjjj ! și gata.

— Da, știu... răspunse cu oarecare ezitare Nedobejkin. Bine, dar eu m-am pitit.

Auziți-l, „s-a pitit" ! Doamne, ce idee ! Pe neașteptate un gînd îmi fulgeră prin minte. Nedobejkin ăsta nu era deloc o stîrpitură, dimpotrivă, era un băiețel care crescuse destul de mare.

— Ia ascultă, lasă prostiile ! Spune drept, cîți ani ai ?

Nedobejkin păli. Așteptam răspunsul, dar el tăcea cu buzele strînse. Totul începea să se lămurească.

— Te trecem în state ca șofer voluntar angajat. Dă-ne certificatul să te includem în rație, și cu asta gata ! zise Tima.

Nedobejkin se fîstîci.

— Certificat ? N-am terminat.

— Ce să termini ?

— Școala. Din clasa a șasea am plecat la fabrică și, cum a venit războiul, m-am făcut șofer.

Nu ne mai putëam stăpîni rîsul. Șeful garajului rîdea în hohote, în rafale de hohote. Tima guița ca un purceluș. Doamne, Nedobejkin habar nu avea că nu era vorba de certificate de școală, ci de certificate militare în baza cărora se eliberau rațiile de alimente. Așa ceva nu mi se mai întîmplase !

Și așa am plecat în linia întîi cu această mașină. Aveam un aer mîndru și ne prefăceam că totul e-n ordine, că nu e nimic extraordinar, că așa trebuie să fie. Copiii care mai rămăseseră în oraș după evacuarea lui, alergau în urma mașinii pe străzile troienite de zăpadă și țipau cît îi ținea gura : „Au venit artiștii ! Ura ! Au adus liliputi ! Ura !“

Cu puțin înainte de izbucnirea războiului, în orășel urma să sosească o trupă de liliputi. Turneul n-a mai avut loc, dar afișele fuseseră lipite pe ziduri. Nici liliputii n-au mai venit, dar făgăduiala făcută lăsase o urmă de neșters în sufletele copiilor.

Nedobejkin căpătă haine militare, nu însă și rația alimentară. Ne-am zis că o să-l hrănim din resursele noastre.

Nedobejkin se purta cu mașina de parcă ar fi călărit un cal. Cînd apăsa pe accelerator, spunea domol : „Dă-i drumul, drăguțule, dă-i drumul“. La cotituri șoptea prevenitor : „Mai încet“. Uneori, aplecîndu-se peste volan, asculta motorul și apoi, mulțumit, rezemîndu-se de spătar, murmura : „Așa, așa, e bine“.

Nimic de zis, șoferul nostru era un om cam ciudat. Din cauza ochelarilor, Tima îl poreclise „doctorandul“.

Mașina gonea cu viteză maximă, drumul era liber. Începuse să se însereze. De o parte și de alta a șoselei apăreau și dispăreau în amurg sate, fîntîni, biserici incendiate sau distruse, copaci cu vîrful retezat de artilerie, ogoare răscolite de bombardamente. Vîntul stîrnea ușor mici vîrtejuri de zăpadă pe drum. Mașinile militare și

tancurile mergeau în aceeaşi direcţie cu noi. Întregul front se pusese în mişcare, toţi se îndreptau spre sud, urmînd ca la jumătatea drumului să iasă în şoseaua principală.

La un moment dat, vîntul îşi schimbă direcţia. Acum ne sufla din faţă, şi părea să cîştige viteză cu fiece clipă. Se stîrni o adevărată viforniţă, care învălui orizontul ; vîntul şuiera ca într-o horă drăcească. E adevărat că o asemenea vreme îşi avea avantajele sale — nemţii nu ne mai bombardau.

Ciudat ! Nedobejkin devenea din ce în ce mai agitat. În clipa cînd intram într-o localitate, ochii lui priveau cercetător strada, căutînd ceva. Dezamăgit, clătina din cap şi pornea mai departe.

— Ce tot iscodeşti, Nedobejkin ? îl întrebai eu în cele din urmă.

— Nu ştiu cum se face, dar de mult n-am mai văzut o staţie de benzină, zise el.

— Staţie de benzină ? Ce staţie de benzină ?

În aceeaşi clipă am simţit că mă trec fiori reci pe şira spinării. O bănuială cumplită ! Aşa trebuie să fie !

— Staţie de benzină, răspunse calm şoferul nostru neobişnuit.

— Cum adică, n-ai luat cu tine benzină de rezervă ? am întrebat cu glasul gîtuit.

— Am luat, am luat o canistră plină.

Cuvîntul „canistră" mă lămuri pe deplin.

— Opreşte !

Totul era limpede ! Canistra din portbagaj nu ne putea ajunge în nici un caz.

— Ar trebui să te omorîm aici, pe loc, zise Tima, şi tot n-ar fi o pedeapsă prea mare pentru tine.

Eu tăceam. Orice i-am fi spus lui Nedobejkin, tot nu mai puteam schimba nimic. Fără să vreau, mi-amintii de rîsul şoferilor din garaj. Probabil că oamenii aceştia, trecuţi prin greutăţile frontului, şi-au bătut pur şi simplu joc de el. Pentru ei, un personaj ca Nedobejkin era o adevărată mană.

Continuam să înaintăm, dar mult mai încet, spintecînd marea de zăpadă ; nu mai depăşeam camioanele grele, dimpotrivă, le lăsam să ne-o ia înainte.

Mă consolam cu gîndul că a doua zi dimineaţa vom trece printr-un centru raional. Acolo, după cîte ştiam,

se afla un batalion de genişti, unde aveam cunoştinţe. Poate că...

— Ia ascultă, Nedobejkin, cine ţi-a dat ţie ideea asta cu staţia de benzină ?

— La garaj, ziceau unii că pe front...

— Dar cînd ai plecat din Moscova, tot la staţiile de benzină te-ai aprovizionat ? l-am întrebat eu, cu viclenie.

— Nu. La Moscova mi s-a dat o cantitate de rezervă. Mi-am zis însă că pe front totul este organizat mai bine.

Era o logică în ceea ce spunea, dar logica naivului.

Noaptea se lăsase repede, drumul era tot mai prost. Opream, curăţam zăpada cu lopeţile, apoi împingeam maşina şi-l ajutam pe şofer s-o pornească. Nu mai consultam harta, cercetam doar întunericul în speranţa de a zări licărind vreo lumină.

Maşina se înfunda tot mai des în zăpadă, benzina scădea văzînd cu ochii. Era o adevărată luptă pe care o dădeam, smulgînd drumului şi viforniţei cîte un pas-doi.

Gata ! Pe neaşteptate, zărirăm în faţă un camion troienit. În dreptul lui, un om zgribulit de-ţi făcea milă, acoperit tot de zăpadă, încît părea un uriaş. Se vedea că stăteau de mult aşa, pentru că maşina se înfundase pînă peste roţi în omăt. Nu cumva aveau de gînd să înnopteze acolo ?

În camion se zărea un butoi ! Un butoi ! Ce putea fi în butoi altceva decît benzină...

Ne-am apropiat de camion şi am oprit.

— Tovarăşi, aveţi vreo lopată ? întrebă un glas desperat venind de undeva din adîncul unui cojoc.

— Cine-i mai mare aici ?

— Eu. Cojocul se prezentă : Plutonierul Eroşkin. Sîntem doi. Mai e şi şoferul cu mine.

— Duceţi probabil combustibil ? presupuse Tima, cu speranţă în glas.

— Întocmai. Cînd am pornit, era vreme frumoasă. Cum de nu ne-am gîndit să luăm lopeţile cu noi ! se văieta Eroşkin.

— Băieţi, puneţi mîna pe lopeţi şi haideţi la treabă ! O să mergem mai departe împreună, propusei eu.

Tima şi Nedobejkin munceau de zor, zvîrlind în aer adevăraţi nori de zăpadă. Prin negură răsări luna, palidă, ştearsă şi totuşi aducînd cu ea nîscai speranţe.

— Treci, tovarăşe plutonier, în maşina noastră şi te mai încălzeşte niţel. Tima desfăcu o sticlă.

Treaba mergea cu spor. În cele din urmă totuşi, o pornirăm, încet din loc. Luptam cu viforniţa, ne luam la trîntă cu vîntul.

Am rămas să înnoptăm într-un sat troienit, de nu se zăreau nici acoperişurile caselor. Cu chiu cu vai, am reuşit să găsim o izbă la marginea lui. În timpul nopţii am ieşit de cîteva ori în curtea troienită. Vîntul nu mai sufla, dar nu se zărea nici urmă de drum. Îmi ziceam totuşi cu oarecare speranţă că, spre ziuă, vor veni unităţi să deszăpezească drumul spre front. Nu ştiam că între timp interveniseră unele modificări în planul de înaintare şi că majoritatea maşinilor fuseseră îndreptate pe un drum ocolit.

În sfîrşit, sosi şi dimineaţa. Cînd m-am dat jos de pe cuptor, i-am găsit pe plutonier şi pe Tima mîncînd ciorbă. În curte, Nedobejkin şi şoferul camionului lucrau de zor. Nedobejkin încărca voios benzină din butoi cu furtunul. Treaba mergea strună.

În sat se strînseseră şi alte maşini. Nu era nici o nădejde să escaladăm aceşti Himalaia de zăpadă ce se ridicau în faţa noastră.

În casa unde am tras noi, au mai venit încă cinci ofiţeri. Am hotărît, de comun acord, să căutăm un tractor care să deschidă drumul.

Am găsit un tractor vechi, care fusese odată bun la viaţa lui ; şi el a remorcat camioanele. Maşina noastră elegantă încheia caravana. Aşa am pornit să înfruntăm troienele.

După două ceasuri am ajuns la şoseaua bine curăţată şi ne-am contopit cu torentul de maşini ce înaintau rapid spre sud-vest.

„MK" mergea grozav şi, între timp, ne deprinsesem cu ea. Orice s-ar zice, avea un aer atît de elegant, încît lăsam impresia că am fi ofiţeri de la Marele Stat-Major.

Am ajuns la ţanc în orăşelul de destinaţie, altădată un fund de ţară, acum neobişnuit de populat. Se adunaseră aici maşini cu duiumul şi trupe de tot felul. Era un ger cumplit ; pe străzi ardeau focuri, iar în jurul lor ţopăiau oamenii, blestemînd iarna aspră şi, în acelaşi timp, consolîndu-se la gîndul că şi nemţilor le vine greu.

Lencik se văita mereu, bolborosea întruna, iar din bolboroseala lui reieșea că ar avea nevoie de un garaj încălzit. Obișnuiți cu fanteziile lui, nu-i mai dădeam nici un fel de atenție.

După un scurt răgaz, urma să pornim mai departe. Tima îl trimise pe Nedobejkin să încălzească mașina. Mașina o lăsasem alături de altele, drept în piață.

Nici nu apucasem să ne strîngem rucsacurile, că în odaie intră un sergent.

— Băgați de seamă că vi s-a aprins mașina, zise el flegmatic.

— Cum așa, s-a aprins ? Doar n-a fost bombardament !

— Șoferul i-a dat foc, preciză sergentul.

Într-o clipă am fost în piață. Toate mașinile dispăruseră, rămăsese numai a noastră, proptită de un perete, cu un aer de orfană. În fața ei stătea Nedobejkin, mai alb la chip decît zăpada. Aveam impresia că plînge. Am cercetat mai atent mașina. Radiatorul era făcut praf, tuburile crăpate. Alături, un morman de paie arse.

Totul era limpede.

— Nu mi-ați spus dumneavoastră s-o încălzesc ? zise Nedobejkin, cu glas tremurînd. Se lăsă în zăpadă și începu să plîngă.

Cu chiu cu vai am reușit să ducem mașina nenorocită într-o curte, apoi, furioși, obosiți, am intrat în casă și ne-am așezat în jurul unei mese de lemn, să examinăm situația.

— Consiliul militar de la Fili, zise Tima.

Nimeni nu reacționă la această glumă.

— În vecinătate e calea ferată, mergem cu trenul, am propus eu. Cu mașina s-a zis ! Ochii lui Nedobejkin scînteiară. Puțin îmi păsa ! Am adăugat anume ca să-l întărît : Cine seamănă vînt, culege furtună !

Atunci Nedobejkin, cu o privire impertinentă, mă întrebă, plin de tupeu :

— Și cu mașina ce facem ?

— O lăsăm aici, hotărî necruțător Tima. Au s-o repare, o să rămînă în dar orașului.

— Și cu mine cum rămîne ?

— Mergi cu noi. O să capeți altă mașină.

— Nu merg ! răspunse ciudatul nostru șofer.

Asta-i bună ! Era inadmisibil ! I-am adus aminte că există Tribunalul militar.

— Vă rog să mă ascultați ! Puteți să mă ascultați o clipă ? Glasul lui Nedobejkin suna rugător.

— Peste o oră trebuie să fim la gară. Ești ostaș, execută ordinul ! porunci Tima.

— Sînt angajat voluntar, răspunse fîrțîngăul picat ca din senin pe front. Nu pot s-o las, adăugă apoi. Găsesc eu niște ateliere, îi pun un radiator nou și-am să vă ajung din urmă. O să vedeți. Glasul lui suna acum jalnic.

— Bine, și ce-ai să mănînci ? Doar n-ai rație, răsună vocea ca de gheață a lui Tima.

— Mă descurc eu, răspunse Nedobejkin. Glasul îi tremura.

— Ducă-se dracului ! zise Tima. Numai necazuri avem cu el ! Scoase trei cutii cu conserve de carne și un pachet de zahăr și i le întinse lui Nedobejkin. Repari mașina și ne ajungi din urmă ; o iei pe drumul ăsta, spre sud. Tima desfăcu harta și-i arătă drumul.

Nedobejkin își notă punctele prin care urma să treacă. I-am explicat că poate afla de soarta noastră de la comandanții militari din gări.

Toate explicațiile i le-am dat de formă, convinși că Nedobejkin n-are să fie în stare să ne ajungă din urmă. În cazul cel mai bun, se va aciua pe la vreo unitate, unde va fi primit cu brațele deschise, căci orice mașină este o mană cerească, urmînd să-și continue astfel activitatea-i năstrușnică.

— Ai înțeles, Nedobejkin ? l-am întrebat eu. Să ne ajungi din urmă neapărat ! O să ne întoarcem înapoi, la statul major al frontului, cu mașina dumitale.

— Neapărat, răspunse Nedobejkin, am s-o pun pe picioare.

Era o adevărată comedie.

„Probabil că n-o să ne mai întîlnim niciodată cu tine, mi-am zis eu. Cum o să ne găsești în haosul războiului ?"

N-aș putea spune că-mi părea rău. Un șofer ca ăsta e-o adevărată belea.

Nedobejkin îmi luă rucsacul și se oferi să ne conducă la gară.

Comandantul militar al gării ne făcu loc într-un vagon de clasă plin pînă la refuz. Era atîta hărmălaie și înghesuială, încît n-am mai reușit să ne luăm rămas bun de la Lencik. Curînd după aceea am și uitat de el.

Statul-major al armatei se afla încartiruit într-un centru raional, unde se mai păstraseră printr-o minune, ţinînd seama de luptele cumplite ce avuseseră loc, cîteva căsuţe îngrijite şi clădirea albă cu parter şi etaj a Comitetului executiv raional. Aici îşi avea sediul secţia politică.

Nu prea voiam să părăsim orăşelul, dar cum ne îndeplinisem misiunea, eram datori să ne întoarcem la statul-major al frontului.

Nici o bucurie să mergi cu autostopul !

M-am dus să pun nişte ştampile pe actele noastre şi, cînd să ies, am văzut lîngă poarta curţii vecine o maşină „MK"

— Tovarăşă locotenent ! Staţi un moment, tovarăşă locotenent ! Glasul mi se păru foarte cunoscut.

Am rămas înmărmurită : era Lencik.

Haina militară, nouă, îi venea turnată — pesemne că i-o aranjase vreun croitor, iar în locul pîslarilor cîrpiţi avea în picioare nişte cizme de toată frumuseţea. Principalul era că totul şedea bine pe el, că hainele nu-i mai atîrnau ; chiar şi trăsăturile feţei, mărunţele, căpătaseră o anumită fermitate, iar vocea i se împlinise.

— Ce-i cu maşina asta ? Cum, e a noastră ?! întrebai. Nu-mi venea să cred ochilor. Maşina avea linia ei elegantă de altădată, doar că era vopsită într-o culoare ţipătoare, un verde-bleu ca de peruzea.

— Ea e, răspunse mîndru Lencik. Nu vedeţi ? Culoarea apelor mării la răsăritul soarelui. Aşa m-a învăţat şeful garajului.

Am înţeles că lumea continua să-i joace tot felul de feste.

Lencik mi-a povestit apoi aventurile sale. După îndelungi avataruri, l-a primit cu maşină cu tot o unitate de genişti. „Ei mi-au reparat-o. Să-i fi văzut ce se bucurau că am să-i plimb pînă la sfîrşitul războiului ! Cînd colo, eu am şters-o !"

A doua zi dimineaţă, am plecat împreună acasă, adică la statul-major al frontului. Era un soare cald, ce ne ameninţa cu dezgheţul. De astă dată însă, parcă nu ne mai era frică de nimic. Poate şi pentru faptul că în aceste săptămîni devenisem mai maturi, căpătasem mai multă experienţă.

CAPITOLUL AL CINCILEA

Rememoram toate aceste întîmplări stînd pe o buturugă ; alături de mine era Lencik, cu părul ciufulit şi, ca întotdeauna, cu capul plin de idei din cele mai năstrușnice ; în spate răsuna acelaşi foxtrot „Riorita" atît de puţin potrivit cu ceea ce se petrecea în jur. Dar ce să-i faci ! Era singura placă pe care o aveau copilandrii.

O dată cu plecarea lui Lencik, se încheia încă un capitol din viaţa noastră. El se va reîntoarce la Moscova cu maşina, deci, la înapoiere, o să treacă iar prin acest orăşel, o să mai asculte poate aceeaşi placă. Pe cînd noi vom rămîne pe malul celălalt şi nu ne vom putea întoarce pînă cînd trupele noastre nu vor ajunge aici.

Noaptea am petrecut-o într-o şură cu fîn ; cu toate acestea, am visat tot timpul că mă aflu în maşină. ba simţeam chiar cum mă zguduie şi împingeam întruna prin somn cu piciorul o canistră cu benzină, care ameninţa să se rostogolească peste mine.

Am părăsit orăşelul pe ploaie. Cerul era acoperit cu o pînză de nori cenuşii. M-am suit în camion, mi-am tras prelata peste cap şi am adormit, fericită că pe o asemenea vreme nu vor fi bombardamente şi nimeni n-are să mă scoale din somn.

M-am trezit simţind că s-a frînat brusc. Ploua întruna. În mijlocul drumului l-am văzut pe Kuzmici, îmbrăcat în trenci, cu gluga ridicată, semănînd cu un agronom ce inspectează ogoarele. Oprise o căruţă care ne venea în întîmpinare şi în care se aflau patru bărbaţi în vîrstă. Unul dintre ei, explicînd ceva cu un aer speriat, întorcea mereu capul şi arăta cu biciul în spate ; ceilalţi trei îl întrerupeau nu pentru a-l contrazice, ci pentru a aduce completări.

Întregul tablou — căruţa plină de ţărani voinici, puternici, dar speriaţi de moarte, silueta lui Kuzmici, înfruntînd ploaia torenţială şi chiar drumul, noroios, desfundat — vestea o primejdie apropiată.

M-am abţinut să pun vreo întrebare, dar Belcik, văzînd că m-am trezit, s-a simţit dator să mă lămurească :

— La Kneazevo sînt nemţi. Dormi mai departe.

De ce trebuia să dorm ? M-am băgat înapoi sub prelată, am scos harta, am aprins lanterna de buzunar şi am văzut că pînă la Kneazevo era ceva mai mult de zece kilometri.

Drumul nostru trecea pe acolo. Am încercat să aflu un alt drum, dar n-am găsit. Mi-am zis că or mai fi existînd drumuri prin pădure, dar că fiind noi, nu sînt trecute pe hartă.

Cînd mi-am scos din nou nasul de sub prelată, i-am văzut pe Belcik şi pe Oleg, lîngă maşina din capul coloanei, înarmaţi cu pistoale automate trecute după gît şi cu grenade la brîu. Portiera maşinii era deschisă, Kuzmici şedea cu harta pe genunchi, iar Oleg însemna nişte cerculeţe roşii şi albastre pe o altă hartă.

Apoi cei doi, Oleg şi Belcik, au pornit înainte, dispărînd după perdeaua de ploaie torenţială.

Şoferii au întors maşinile şi s-au retras într-o dumbravă mică din apropiere, oprindu-se acolo.

S-a dat ordin să facem un scurt popas, dar cum ploua cu găleata, nimeni n-a ieşit din maşină. Timpul trecea anevoie. Mi-am zis că aşa or fi începînd încercuirile : afli, pe neaşteptate, că drumul a fost tăiat de nemţi, apoi îi vezi apărînd din spate şi cu asta s-a zis ! E adevărat că noi aveam atîta armament, încît nu era o problemă să ne croim cale liberă.

Moşul îl opri pe Kuzmici în maşina lui. Din cînd în cînd, se auzea rîsul sonor al Moşului, urmat de cel reţinut al lui Kuzmici, însoţind glasul puţin răguşit al lui Osip Lvovici, frizerul. Belcik ne-a spus că în tot timpul drumului Osip a povestit anecdote — de asta îl luase Moşul cu el. Bine, bine, dar ce nevoie a avut frizerul să vină cu noi ?

— Păi ca să povestească anecdote, îşi dădu cu părerea Tima.

— De ce vorbeşti aşa ? Ce, frizerii nu sînt şi ei oameni ? A fost cuprins de elan patriotic, interveni Belcik.

Scriitorul, dimpotrivă, se arătă a fi un om neobişnuit de tăcut. Tot drumul n-a scos un cuvînt. Avea chipul palid, obosit, ochii albaştri cu o expresie blîndă. Părul blond şi des cădea în şuviţe drepte pe frunte şi peste urechi, ca un acoperiş de paie.

La amiază, Oleg şi Belcik se înapoiară. Ţineau automatele pe după umăr şi grenadele în buzunare. Au raportat că la Kneazevo nu sînt şi nici n-au fost nemţi.

Coloana noastră porni de îndată la drum.

Belcik se strecură sub prelata mea. L-am întrebat :

— După părerea ta, cei din căruță au fost niște provocatori ?

Mi-a răspuns că asta e și bănuiala lui, dar că Moșul a rîs de el și a spus : „Nu-i obligatoriu. Pur și simplu, de spaimă, oamenilor li se pot năzări lucruri ce nu există." „Bine, bine, dar oamenii aceia susțineau că abia au scăpat din ghearele nemților !" a insistat Belcik. „Păi asta zic și eu, cîte nu ți se năzar de frică !" rîse din nou Moșul.

— Cu toate acestea, tot el v-a trimis în cercetare, am zis eu.

— Moșul e foarte precaut. Totdeauna e precaut. Mi-a spus-o și Kuzmici.

— Ce fel de om este Kuzmici, după părerea ta ?

— N-am reușit să mă dumeresc. Tu trebuie să știi mai bine. Doar ai mers tot timpul cu el în cabină ! mi-a replicat Belcik și adormi buștean, sprijinindu-și capul de umărul meu. Mirosea a brad umed și a votcă. El și Oleg căpătaseră o porție dublă. Respira ușor, egal. Trecînd peste hîrtoape, mașina sălta mereu ; niște butoiașe se rostogoleau dintr-o parte în alta. Oleg și Tima voiau să le prindă și rîdeau întruna.

Belcik dormea dus, aș zice dormea serios.

Toate le făcea serios. Chiar cînd mi-a vorbit la Voronej, pe frontul de sud-vest, despre dragostea ce mi-o poartă, declarațiile lui sunaseră serios.

În somn însă, chipul lui cu sprîncenele îmbinate la rădăcina nasului pierdea din expresia aceea severă și plină de serioziate, părea naiv, copilăros. Numele de familie, Belcenko [1], nu i se potrivea cîtuși de puțin : era negru ca un țigan, avea ochi negri, focoși, și un moț ca pana corbului în frunte. Toți îl socoteau frumos ; eu mă obișnuisem cu el și nu mai băgam de seamă.

Am mers așa zile și nopți fără a ne opri, de astă dată pe drumuri de pădure. Ramurile copacilor zgîriau tot mai des acoperișul cabinei, picături mari cădeau cu zgomot peste canistrele din camion.

Odată, m-am trezit brusc pe la trei noaptea.

Treceam printr-o vale năpădită de neguri. Părea că plutim în pîclă, pe apa unui rîu. Chiar după ce am urcat o colină, tot n-am ieșit din ceață.

---

[1] Belcenko — numele provine de la cuvîntul rusesc „belîi", care înseamnă „alb".

Copacii păreau să se fi scufundat şi ei pînă la genunchi în pîcla albă. Erau pini şi deci drumul ce urca trebuie să fi fost nisipos, totuşi aveam impresia că regiunea e mlăştinoasă. Pinii tremurau uşurel ca nişte plopi şi în aer plutea nesiguranţa şi un fel de nelinişte. Nimic nu-ţi reţinea privirea ; totul se topea, se destrăma, însuşi drumul părea că se spulberă sub roţile maşinii.

Nici maşina în care era Moşul nu se mai zărea înaintea noastră ; cu toate acestea Lencik mîna cu încredere şi camionul zbura de pe o colină pe alta.

Toţi dormeau, doar Oleg veghea lîngă oblonul din spate. M-am aşezat alături de el. Vorbeam în şoaptă, deşi o conversaţie purtată pe tonul obişnuit tot nu i-ar fi putut trezi pe-ai noştri. Parcă nu ne venea să tulburăm tăcerea din jur, amestecată cu pîcla într-un fel de sfîrşeală, ca şi cînd noaptea albicioasă ar fi fost ostenită de ea însăşi.

— Ascultă, să-ţi spun ceva. Oleg se apropie ; ochii lui mari, albaştri străluceau şi am citit în ei o oboseală asemănătoare cu cea a pîclei. Eu, unul, nu sînt deloc convins că n-au fost nemţi la Kneazevo.

— Cum aşa ? Am simţit că mă trec fiorii.

— Bineînţeles, noi doi, eu şi Belcik, ne-am dus pînă acolo, rîse Oleg. Şi am făcut tot ce-am putut ca să aflăm adevărul. Şi toţi, pînă la unul, ne-au spus că n-au fost nemţi... Dar cine sînt ei, aceşti „toţi" ? Cine a mai rămas acolo ? Oamenii de bază ai satului, fruntea satului, au plecat toţi în evacuare, au rămas nişte tăntălăi, nişte proşti, nişte oameni atît de înapoiaţi, încît pur şi simplu ţi-e groază să le dai crezare ! Pentru ei, e mult mai simplu să spună că nemţii n-au fost în sat. Nemţii poate că au şi fost. Ştii cum fac de obicei ? Vin, numesc un staroste, pun nişte poliţai şi pleacă mai departe...

— Dar unde-i starostele acela şi unde-s poliţaii ?

— S-au ascuns.

— Ce te face să crezi că pentru ţărani era mai simplu să spună că nemţii n-au fost în sat ?

— Sigur că era mai simplu. De ce să-şi trădeze oamenii, să-i dea în vileag, cînd situaţia e atît de neclară ?

În ceea ce spunea Oleg era o anumită logică. Dar era o logică cam confuză, care se destrăma la o analiză mai amănunţită.

— I-ai raportat lui Kuzmici ?

— Mă întrebi dacă i-am spus ce cred ? Bineînțeles, nu, pentru că Belcik nici n-a vrut să mă asculte pînă la capăt. După cum știi, Belcik este, la fel de simplist construit, ca un lacăt de hambar. Pentru el nu există decît „da" și „nu". Dacă e da, atunci e da ; dacă e nu, atunci e nu. Și așa cum prea bine îți închipui, nu ne puteam întoarce fiecare cu părerea lui, într-o problemă ca aceasta : dacă nemții au fost sau nu la Kneazevo.

Îl înțelegeam perfect. Tăceam și cîntăream cele auzite. Am încercat să aprind o țigară, dar tutunul era umed ; am aruncat-o peste oblonul camionului. Continuam să urcăm și să coborîm trecînd de pe o colină pe alta. La unul din coborîșuri era cît pe-aci să dăm peste mașina Moșului. Șoferul se oprise la marginea drumului și schimba o cameră. Moșul, scriitorul și frizerul ședeau pe niște butuci și rîdeau. Păreau niște cocoși proțăpiți pe gard. Probabil că Osip Lvovici le mai povestea niște anecdote. Amuzant era că el nici măcar nu zîmbea. Avea un chip trist, imobil și părea destul de tînăr, deși Kostea spunea că are peste patruzeci de ani. În schimb, glasul lui răgușit amintea de o căruță neunsă, și poate, din cauza aceasta, anecdotele povestite de el aveau un haz deosebit.

— Cîte anecdote știți ? Probabil cîteva mii ? întrebă scriitorul.

— Invidia este o trăsătură ce nu face cinste nimănui, răspunse Osip Lvovici. Oricum, eu știu de două ori mai puține anecdote decît știe fratele meu Dodik. Jumătatea pe care o știm amîndoi am numerotat-o.

— Cum așa ? întrebă Moșul, curios.

— Foarte simplu, ca să economisim timp. Să zicem că eu spun : „Dodik, 379". Atunci el începe să rîdă în hohote. Sau el îmi spune : „Osia, 1402", și eu mă prăpădesc de rîs, căci e ca și cum aș asculta din nou anecdota aceea cu un popă în tren...

— E principiul comicsurilor, zise scriitorul.

— Al comicilor, îl corectă Osip Lvovici.

Se urcară toți trei în mașină, care își reluase locul în coloană. Pîcla se ridicase și drumul se deslușea limpede. Un drum nisipos, presărat cu cetină, ce cobora drept spre o pădure de conifere, semănînd de departe cu o turmă de oi verzi, păscînd pe un deal.

...Puricii ne pișcau în așa hal, încît nu puteam dormi. Niciodată, nu mi-a mai fost dat să întîlnesc purici ca aceștia. Belcik socotea că pot fi prinși cu ușurință, fiind de mărimea cailor. I-am răspuns că nu intenționez să-mi petrec noaptea cu asemenea îndeletniciri și am ieșit pur și simplu din casă.

În depărtare se auzea artileria. De două zile canonada nu mai înceta, de două zile apusul era purpuriu, luminat de flăcări ce nu se stingeau și nici nu păleau. Nemții dăduseră foc satelor. Știam că de-acum înainte asta ne așteaptă mereu : canonadă, cerul pălălaie și mai știam că o să ne obișnuim cu timpul cu toate acestea.

Afară era lumină, aș zice că era o noapte albă și, spre marea mea bucurie, vedeam perfect.

Cu toate acestea, m-am poticnit de ceva ce zăcea în iarbă, chiar lîngă drum. Auzii o înjurătură, omul se ridică și, văzîndu-mă, tăcu. Ciudat ! Era Kuzmici în persoană. Se culcase chiar în drum, într-un loc incomod, cu portharta sub cap. De fapt cred că nu intenționa să doarmă. Dar ce nevoie era ca șeful statului-major să vegheze ? Nu erau la poartă și lîngă mașini santinele ? Nu era în casă un ofițer de serviciu ?

Kuzmici mă pofti să iau loc pe foaia lui de cort. Apoi mă întrebă :

— Îți dai seama unde ne aflăm ?

Bineînțeles ! Cum să nu-mi dau seama ! Ne aflam chiar la intrarea în coridorul acela, care pe hartă aducea cu gîtul cănii răsturnate. Era ultimul punct deținut de trupele noastre, mai bine zis, un fel de linie scurtă de apărare, în partea cea mai expusă a frontului.

Ne aflam la baza de transbordare a partizanilor. Un sat pe jumătate ars, care trecuse de cîteva ori din mîna nemților într-a noastră și viceversa. Un sat fără locuitori, fără cai, chiar fără cîini. Un sat în care nu mai erau decît pisici sălbatice și purici uriași, cît caii.

Mai departe, drumul trebuia să-l facem fie călare, fie în căruțe, preferabil însă pe jos ; și neapărat cu o călăuză iscusită, pentru că regiunea fusese nu o dată minată atît de noi cît și de nemți. Drumul străbătea cîmpuri minate, traversa șanțuri antitanc, mlaștini. Toate acestea le știam. Kuzmici a mărturisit că nu mai trecuse pe acolo de două luni și că multe lucruri se schimbaseră între timp.

— S-au înăsprit vremurile. Nemții și-au propus exterminarea partizanilor.

— Bine, dar e un lucru imposibil !

— Din punct de vedere teoretic. Din punct de vedere practic însă, poate fi realizată o asemenea razie totală prin păduri, ținînd seama de faptul că detașamentele noastre nu au suficientă posibilitate de manevrare... Kuzmici tăcu o clipă, ca și cînd s-ar fi gîndit dacă să continue sau nu, apoi spuse : Gigantomania asta a noastră...

— Gigantomanie ?! mă mirai eu.

— Păi cum altfel poți să denumești ideea de a pune în subordinea unui singur stat-major zecile de detașamente cîte există în păduri ? Asta înseamnă, de fapt, a le frîna inițiativa...

La început, mi-am zis că este un atac îndreptat împotriva liniei promovate de Moșul, și m-am mirat de sinceritatea lui Kuzmici. Ar fi fost firesc să-i vorbească în felul acesta lui Dzitiev, dacă ar fi vrut să-și găsească în el un aliat. Rolul meu în cazul de față era mult prea neînsemnat. Pentru mine, problemele conducerii generale a mișcării de partizani aveau o importanță secundară.

Mi-am adus apoi aminte de cele spuse de Moșul la prima noastră întîlnire, acolo în biroul lui Zahar Ivanovici, cu privire la perspectiva de a organiza pătrunderea unor detașamente izolate de partizani cît mai departe, pe teritoriul ocupat de inamic. Așadar, gigantomania nu era o linie promovată de Moșul, mai curînd, doar o manevră.

— Nu cumva e vorba de o simplă consolidare a forțelor ? mi-am dat eu cu părerea, fără prea multă convingere.

La care Kuzmici mi-a răspuns cam cu jumătate de gură :

— Dacă nu-l deprinzi pe copil să meargă de mic, rămîne un infirm.

Din felul lui de a vorbi, mi-am dat seama că problema îl preocupă de multă vreme. Dădu nervos din umeri, apoi se ridică în picioare. Urcă pe o buturugă și se uită cu binoclul. Noaptea era atît de albă, încît se vedea pînă departe. Abia atunci am înțeles de ce e atît de nerăbdător și de ce stă de veghe aici, în vîrful unei coline.

— Așteptați să vină oamenii din detașament ? l-am întrebat.

— Bineînțeles ! Oameni, cai și, mai ales, noutăți ! Au primit radiograma, trebuiau să ne aștepte aici.

M-am urcat înapoi în camion, unde sforăia Lencik, m-am învelit cu pelerina și am adormit într-o clipă.

Dimineața am avut impresia că am nimerit printre străini. Curtea era ticsită de lume, de cai. Vreo cincisprezece partizani veniseră în întîmpinarea Moșului ; acesta îl dojenea pe un tînăr îmbrăcat pitoresc, într-o haină caucaziană, certîndu-l că a adus cu el atîția oameni. Tînărul asculta supus, deși privirea lui șireată părea să spună că Moșului nu-i displace asemenea pompă.

Partizanii erau îmbrăcați pestriț : purtau uniforme vechi ale armatei roșii, vestoane germane, fără să fi apucat să le scoată galoanele, sau pur și simplu cămăși de stambă. Și armamentul era de toate felurile : puști nemțești automate parabellum-uri, mausere, pistoale automate, de-ale noastre.

Toată lumea era ocupată să descarce la iuțeală bagajele noastre din mașini și să le transporte în căruțele aduse din pădure.

Moșul asculta cu atenție noutățile pe care i le relatau cei sosiți. Vorbeau toți odată. Corul era însă dirijat și frînat, într-o oarecare măsură, de tînărul îmbrăcat în haină caucaziană, căruia toți îi ziceau Petriai și care se dovedi a fi adjunctul lui Kuzmici.

Pe chipul Moșului se citea oarecare îngrijorare. Îl întrebă pe Petriai de ce nu l-au așteptat aici, cu cai cu tot. Petriai îi răspunse că nemții au început să controleze coridorul și i s-a părut „mai prudent să vină noaptea". Moșul rosti autoritar : „Ce prostie ! Plecăm îndată !"

Petriai și Kostea au trecut la iuțeală să execute ordinul. Ultimele bagaje se încărcau ; unii încălecau, alții verificau armele.

Oricît de ciudat părea, totul se desfășura aproape fără zgomot.

L-am căutat pe Lencik să-mi iau rămas bun, dar nu l-am găsit nici în curte, nici în mașină. În înghesuiala aceea cumplită, nu era de mirare să nu-l zăresc.

Moșului i s-a adus un cal pag înalt, nervos. Kostea i-a ținut scara. Moșul a încălecat ca un om tînăr, a ieșit în goană pe poartă, plecîndu-și capul spre coama calului. Partizanii l-au urmat în galop. Era un grup pestriț, pitoresc, cu pelerinele multicolore capturate de la nemți

fluturînd în bătaia vîntului, prinse de umeri şi atîrnînd în falduri spre coapsa cailor.

Kuzmici călărea un roib puternic, calm, mergînd în pasul căruţei ce ducea calabalîcul statului-major. Într-altă căruţă fusese îngrămădit tot avutul nostru. Petrov aşezase cu multă grijă, învelindu-i în paie, cei doi saci în care se afla împachetat aparatul de radio-emisie şi cele necesare întreţinerii lui. Tot timpul drumului, Petrov nu se despărţise de aceşti saci, dormise, aş putea spune, cu ei în braţe. Numai Moşul şi Kuzmici ştiau de acest aparat de radio-emisie, care putea comunica cu Moscova. Cei doi saci şi aparatul „Belka" erau bine camuflaţi. Belcik mi-a spus că pe drum Petrov a şi luat legătura cu Moscova, dar eu n-am observat.

Dzitiev a poruncit să mă sui în aceeaşi căruţă cu Petrov. În cea de-a doúa mîna caii Tima. Dzitiev, Oleg şi Belcik ne urmau călare.

M-am aşezat cît mai comod în căruţă şi am pus mîna pe hăţuri. Caii erau micuţi, simpatici şi păreau ascultători. Cînd am slăbit hăţurile, au pornit-o în trap pe drumul bine bătătorit, ridicînd nori uşori de praf şi scuturînd din cozile tăiate scurt după moda nemţească. Nu cumva sînt cai capturaţi de la nemţi ? mi-am zis eu în gînd. I-am examinat mai atent : picioare scurte, urechi lungi, coama tunsă scurt — e limpede ! seamănă cu caii nemţeşti. Am aruncat apoi o căutătură spre Petrov. Şedea lipit de sacii lui şi-şi umplea pipa cu tutun. Pe el nu-l preocupa originea cailor.

— Ia seama, ai grijă cu fumatul, în jur e numai fîn ! i-am atras atenţia pentru orice eventualitate.

Drumul cobora un povîrniş abrupt cu pămînt lutos. Dzitiev se apropie de noi şi-i ordonă lui Petrov să mîie el la coborîre.

— Lăsaţi, ştiu şi eu ! aîîta doar am mai apucat să strig.

Petrov se şi instalase lîngă mine şi-mi smulsese hăţurile din mînă. Executa într-o clipă orice ordin pe care-l primea : ăsta-i era obiceiul. Nici n-am apucat să-mi dau seama ce se petrece, am văzut doar caii coborînd în goană, iar căruţa săltînd ca ieşită din minţi. În clipa următoare, roţile din dreapta intrară în şanţ.

Dzitiev se învîrtea pe cal ca un turbat, şuierînd furios la Petrov, care se făcuse alb ca varul.

— Ce-i cu tine, ce-ți veni ? De ce n-ai strîns hățurile ? De ce le-ai dat drumul ?

Petrov răspunse destul de calm, sprijinind cu umărul căruța aplecată :

— De unde să știu eu cînd să le „strîng", cînd „să le dau drumul", niciodată în viața mea n-am umblat cu d-ăștia... cu cai.

Acest „niciodată în viața mea" răsună grozav de caraghios.

Dzitiev și Belcik au descălecat și ne-au ajutat să scoatem căruța din șanț. Hățurile mi-au fost din nou încredințate mie.

Belcik trecu înainte, apoi se întoarse :

— Cum ? E adevărat ? Niciodată în viața ta n-ai mai văzut cai ? întrebă el. Pesemne gîndul ăsta nu-i dădea pace.

— De văzut am văzut, uneori, la țară, dar n-am mers niciodată cu ei.

— Dar cu ce-ai umblat atunci la țară ? întrebă mirat Belcik.

— Cu bicicleta, răspunse Petrov.

— Dă-i pace ! i-am spus eu și Belcik plecă.

Peste cîteva clipe s-a întors din nou pentru a întreba iar :

— Dar cînd erai mic, la Berlin, nu mai erau cai ?

— Nu. Laptele la noi îl transportă cîinii, explică bucuros Petrov.

Auzind de cîini, Belcik pufni în rîs. Rîdea cu atîta poftă, încît mi-era frică să nu lunece de pe cal.

— Termină cu rîsul ăsta prostesc ! am strigat indignată.

În aceeași clipă răsări din tufișuri un partizan îmbrăcat într-o tunică germană, desfăcută la piept.

Căciula căzăcească abia se ținea pe claia-i de păr ciufulit.

Se opri brusc în fața noastră și ne transmise ordinul : nimeni nu rămîne în urmă, toată lumea merge în grup și nu pierde din vedere pe cei din față.

Din cauza lui Petrov, rămăsesem într-adevăr în urmă. Avusese dreptate Belcik, omul ăsta ne face numai încurcături !

Partizanul adăugă cam în fugă, fără să dea prea multă importanță faptului, că, după unele știri, niște nemți cu

puşti automate au pătruns în coridor şi stau ascunşi undeva, în preajma drumului.

Călăreţul şfichiui calul şi porni în goană înapoi. Curînd am ajuns şi noi din urmă grupul. Ţinînd în frîu caii, călăreţii mergeau încet, ca la paradă, înconjurîndu-l din toate părţile pe Moşul.

La o margine de drum răsări ca din pămînt în faţa noastră un plutonier. Ne salută cu pistolul automat şi apoi se întoarse şi dădu o poruncă. Din două adăposturi bine camuflate apărură cîţiva ostaşi care se aşezară în front de-a lungul drumului, salutîndu-ne cu mîna la chipiu.

Era ultima linie de rezistenţă a trupelor sovietice. De aici înainte urma să pătrundem în coridorul care deschidea drumul spre „pămîntul partizanilor".

PARTEA A-DOUA

CAPITOLUL ÎNTÎI

Dimineață. Aud muget de vaci. Lîngă geamul bordeiului nostru Nina și Dașa zăngăne din doniță. Schimbă glume cu santinela. Cu glasul lui răgușit, bătrînul felcer le face morală. O muscă neagră, mare, din cele de toamnă, bîzîie supărată la geam. S-ar zice că ocărăște.

Lapte proaspăt muls... fete umblînd agale, legate cu broboadă, de nu li se văd decît ochii, „ca să nu li se înnegrească fața de soare". Felcerul le face imputări „că nu respectă regulile sanitare"...

Unde mă aflu oare ?

Să mă uit mai bine ! Mulgătoarele poartă centuri bărbătești, cu pistoalele de captură prinse pe ele ; lîngă staul, o santinelă ca în orice unitate militară. La început mi se părea curios : ne aflăm la statul-major al armatei de partizani, și poftim, alături vaci, ba chiar unele cu viței ; depozitul cu muniții se afla într-un bordei, construit, ce-i drept, după toate regulile militare ; bătrînul felcer nu le spunea răniților altfel decît „bolnavii mei".

Încăperea locuită de Moșul era ticsită de hărți, de cărți groase așezate pe rafturi — cîteva volume din „Arta conducerii militare" a lui Kochenhausen, „Tactica luptei în regiuni împădurite", dicționare germane și altele.

Nu o dată s-a întîmplat să nimerească în bordei vreo găină, și atunci Moșul întrerupea pe cel ce îi dădea raportul, intervenind supărat cu un „uș", „uș".

În această tabără, așezată în mijlocul pădurii, unde-și avea „cartierul său general", Moșul ducea în aparență o viață de gospodar, dar riguros reglementată în fapt. Beam ceai dintr-un samovar burduhănos, vechi și coclit, pe care-l căram după noi în toate dislocările. Se făceau plăcinte. Moșul primea „în audiență" în cele mai variate probleme pe locuitorii rămași prin satele învecinate. Într-o zi, pe cînd îi raportam rezultatele unei

acțiuni de recunoaștere, își făcu apariția Kostea, anunțînd că a venit un pescar cu trei știuci.

— Uite, atîta de mari! și Kostea arătă de la palmă pînă la cot.

— Aș! Nu cred! zise Moșul și ieși în întîmpinarea bătrînului pescar, care abia căra știucile. Uitînd cu desăvîrșire de prezența mea, Moșul începu să-l descoasă cu de-amănuntul cum de-a reușit să prindă știucile, apoi îl pofti la un pahar de ceai. Kostea! strigă la un moment dat Moșul. Acesta apăru. Ai anunțat pe delicvenții noștri că prinderea peștelui cu grenadele este pedepsită cu carcera în baie?

— Anunțat, să trăiți, tovarășe Moșu!

— Atunci azi-noapte de ce am auzit explozii?

— Din cauză de pește!

— Lămurește cine a fost cu pricina și, la arest cu ei cinci zile!

Ne aflam cu adevărat într-un „ținut al partizanilor". Însoțindu-l pe Moșul în peregrinările sale pe drumuri de țară, am văzut nu o dată colhoznici culegînd cartofi, iar la marginea ogorului, așezate stivă, pușțile lor. De cum îi zăreau pe Moșul, toți își lăsau treaba și alergau în întîmpinarea bătrînului. Femeile ridicau copiii în brațe, spunîndu-le: „Uite, ăsta-i Moșu, el n-are să-l lase pe Hitler să vină la noi."

Moșul se oprea, descăleca, stătea de vorbă pe îndelete cu oamenii. La început le povestea care-i situația pe front, apoi ce mai e „pe la Moscova", după care urmau discuții pe teme gospodărești: despre combustibilul pe care îl capturase de la nemți și-l cedase colhozului, iar oamenii se gîndeau acum să pună în funcțiune tractorul, despre una din vacile noastre care trebuia să fete, iar Moșului îi părea rău s-o care prin păduri și de aceea a schimbat-o în colhoz cu alta, despre potcovarul de care avea nevoie în pădure, în locul unui meșter iscusit ce-i fusese de curînd ucis, iar acum nu mai avea cine să-i potcovească bîdiviul, căci „tineretul" habar n-are de treaba asta.

Ceremonia de rămas bun decurgea cu tot dichisul. Femeile, bătrînii și adolescenții, strînși laolaltă într-un grup compact, fluturau îndelung batistele, ne făceau semn cu

mîna. Noi plecam, iar ei rămîneau așa, mult timp, în mijlocul întinselor ogoare.

Nu s-ar putea zice că viața Moșului era ușoară. Nu găsea totdeauna înțelegere la Centru pentru situația complicată în care se afla.

Pentru Centru, principalul era să comunicăm numărul de trenuri aruncate în aer, de trofee capturate, de depozite cu carburanți și cazemate distruse, numărul de prizonieri de la care s-au putut obține informații importante, de garnizoane ale poliției lichidate, să transmitem documente prețioase și să anunțăm că am eliberat atîția și atîția oameni sovietici care urmau a fi deportați în Germania.

Cum aceste acțiuni erau realizate, fiecare în parte, de un grup restrîns de oameni, de un detașament mic, comandat, să zicem, de tovarășul P. sau de alt tovarăș, comunicările noastre ajungeau treptat și nu produceau impresia dorită. Chiar dacă erau încununate de succes, ele păreau mai curînd acțiuni izolate, și nu acea activitate planificată, de amploare, primejdioasă pentru inamic, la care Stalin, în binecunoscutul său discurs, chemase detașamentele ce acționau în spatele frontului inamic.

Centrul dorea să existe un „ținut al partizanilor" și o „armată de partizani" cu un efectiv de mii de oameni. Asemenea cifre puteau avea rezonanță „la nivelul cel mai înalt".

Ce însemna acest „ținut al partizanilor" ?

În păduri uriașe, pe teritorii cu o suprafață impunătoare, înconjurați din toate părțile de detașamente SS de șoc și de pedepsire dintre cele mai bine instruite, oamenii continuau să trăiască după legile statului sovietic. Aici existau colhozuri, soviete sătești, organizații de partid, comuniști.

În fruntea acestei armate uriașe de partizani se afla Moșul, personaj glorios, aproape legendar. Radiogramele lui aveau prioritate, erau aduse la cunoștință în plină ședință a Comitetului de Stat al Apărării sau al Consiliului Comisarilor Poporului. Comunicatele lui se confundau în mintea celor prezenți la ședință cu însăși imaginea Moșului, un om pe care îl cunoșteau personal, al cărui nume intrase în istorie, așa cum și numele lor aparțineau istoriei.

La fața locului, în pădure, totul arăta altfel. Noțiunea „armată de partizani" conținea în ea însăși o contradicție.

În condițiile războiului de partizani, un stat-major, afară de cazul cînd era o ficțiune, nu putea decît să frîneze lupta eficientă a detașamentelor. Iar un stat-major de formă nu-i putea conveni Moșului.

Această situație părea să-l preocupe în chip deosebit pe Kuzmici. O socotea fără ieșire, pînă cînd, la un moment dat, Moșul, procedînd în chip inteligent și cu multă precauție, hotărî să dea treptat libertate detașamentelor ; nu voia nici să le fie frînă, nici să fie un comandant onorific.

Numeroasele detașamente independente, împrăștiate, care uneori luni de-a rîndul nu aveau legătură cu statul-major din pădure, se considerau în continuare sub conducerea Moșului. Luptau, ca să zicem așa, sub drapelul lui. Ceea ce le unea era planul inițial formulat precis și limpede de Moșul, importanța și claritatea scopului pe care îl urmăreau, ca și sentimentul că aici, pe „Pămîntul Mic", au totuși un punct de sprijin : statul-major al armatei tuturor partizanilor, și siguranța că există un om aici, pe „Pămîntul Mic", care le urmărește, chiar dacă de la distanță, activitatea, ca un adevărat moș iubitor dar în același timp exigent.

Procesul de „desprindere" a detașamentelor începuse încă pe vremea noastră. Înainte ca grupul nostru să sosească în pădure, una din brigăzi, condusă de Apanasenko, apucase „să-și ia zborul". Apoi a plecat în fruntea unui detașament Petriai, la care Moșul ținea în mod deosebit, de aceea mult timp n-a vrut să-i dea drumul ; la un moment dat s-a învoit însă, spunînd : „M-am plictisit de el, ducă-se naibii, ba se îmbracă în straie de caucazian, ba ca un țigan, parcă-i artist, și nu ostaș !"

Am aflat că partizanii uciseseră, cu un an în urmă în pădure, o ursoaică ; puiul l-a luat Petriai, l-a crescut, s-a ocupat de el pînă s-a făcut mare. I-a prins apoi de gît o zgardă de piele, un lanț și a plecat cu el la tîrg. O săptămînă întreagă s-a tot vînturat prin oraș, i-a distrat pe soldații nemți ! Așa a aflat de dislocarea trupelor și alte informații prețioase.

Acum, Petriai ajunsese cu detașamentul său departe, spre apus, în pădurile din Lunin, lipite de Solnțegorsk.

Totul pe lumea asta poate fi convențional ; războiul de partizani își avea și el linia întîi și zona din spatele frontului. Noi, cei ce lucram la statul-major, deși locuiam

în pădure, laolaltă cu ceilalți, eram socotiți ca fiind spatele frontului, în linia întîi fiind brigăzile active de partizani. Iar în prima, cea mai primă linie, ca să zicem așa, era detașamentul lui Petriai.

În comunicatele de război ale Biroului sovietic de informații, acest detașament figura cu indicația „detașamentul tovarășului P.". Noi îi spuneam pur și simplu Petia. Împlinise de curînd nouăsprezece ani. Visul lui era să fie înalt, cu păr bălai și privire fermă de oțel. Din păcate, arăta cu totul altfel : pirpiriu, slăbuț, cu ochi mongoloizi, ca niște crăpături, așa că nici vorbă de „privire de oțel". Cînd uita să-și încrunte sprîncenele scurte, chipul lui căpăta o expresie naivă, de copil. La drept vorbind, nici sprîncenele încruntate nu-l schimbau prea mult.

Detașamentul lui Petriai avea un caracter specializat ; misiunea lui era să arunce în aer trenurile : trenuri cu armament, trenuri cu alimente, cu ostași și, uneori, trenuri cu încărcături din cele mai neașteptate.

Trenurile nemțești circulau fără întrerupere pe arterele principale și secundare transformate în grabă după gabaritul german. Transportau în teritoriile ocupate ostași și tunuri, unități de pază, instalații pentru crematorii, agenți comerciali, *Geschäftsführer-i*, cîini polițiști, prostituate și filme pentru soldații germani ; tot inventarul necesar „noii ordine".

În sens invers treceau trenuri cu făină și slănină, cu tunuri sfîrtecate și haine militare scorojite de sînge, culese cu multă grijă de pe cîmpul de luptă, cu opere de artă furate din muzee, cu obiecte de valoare, cu dinți de aur și păr luate de la cei uciși prin lagăre, sortate cu atenție și bine împachetate, ca orice marfă ce poate avea căutare pe piață.

Trenurile erau însoțite de personal adus din Germania, purtînd la brîu pistoale, iar pe mînecă o banderolă albă cu inscripția „Deutsche Staatsbahn".

Oamenii aceștia căpătau aceeași rație alimentară cu soldații, pentru că și ei își riscau viața în mod egal. În scrisorile trimise acasă, se plîngeau mereu că, la fiecare pas, îi pîndește mîna nevăzută a morții.

Drumurile de acces spre căile ferate erau păzite de unități militare și de poliție. De trei ori pe zi se schimba paza ; poliții, însoțiți de copoi bine instruiți, umblau de

colo pînă colo. În lungul căilor ferate era trasă sîrmă ghimpată racordată la un sistem mecanic de rachete sau la o instalaţie de semnalizare cu clopoţei, care intra în funcţiune la cea mai mică atingere. În imediata vecinătate a terasamentului se cosea iarba, se netezea terenul de orice asperităţi, prin tufişuri se agăţau mine. În faţa fiecărei locomotive mergea o platformă plină cu nisip, drezine controlau necontenit liniile.

Cu toate acestea, „Calea ferată germană de stat" nu reuşea să evite efectele distrugătoare ale unor acţiuni pornite nu se ştie de unde, nu se ştie de cine şi cum, de aceea, cu atît mai înfricoşătoare pentru nemţi, care spuneau acestui gen de lupte „războiul întunericului", socotindu-l un mijloc „barbar", „asiatic", „specific rusesc". Pentru ei, cuvîntul „partizani" avea rezonanţa unui dangăt de clopot anunţînd o înmormîntare. Toate acestea le aflam din documentele capturate, din interogatoriile prizonierilor de război.

„Tovarăşul P." muncea temeinic, aşa cum o face orice lucrător care se respectă. Oamenii de sub conducerea lui erau muncitori hotărîţi, siguri pe ei. Cu toţii lucraseră înainte de război la căile ferate — unii fochişti, alţii manevranţi de vagoane, mecanici, o femeie fusese însoţitoare de vagoane pe linii externe, un bărbat — inspector de linie.

Petia, comandantul de nouăsprezece ani, era înflăcărat şi viteaz, oamenii de sub conducerea lui îndrăzneţi şi stăpîni pe sine.

Bineînţeles, noi cei ce rămîneam „în spatele frontului" ne bucuram cînd tovarăşul P. venea în vizită la noi, la statul-major. El aducea în bordeiele noastre suflul înflăcărat al războiului „feroviar", cu victoriile sale. Operaţiile artificierilor prezentau pentru noi un deosebit interes şi mărturisesc că aveau şi un farmec aparte.

Nenorocirea era că Petia nu ştia să povestească. La drept vorbind, nici nu prea avea chef să ne istorisească despre lucrurile „acelea". „Ei, ne-am dus. Am aruncat în aer. Ei, nemţii au zbughit-o din vagoanele în flăcări. Şi noi am tras în ei, apoi am luat-o la goană."

Acesta era stilul în care povestea tovarăşul P. Ceea ce făcea nu i se părea deloc eroic şi nici măcar interesant. Era pur şi simplu o muncă, o muncă întocmai ca oricare

alta. Doar că se desfăşura în condiţii de război. Riscantă ? Da. Care cerea eroism ? Da. Totuşi muncă !

Interesant este că Petia nu era cîtuşi de puţin un om tăcut din fire. Dimpotrivă, cînd ne întindeam seara pe laviţele noastre, stingeam „opaiţul" şi liniştea se înscăuna în bordeiul statului-major, glasul de adolescent al tovarăşului P. depăna fără oprire o istorie după alta, una mai neobişnuită decît cealaltă.

Pe noi, istorisirile lui ne lăsau indiferenţi ; adormeam fără să ne pese de ele. Petia nu se supăra. Îi făcea plăcere să se audă, să se asculte povestind. Credea că aceste istorisiri sînt un fel de justificare pentru viaţa lui „obişnuită", prozaică, cu explozibilele acelea primitive şi „tehnica pedestră", cu care-şi pierdea „vremea".

Toate istorisirile lui erau inventate de la un capăt la altul. Nici măcar nu s-ar putea spune că erau verosimile. Dar lui Petia îi păsa prea puţin.

Nimeni nu credea — nici nu era cu putinţă — că Petia, travestit în ofiţer SS, a dansat la balul de la primărie cu nevasta *Gauleiter*-ului [1] în persoană, uimind pe toţi prin conversaţia sa spirituală. Băgaţi de seamă : Petia ştia în limba germană doar două fraze : *Hände hoch* [2] şi *Komm nach* [3]. Acelaşi Petia, după ce a fost demascat, deşi păzit de un întreg „standart" a reuşit să evadeze şi a fost salvat de o fată, nepoata burgmistrului, care se îndrăgostise de el.

Noi nu-l condamnan cîtuşi de puţin pentru minciunile sale sfruntate.

Kuzmici căuta să-l convingă pe Petia că activitatea lui zilnică este cea care conţine adevărate fapte de eroism, iar fanteziile pe care le debitează sînt pur şi simplu nedemne de calitatea lui de comandant al unui detaşament de partizani, că n-are nevoie să se împopoţoneze cu fapte imaginare de eroism.

Tovarăşul P. dădea din cap a încuviinţare, dar pe chipul lui se ivea o expresie dintre cele mai plictisite. Iar dacă cineva începea să-l laude pe merit, să spună cuvinte elogioase la adresa detaşamentului de artificieri,

[1] Gauleiter — conducător al unei regiuni în Germania fascistă (în limba germană, în original). (n.t.).

[2] Mîinile sus (idem). (n.t.).

[3] Vino după mine ! (idem). (n.t.).

Petia căpăta un aer vinovat de parcă ar fi spus : „Merită oare să discutăm despre lucruri atît de puțin importante ?"

Noaptea se apuca iar să ne povestească cum a fost condamnat de fasciști la spînzurătoare, cum a reușit să se smulgă din laț să sară drept pe acoperișul unei case vecine, o veche potcovărie ; acoperișul s-a prăbușit, flăcările au cuprins întreaga casă și Petia, folosindu-se de panica generală, a dispărut.

În altă variantă, potcovăria era înlocuită cu o brutărie. Petia le mărturisea lucrătorilor cine este și aceștia îl salvau, ascunzîndu-l într-o covată cu aluat.

Un singur om, unul singur, dădea crezare istorisirilor lui Petia. Un partizan mai în vîrstă venise în detașament cu fiică-sa, Mania, o fetișcană de paisprezece ani. Tovarășul P. nici n-o băga în seamă. Mania avea un aspect cu totul „civil". Nu purta pistol automat capturat de la nemți, ca alte fete din detașament, nu-și prinsese de căciulă o cocardă ; nu avea nici căciulă, nici bonetă militară ; se lega la cap cu o băsmăluță veche. Dacă se întîmpla ca Petia să-și depene poveștile undeva pe o prispă, sau pe vreo căpiță de fîn, puteai să juri că în cîteva clipe va apare alături o fetișcană stîngace, cu cizme mari în picioare, cu basmaua trasă bine pe frunte, cu doi ochi negri scînteind de încordare și admirație.

Într-o zi, cineva i-a spus Maniei :

— Ce stai și caști gura ? Nu vezi că minte ?

— Sînteți invidios pe el, replică Mania cu dispreț și trecu mîndră, cu capul sus, prin fața celui care îndrăznise să-i atace idolul.

Oleg al nostru a fost repartizat în detașamentul lui Petriai. Era mai mult decît fericit că pleacă de sub conducerea directă și fermă a Moșului, într-un loc unde poate cunoaște „libertatea de acțiune".

Și Petriai era mulțumit. Cu toate extravaganțele sale, el era un băiat modest, și un aliat atît de strălucit ca Oleg îi plăcea.

Mai era un motiv pentru care Oleg pleca bucuros : nu se înțelegea cu Prohor Bezúhi. Tima îi poreclise Pierre Bezuhov, pornind probabil de la principiul antitezei. Prohor era un țăran înalt, ciolănos, mereu îmbufnat, urîcios, care, în locul urechii stîngi, avea o rană cusută de mîntuială. Omul acesta te putea jigni fără să stea prea mult pe gînduri ; în unele privințe însă, ne era simpatic la

toți, poate mai ales pentru că ne trata ca pe niște rude foarte apropiate. E urîcios, morocănos, dar ager la minte, priceput și, mai ales, bun tovarăș — ne ziceam noi — așa că, ce să-i faci ? Toată lumea îl accepta ca atare.

Moșul îi încredințase „depozitele" secrete cu muniții și alimente, care se aflau îngropate în sectoarele unde ar fi urmat să acționăm în cazul cînd nemții ar fi izbutit să taie coridorul de legătură cu „Pămîntul Mare". Asemenea depozite secrete erau destul de multe în păduri. Locul lor îl cunoșteau doar Prohor și băieții lui, care săpaseră gropile, duseseră încărcătura, camuflaseră terenul. Prohor făcuse o hartă pe care trecea cu semne convenționale spațiile și indiciile, după care ele puteau fi recunoscute.

În condițiile normale ale vieții militare, misiunea lui semăna cu cea a unui ofițer de administrație însărcinat cu aprovizionarea. În condițiile noastre ea avea o importanță deosebită ; încrederea acordată celui ce răspundea de aceste depozite era la fel de mare ca păstrarea cifrului.

Moșul și-a exprimat dorința să aibă o hartă generală a tuturor depozitelor și Oleg s-a oferit s-o facă. El era specialistul nostru în probleme de topografie. Nici unul dintre noi nu se pricepea ca Oleg la crochiuri, planuri, hărți, nimeni nu știa să scrie atît de frumos cu litere minuscule, dar foarte clare, denumirile, nimeni nu ar fi putut calcula atît de bine scara.

Tot ce ieșea din mîinile lui Oleg era precis, elegant, și convingător. Cînd i-au fost aduse și puse vraf fițuicile neglijente ale lui Prohor, Oleg le-a cercetat disprețuitor și a declarat că totul trebuie luat de la capăt. Prohor a cam bombănit, dar pînă la urmă s-a învoit să ia totul de la început.

S-au apucat să lucreze cot la cot — era de-a dreptul caraghios să-i vezi alături, aplecați deasupra hîrtiilor, într-atît erau de deosebiți unul de altul. Prohor, cu aerul lui sălbatic, cu barbă căruntă crescută pe obrajii supți, privirea sumbră a ochilor decolorați dar sclipind de inteligență pe sub sprîncenele foarte stufoase, și Oleg, totdeauna pus la punct, care și într-o groapă de obuz era în stare să se bărbierească.

Părea că pînă la urmă s-au înțeles și harta progresa, deși Oleg spunea că planurile desenate de Prohor „sînt aiureală curată", inutile, fiindcă nici Prohor însuși n-ar mai putea găsi nimic, cu atît mai puțin alții cărora le-ar

fi revenit sarcina să caute depozitele. Şi nu puteai să nu te înfiori la gîndul că, la un moment dat, un detaşament întreg ar rămîne fără alimente şi fără explozibil, în timp ce depozitele ar zăcea îngropate în pămînt.

Prohor bombănea întruna, dar nu se împotrivea cînd Oleg cerea să se introducă precizări sau făcea verificări pe teren. Prohor privea sumbru foile de hîrtie, ordonate, frumos colorate, desenele făcute de Oleg după toate regulile topografice, şi parcă-şi zicea că o să-i vină cu mult mai greu să se orienteze după acestea decît după vechile hîrţoage slinoase.

Pe neaşteptate, „alianţa" se desfăcu cu scandal. Oleg raportă Moşului că toată treaba cu depozitele este în principiu greşit organizată. Este inadmisibil — susţinea el — ca toate ajutoarele lui Prohor să cunoască locurile tuturor depozitelor. Pentru a aranja un depozit sînt necesare doar trei persoane. Deci trei oameni trebuie să ştie locul unui depozit, alţi trei al altuia.

Prohor se încăpăţînă : „Am muncit pînă acum în colectiv, şi de-acum înainte tot aşa vom face".

Poate că, judecînd formal, Oleg avea dreptate, dar aici, în pădure, viaţa îşi avea legile ei. Prohor zicea că băieţii lui sînt verificaţi şi răsverificaţi — „în şapte ape i-am spălat" — avea deplină încredere în ei şi altceva nu-l mai interesa.

Moşul îl susţinu pe Prohor.

— Nu-l mai bate la cap, îi zise lui Oleg. E un om deosebit.

Oleg ridică din umeri şi remarcă liniştit :

— Într-o bună zi o să vă pară rău de liberalismul acesta.

Moşul îi făcu un pic de muzică lui Oleg pentru expresia „liberalism", după care dădu uitării discuţia. Prohor însă nu uită.

Oleg susţinea că de vreme ce am fost trimişi aici în calitate de instructori, datoria nu ne îngăduie să trecem cu vederea „prostiile unor ţărani înapoiaţi".

Belcik, care se împrietenise cu Prohor, i-o reteză spunînd că Prohor nu e deloc un „înapoiat", ci, dimpotrivă, un om priceput, care, înainte de război, fusese responsabilul unei baze de aprovizionare.

— M-ai dat gata ! strigă Oleg. Responsabil cu aprovizionarea ! Grozavă experienţă militară !

S-au certat şi Oleg a plecat furios, pe Tima şi pe mine că nu l-am susţinut. Iar Belcik şi-a adus aminte cum s-a dus în recunoaştere cu Oleg la Kneazevo şi acesta n-a dat crezare colhoznicilor. Ţăranii jurau că nemţii n-au trecut pe acolo, dar Oleg o ţinea morţiş că au trecut, pentru că alt drum nu era şi-i învinuia pe ţărani că i-ar ascunde pe poliţai.

— De-ar fi fost funcţionari de la Sovietul sătesc, de-ar fi fost membri de partid, le-ar fi dat crezare, dar aşa, pentru că erau colhoznici de rînd, nişte ţărani obişnuiţi, n-a vrut să aibă încredere în ei nici cît negru sub unghie !

Înainte de plecarea lui Oleg, ne-am împăcat cu toţii şi l-am condus pînă departe. Drumul lui pînă la tabăra lui Petriai era lung, prin desişuri, iar de acolo urmau să meargă împreună la „calea ferată". Îi doream din toată inima succes, îi doream ca în curînd, în comunicatele de război, să apară informaţii despre actele de vitejie ale „tovarăşului O".

La întoarcere, trecînd pe un drum de ţară, ne-am zis că statul nostru major aflat în plin masiv păduros, ca şi satul care păstrase din vremuri străvechi denumirea de Goloduhino [1], păreau un adevărat „cartier general", poate chiar o fortăreaţă. Viaţa noastră curgea într-un ritm organizat, precis. La ore fixe, Nikolai transmitea ştirile şi, cu toate că economisea la maximum acumulatoarele, ne lăsa uneori să ascultăm radiojurnalul de la Moscova.

În cîteva rînduri am reuşit să prindem comunicatele de război ce transmiteau veşti despre operaţiile militare ale detaşamentelor noastre. În cîteva cuvinte, puţine, erau cuprinse săptămîni şi luni de luptă şi risc, de insuccese şi pierderi. Ele rămîneau undeva dedesubt, în partea aceea a corăbiei ce stă ascunsă în apă, dar care este cea mai importantă, pentru ca la suprafaţă să apară numai succesele, lucrurile spectaculoase. Noi eram mîndri să cunoaştem partea ascunsă şi să ştim că munca noastră a contribuit la aceste succese.

Eu eram soldatul cel mai modest din garnizoana noastră de pădure. Nu mi se îngăduia nici măcar să-i depăşesc graniţele ; misiunea mea era doar „să asigur" incursiunile iscoadelor noastre, fie în zonele mai apropiate

[1] Flămînzeşti. (n.t.).

din spatele frontului german, fie în teritoriile mai îndepărtate.

Bineînțeles, nici Nikolai nu avea dreptul să părăsească statul-major, ceea ce îl supăra ca și pe mine. Fiind unicul radiotelegrafist, Nikolai putea presupune că va mai avea parte și de altă misiune, pe cînd eu, pe ce puteam să contez ?

Situația noastră oarecum asemănătoare ne făcu să ne împrietenim. Din biografia lui Nikolai nu știam încă nimic.

Era o seară geroasă. În bordeiul nostru era atît de frig încît Tima ne amenință că, dacă nu vom face foc, îi vor reveni accesele de malarie. În timp ce ne certam, îndemnîndu-ne unul pe altul, intră Zoika, o fetișcană de vreo șaptesprezece ani, curierà Moșului, care, auzind discuția, se duse fără să spună o vorbă în șură, aduse lemne și aprinse focul.

Nikolai se simți prost și aduse și el un braț de lemne. Atunci interveni Belcik :

— Poftim, face pe cavalerul !

Și aduse și el un braț.

Tima zăcea pe laviță și striga întruna să nu fim meschini, să nu facem economie, altfel va fi din nou cuprins de friguri.

Rezultatul a fost că am pus atîtea lemne, încît soba era gata să crape. Nemaiputînd suporta căldura, am început să ne scoatem hainele.

Pe cînd se făceau pregătirile pentru plecarea noastră, ni s-au confecționat la Moscova niște pufoaice matlasate dintr-un postav subțire albastru și niște bluze militare dintr-o stofă de lînă, excelentă, care, nu se știe de ce, se chema „serj". Am mai primit o pereche de mănuși îmblănite și ni s-a spus că vom avea și lenjerie de mătase, ca să nu avem probleme cu insectele.

Responsabilul cu aprovizionarea ne spuse că generalul Zahar Ivanovici dăduse ordin ca totul să fie de cea mai bună calitate. De la depozit, pentru confecționarea lenjeriei, i se eliberase un balot de crêpe-de-Chine, mătasea cea mai scumpă, de culoare albăstrie. Cum atelierul nu cususe niciodată indispensabili din crêpe-de-Chine, am primit în schimb niște pijamale de toată frumusețea ! Doamne, ce rîs a mai fost !

„Partizani în pijamale de crêpe-de-Chine — cine a mai văzut așa ceva ? !" rîdea să se prăpădească Belcik. Tima

zicea că semănăm cu un circ de amatori şi ne boteză „demonii în albastru". Numai Dzitiev declară cu toată seriozitatea că nimeni nu ştie ce culoare avea lenjeria pe care o purtau partizanii lui Denis Davîdov, aşa că se prea poate ca albastrul să fie tocmai ceea ce trebuie.

Pînă la urmă ne-am lămurit că şi pijamalele se pot purta pe dedesubtul bluzelor militare şi al pantalonilor. Îmi vîram pantalonii pijamalei albastre direct în cizme şi pe sub fustă nu se vedea nimic.

Dezbrăcîndu-ne, am rămas cu toţii în pijamalele noastre albastre şi cînd Zoia reveni, rămase cu gura căscată.

Lumea o lua peste picior pe fată, căci, în naivitatea ei, nu ştia să-şi ascundă simpatia deosebită ce o simţea faţă de Nikolai. Tima căută s-o convingă :

— Ascultă-mă, Zoia, cum poţi să te îndrăgosteşti de un om care spune „dezigur" în loc de „desigur" ?

— Nu spun „dezigur", interveni Nikolai ca să se apere, spun „dessigur" şi orice fată se poate îndrăgosti de mine.

Din dorinţa de a o impresiona pe Zoika, de a-şi da aere, Nikolai se apucă la trîntă cu Belcik. Asta cel puţin era convingerea mea. Se rostogoleau, îmbrîncindu-se ca doi căţeluşi ; pe neaşteptate, Nikolai păli şi rămase lat. Ne-a mărturisit apoi că îi este interzis să facă asemenea eforturi, pentru că are două coaste rupte, care nu s-au sudat cum trebuie.

Zoika a rămas cu ochii holbaţi şi, după ce Nikolai şi-a venit în fire, l-a întrebat :

— Probabil că vi le-au rupt la închisoare ?

Nikolai îi răspunse că n-a stat la închisoare, ci pur şi simplu a făcut o săritură de la etajul doi şi s-a lovit.

— Erai beat ? întrebă Tima.

— Nu, fugeam de poliţie, răspunse rîzînd Nikolai.

— Nu aveţi nici o rudă, pe nimeni ? începu să-l descoasă Zoika.

— Am un frate, dar e în SS.

La auzul acestor cuvinte, Zoika se sperie, nu glumă ; şi eu m-am simţit cam stînjenită. Cînd te gîndeşti, chiar fratele bun în SS ! Tăcurăm cu toţii.

Am fi rămas aşa, de n-ar fi intervenit Tima, pe care pînă la urmă îl apucase accesul de friguri. Clănţănind din dinţi, el spuse :

— Ce vă miraţi aşa ? În timpul războiului civil au fost multe cazuri din acestea, un frate în armata roşie, altul în gărzile albe. Ba chiar, tată şi fiu.

Această informaţie de ordin istoric nu consolă pe nimeni. Încordarea continua să stăruie şi nimeni nu mai avea chef să se ţină de drăcii. Orice s-ar zice, nici unul dintre noi nu era pregătit pentru o atare descoperire.

CAPITOLUL AL DQILEA

Primele veşti despre „triunghiurile albastre" le-au adus fetele de sub conducerea mea, plecate într-o recunoaştere în regiunea învecinată. Ele au întîlnit ostaşi, cu un triunghi albastru cusut pe mînecă, şi camioane cu aceeaşi emblemă pe oblon.

Tot ele au adus ştirea că pe şoseaua Ostaşkovo, pustie pînă acum, se organizează cîteva ateliere de reparat maşini.

Ne-am întrebat de îndată dacă n-a sosit cumva în regiunea noastră celebra divizie „Blauwinkel", adică „Triunghiurile albastre". Şi dacă a venit, cu ce misiune ? Va deveni oare regiunea noastră arenă de acţiune pentru „triunghiurile albastre" ? Şi în acest caz, şoseaua Ostaşkovo va deveni artera de transportare a trupelor ?

Fetele n-au putut aduce alte informaţii. Nu aveau nici calitatea, nici capacitatea de a afla planurile operative ale inamicului. Ne trebuia de urgenţă un prizonier care „să vorbească". Din păcate, cei capturaţi în ultima vreme fuseseră sau soldaţi de rînd sau ofiţeri lipsiţi de importanţă. Şi, mai ales, nu reuşisem să prindem unul care să facă parte din trupele nou dislocate.

Belcik a plecat cu un grup în pădurea de la Ostaşkovo, cu intenţia de a lua prizonieri. Au avut ghinion ! Au dat peste un cuib de foc, de unde au răsărit pe neaşteptate vreo zece nemţi. S-a iscat o luptă. Curierul nostru, Tolia Sereda, un băieţandru care nimerise pentru prima oară în luptă, a fost rănit. Înfuriindu-se, ai noştri au omorît toţi nemţii. Şi cînd colo, ei făceau parte chiar din „triunghiurile albastre" ; am aflat-o cercetînd livretele lor militare.

Era limpede că Belcik se pripise. Moşul declară totuşi că zece nemţi ucişi nu e chiar un fleac. În ce priveşte rana lui Sereda, s-a dovedit a fi uşoară : la umăr, prin ricoşeu.

Deci, nu reuşisem să aflăm nimic despre „triunghiurile albastre". Absolut nimic. Bineînţeles, şeful nostru Dzitiev nu putea să tolereze asemenea situaţie.

De aceea, văzîndu-l că intră în ogradă, mi-am zis de îndată că a pus ceva la cale în legătură cu „triunghiurile albastre". Cu atît mai mult, cu cît, în locul binecunoscutei căciuli de caracul, Dzitiev purta un chipiu nemţesc, de ofiţer, pe umăr o pelerină de captură, bălţată, imitînd frunzele ruginii de toamnă.

— Viteazul în piele de tigru, îmi şopti Tima.

Şeful era evident prost dispus.

Dzitiev îl chemă deoparte pe Tima şi amîndoi porniră spre coliba Moşului.

Continuînd să lucrez, aruncam din cînd în cînd cîte o privire pe geam. În curte, Sereda turna găleţi cu apă peste Nikolai, gol pînă la brîu. Acesta striga „i-go-go", şi se strîmba ; probabil că îngheţase tun ; afară era destul de frig. Amîndoi rîdeau în hohote.

Belcik şedea pe gard şi-i întărîta :

— Mai adu o găleată de la fîntînă ! Grozav eşti ! Sănătos, nu glumă ! Parc-ai fi un cal, zise el, admirativ. Dar asta ce-i ? Tot de la sport ?

Nikolai avea pe spate o cicatrice semănînd cu o rană pricinuită de cuţit.

— Nu, asta mi-au făcut-o naziştii, zise Nikolai, trăgîndu-şi bluza. Se retraseră în colţul cel mai îndepărtat al curţii şi se căţărară pe stiva de lemne.

Ce-or fi discutînd ? Bineînţeles, despre fete. Mă enerva cumplit cînd îl auzeam pe Nikolai spunînd „fietele".

Belcik îmi povestise odată că Nikolai al nostru „umblă după fete".

— De unde ştii tu ? l-am întrebat eu, cu un aer indiferent.

— Chiar la Moscova... atunci cînd am dormit la el, mi-a povestit tot felul de aventuri de-ale lui. Ştii, nemţii au alte concepţii în această privinţă... iau lucrurile mai uşor...

Belcik se opri, se uită la mine chiorîş şi tăcu.

- În definitiv, ce-mi pasă mie despre discuţiile lor de atunci de la hotel ? Eram cufundată în treburile mele : copiam noile *Zeugnisse* [1] eliberate de *Ortskommandaturi* [2]. De cei doi uitasem.

Totuşi, ce-or fi discutînd de atîta amar de vreme ? Şi de ce rîde cu gura pînă la urechi Belcik ? După insuccesul ultimei operaţii umblase cîteva zile abătut. Bineînţeles, n-avea să-l ţină prea mult. Dzitiev i-a tras o morală că a făcut-o „pe grozavul", dar se vedea că era mai mult „din obligaţie". În schimb, vitejia calculată a lui Oleg nu a fost niciodată lăudată de Dzitiev.

Probabil că ar fi ţinut-o ei mult şi bine tot aşa într-un rîs şi într-un taifas, dacă n-ar fi venit Zoika să-l cheme pe Nikolai. Mi-am zis că Moşul pregăteşte cine ştie ce transmisiune importantă pentru Moscova. Spre seară am aflat însă că Dzitiev însuşi plecase spre şoseaua Ostaşkovo, luînd ca ajutoare pe Tima şi pe Nikolai.

Nu se făcea totuşi să-l lase deoparte pe Belcik !

— Aşa-ţi trebuie ! i-am spus eu lui Belcik, minţind de fapt. De-acu' înainte ai să fii mai chibzuit, n-ai să te repezi cu oiştea-n gard... Moşul a vrut să-ţi dea o lecţie.

— Ducă-se naibii ! Cine a mai văzut să rişti trimiţînd pe unicul radiotelegrafist într-o acţiune ? Şi dacă i se întîmplă ceva ?

Mi-am zis că nu poate fi vorba de o acţiune de recunoaştere simplă — să pună mîna pe un prizonier şi atîta ! Probabil că Dzitiev făcuse un plan mai complicat, care cerea participarea lui Nikolai.

— Nikolai, travestit în neamţ, poate să-i ajute pe-ai noştri să intre oriunde au nevoie...

Fără nici un fel de legătură cu cele discutate, Belcik spuse nitam-nisam :

— Aşa-i că nu-ţi face plăcere să ştii că Nikolai ăsta are un frate nazist ?

Tocmai astăzi, cînd Nikolai se afla acolo, pe şoseaua Ostaşkovo, nu era cazul ca Belcik să-şi aducă aminte de acest lucru. I-am spus cu oarecare dojană-n glas :

— Uite, tu te plîngi că azi n-ai fost luat în misiune. Gîndeşte-te, însă, la cîte acţiuni ai participat pînă acum, pe cînd eu ? Eu sînt condamnată să stau mereu aici.

[1] Adeverinţe (în limba germană, în original). (n.t).
[2] Comandamente locale (idem). (n.t.).

Belcik găsi la iuțeală un argument : în primul rînd, că eu răspund de toată partea tehnică, deci nu trebuie să risc, în al doilea rînd, sînt totuși femeie.

— Îți mulțumesc pentru acest „totuși", dar știi foarte bine că toate fetele noastre au participat, și nu o dată, la diferite acțiuni, toate afară de mine.

— Cum îți imaginezi că Dzitiev are să-ți dea drumul, cînd generalul Zahar Ivanovici a ordonat să te păzim ca ochii din cap ?

— N-a ordonat nimic ! m-am înfuriat eu. Ce-i invenția asta cu „ochii din cap" ? Știi prea bine că niciodată n-a avut față de mine altă atitudine decît față de ceilalți, niciodată !

— Ce te-ai supărat așa ? zise Belcik, împăciuitor. Toată lumea știe că Zahar Ivanovici a fost prietenul părinților tăi, că au luptat împreună în războiul civil... E de la sine înțeles, e omenește, așa că n-are rost să te-nfurii...

Nici eu nu știu ce mi-a venit să mă răstesc așa. M-am liniștit imediat și discuția cu Belcik a continuat în chipul cel mai pașnic.

Era o seară minunată, și de nu ne-am fi gîndit tot timpul la cei plecați, chiar o seară liniștită. Bineînțeles, liniștită pentru condițiile noastre, unde niciodată, nici o clipă, nu înceta canonada îndepărtată, unde tot timpul se auzeau artileria antiaeriană și tunurile antitanc. De curînd, nemții trecuseră la aruncătoare de mine cu șase țevi, care se făceau și ele auzite. Dar ne deprinsesem și nu le mai băgam în seamă, după cum ne obișnuisem și cu rachetele, care se înălțau în fiece clipă luminînd pădurea.

Zi și noapte, fără întrerupere, în depărtare se zăreau numai vîlvătăi. Nemții dădeau foc satelor. Iată un lucru cu care era mai greu să te deprinzi ! Numai cînd dormeam nu vedeam pîcla purpurie ; de cum ne trezeam, ne izbea iar privirea.

Satele noastre de partizani nu aduceau cu cele obișnuite ; nu numai pentru că toți oamenii erau înarmați pînă-n dinți, iar fîntînile și colibele comandamentelor erau păzite de santinele, ci pentru că în ele domnea totdeauna liniștea, deși era destulă lume și majoritatea tineret. Cînd doi partizani se sfădeau, o făceau încetișor, iar de cîntat, cîntau cu jumătate de glas.

Dzitiev şi ceilalţi doi nu se puteau întoarce curînd. Moşul avea mare încredere în Dzitiev ; îl socotea un om norocos şi povestea totdeauna cu multă plăcere una din operaţiile lui, „cu căpiţa". Plecase un grup de partizani în direcţia şoselei şi într-o poiană dăduse peste o căpiţă de fîn, de curînd cosit. Căpiţa abia ce fusese ridicată. Dzitiev îşi zise că nemţii, oameni ordonaţi, de vreme ce au cosit şi aranjat căpiţa, vor veni neapărat să ridice fînul. Era de presupus că vor trimite doi soldaţi mai nevolnici din serviciul de administraţie ; poiana, fiind aproape de şosea, nemţii nu aveau de ce să se teamă de partizani. Totodată, era de aşteptat ca ei să vină curînd, pînă să înceapă ploile de toamnă.

Au rămas de veghe în preajma căpiţei. Şi, într-adevăr, peste puţin timp, au apărut doi nemţi într-o căruţă verde trasă de doi cai. N-au apucat să zică nici pîs, c-au şi fost ridicaţi cu căruţă şi cai, cu fîn cu tot...

În nopţile care au urmat am stat aproape tot timpul de veghe. La un moment dat, cineva trecu pe lîngă fereastră fluierînd. Belcik murmură : „Ce tîmpit !" Eu am sărit din pat : era melodia cunoscutului tangou german „La noapte ori niciodată" şi acest cîntec caraghios numai Nikolai putea să-l ştie.

Stătea sprijinit de gard, în haină nemţească, cu boneta trasă pe ceafă ; rîdea în tăcere, şi toţi dinţii îi străluceau. Nu-i vedeam ochii, dar le ghiceam expresia hîtră, binecunoscută.

M-am repezit să-l dojenesc :

— De ce nu intri în casă ? De ce fluieri pe sub fereastră ? Ce, te crezi la Berlin, acasă, în curte ?

— Ştii bine, Şernîş, răspunse el, paşnic, că în Germania flăcăii aşa îşi cheamă iubitele afară. „La noapte ori niciodată", fredonă el din nou.

L-am tras de mînecă în casă.

— Ascultă, zise el deodată : Cunoşteam pe vremuri un cîrciumar bătrîn. Era un beţiv nemaipomenit, şi cum se îmbăta, începea să cînte de răsuna tot satul „La noapte ori niciodată". Caraghios, nu ?

Ce idee ! Oare nu găsea nimic altceva să-mi spună decît poveşti cu beţivi ? Se comporta de parcă ar fi fost el însuşi beat, ceea ce, bineînţeles, era imposibil.

Belcik sări din pat şi se năpusti şi el :

— Unde-i Dzitiev ? Unde e Tima ?

— S-au dus la Moşul să-i ducă nişte nemţi cu „triunghiuri albastre", zise Nikolai, trăgîndu-şi cizmele din picioare.

— Cum aţi pus mîna pe ei ?

— Foarte simplu ! Pe şosea venea o camionetă. În ea doi caporali. Şoferului i-am făcut seama, iar pe cei doi i-am luat cu noi. Şi cu maşina lor am venit pînă în pădure.

— Tu ai fost la volan ?

— Nu. Eu... ca să zic aşa, şi Nikolai făcu cu degetul la tîmplă, m-am cam scrîntit niţel. De aceea, la început, a condus Dzitiev. După aceea eu...

N-am mai putut scoate nici un cuvînt de la el. A adormit buştean.

Nu ne rămînea decît să aşteptăm apariţia lui Dzitiev şi a lui Tima. Primul a venit Tima, care nici el nu era prea vorbăreţ. Ne-a spus doar că totul e-n regulă ; c-au fost prinşi doi caporali din „Blauwinkel" pe care acum îi interoghează Moşul şi Dzitiev. A mai adăugat că Nikolai „a fost la înălţime".

— Cum anume ? am întrebat eu. Nu ne era deloc indiferent cum se comportase tovarăşul nostru.

Tima răspunse că nu-i arde de povestit, pentru că simte că-l încearcă frigurile. Făcea şi el caz de malaria asta, Doamne, Doamne ! Îşi scoase cizmele şi adormi într-o clipă, alături de Nikolai, în patul mare de lemn pe care ni-l lăsaseră gazdele.

Eu şi Belcik eram în culmea furiei şi, bineînţeles, nu ne-am culcat pînă n-a venit Dzitiev. Acestuia nici prin cap nu-i trecea să doarmă ; nu-şi scoase nici măcar cizmele, doar zvîrli într-un colţ „pielea de tigru" şi ceru de îndată un ceai. Lăsasem ceaiul să stea cald pe cărbuni şi doar l-am înfierbîntat, aruncînd o bucăţică de explozibil ca totul să meargă mai repede. În timp ce bea ceaiul, Dzitiev ne povesti cele petrecute, ba chiar aş putea zice că ni le „înfăţişă" ca într-o piesă, jucînd roluri diferite.

Şoseaua spre Ostaşkovo nu e circulată, mai ales spre seară. De o parte şi de alta a şoselei se întinde pădurea, o pădure de foioase ; de aceea, acum, cînd frunzele cad, vizibilitatea e destul de bună.

Toți trei s-au ascuns chiar la marginea șoselei, în șanț. Au lăsat să treacă trei motociclete care goneau la scurtă distanță una de alta, niște camioane mari cu materiale de construcții, apoi o căruță cu pîine; și numai ce zăresc venind o mașină nou-nouță, cu triunghi albastru pe caroserie.

Ai noștri dă-i cu autostopul. Nikolai zise către șofer: „Du-ne pînă la Volcikov. Sîntem de la TODT" (asta era o unitate de construcții) și întinse un permis fabricat de mine cu maximum de exactitate, inclusiv semnătura încîrligată a șefului de sector. N-a apucat șoferul să dea din cap a încuviințare, că ai noștri s-au și urcat în mașină. Înăuntru se aflau doi caporali care jucau cărți.

„Vrem să jucăm și noi", zise Nikolai.

Unul dintre nemți vru să împartă cărțile, dar în aceeași clipă, Dzitiev îl lovi în cap. Tima puse mîna pe cel de-al doilea. Nikolai îi făcu seama șoferului, care se aplecase să scoată pistolul de sub banchetă.

Dzitiev luă locul șoferului, apoi la volan trecu Nikolai. Au mers cît au putut duce mașina, adică pînă aproape de locurile noastre. Regulamentul le cerea să arunce mașina în aer; s-au temut însă să nu facă prea mult zgomot; oricum, aveau de tras doi oameni după ei, cu căluș în gură, dintre care unul era chiar voinic de tot.

— Într-o situație ca asta, Nikolai e de neînlocuit, zise Dzitiev. De nu era radiotelegrafist, l-aș fi trimis noapte de noapte în cercetare. Cine a avut ideea să-l facă radiotelegrafist?

— Dar caporalii ăia doi ce-au zis?

— Că divizia a fost adusă din sud, întrucît se pregătește o operație împotriva partizanilor. Urmează să mai sosească batalioane de vînători de munte. Ne-au arătat și pe hartă dislocarea trupelor. Niște nemți de treabă, foarte vorbăreți.

Dzitiev era cum nu se poate mai bucuros de succesul lor. Repetă din nou că Nikolai e grozav, un as, că e plin de dezinvoltură și foarte autentic.

— Cum să nu fie „autentic", cînd e neamț sadea! am zis eu, deși în adîncul sufletului eram și eu foarte mulțumită.

Și de ce să nu fiu mulțumită? Nu-mi spusese și Zahar Ivanovici să mă ocup de Petrov?

Poate că Belcik apucase să-i sufle şefului ceva despre discuţia pe care am avut-o, căci Dzitiev mă anunţă cu un aer radios că mă aşteaptă o „misiune". Unităţile noastre aflaseră că iscoadele care se folosesc de actele fabricate de mine n-au nici un fel de dificultăţi cu nemţii, şi comandantul de brigadă Apanasenko îşi exprimase dorinţa să „preia experienţa". Dealtfel, bine ar fi să mă duc pînă la Apanasenko, pentru că are teancuri întregi de acte germane, buletine de identitate din zonele de ocupaţie şi tot felul de documente, şi nu ştie cum să le folosească. Oamenii lui Apanasenko circulă în zona ocupată de nemţi cu nişte acte al căror fals este atît de evident, încît e mai bine să renunţe la ele.

— În regulă, mă duc, zisei eu. Mă duc cu trăsura mea. Trăsura era o căruţă capturată de la nemţi, cu roţi de cauciuc, pe care mi-o făcuse cadou Moşul. Nu prea ştiam să călăresc şi evitam acest sport.

— Pe cine vrei să iei cu tine ? mă întrebă amabil Dzitiev.

— Pe Petrov, am răspuns fără a sta pe gînduri.

— Petrov ? ! se miră Dzitiev.

— Şi de ce nu ? Are să mă ajute la fabricat documente.

— Dar emisiunea ?

— Pînă vineri n-are emisiune.

— Cred că ai dreptate. E o idee bună.

— A învăţat între timp să mîie caii...

— Nici de călărit nu călăreşte prost, observă, dus pe gînduri, Dzitiev. Ascultă, dar tu cum mai stai cu vederea seara ?

I-am spus că scăpasem definitiv de orbul-găinilor ; cum era să nu scap, cînd bucătăreasa noastră Nina mă îndopa cu ficat crud !

Vedeam totuşi că pe şeful nostru îl mai preocupă ceva. Sprîncenele lui, scurte şi negre ca pana corbului, se mişcau ca doi gîndaci.

Cînd discuţia părea încheiată şi totul era aranjat, el mă chemă afară în tindă. În această tindă ce dădea înspre grădina de zarzavat aveau loc toate discuţiile secrete şi tot aici şi mustrările făcute între patru ochi.

— Uite ce vreau să-ţi spun, începu Dzitiev. N-aş vrea să-l judeci aspru pe Apanasenko.

— De ce să-l judec ? Pentru ce ? ! m-am mirat eu.

— Vezi, ai să-ntîlneşti pe una, Lapocika.

— Lapocika ?

— Văd că nu mă-nțelegi, zise Dzitiev.

— Ce nu-nțeleg ? Că are acolo o fată, una Lapocika.

— De fapt, Lipa.

— Cum ? Lipa ?

— De fapt o cheamă Olimpiada.

Dzitiev tăcu cîteva clipe.

— Vreau să-ți spun că este o fată foarte de treabă, întru totul „pozitivă".

— Cum să nu ! am exclamat eu ironic.

— Tu nu poți să înțelegi... — se supără Dzitiev. Nu este o fată oarecare... E o dragoste adevărată, care merită respect.

De astă dată m-am înfuriat eu. Ce naiba își imaginează oamenii ăștia despre mine ? !

— În primul rînd, tovarășe Dzitiev, cred că greșești dacă-ți imaginezi că nu înțeleg... că nu înțeleg această situație. În al doilea rînd, ce-mi pasă mie de Apanasenko și de Lipa lui ? ! Doar nu mă duc în vizită la el !

— Cerniș ! exclamă Dzitiev, cu implorare în glas. Voiam pur și simplu să cunoști bine situația.

Am rîs și pacea a fost restabilită.

După cîteva clipe de gîndire, Dzitiev zise iar foarte serios :

— Mai e încă o problemă. Poate că această situație...

— Cu fata ? îi sugerai eu.

— Da, tocmai... poate să aibă repercusiuni nedorite asupra stării morale a tovarășului nostru...

— Care, Petrov ? și m-am pornit pe un rîs nebun, aducîndu-mi aminte de „fietele" lui. Cred că-n privința aceasta nu există nici o primejdie, am spus în cele din urmă. E un tovarăș foarte călit din punct de vedere moral.

Începeam să cred că Dzitiev își făcea probleme ca nu cumva „situația" cu Lapocika să submineze starea mea morală.

Cînd i-am spus lui Petrov că ne vom duce împreună la Apanasenko, el aruncă boneta în aer și strigă : *„Es lebe Apanasenko* [1] *!"*, după care mă întrebă : „Cine-i ăsta ?"

[1] Trăiască Apanasenko ! (în limba germană, în original). (n.t.).

I-am dat și eu cîteva „indicații" : Apanasenko, colonel în Armata Sovietică, a fost rănit grav, a căzut prizonier, i s-a amputat o mînă, a fugit din captivitate, a ajuns la partizani. Curînd a fost numit comandant de brigadă și, în această calitate, a avut multe succese.

N-am suflat nici un cuvînt despre Lapocika.

Am zis să plecăm chiar în aceeași zi. De fapt, fiecare se bucura că are în față cîteva zile de odihnă binemeritate, după atîtea tracasări : el cu aparatul de radio, eu cu actele, cu fetele de sub conducerea mea; cu interogarea prizonierilor.

Moșul porunci să ni se dea caii cei mai buni, pentru că drumul era greu, și Zoia înhămă la căruța mea chiar caii Moșului. Nu mai fusesem niciodată la Apanasenko ; drumul îl cunoșteam însă pentru că îl însoțisem odată pe Moșul prin părțile acelea. Pe atunci nu era nici un fel de brigadă a lui Apanasenko acolo, ci un sat mare, așezat pe malul apei, și Moșul venise să discute cu colhoznicii, să le vorbească despre situația de pe front.

Satul fusese ars. Oamenii, cîți mai scăpaseră cu viață, se împrăștiaseră care încotro. În așezarea făcută scrum se instalase brigada de partizani ; ostașii lui Apanasenko înspăimîntau garnizoanele nemțești din împrejurimi. Dar nu se poate spune că nu avea și el pierderi mari, că nu trecuse prin multe...

Zoia ne anunță cu glasul ei sonor, de băiețandru, că totul e gata. Mi-am pus haina de antilopă, am prins de brîu o grenadă, nu fără să-i fi pipăit în prealabil, cu oarecare teamă, inelul de siguranță. Am controlat pistolul și am mai băgat un glonț pe țeavă. Tima mă cercetă atent, din cap pînă-n picioare.

— Ți-ai pus și zgarda ?

De gît, mi-atîrna binoclul, cadou de la Kuzmici.

În timp ce făceam bagajul, Petrov se urcase în căruță și, cu biciul în mînă, flecărea cu Zoika. Ședea cu pufoaica descheiată, lăsînd să i se vadă pieptul vînjos sub pulovărul de lînă gri. Boneta și-o ascunsese în fîn.

Foarte bine ! Boneta a băgat-o în fîn, să nu cadă din căruță, pe cînd grenadele și pistolul automat le-a zvîrlit deasupra, fără să-i pese de ele. „Băiatul ăsta nu seamănă deloc cu un neamț, nu este cîtuși de puțin ordonat. Se mai pune și întrebarea dacă știe să arunce grenadele !" mi-am

zis eu, enervată. De ştiut, ştia. Mi-am adus aminte că la Moscova toată lumea îl lăuda tocmai pentru acest lucru, pe cînd eu tot nu m-am învrednicit să învăţ.

Nikolai şedea în căruţă, bălăbănindu-şi picioarele şi sporovăind cu Zoika. Cîrlionţii lui roşcaţi străluceau la soare ca nişte corniţe de aramă. Discutînd cu Zoia, arunca mereu ocheade spre geamul nostru. Pesemne că ardea de nerăbdare să plece.

Zoia, în schimb, avea o privire atît de tristă ! Sărmana, se amorezase, nu glumă, de neamţul nostru !

Am sărit în căruţă.

— *Aufwiedersehen,* Zoika ! Larivideri, larivideri, fietiţo ! strigă Nikolai.

Zoika stătea sprijinită de poarta larg deschisă, înaltă, frumoasă, în costumul ei pitoresc de partizană : un cojocel roşu, garnisit cu blană de iepure, peste bluza din doc.

— Dă-i bătaie, dă-i bătaie ! strigai eu, veselă.

— Cum adică ? întrebă Petrov.

Îi smulsei din mînă biciuşca şi o ridicai uşurel deasupra capului ; nici n-am apucat să-l ating, că Gnedko se supără şi o luă la goană. Căruţa ne azvîrlea într-o parte şi-n alta, ne zdruncina ; drumul de pădure rămăsese desfundat în urma ploilor. Ne rostogolirăm în căruţă, rîzînd ca doi nebuni ; ne înăbuşea mirosul apăsător de fîn şi praf. Caii alergau liberi, iar noi eram din cale afară de bucuroşi, cuprinşi de un sentiment inexplicabil de libertate şi veselie.

Pe neaşteptate, zbenguiala noastră fu curmată. Caii se opriră brusc : un pin tăiat traversa drumul. De partea cealaltă se distingeau urme proaspete de căruţă. Cineva trecuse nu demult. Şi, de bună seamă, aceiaşi oameni au răsturnat şi copacul... tot nu demult... o capcană ! Instinctiv, am dus mîna la puşca automată.

— Nu-ţi fie teamă Şernîş, zise calm Petrov. Avem atîtea arme cu noi, un adevărat arsenal.

Avea dreptate : două automate cu încărcătoare de rezervă, pistoale, grenade. Dacă-s nemţi prin apropiere, nu pot fi prea mulţi — un grup restrîns de cercetare ; îi venim de hac în doi timpi şi trei mişcări.

În jur domnea o linişte deplină.

— Poate că pinul a căzut singur ! am zis eu, aruncînd o privire cu coada ochiului spre copacul vînjos, zăcînd ordonat de-a curmezişul drumului.

— *Unmöglich* [1], zise Nikolai, totuşi coborî şi dădu în lături tufişurile ca să cerceteze îndeaproape copacul.

— Vino încoace, Şerniş ! mă chemă el. Lasă-ţi arma. Priveşte !

Era o scorbură uriaşă, roşcat-închisă, de culoarea sîngelui închegat, ca o rană. Coaja se desfăcuse în locul rupturii, lăsînd să se vadă trupul rănit şi istovit.

— Furtună ? întrebai eu.

— Nu, a fost dinăuntru, cum se zice... *Verwundet.*

— Rănit ? am tradus, supărată, nici eu nu ştiu de ce. Omul ăsta ţinea minte un cuvînt ca „arsenal" şi, în schimb, le uita pe cele mai obişnuite, de fiecare zi.

Nikolai luă calul de căpăstru, coborî de pe drum şi ocoli copacul. Căruţa se lăsă într-o rînă, el o susţinu cu umărul. Era un om voinic Nikolai, deşi avea cîteva coaste rupte.

Ne-am aşezat apoi să mîncăm pe malul unui rîuleţ, înconjurat de păpuriş ; am băut votcă şi atunci mi-a venit în minte să discut cu Nikolai despre Zoia. De ce, adicătelea, n-aş face-o ? De ce, adicătelea, n-aş putea vorbi cu el ca de la bărbat la bărbat ? Pentru mine, Nikolai e tovarăş şi atîta tot ! Iar Zoia ? În definitiv, de ce o fată frumoasă ca Zoia trebuie să se usuce pentru că a dat peste un nătărău ? Sau poate de vină e faptul că Nikolai nu ştie îndeajuns de bine limba rusă ? Şi avansurile pe care Zoika i le face, el nu le înţelege din motive de ordin lingvistic ? Cu atît mai mult, sînt datoare să-i deschid ochii.

— Nikolai, cum se face că tu, care eşti atît de priceput la „fiete" (anume îl imitam), n-o bagi deloc în seamă pe Zoika ?... E doar atît de „mişto" !

Mi-aş fi putut imagina orişice : că are să glumească, că are să se supere, că are să-mi răspundă : „Şi ţie ce-ţi pasă ?". În nici un caz, nu mi-aş fi putut închipui că are să se întîmple ceea ce s-a întîmplat : Nikolai a roşit, a roşit în aşa hal, încît şi părul parcă i s-a decolorat. Am simţit că şi eu, la rîndul meu, roşesc. Şedeam amîndoi pe malul rîuleţului, cu sticla goală — dracu s-o ia ! — amîndoi roşii de parcă cine ştie ce s-ar fi petrecut.

[1] Imposibil (în limba germană, în original). (n.t.).

În cele din urmă, Nikolai își veni în fire și răspunse rece :

— Nu știu ce înțelegi prin cuvîntul „priceput", dar dacă înțelegi prin asta meșter, să știi că greșești. Nu sînt meșter la treaba asta. Și nici nu știu ce înseamnă „mișto". Dacă înseamnă bună, atunci pot să spun că Zoia e o fată foarte bună, dar nu pentru mine, ci pentru altcineva, pentru un om fericit. Pentru mine însă, nu.

Vorbea cu atîta hotărîre, de parcă s-ar fi pregătit dinainte pentru această discuție ; dar cum pierdea șirul, însemna că este emoționat. Și de ce să fie emoționat ? Mă așteptam să continue... să mai spună ceva, dar Nikolai tăcu și întoarse capul.

— Nu te supăra, Kolea dragă, poate că am făcut rău, am greșit... Și, într-adevăr, mă simțeam vinovată, de parcă i-aș fi dat o lovitură dureroasă.

Mă privi țintă, cu ochii lui verzi, care-și pierduseră căutătura hîtră, și-mi zise :

— Cînd ne vom împrieteni mai mult... și eu nădăjduiesc să am cinstea să ne împrietenim, atunci am să-ți povestesc totul și tu ai să înțelegi...

M-am ridicat în picioare, dezamăgită.

Am pornit mai departe. Soarele nu apusese. Căruța sărea voioasă prin hîrtoape, drumul părea acoperit de-o pînză pestriță, tremurîndă, de umbre și lumini, frînturi de raze mai luceau în băltoacele stătute din desișul pădurii. Treptat, lucirile dispărură, lumina se stinse, se înteți izul de mocirlă. Într-o clipă mi-am dat seama că în jurul nostru, pe multe verste jur împrejur, se întind mlaștini. Și tot așa, pe neașteptate, am simțit strecurîndu-se ceva nou printre sunetele obișnuite ale pădurii : trosnet de ramuri uscate, ciripit de păsări, adierea vîntului, peste vîrful copacilor. Nici n-aș putea spune că era un sunet, ci mai curînd un fel de presimțire că acolo, undeva, departe, în adînc, sau poate nici măcar atît de departe, ar exista cineva. O rafală de pistol automat mă liniști într-un fel, cel puțin știam cum trebuie să reacționez.

În timp ce mă tîram pe burtă, mă temeam să nu explodeze propria-mi grenadă ; nu prea eram sigură că reușisem să fixez cum trebuie inelul. Iar ca s-o vîr în buzunar, nu îndrăzneam s-o fac... dacă totuși am nevoie s-o arunc...

Încă o rafală... Acum ne tîram după toate regulile clasice : făceam pauze, ne opream, ne ridicam ușurel în coate, cercetam cu privirea pîcla verde. I-am zărit pe neașteptate. În față era unul gras, descheiat la haină. Mergea cu cîțiva pași înaintea celorlalți doi. Trase o rafală în evantai, sprijinindu-și patul pistolului automat pe burtă, de la „înălțimea burții", cum se zice. Nu s-ar fi putut spune că ochea ceva anume, trăgea mai curînd așa, pentru autoliniștire... Nu-i vedeam chipul, ci doar trupul scurt, gros, și vestonul descheiat la toți nasturii.

Nikolai îmi făcu un semn : „Pe ăsta îl iau asupra mea". Ceilalți doi îmi reveneau mie, erau mai departe, totuși perfect vizibili.

Am deschis focul în același timp, dar eu am cheltuit toată încărcătura mai repede decît Nikolai. Cel cu pistolul automat se prăbuși la pămînt. Nikolai trecu imediat focul asupra altuia, care alerga drept spre noi, fără să se aplece, trăgînd mereu din fugă. Era ultimul care rămăsese. Nu era un laș. N-a mai avut timp să ia automatul celui ucis ; ținea în mîini o pușcă, nu ne vedea, totuși alerga ca să ne plătească polița, ghidîndu-se după zgomot. Era furios, cuprins de-o furie oarbă, ca un mistreț sălbatic. Nici măcar nu se gîndise să se pitească și să tragă apoi din ascunzătoare.

L-am văzut căzînd cu fața în jos, în iarba înaltă care-l acoperi cu totul, încît nu se mai zărea nimic. Mi-am zis totuși că n-ar fi exclus să se prefacă.

Nikolai sări în picioare și o rupse la fugă spre locul acela, fără ca eu să-l mai pot opri.

— Toți pînă la unu' !

În glasul lui răsunau accente triumfătoare.

— Percheziționează-i și ia-le actele. Am ridicat pușca celui ucis, țeava mai era caldă.

Am aprins lanterna de buzunar, ca să examinez livretele militare. Văzusem sute de livrete de acest fel ; acestea trei nu se deosebeau întru nimic de celelalte. Același vultur pe emblemă nici măcar fioros aș zice, ci mai curînd melancolic, cu zvastică în gheare, același scris clar, cu litere gotice, indicînd datele privitoare la serviciul militar. Și totuși acestea trei, parcă aveau o pecete aparte. Nu știu de ce, dar nici n-am vrut să le citesc numele.

Am zvîrlit armele în căruță și am pornit mai departe.

Simțeam în spate privirea lui Nikolai, încordată, grea ca o povară.

— De ce taci ? l-am întrebat. Simțeam nevoia să vorbesc, să-i aud glasul, să-l aud și pe al meu. Ai adormit ?

Răspunsul veni pe loc :

— Nu, n-am adormit. Stau și mă gîndesc.

— La ce ? Am avut noroc, nu ? Gîndește-te, puteau să fie mult mai mulți de-atîția.

— Nu, nu la asta mă gîndeam, la altceva.

Glasul lui suna ciudat ; ai fi zis că venea de undeva, de departe, străin și de mine și de tot ceea ce ne fusese dat să trăim cu puțin în urmă.

— Ascultă, toată viața mea am luptat împotriva lor, încă de cînd eram copil. Îți dai seama ? Ei au ucis pe toți cei ce mi-au fost dragi, și de-abia azi am apucat să le-o plătesc și eu.

Ne apropiam de liziera pădurii. Copacii erau mai rari, în pădure mai multă lumină. I-am trecut lui Nikolai hățurile ; el a pornit să mîne în goană, ca să nu înnoptăm în pădure. Curînd traversarăm drumul mare. Aici trebuia să fim cu băgare de seamă. Eram noi într-o regiune de partizani, totuși nemții țineau sub supraveghere drumul mare. De o parte și de alta se întindea o cale largă, la ora aceea pustie, dar cum nu mai eram deprinși cu asemenea drumuri ni se păru culmea civilizației. În lungul ei se înșirau stîlpi de telegraf ; firele lor făceau legătura cu lumea întreagă ! Impresia neobișnuită dură doar o clipă pentru a se risipi de îndată ce cotirăm din nou pe poteca îngustă cu urme de cai, căruțe și vaci, cale bătătorită de partizani. Am verificat cu harta și am văzut că mergem bine. Curînd urma să ajungem la destinație.

Pădurea de conifere se rărea, molizii și brazii giganți dispăreau, făcînd loc, parcă împotriva voinței lor, mestecenilor luminoși, gingași și oarecum melancolici în lumina amurgului. Deasupra pădurii se ridică palid craiul nou. La o oră cu totul nepotrivită se auzi strigînd un cîrstei. Umbra căruței zbură peste trunchiurile mestecenilor, ca o știre transmisă de la unul la altul. Mirosul de pădure, de brad dispăruse, înlocuit de cel de iarbă uscată, de toamnă, iar vîntul ce ne sufla în față era umed, de parcă venea dinspre mare.

Pădurea era pe sfîrșite. De cum ieșirăm, ne opri o patrulă a lui Apanasenko.

Deși era tîrziu, comandantul nu dormea, ne-au spus ostașii.

Patrula din pădure ne duse pînă la marginea satului, împrejmuit de gard și păzit de o santinelă. Acesta șuieră ușor, chemînd ofițerul de serviciu.

În satul distrus, ars pînă-n temelii, nu mai era nici o casă întreagă. Din bîrnele rămase s-au ridicat cîteva bordeie, din cărămizile arse s-au făcut vetre. Totul era folosit cu mult spirit gospodăresc. O santinelă păzea fîntîna. Domnea disciplină ca într-o unitate militară; o demonstra și comportarea oamenilor și liniștea deplină; nici cîntece, nici armonici.

Ofițerul de serviciu, un tînăr cu un aer vădit de militar, ne spuse că toți dorm pentru că de-abia s-au întors dintr-o operație.

La intrarea în bordeiul unde locuia Apanasenko, altă santinelă: ea ne salută ridicînd pușca. Se vede că Apanasenko făcea instrucție serioasă cu partizanii săi.

Coborîrăm o scăriță abruptă, acoperită cu ramuri de brad. Bordeiul comandantului era „tapisat" cu scînduri și împărțit în două încăperi. În cea dintîi, pe jumătate cufundată în întuneric, cineva dormea pe o laviță, acoperit cu un cojoc. În cealaltă, o lampă, o lampă adevărată cu gaz ardea puternic. La masă ședea o fată cam de vîrsta mea, înaltă, voinică, care citea o carte. Fata avea o piele albă, ca de ceară. „Probabil că are părul roșcat", îmi zisei eu, deși Nikolai care avea și el părul roșu, era smead.

Ofițerul de serviciu raportă că sîntem trimiși de Moșul, după care se retrase.

— Comandantul a plecat să verifice posturile. Sînt ordonanța lui, zise fata și ne invită să ne scoatem hainele.

N-am apucat să ne dezbrăcăm, c-am și auzit pe cineva coborînd în grabă. Omul deschise brusc ușa, își scoase din mers haina și o zvîrli în brațele fetei, care îi prinse în zbor și boneta.

— Tovarășe Apanasenko, au sosit dumnealor, sînt din partea Moșului, zise fata.

Omul se întoarse și, în clipa aceea, am simțit că timpul și spațiul o iau din loc... Mi se părea că e din nou primăvara aceea din ajunul războiului. Bordeiul dispăruse, mă

aflam în apartamentul din Moscova, unde Dmitri Melnikov ședea în portret pe perete.

Într-adevăr, în fața mea era Dmitri Melnikov în persoană. Arăta cu mult mai în vîrstă decît Mitea Melnikov, pe care Zina și cu mine l-am condus în iunie 1941, cînd pleca pe front. Arăta mai bărbat și chipul lui avea o asprime pe care nu i-o cunoșteam. Din prima clipă, am văzut și mîneca goală ce atîrna stîngaci.

Întîlnirea neașteptată mă țintui locului. Încremenisem. Nici Dmitri Melnikov nu-și veni în fire decît după cîteva clipe. Buzele îi tremurau de parcă sta gata să plîngă ; închise pentru o clipă ochii, ca și cum ar fi vrut să se concentreze, să facă abstracție de mine, să nu mă vadă. Nu cred că cei din jur au observat emoția noastră, totul n-a durat decît cîteva secunde. Dmitri zîmbi, avea un zîmbet nou, poate pentru că acum purta mustăcioară, și zise, adresîndu-se nu atît mie, cît mai ales celorlalți :

— Uite cum se întîmplă în război !

Ne-am îmbrățișat. Cînd m-a cuprins cu mîna dreaptă pe după umeri, iar eu m-am lipit de obrazul lui țepos, prost bărbierit, mi-a venit să plîng. Doamne, numai asta, nu !

Ne-am apucat să discutăm ; vorbeam despre lucruri serioase, dar eu mai că nu înțelegeam ce spune și răspundeam aiurea.

Tot timpul aveam senzația că trecuseră doar cîteva zile de cînd fusesem la Zina ; ea-mi arătase scrisorile și-mi spusese că „totul e în ordine cu Mitea". Am făcut după aceea în minte o mică socoteală și mi-am dat seama că în acest răstimp s-au putut într-adevăr petrece toate acele evenimente de care mi se vorbise la noi, la statul-major : a fost rănit, a căzut prizonier, a evadat, a devenit partizan... Cu toate acestea lucrurile nu mi se păreau posibile, mintea refuza să le accepte. Apoi fata aceasta... Încercam să nu mă gîndesc acum la ea, dar Lapocika era de față și încurca toate socotelile.

Un gînd ciudat îmi fulgeră prin minte : dacă Dmitri n-o să vrea să-mi dea nici o explicație ? Va discuta numai probleme de serviciu, ne va da actele, și cînd vom termina cu examinarea lor, ne va trimite la plimbare. Poate că nu vrea să-și mai aducă aminte de nimic ? De aceea să fi devenit Apanasenko, de aceea această fată ? Nici măcar

n-a întrebat de Zina ! Cînd te gîndeşti ce dragoste a fost, ce fericire !

Totuşi, cum i-au tremurat buzele ! Şi zîmbetul acesta nou părea a spune : „Ce-a fost s-a dus pe apa sîmbetei".

Chestiunile de serviciu s-au epuizat. Gata. Şi acum ?

— Olimpiada ! strigă Dmitri.

Fata ieşi de după paravan, liniştită, sigură de ea.

— Du-l pe tovarăşul Petrov în coliba cercetaşilor noştri. Apoi către mine : Aş vrea să mai stăm de vorbă. Nu ţi-e somn ?

M-am grăbit să răspund că nu mi-e.

În clipa cînd uşa bordeiului s-a închis, el m-a întrebat :

— De cînd n-ai mai văzut-o pe Zina ? Cînd ai trecut linia frontului ?

I-am povestit totul. A căzut pe gînduri.

— În vremea aceea... da, da, exact în zilele acelea cînd tu te-ai întîlnit cu Zina, noi eram încercuiţi.

Tăcu muşcînd din muştiuc, apoi manevrînd destul de uşor cu o singură mînă, aprinse bricheta capturată de la germani şi începu să fumeze.

— Ca să nu ne mai întoarcem la problema asta, să discutăm de la început ! zise el, hotărît. În ce-o priveşte pe Zina... totul s-a terminat. Nu mă mai întorc la ea.

Am rămas încremenită. Am vrut să-l întreb „de ce aşa ?" dar mi-am dat seama că întrebarea n-avea rost.

— Ascultă-mă, timp de şaisprezece zile am fost prizonier. Numai şaisprezece zile. Dar am fost, am fost prizonier. Bineînţeles că eram în stare de inconştienţă cînd m-au luat. În noaptea aceea, mi-am pierdut braţul. M-am trezit într-un spital nemţesc. De acolo am evadat. Totuşi, am fost prizonier. Sînt un fost prizonier. Mă înţelegi ? Tăceam, apăsată de gînduri. Tu pe Zina mea o cunoşti. Îţi imaginezi c-aş putea să mă-ntorc la ea în această situaţie ? Taci ? Taci pentru că o cunoşti pe Zina. Pentru ea, e mai rău decît dacă aş fi murit... decît dacă aş fi murit... asta e... Aşa cum eram fără o mînă, aş fi putut fi transportat acasă, în spatele frontului, dar niciodată nu m-aş mai fi întors în armată ; numai aici, printre partizani, faptul că am fost prizonier nu mă împiedică să lupt. Zic că într-un fel am avut noroc. Vezi şi tu că avem atîţia fără o mînă, fără un ochi, şchiopi. E lesne de înţeles. Oamenii aceştia nu pot fi primiţi în armată, dar aici, totuşi, sînt ostaşi.

— Dar de ce te cheamă Apanasenko ?

— Am luat numele de familie al comisarului meu, care a fost ucis. Cred că n-am să-l fac de ruşine. Dmitri aprinse o nouă ţigară de la mucul celei dintîi. Nu fumezi ? Nu te-ai deprins încă ?

I-am spus că am fumat, dar m-am lăsat.

— Ia te uită ! Ai avut timp să te şi laşi ? Eh, Cernîş ! Eu tot te mai socotesc un copil, un copil pe care-l ocrotea mereu buna mea Zina.

„Buna", spusese „buna", dar nu se putea întoarce la ea, şi-l înţelegeam foarte bine. Nu că nu ar fi vrut, dar nu putea să se întoarcă.

— Aşa am hotărît. Pentru ea are să fie mai bine. Şi nu căuta să mă convingi de contrariu, pentru că nu are rost să-mi spui minciuni. Şi tu o cunoşti destul de bine pe Zina.

Nici nu aveam de gînd să-l contrazic. Simţeam doar în sufletul meu o profundă amărăciune. Aş putea zice chiar teamă. Trecuse atît de puţină vreme — mie mi se părea foarte, foarte puţină — şi totul se schimbase, se năruise, fără cruţare, fără putinţă de întoarcere.

— Aşa e războiul, Cernîş, zise Dmitri, de parcă mi-ar fi ghicit gîndurile. Am să adaug însă : pînă la urmă destinul a fost îndurător cu mine.

Mi-am zis că e o aluzie la Olimpiada-Lapocika. Dmitri nu-şi urmă însă firul gîndului.

— Povesteşte-mi şi despre tine ! Discutăm tot numai despre mine. Şi mai înainte de a apuca să deschid gura, continuă : Îl iubeşti pe băiatul ăsta, pe neamţ ?

Doamne, ce idee ! Dealtfel, şi altădată Mitea îmi căuta tot felul de adoratori, mă suspecta mereu de aventuri amoroase.

— Greşeşti, Mitea ! am răspuns eu ferm. Nikolai e pur şi simplu tovarăşul meu de muncă. Şi pentru că mi-am amintit de discuţia aceea caraghioasă de pe malul rîului, am adăugat în grabă : Nici nu poate fi vorba de aşa ceva !

— Păcat ! zise Dmitri. E un băiat atît de simpatic ! În consecinţă, trebuie să vă încartiruiesc în colibe diferite.

— Ei, uite, asta n-are nici o importanţă, i-am răspuns eu.

Partizanii lui Apanasenko au adus un vraf întreg de acte. Unele erau emise de *Ortskommandaturi*, altele de primării, de feldjandarmerii şi de poliţie. Printre ele erau buletine de identitate de tip nou, cum nici Nikolai, nici eu un mai văzusem capturate de partizani în timpul ultimei incursiuni într-un centru raional. Fiecare din aceste documente era pentru noi o adevărată comoară.

Am alcătuit o listă completă cu numele tuturor Ortskommandanţilor, ale şefilor de poliţie, un album cu semnăturile lor. Am găsit chiar actul de identitate al unui poliţai, cu fotografia respectivului. Semăna ca două picături de apă cu Belcik, de parcă ar fi fost fraţi gemeni.

— Uite-l pe Belcik al tău ! exclamă vesel Nikolai.

— Ce înseamnă „al tău" ? Pentru mine toţi sînteţi la fel, i-am răspuns eu.

— Da ? Asta nu poate decît să mă bucure, observă Nikolai, construind o excelentă frază rusească. Ochii lui aveau o privire hîtră.

Ca să ne putem întoarce acasă pînă vineri, lucram din zori şi pînă în noapte. Mai ieşeam pentru cîteva clipe din bordeiul acela cu aer stătut, din mijlocul vrafurilor de hîrţoage pentru a trage un pic de aer în piept. Era o toamnă frumoasă, însorită, şi pînă şi satul pustiit şi ars avea farmec.

Dmitri ne-a invitat în cîteva rînduri să luăm masa cu el. Lapocikă servea, avea grijă de noi, aşa cum se cuvine unei ordonanţe. Niciodată n-a stat la masă împreună cu noi. Era tot o regulă ce se respecta în armată şi cîtuşi de puţin în detaşamentele de partizani, unde, dealtfel, nici nu existau ordonanţe. De pildă, Zoika noastră, deşi era doar curier, lua loc totdeauna la masă alături de Moşul, cînd se servea ceaiul, şi făcea pe gazda. Dar dacă se întîmpla ca Lapocika să lipsească din bordei, Dmitri avea un aer posomorît.

„Să dea Dumnezeu să fie fericiţi !" îmi ziceam în sinea mea, deşi în adîncul sufletului simţeam o undă de amărăciune ; fără să vreau îmi venea mereu în minte seara aceea petrecută la Zina, şi nu ştiam, mai bine zis mă tot întrebam dacă Dmitri a făcut bine hotărînd în felul acesta destinul lui, al Zinei şi, de fapt, şi al acestei fete.

Nikolai habar n-avea de relațiile mele cu Dmitri. Ar fi putut să-și închipuie că l-am iubit cîndva. Pentru a nu-și face asemenea gînduri i-am explicat că Dmitri și cu mine sîntem vechi prieteni. Prezența Lapocikăi mă împiedica să-i spun că sînt prietenă cu nevasta lui Dmitri.

Nikolai, care nu era prost, își dădu seama de îndată de ce i-am povestit toate astea și nu-și ascunse mirarea.

— Nici nu mi-aș fi închipuit altceva. Omul ăsta, pe lîngă tine, e un bătrîn.

„Doamne Dumnezeule, Dmitri bătrîn !" Adevărul era că Dmitri se schimbase îngrozitor. Din nou mi-am adus aminte de portretul acela din odaia Zinei, unde era atît de tînăr, de surîzător, îmbrăcat în vestonul lui nou de colonel.

Mai tîrziu, cînd am cunoscut și în detașamentul nostru suferințe, pierderi și nenorociri cu duiumul, am început să privesc cu alți ochi și povestea lui Dmitri. Atunci însă, eram abia la începutul vieții mele de partizană și nu mă puteam gîndi la Zina, fără durere în suflet.

Într-o seară mai rece și umedă, Nikolai s-a plîns că e un ger ca în Siberia și s-a oferit să facă foc în sobă. „Bine", m-am învoit eu.

Nikolai s-a apucat de treabă, dar cum nu se pricepea, a închis soba mult prea devreme. În consecință, amîndoi ne-am intoxicat.

L-am făcut cu ou și cu oțet, deși eu eram vinovată cu adevărat ; trebuia să mă uit, să văd ce se întîmplă cu focul.

Cum mirosul de cărbune stăruia în bordei, ne-am luat pelerinele și ne-am dus în șură. O durere cumplită de cap mă împiedica să adorm. Nikolai se sucea și el cînd pe o parte, cînd pe alta ; în cele din urmă spuse :

— Tot nu dormim, hai mai bine să discutăm.

— Despre ce ? l-am întrebat eu pentru orice eventualitate.

— Despre tinerețea noastră !

— Știi ce, i-am propus eu, pe mine mă doare capul în așa hal, încît nici nu pot să-mi mișc limba în gură. Așa că mai bine povestește tu și, poate, ascultîndu-te, am să uit de durerea de cap. După care am adăugat, nu fără intenție : Imaginează-ți că în locul meu este Belcik și deci poți să-i dai drumul la istoriile tale cu „fietele".

La care Nikolai îmi răspunse că n-are chef să vorbească despre „fiete". Bineînțeles, a existat așa ceva în viața lui,

dar ele n-au jucat nici un rol, totul a fost „nebenbei", „între altele."

După ce spuse aceste cuvinte, Nikolai tăcu.

— Şi ce n-a fost „nebenbei" ? am întrebat eu, şi, fără să vreau m-am înfiorat, deşi habar n-aveam ce va urma după aceea.

El răspunse calm :

— Iubirea adevărată. Prima şi ultima. O dragoste pentru toată viaţa.

— Ce înţelegi prin asta ? l-am întrebat, oarecum mirată.

— O dragoste ca între Romeo şi Julieta.

Ia te uită ! Ce pretenţii ! Şi nu lasă nimic din preţ acest Romeo, acest neamţ roşcat cu privirea hîtră ?

— Dar Julieta unde ţi-e ? l-am întrebat, prefăcîndu-mă nepăsătoare.

Pe loc m-am simţit însă jenată de gîndul meu, pentru că Nikolai mi-a declarat, cu aerul cel mai serios, că-mi va povesti o istorie romantică şi foarte interesantă.

După ce chibzui o clipă, adăugă că va vorbi nemţeşte, pentru că în limba rusă se poate exprima bine numai cînd e vorba de politică sau de treburi militare, dar cum în cazul de faţă e vorba de sentimente, nu-i vor ajunge cuvintele ruseşti pe care le ştie.

— Deci, dacă o să vrei să-mi faci cîndva o declaraţie de dragoste, o să recurgi la limba germană ? l-am întrebat în glumă.

— O, Şernîş ! răspunse el, cu patos. Chiar dacă aş vrea s-o fac, n-aş îndrăzni în nici una din limbile pe care le cunosc.

Orice s-ar zice, Petrov ăsta al nostru era un om ciudat. Tot timpul aşeza nişte ziduri de netrecut între mine şi el.

— Hai, dă-i drumul, povesteşte ! Poate îmi trece durerea de cap.

— O clipă numai, să aprind o ţigară.

Ieşi din şură să fumeze, pentru că în jurul nostru era numai fîn şi chiar dacă era umed, tot se putea aprinde. Reveni înfrigurat, aducînd cu el miros de umezeală peste cel de fum impregnat în haine.

A fost o noapte foarte lungă, poate cea mai lungă noapte din viaţa mea. Şi cea mai ciudată. În faţa ochilor mei s-a depănat viaţa unui om, iubirea lui. Totul mi-era atît de străin de parcă vedeam imagini dintr-altă lume, poate din lumea de dincolo. În acelaşi timp, aveam sen-

zația că tot ce povestește Nikolai mă privește și pe mine, se referă la viața mea. Sau nu, nu este exact să spun că se referă. Tot ce povestea Nikolai îmi străpungea inima, ființa, mă spinteca, pricinuindu-mi o durere de-mi venea să strîng din dinți.

La școală eram totdeauna lăudată că am „o imaginație vie".

De astă dată, imaginația lucra împotriva mea. Da, totul era împotriva mea. Mă străduiam să nu văd ceea ce povestea Nikolai. Aș fi preferat să treacă pe lîngă mine, să fie „nebenbei" — „între altele".

Dar nu puteam schimba nimic, nu puteam face nimic, totul mi se întipărea pe retină.

La început a fost doar o poveste interesantă. Mi-l închipuiam ca aievea pe tatăl lui, un bărbat la fel de roșcovan și voinic ca și el. Îl vedeam foarte limpede muncind în secția lui de la uzina *Bamag (Baumaschinengesellschaft)* pentru că fusesem în cîteva rînduri la asemenea întreprinderi. Era un om care-și respecta munca. În ziua cînd fiul mezin împlini opt ani, îl aduse în secție, și rosti o scurtă cuvîntare sentimentală din care reieșea că peste cinci ani piciul va veni aici să se apuce și el de treabă. Și alte lucruri de acest fel. Nici prin gînd nu i-ar fi putut trece acestui tată plin de grijă pentru copilul său, cele ce aveau să se întîmple în următorii cinci ani! Dealtfel, cui i-ar fi putut trece ?

Sîmbătă seara, tata se întîlnea cu un grup de prieteni — toți bine rași, curat îmbrăcați — la cafeneaua „Cocoșul de aur" ; o cafenea ca oricare alta într-un cartier muncitoresc, cafeneaua lor, locul obișnuit de întîlnire al acelei „Asociații de amatori ai jocului de popice". După o partidă-două, începeau să discute politică la un pahar de bere neagră. Nici unul dintre acești amatori de popice și de discuții pe teme politice nu-și imagina cele ce aveau să se întîmple peste cinci ani.

Piciul, care avea opt ani, își iubea tatăl și pe prietenii acestuia. Erau bărbați în adevăratul înțeles al cuvîntului, pricepuți în munca lor, oameni care făcuseră războiul.

Cînd jucau, loveau în popice cu nesaț — s-ar fi zis că trag cu tunul. Aveau obiceiul să rîdă cu poftă, iar cînd îi înjurau pe stabii de la sindicate, foloseau cuvinte tari, ronțăind alune sărate, gustarea cea mai potrivită la berea neagră.

Cînd se întîmpla să fie de față și Alois Mauert, discuțiile se prelungeau mult după miezul nopții. Alois pleca totdeauna mulțumit, chiar dacă ceilalți nu se arătau de acord cu părerile lui. „De-ar fi toți comuniștii ca Alois, zicea tata, m-aș înscrie și eu în partidul lor".

Piciul își iubea tatăl și pe prietenii acestuia. Respecta memoria mamei, care murise demult. Dar pentru fratele mai mare, Horst, avea o adevărată veneratie, numai pentru el. Pentru acest Horst, care rîdea de toți și de toate, dar mai ales de „amatorii de popice". Pentru Horst, care-l învățase box și făgăduia să elibereze într-un viitor cît mai apropiat Germania „de tot felul de flecari și ticăloși". Ce anume înțelegea el prin aceasta, s-a văzut peste cinci ani. La data respectivă însă, nimeni nu luă în seamă spusele tînărului serios și cam trufaș, altfel o calfă excelentă.

Dar Horst nu mai apucă să devină maistru. Într-o bună zi, declară pe tonul său obișnuit de superioritate, că și-a găsit un serviciu. Unde ? La Ministerul Poștelor și Telegrafului. Cum așa ? Are el niște prieteni acolo și l-au ajutat ăia.

Tatăl încremeni. În familia lor, de cînd lumea, nu existase nici un funcționar. Horst se plictisi la un moment dat să tot discute problema asta. Închirie o odăiță la Charlottenburg și părăsi casa părintească, luîndu-și un rămas bun destul de rece de la tatăl său. Piciului îi încredință o cheie de la noua sa locuință, poruncindu-i să vină sîmbăta pentru a face curat.

Bineînțeles, Piciul nu putea veni în fiecare sîmbătă, dar, din cînd în cînd, făcea cîte o vizită, în ulicioara îngustă Lindenweg.

Într-o bună zi găsi acolo o adunătură de tineri : „Seamănă foarte mult cu cei cărora la uzină le zicem „otrepele brune", își zise în gînd Piciul. Nu mai era mic, avea șaisprezece ani, și învățase și el cîte ceva în viață.

Horst îl dădu pe frate-său afară pe ușă, spunîndu-i că fac o petrecere pentru că li s-a mărit salariul. Într-adevăr, erau cu toții foarte veseli.

Piciul își aminti mai tîrziu de această întîmplare cînd lucrurile luară o întorsătură atît de cumplită, cînd tatăl, zăpăcit, cu o privire îndurerată, îl trimise să-l caute pe fratele mai mare. „Horst s-a făcut el funcționar, totuși

în adîncul sufletului trebuie să fi rămas tot muncitor", așa își spunea tatăl.

„Acuma, cînd ăștia cu cămăși brune l-au aruncat în închisoare pe Thällmann, Horst nu mai poate rămîne prieten cu ei", își zicea Piciul, urcînd cu liftul blocul-tip cu patru etaje, de pe Lindenweg.

Scoase cheia din buzunar și deschise ușa.

Horst nu era acasă. În odaie mirosea a fum de țigară de parcă te aflai la berăria lui Aschinger. Horst nu fusese niciodată un om prea ordonat. Piciul își puse un șorț de cauciuc, intră în bucătărie și se apucă de curățenie. Peste tot zăceau aruncate ziare, multe ziare. Cel puțin de-o săptămînă nu le strînsese nimeni. Ia te uită ! De cînd s-a apucat Horst să citească foița asta nazistă, *Völkischer Beobachter*, care se ține numai de intrigi și de cancanuri ?... Doamne, și ce prăfărie ! Piciul puse ceainicul pe aragaz să fiarbă și reveni în odaie. Tot timpul se gîndea numai la ziarele acelea blestemate. De ce, adicătelea, tocmai *Völkischer Beobachter* ? La urma urmei însă, dacă stai să te gîndești, nici altele nu sînt mai breze. Și ce altceva să citească ? Sau poate că Horst cumpără aceste ziare din considerente conspirative ? Așa trebuie să fie !

Gîndindu-se la toate acestea, Piciul făcea ordine în gospodăria fratelui său ; de astă dată, haosul obișnuit avea ceva alarmant — peste tot apărea titlul ziarului nazist, scris cu litere mari, gotice.

Luă de pe speteaza scaunului haina lui Horst. În privința hainelor frate-său era la înălțime. Totdeauna îmbrăcat tip-top. Piciul dădu de cîteva ori cu peria pe gulerul hainei. Din buzunar răsări colțul unui carton galben. Trase de el și citi fără să înțeleagă la început sensul celor cîteva rînduri scurte și clare : „Parteigenosse, Horst... Sînteți convocat la ședința organizației de partid a cartierului... în ziua...". Piciul citi o dată, și încă o dată.

În sfîrșit, își dădu seama că fratele lui, fratele lui mai mare, nu este numai prieten cu naziștii, este el însuși nazist !

Ce să-i spună tatii ? Nu-i putea mărturisi adevărul și, în același timp, era dator s-o facă.

Schimbările în lumea mare au adus schimbări și în lumea mică. „Asociația de amatori ai jocului de popice" se destrămă. Mulți prieteni de-ai tatii dispărură. Fuseseră arestați. Însuși taică-său arăta atît de schimbat ! Băiatul începu să bănuiască un lucru : în ultima vreme, părinții

lui se apropiase mult mai mult de nenea Alois decît altădată, deşi de un timp nu-i mai văzuse împreună.

Iată însă, că într-o seară ploioasă de toamnă, Piciul îl întîlni pe stradă pe nenea Alois. Aproape să nu-l recunoască ! Mauert îşi lăsase mustaţă, şi aceasta, ciudat lucru, era căruntă ! Nu mai purta nici ochelari. Probabil că-i venea tare greu fără ei, căci umbla mijindu-şi ochii mari, de-un albastru-cenuşiu. În schimb, ce-i drept, avea altă înfăţişare.

Mauert îl pofti pe băiat la berăria din colţ, de pe *Uhlandstrasse* şi, înainte de a comanda, îl întrebă, ca pe un om mare, ce bere preferă. Băiatului i-a fost ruşine să spună că mai bea încă bere de malţ, de aceea ceru bere neagră. Era doar berea pe care o bea şi tatăl lui.

— Ce mai face tata, băiete ?

— Îi înjură pe naziști, şopti Piciul. Altădată, mai avea speranţe, acum se mulţumeşte doar să înjure.

Alois rîse şi-i întinse un bilețel pe care era scrisă o adresă.

— Poate că o să avem nevoie de tine, Piciule, numai să ştii să-ţi ţii gura. Iar acum, du-te, eu mai rămîn aici.

La ieşirea din berărie, băiatul se întîlni cu unul din vizitatorii obişnuiţi ai „Cocoşului de aur". Se vede că pe el îl aştepta Alois.

Piciul s-a dus la adresa pe care i-o dăduse Alois şi aşa a intrat în muncă. La început a trebuit să facă pe curierul, alergînd prin tot oraşul cu diferite misive. Asta a durat mult. Nu-şi mai aduce aminte cît, poate un an. A sosit însă şi ziua cînd i s-au încredinţat pagini tipărite pe foiţă. Era *Rote Fahne* [1]. Ducea la Köpenig un geamantan cu fund dublu. Deasupra erau cămăşi şi pijamale, dedesubt pachete cu *Rote Fahne*.

Pînă să se urce în autobuz, i se părea că fiecare om întîlnit era ori din Sturmabteilung, ori SS-ist, ori nazist îmbrăcat în civil cu zvastică la revers, că toată lumea ştie ce are el în geamantan.

Şi deşi afară era frig el se simţea ud leoarcă.

La Köpenig, se duse glonţ la spălătoria ce se chema „Lux". O fată, pieptănată ca actriţa de cinema Sybille Schmidt, îl întrebă ce doreşte.

Băiatul bolborosi :

[1] Steagul roşu (în limba germană, în original). (n.t.).

— Fața de masă albastră trebuie neapărat scrobită.

Fata răspunse cu un aer impertinent :

— Noi scrobim numai cămășile...

Piciul îi încredință geamantanul, copleșit de îndoială : din cauza pieptănăturii, fata nu-i inspirase nici un fel de încredere.

Fata duse geamantanul după un paravan și, de acolo, o auzi rîzînd și spunînd cuiva nevăzut : „Du-te și vezi ce pici caraghios și roșcovan a fost băgat în treburile noastre".

„Piciul" n-a mai stat să-l aștepte pe acel cineva. Nici cuvintele auzite de după paravan nu i-au putut strica buna dispoziție. Era atît de mulțumit de el ! Mergea pe stradă, voios, fluierînd dar nu fără a înregistra în chip mașinal zgomotele, frînturile de conversație.

Într-o stație de taxi, un șofer, scoțînd capul pe fereastră, discuta cu un prieten din Sturmabteilung.

— I-am dus pînă la poliție. Inspectorul a zis că ăștia roșii sînt mai periculoși decît ciuma.

Celălalt făcu un gest hotărît cu mîna :

— Adolf a făgăduit să-i facă praf și ți-o jur că așa o să fie. Să-mi crape mie ochii în cap, de n-o fi așa !

Două eleve trecură pe lîngă băiat.

— N-ai venit nici ieri la ședința organizației *Hitlermädchen*. Rău faci ! Iar nu ți-a dat voie tatăl tău ? întrebă una din ele.

— Nu mai are cine să-mi dea sau să nu-mi dea voie. Tata a fost arestat ieri-noapte, răspunse cealaltă în șoaptă.

Oamenii își vedeau de drum, unii îl depășeau pe Nikolai, alții mergeau alături de el ; viața părea să-l învăluie din toate părțile pe Piciul cu cîrlionți pe frunte. Băiatul străbătea străzile tăcute, provinciale ale orășelului Köpenig, dar avea impresia că pășește peste întregul glob pămîntesc. Pentru totdeauna i s-a întipărit în minte ziua aceea, în toate amănuntele ei, chiar cele mai neînsemnate.

Alois Mauert locuia acum sub alt nume, într-un apartament confortabil, nu departe de Grădina Zoologică. Își luase o menajeră, o femeie bătrînă, care mai înainte fusese în serviciul unui consilier de justiție ; femeia părea a fi o pildă de ordine și de bună-cuviință, avea scrisori de recomandare din cele mai serioase ; era foarte în vîrstă, gîtul și mîinile îi erau acoperite de pete cafenii. Ai fi zis că anii își puseseră peste tot pecetea pe trupul ei,

dar absolut la întîmplare. Pe lîngă aceasta, menajera era aproape surdă.

În locuința lui Alois, tînărul a aflat că, în afară de activitatea primejdioasă și de mare cinste la care participa și el, în afară de practică, există și teorie revoluționară. Această descoperire l-a făcut dintr-o dată om matur. Dealtfel, avea șaptesprezece ani, deși toată lumea îi mai spunea încă Piciul.

Bănuia că și tatăl său, care se mîndrise totdeauna că era un bătrîn social-democrat și nu se amestecase cu comuniștii, mergea și el acum alături de el, dar pe un drum paralel. Nu-și făceau însă nici un fel de confidențe pe tema aceasta. Pentru tatăl său, el continua să fie tot Piciul, chiar și atunci cînd se apropia de nouăsprezece ani și lucra de mult ca activist al partidului comunist în ilegalitate.

La clubul sportiv, unde fusese nu o dată premiat la meciurile de box, se întîlnea cu băieți din *Hitlerjugend*. De la aceștia află că în preajma Paștelui vor avea loc acțiuni represive de masă pentru lichidarea elementelor dubioase.

Îi comunică vestea lui Alois, dar acesta se dovedi a fi fost informat.

— Pe tovarășii noi i-am anunțat, zise Alois, în ce mă privește, n-am a mă teme, nimeni nu mă cunoaște. Ar fi bine însă ca tu și tatăl tău să vă duceți undeva, la țară. Aveți ceva rude ?

Nu, nu aveau pe nimeni. Nu erau decît ei doi : tatăl și Piciul. Horst exista undeva foarte departe, s-ar fi zis că trăia în altă lume. Unii povesteau că era foarte mîndru de faptul că poartă același nume cu Horst Wessel, un student care fusese ucis într-o încăierare de beți, iar acum devenise erou național, „o victimă a roșilor".

Alois îl sfătui :

— Duceți-vă, de pildă, la Schöneberg, e un loc atît de liniștit, la poalele muntelui Rübezahl. Ai fost vreodată pe acolo ?

Nu, el nu fusese. E adevărat, făcuse excursii și chiar pe o rută destul de depărtată cu tovarășii săi. Visase însă dintotdeauna să facă ascensiuni, să ajungă sus în vîrful muntelui, de unde se vede pînă departe, departe de tot. Ideea era grozavă ! Are să-l lase pe tata să se odihnească undeva, într-un han ieftin, la poalele muntelui, iar el o să urce sus, pînă în vîrf.

— Aveţi bani ?

— Bineînţeles, nene Alois, cîştig destul de bine la uzină.

Tatăl s-a încăpăţînat, n-a vrut în ruptul capului să plece. De ce să se teamă ? N-avea de ce ! Auzind însă de Schöneberg, se învioră.

— Cîndva, mama ta şi cu mine, pe vremea aceea nu eram căsătoriţi, ne-am dus şi noi la Schöneberg şi am urcat pe vîrful Rübezahl. Dacă ai şti ce privelişte minunată se deschide de acolo ! Se vede pînă hăt departe ! Şi ce aer grozav e sus !

Ciudat lucru ! Ultimele cuvinte pe care le-a auzit rostite de taică-său au fost acestea despre muntele Rübezahl.

Gîndul că mama lui, tînără, frumoasă, a urcat potecile de munte, îndreptîndu-se spre acest vîrf, dădea apropiatei călătorii un iz romantic şi o nuanţă de melancolie.

De mult nu mai fusese Piciul liber, fără nici o treabă. Chiar duminica de se întîmpla să plece din oraş, avea diferite misiuni din partea organizaţiei. Era o adevărată descoperire pentru el, să urce cu rucsacul în spinare poteca în serpentină, care înconjura povîrnişul. Mergea îredonînd cîntecele acelea pe care le învăţase în excursiile din copilărie, cînd îşi prindea panglici roşii la hăinuţă şi visa să poarte insigna „K.J.“, adică tinerii comunişti. Mai ştia şi alte cîntece, cele pe care le auzise cîntate de oameni în toată firea la manifestaţiile de 1 Mai. Tata avea obiceiul să-l urce pe umeri, ţinîndu-l cu o mînă, iar cu cealaltă bătea tactul marşului revoluţionar.

— Strînge şi tu pumnul, uite aşa, acum ridică-l sus, *Rotfront ! Rotfront !* Ascultînd de porunca tatălui, Piciul ridica braţul drept.

— „Căci omul e om, şi nu îngăduie să-l scuipi în faţă ;“ „Stîngul, stîngul tovarăşe, intră în rînduri“, cîntau cu toţii, chiar dacă nu foarte la unison.

— Priveşte-acolo ! Uite-l pe Teddy !

Nenea Alois e mai înalt decît tata, de pe umerii lui se vede mai departe. Deci ăsta este Ernst Thällmann, căruia toată lumea îi spune Teddy ! Un om ca toţi ceilalţi, prin nimic deosebit — o şepcuţă albastră cu cozoroc negru, aşa cum poartă toţi muncitorii. Şi-o scoate şi face semn cu ea... Are chipul ars de soare, bătut de vînturi, şi un pumn zdravăn. Se vede că e puternic ! Nu-i de mirare, doar e docher. Docher la Hamburg. „Teddy al nostru“, aşa i se zice. Piciul a avut ocazia să audă de multe ori acest nume.

Mulțimea se strînge în jurul lui Teddy. Toți strigă *Rotfront ! Rotfront !* Zgomotul e asurzitor, ca o cascadă în Niedersee.

Capul gol, bine ars al lui Ernst Thälmann strălucește la soare ca o bilă de popice lustruită.

Și iată, răsună ca o goarnă glasul lui fără nici un fel de microfoane : *Rotfront ! Rotfront !*

...Fir-ar al naibii, cum de au îndrăznit să-l aresteze ? La drept vorbind nu se poate spune că le lipsește hotărîrea. Naziștii ăștia nu stau prea mult pe gînduri. Pînă la urmă însă, o să le venim de hac. Căci „omul e om..."

Cînd te gîndești că pînă în 1933, Horst a fost nazist în secret ! Și nimeni n-a bănuit-o. Horst e numai cu cinci ani mai mare decît el, Piciul, și uite-l, că acum are în partidul nazist „vechime de ilegalist". Nici nu e de mirare că i s-a dat o funcție de răspundere în ministerul acela, că a și fost ales pe undeva. Chiar dacă lui Horst i-ar veni cumva ideea să-l viziteze pe tata, acesta l-ar da afară, fără doar și poate. Interesant, că atunci cînd au scris despre Horst la ziar, au subliniat că este „dintr-o familie de muncitori din tată în fiu". Doamne, ce demagogi ! Dar cu demagogia nu faci mare lucru, căci „omul e om".

Pe drum, între Ambach și Schöneberg, a început să plouă. Păcat ! Timpul nu-i așa cum e deobicei de Paște. De fapt, ce contează ! Oricum totul e verde în jur și aerul plin de miresme. Și-apoi ploaia asta dreaptă, cu picături mari — parcă-i dușul de la uzină ! — e chiar binevenită. Praful s-a dus și miroase atît de plăcut a aer proaspăt, a cafea prăjită ! Cafea ? De ce ? Păi am ajuns la Schöneberg !

Ulicioarele înguste urcă pieptiș, potecile ordonat pavate cu cărămidă se cațără și ele în sus. Cît de repede se lasă amurgul și se întunecă în munți !

Acum a înțeles ! Iată de unde vine mirosul atît de îmbietor de cafea prăjită ! E o berărie, probabil foarte ieftină, cu o denumire atît de simpatică ; „La umbra teiului". Uite și teiul cum își întinde ramurile peste ogradă, ca niște brațe lungi ce te îmbie și te cheamă : „Poftiți, intrați în această căsuță curată, cu acoperiș de țiglă, semănînd a canton de cale ferată ! Avem prețuri modeste și o cafea foarte bună !"

Împinse cu piciorul ușa grea, care se deschise scîrțiind. Vestibul nu avea. Se pomeni într-o sală nu prea mare ;

erau doar cinci mese, toate curate, aranjate de parcă aşteptau cine ştie ce oaspeţi de vază. Îşi scoase rucsacul de pe umeri şi-l atîrnă într-un corn de cerb lîngă uşă. În seara aceea ploioasă era unicul vizitator.

Şi atunci, îi ieşi înainte Soarta : purta şorţ pepit şi papuci de casă cu pompoane roşii. Fata era înaltă, aproape cît el...

Nu m-a putut lămuri dacă era frumoasă sau nu. Era ceacîră : avea ochi de culori diferite, unul albastru, celălalt căprui. După părerea mea, nu era un motiv să fie considerată frumoasă. Ochi de pisică ! Pletele lungi, blonde, lunecînd pe umeri, păreau să-i zboare şi dădeau chipului ei o expresie de îngrijorare. Avea mînecile suflecate. Probabil că tocmai atunci frămînta coca ; urme de făină i se vedeau pînă şi pe coate.

— Ce pregătiţi ? Prăjitură cu cireşe sau ştrudel cu scorţişoară ? întrebă el.

— Şi una, şi alta, răspunse modest Soarta, plecînd ochii.

Annemarie, de la berăria „La umbra teiului", era o fată obişnuită, nu avea nimic deosebit. Absolut nimic, dar el o îndrăgi.

N-ar fi îndrăgit-o poate, dacă ar fi întîlnit-o undeva în altă parte şi nu aici, la Schöneberg, la poalele muntelui Rübezahl, pe acest povîrniş întinerit de frunzele primăverii, de unde se deschide o privelişte nemărginită, înceţoşată de perdeaua subţire a ploii, ce nu poate ascunde masivele îndepărtate de fagi.

Poate n-ar fi îndrăgit-o de n-ar fi întîlnit-o în berăria „La umbra teiului", cu coarnele de cerb prinse pe pereţi şi cu un tablou cam primitiv înfăţişînd duhul pădurii Rübezahl, patronul acestor locuri.

N-ar fi îndrăgit-o poate de-ar fi întîlnit-o pe altă vreme, şi nu în această seară ploioasă, iar el n-ar fi venit absolut singur, obosit de drumul lung, în care timp cîntase toate cîntecele copilăriei sale şi se gîndise mereu la mama şi la tatăl său. Şi ei trecuseră odinioară pe acolo, cîntînd poate vechi cîntece muncitoreşti. Asta fusese demult, demult de tot. Trecuseră atîţia ani de atunci ! Aceşti ani despărţeau tinereţea lor de a lui, dar faptul că el urma acum acelaşi drum de munte făcea ca distanţa în timp să dispară.

Și, în sfîrșit, și mai simplu : nu s-ar fi petrecut nimic, dacă Annemarie ar fi pus zăvorul la ușa de la intrare, așa cum îi poruncise taică-său, care coborîse jos, în vale, să mai tragă un chef cu prietenii. Pe o vreme ploioasă ca asta era greu să te aștepți la vizitatori. După moartea maică-si, Annemarie se obișnuise să rămînă singură acasă, căci ea răspundea acum de toată gospodăria. De aceea, nici nu pusese zăvorul la ușă.

Noaptea aceea a fost prima lor noapte de dragoste. A plouat tot timpul, dar dimineața, cînd s-au trezit, soarele strălucea cum nu mai strălucise niciodată pe pămînt.

— N-ai să mă înșeli ? întrebă Annemarie și el văzu valuri de îndoială și spaimă brăzdîndu-i fruntea îngustă. Annemarie se gîndea la ce-i spusese taică-său.

— Îți jur pe memoria mamei mele ! exclamă acest Romeo roșcat. Cum poți să locuiești aici și să nu faci ascensiuni pe munte ? o întrebă el în timp ce își beau cafeaua în bucătărioara strălucind de curățenie ca un laborator.

— Am fost cîndva, de mult, cu mama, cînd eram mică. Apoi adăugă, încrezătoare : După ce mama a murit, tata a început să bea. El a fost șofer, iar mama croitoreasă. Cu greu au economisit bani ca să cumpere această berărie. Acum tata e bețiv în lege ! Nu pot să las întreprinderea pe seama lui.

Rostise cuvîntul „întreprindere" cu atîta importanță, de parcă ar fi fost patroana cine știe cărui hotel de lux. El începu să rîdă cu multă poftă.

O rugă să meargă cu el pe munte, dar Annemarie nu putea. Aștepta ca prietenii lui taică-său să-l aducă beat mort ; așa că trebuia să-l îngrijească întocmai ca pe un copilaș.

-Plecă singur și totuși fericit ; acolo jos, la umbra teiului, îl aștepta ea.

Cînd s-a întors, tatăl fetei dormea dus, sforăind sub plapumă cu cearșaf alb imaculat, iar Annemarie, îmbrăcată într-o rochie roz, probabil cea mai bună din garderoba ei, îl anunță solemn că vor merge să se distreze.

Într-adevăr, au petrecut o zi minunată ; între altele, Annemarie i-a arătat cu mîndrie grota Duhul pădurilor, pe care o vizitau toți turiștii.

După aceea au intrat într-o cafenea unde au stat de vorbă... Despre ce ?

Despre dragostea lor, despre nimic altceva ! Doamne, dar o temă ca aceasta n-o epuizezi nici într-un an ! Așa că, ce să mai vorbim de-o singură seară petrecută în cafeneaua aceea mică, intimă, cu o patroană atît de plăcută, și unde, lîngă geam, ședea și tricota o bătrînică simpatică, mătușa Dreisenstock. Da, totul i se păru intim, simpatic, familiar, de parcă toți oamenii aceștia i-ar fi fost rude. Mai ales, că nu se amestecau în discuția lui cu Annemarie, aruncîndu-le doar, din cînd în cînd, priviri binevoitoare...

În definitiv, ce era extraordinar în toate acestea ? Un sat pitoresc și atîta tot ; o berărie sărăcăcioasă la Ambach, unde au băut bere și au vrut să și mănînce céva, dar au rămas flămînzi, pentru că în ziua aceea era *Eintopfgericht.*

Știam foarte bine ce înseamnă acest *Eintopfgericht.* Mi s-a întîmplat și mie să nimeresc de cîteva ori în asemenea situație. O dată pe lună, în toate restaurantele, cafenelele, berăriile, se servea un singur fel de mîncare : o zeamă lungă pentru care plăteai însă de parcă era șnițel vienez. Pretutindeni se anunța cu multă pompă că acțiunea aceasta venea în ajutorul săracilor.

Cînd mă gîndesc, nu era nimic deosebit, nimic interesant în plimbarea lor pe potecile Rübezahlului și cu atît mai mult în discuția lor, din care Nikolai nu-și mai aducea aminte nimic cît de cît convingător.

Îmi dădeam bine seama că dragostea luminase și înfrumusețase totul, încît patroana cafenelei „Duhul pădurilor" îi păruse o femeie neobișnuită, iar mătușica Dreisenstock aproape o zînă.

Ce să mai spun ? Parcă mă perpeleam pe jeratic. Îi vedeam ca aievea pe toți ; pe invalidul cu picior de lemn, pe paznicul grotei „Duhul pădurilor", care organizase acolo o reprezentație caraghioasă, cu o fantomă pe picioroange, chiar și pe acel ghicitor al viitorului, care-i pisa pe clienții berăriei și-i prezise Annemariei că se va căsători cu un preot, făcîndu-i pe toți să rîdă. Pentru Nikolai însă, toate aceste lucruri își aveau importanța lor și le povestea cu multă seriozitate.

O prostie ! Nu înțeleg cum o întîlnire întîmplătoare, cîteva zile petrecute împreună pot lăsa o urmă atît de puternică în sufletul unui om !

Dar așa se întîmplase cu Nikolai și n-avea nici un rost să mai răscolesc acest plusquam perfectum. La ce bun ? Doar ca să mă amărăsc. Totuși amintirile depănate de el mă impresionară puternic, mi se înfipseră, ca să zic așa, în inimă. Iar faptul că stătusem în Germania și cunoșteam oamenii și locurile dădea povestirii culoare și dimensiuni reale.

În noaptea aceea au intrat în viața mea și Schönebergul, și Ambachul, și blestemata aceea de berărie „La umbra teiului", de parcă și eu aș fi locuit acolo și aș fi trăit tot ceea ce trăise el.

La bătrînețe, oamenilor le e teamă să nu uite amintirile fericite, pe care se străduiesc să le păstreze cît mai mult, să nu le scape nici un amănunt, în ciuda mîinilor care au început să le tremure. Tinerețea este ferm convinsă de trăinicia fericirii, încît ai zice că a depus-o în garanție la Banca de stat. De ce a plecat Nikolai de acolo atît de convins, ducînd în suflet atîtea speranțe ? Annemarie l-a întrebat, l-a întrebat de cîteva ori, cu teamă : „N-ai să mă înșeli, nu ?" Și el a jurat.

La Berlin ploua. Deși era încă ziuă, întunericul se lăsase și pe străzi ardeau felinare. La intersecții, patrule controlau actele șoferilor.

În piețele publice se învîrteau grupuri de tineri în haine de ploaie lucitoare, cu capul gol, ceea ce îngăduia să li se vadă părul blond „de cea mai pură proveniență ariană", pieptănat după moda vremii, lins spre spate și puțin adunat pe ceafă, semănînd cu o pieptănătură de femeie.

Apropiindu-se de casă, a întîlnit un băiat din curtea lor. A vrut să-l oprească, dar acesta i-a făcut din mers un semn, semn care trebuia astfel înțeles : „E primejdie, urmează-mă". Era un semn folosit în timpul jocului, cînd erau școlari.

Au putut să stea de vorbă numai după ce s-au ascuns într-un ungher al depozitului de cărbuni, aflat nu departe de casă.

— Tatăl tău a fost ridicat de Gestapo. Doi îmbrăcați în negru și unul în cafeniu-închis stau în casă și te-așteaptă.

Aşa ! Deci, doi SS-işti şi unul din Sturmabteilung. Nu e de glumit ! Poate că pe taică-său l-au luat ca ostatic. Trebuia să se ducă acasă, indiferent cine îl aşteaptă.

— O clipă numai ! zise băiatul. A fost o fată cu o coafură, uite-aşa — şi cu un gest al mîinii descrise un rotocol în jurul capului. A zis, cum vii, să te duci la cafeneaua „Rezy" ; eşti aşteptat acolo, în fiecare seară după ora şase.

Această cafenea de lux se afla lîngă Zoo ; el nu fusese niciodată într-un asemenea local. Întinse băiatului rucsacul spunîndu-i :

— Ţine-l puţin, mă întorc repede.

Îşi curăţă ghetele prăfuite la un lustragiu din colţul străzii. Mînuind cu abilitate periile, bătrînul aruncă în treacăt :

— Azi e multă veselie pe stradă ! Chiar prea multă !

Tînărul îl privi şi-şi aminti de el : bătrînul lucrase cîndva cu taică-său la uzina *Bamag*. Lustragiul se prefăcu însă a nu-l cunoaşte.

Îşi închipuise că o cafenea situată în plin centru oraşului trebuie să fie luxoasă. Rămase decepţionat văzînd sala imensă ca o hală, destul de întunecoasă şi aproape goală.

În fundul unei firide îl zări pe Alois, care răsfoia ziarul de seară *Nachtangabe*. Pe masă era o ceşcuţă de cafea şi un păhărel de coniac.

De astă dată, Alois nu zîmbi, cum îi era obiceiul, şi fără să mai întrebe, comandă două coniacuri. Cu un gest obosit, puse ziarul deoparte, apoi îl privi ţintă.

— Fii tare, Piciule ! zise Alois. Tatăl tău a fost executat astăzi la Moabit.

Tăcere. O tăcere lungă între doi bărbaţi copleşiţi de durere. Bătrînul se obişnuise cu această povară, căci o purta de mult. Tînărul se încovoiase sub apăsarea ei.

— Piciule, sus fruntea ! Nu este momentul să te laşi strivit de durere, trebuie să fii demn de tatăl tău.

Tînărul ridică ochii înlăcrimaţi. A trebuit să facă un efort mare ca lacrimile să nu-i curgă pe obraji. În viaţa lui, fericirea şi durerea se întîlneau în cuprinsul aceleiaşi zile.

— Deci tata era... ?

— Da, băiete ! Comitetul unic al comuniştilor şi social-democraţilor de la uzina *Bamag* a căzut. Nu mai poţi

rămîne aici. Te rog să taci şi să mă asculţi. Azi la zece pleci la Hamburg. De acolo, te vei îmbarca pe un vapor.

„Unde ?“ ar fi vrut să întrebe tînărul. Dar n-a întrebat. Ce mai conta ?

Cu ani în urmă, oamenii cărora trebuia să li se piardă urma erau trimişi spre izvoarele Elbei. Dar acum, şi în Cehoslovacia erau nazişti.

La despărţire, Alois îl îmbrăţişă ca pe fiul său. Şi, într-adevăr, nu era el părintele spiritual al Piciului ?

— La revedere, băiete ! Deie Domnul să ne vedem în alte condiţii.

— Ai grijă de dumneata, nene Alois.

A fost ultima lor întîlnire. Alois a fost arestat acasă, în apartamentul unde locuia. L-a denunţat chiar menajera lui. I s-a părut suspect că nu primeşte vizite feminine. Un om atît de înstărit şi nici măcar bătrîn...

Bătrîna fătarnică habar n-avea că, în felul acesta, ajută poliţia să descopere „un criminal de stat primejdios“.

Acum nimeni nu-i mai spunea Piciul. Avea nouăsprezece ani, dar arăta de douăzeci şi cinci. La Hamburg, tovarăşii l-au ajutat să se angajeze pe un vas comercial. A fost mus, marinar, fochist. După ce s-a deprins şi s-a acomodat cu mediul, i s-a încredinţat nu o dată păstrarea unor încărcături secrete. Într-o zi, vameşul l-a surprins cu broşura lui Henri Barbusse : „Îl cunoşti pe Thällmann ?“ tradusă în limba germană.

Vameşul n-a anunţat autorităţile, i-a spus doar cu un aer răstit : „N-ai să mai navighezi !“

Aşa s-a şi întîmplat. De atunci, existenţa lui a devenit mai precară, ca oricînd.

Într-o zi a nimerit într-o ambuscadă ; un derbedeu în cămaşă brună i-a vîrît cuţitul în spate ; a reuşit totuşi să scape.

A fost prins întîmplător în timpul unei razii, într-un restaurant din port. În timp ce-l duceau sub pază, împreună cu alţi suspecţi, pe-o ulicioară i-a aplicat o lovitură iscusită de boxer unuia dintre Sturmabteilung-ii care îl escorta şi a luat-o la fugă. Au tras după el, dar nu l-au nimerit. Mai ales că era întuneric. Într-un cuvînt, a avut noroc.

În vara anului 1940, din ordinul partidului, și-a părăsit patria. Era cel mai tînăr dintre emigranții politici. Nu avea decît douăzeci de ani.

Nikolai făgăduise să-mi povestească o istorie romantică, o poveste de dragoste. Ceea ce-mi istorisise era povestea unei vieți minunate. Dar cum rămăsese cu dragostea ? Pe Annemarie n-o mai revăzuse ? Ce mai fusese între ei doi ? Îi trimisese cărți poștale din diferite localități, dar nu primise răspuns la nici una din ele. Îi rămăseseră amintirile ; dar oare cu trecerea anilor nu deveneau ele tot mai șterse ? Poate că mai trăia cu speranța ? Nu știam că Nikolai mai avea și o fotografie.

Afară se lumina de ziuă, o lumină tremurîndă, anemică, de toamnă.

Nikolai fuma afară, lîngă ușa șurei. Aș fi preferat ca noaptea aceasta să nu fi existat. Pe de altă parte, îmi ziceam că, fără ea, nu l-aș fi cunoscut pe Nikolai, așa cum îl cunoșteam.

Aș fi fost însă mult mai fericită de n-aș fi auzit istoria aceasta stupidă cu Annemarie — lucrul era neîndoielnic și nu avea nici un rost să mi-l ascund. De ciudă, am simțit că mă podidesc lacrimile. Mi-am ascuns capul în fînul umed, de teamă ca nu cumva Nikolai să mă vadă.

Cînd se înapoie în șură, îmi zise solemn :

— S-a făcut ziuă și-acu' pot să-ți arăt...

Cotrobăi prin buzunarul de sus al bluzei și scoase o apărătoare de țiplă, din cele în care se țin abonamentele de metro sau troleibuz. Nu mai încăpea nici o îndoială : aveam s-o văd pe Annemarie.

Fotografia se îngălbenise de vreme. Era o fotografie de amator, destul de proastă și, mai ales, ștearsă. Poate de aceea se și îngălbenise. Nu, nu ! Se îngălbenise de timp ! Trecuse mult timp de atunci, iar eu aș fi dorit să fi trecut și mai mult ! Mai mulți ani care să-i despartă. Aș fi dorit ca acest chip cu bărbia prelungă, împodobit de păr bălai, să devină și mai palid.

— Foarte interesant ! am răspuns eu fără chef, restituindu-i fotografia. El o vîrî din nou în țiplă. O păstra cu mai multă grijă decît automatul sau grenadele.

— Șernîș, zise el, privindu-mă adînc în ochi, te mai doare capul ?

Nu știu de ce, dar mi se părea enervant obiceiul lui de a privi oamenii în adîncul ochilor, de parcă ar fi vrut să verifice dacă nu ascund ceva în spatele cuvintelor rostite.

Și apoi nu-mi place cîtuși de puțin că-mi zice Șernîș. Nu-mi place fiindcă nici lui Belcik nu-i place. Mi-a și spus-o odată.

— Nikolai îți zice Șernîș pentru că în franceză „cher" înseamnă „scump". Își închipuie că numai el știe franceză, iar noi nu ne pricepem la nimic!

Se băgă și Tima :

— Dar ce înseamnă atunci în franceză „nîș" ?

Belcik mărturisi că nu cunoaște atît de bine limba franceză, dar presupunea că „nîș" e mai mult decît „scump".

Am intervenit tăios, spunîndu-le să înceteze cu prostiile. Amîndoi tăcură.

Mi-am zis că, de vreme ce Nikolai tot nu poate pronunța „cernîș", ar fi mai bine să-mi spună pe nume.

N-am îndrăznit totuși să-i propun, de teamă că o să se întrebe în sinea lui : „Ce i-a venit ?"

— Haide să ne spălăm și să ne apucăm de treabă, i-am spus eu, destul de rece.

Nikolai păru amărît de tonul meu. Nu cumva își imaginase că această istorie va pune temelia prieteniei noastre, pe care el o socotea o cinste pentru dînsul ? Și de ce nu ? În definitiv, istoria melodramatică cu Annemarie nu desființa restul.

N-are decît să-mi spună Șernîș sau cum vrea ! Orice s-ar zice, e un băiat și jumătate. Mi-am adus aminte de întîmplarea aceea de pe șoseaua Ostașkovo... Și de Zoika, de asemenea. Nikolai nu are deloc intenția s-o ducă de nas, cum o ține una și bună Belcik.

Cînd am ajuns la rîuleț, Nikolai ieșise din apă și stătea pe mal, storcîndu-și pe el chiloții uzi. Poftim ! Aseară strigase că-i e frig, că e ger ca-n Siberia, iar astăzi face baie în apă ca gheața !

— Fă și tu o baie, eu plec, zise el.

Asta-mi lipsea ! M-am spălat repede pe față. Ciudat, capul nu mă mai durea, dar totul în jur parcă se întristase, își pierduse culorile și am simțit un dor imens... îmi venea să plec, să mă întorc acasă, la Goloduhino.

Am urcat povîrnișul abrupt și Nikolai m-a luat de braț.

— Îți sînt profund recunoscătoare, Kolea dragă, că mi-ai istorisit povestea vieții tale. Să știi că noi toți te iubim, căci ești un adevărat erou. Iar acum, eu te iubesc chiar mai mult decît toți ceilalți.

Nici n-am apucat să termin această tiradă, că el mă ridică în brațe, mă aruncă în aer, mă prinse și, după ce mă așeză în picioare, mă sărută pe obraz. Nu m-am supărat nici un pic.

Ne-am apucat de treabă și totul a fost dat uitării. Aveam atîtea mostre în față, că puteam confecționa acte pentru doi ani. După socotelile noastre, războiul urma să se termine în iarna aceea, iar nemții să fie alungați. Ei însă păreau să aibă alt punct de vedere. Pînă de curînd, unica lor țintă era să-și întărească bazele, să strîngă forțe pentru noua ofensivă din primăvară. Acum se arătau preocupați intens de organizarea economiei specifice „noii ordini". Ca să nu mai vorbesc de centrul regional, Solnțegorsk ; chiar și în micile centre raionale începură să apară nemți în civil. Erau reprezentanți ai diferitelor firme sau societăți pe acțiuni pentru comerțul cu Răsăritul a căror misiune era de a exploata resursele materiale ale bogatelor ținuturi rusești și de a pune bazele exploatării lor viitoare. Civilii aceștia veneau însoțiți de nevestele lor, de amante, de tot felul de colaboratoare.

Nouă această situație ne convenea. Cercetînd actele care oglindeau noua stare de lucruri, mă tot gîndeam cum am putea s-o folosim în avantajul nostru. Nikolai se arătă de acord cu ideile mele ; le discutam sub diferite aspecte, ne verificam opiniile, căutînd să ne dăm seama în ce măsură planul conceput putea rezista sau nu în practică.

Pot să spun că amîndoi eram foarte mulțumiți de călătoria făcută la Apanasenko. Și pentru el, zilele acelea au fost încununate de cîteva succese militare. Revenind dintr-o operație încheiată strălucit, ne-a spus că intenționează să se inițieze în problema documentelor personal, ajutat de Olimpiada.

Lapocika, cum i se spunea, trebuia să fie inițiată și instruită în munca propriu zisă, în aspectul ei tehnic și

practic. Toată lumea din brigadă îi spunea Lapocika. Cînd am auzit prima oară acest nume, am crezut că este o poreclă care ascunde ironie, poate chiar dispreţ. De fapt, numele era rostit de toţi cu gingăşie, ca o dezmierdare. Şi numai Apanasenko i se adresa pompos : Olimpiada. Fata învăţase ceva germană la şcoală, ceea ce, bineînţeles, nu conta, dar un an fusese sub ocupaţie „la nemţi" şi lucrase ca soră de caritate într-un spital militar. Auzisem de acest spital militar model, care-şi avea sediul în clădirea fostului Institut pedagogic, undeva, la marginea oraşului Solnţegorsk.

Amintindu-mi de unele împrejurări, mi-am dat seama că fata fusese omul de legătură dintre un emisar al nostru aflat în spital şi Apanasenko. Lapocika nu ştia că, ulterior, acestuia i s-a trimis un alt agent de legătură pe care eu, din întîmplare, îl cunoşteam foarte bine.

Nikolai şi cu mine i-am explicat Olimpiadei „secretele de producţie" şi, mai ales, am căutat să-i formăm acea privire ascuţită, mai puternică decît o lupă, acea exigenţă sporită faţă de acte, fără de care oamenii pot fi demascaţi de nemţi în doi timpi şi trei mişcări.

Lapocika asculta cu sfinţenie fiecare cuvîntel, întorcînd spre noi urechea stîngă cu un gest de elevă sîrguincioasă. În urma unei contuzii nu auzea cu urechea dreaptă. Deşi tăcută din fire, se vedea că este devotată cu totul lui Dmitri. Totuşi, în adîncul sufletului meu, aveam mereu senzaţia că el nu poate fi şi nu va fi cu adevărat fericit fără Zina. Această impresie, în loc să se spulbere, se întărea tot mai mult.

Sosiră zile de toamnă adevărată. Ne pregăteam de plecare; şedeam cu Nikolai şi cu Lapocika pe un butuc lîngă bordeiul nostru. Apusul soarelui era învăluit de nori, prevestind vreme rea. Într-adevăr, noaptea se porni un vînt rece dinspre miazănoapte, iar a doua zi dimineaţă ne-am trezit cu chiciură.

Totul era gata de plecare : caii fuseseră înhămaţi, noi ne luasem rămas bun de la Lapocika şi de la ceilalţi partizani. Nikolai mă tot îndemna să ne grăbim, îi era teamă să nu întîrziem la ora fixată pentru emisie şi recepţie. Eu însă aşteptam să vină Dmitri. Plecase şi nu se întorsese la bază.

În clipa cînd tocmai voiam să pornim, l-am văzut apărînd în galop. I-a spus lui Nikolai s-o ia înainte, nu prea repede ; noi urmînd să-l ajungem din urmă.

Dmitri descălecă și o porniram amîndoi prin pădure.

Am crezut că vrea să-mi încredințeze vreo misiune sau, poate, să mă roage să-i transmit ceva Zinei. El nu mai avea legătură directă cu Centrul. Și de-ar fi s-o întîlnesc pe Zina, ce să-i spun ?

Dmitri tăcea.

Nu puteam să plec așa, voiam să știu ce să fac, cum să mă comport.

Dmitri zise cu încordare :

— De-ai s-o întîlnești, nu-i spune nimic de mine. Să rămîn pentru ea dispărut fără urmă.

Se opri în dreptul unei sălcii, aplecate deasupra mlaștinei ca o bătrînă gîrbovă, și se sprijini de trunchiul ei. Ai fi zis că efortul de a rosti aceste cuvinte îl vlăguise.

Citise pesemne în ochii mei că așa ceva nu se cuvine și atunci adăugă cu tonul lui obișnuit, care nu admitea replică :

— Altfel, nu se poate, Cernîș !

Îmi aruncă o privire interogativă.

— Fie, am încuviințat eu.

Vîntul foșnea printre vîrfurile copacilor ; în pădure stăruia un freamăt plin de neliniște ; ai fi zis că undeva, în apropiere, talazuri mari loveau țărmul.

Trebuia să ne grăbim și am luat-o de-a dreptul prin desiș. Am zărit căruța noastră la poalele unui dîmb. Nikolai scutura pipa lovind-o de carîmbii cizmei.

Cînd ne-am apropiat de el, ne-a spus că în urmă cu vreun sfert de oră cineva a tras din desiș.

— Rău faci că umbli de unul singur... — i-am zis eu lui Dmitri.

Ne-am îmbrățișat. Aș fi vrut să-i urez : „Fii fericit", dar nu știu de ce, m-am oprit s-o fac.

A rămas la marginea pădurii, urmărindu-ne cu privirea ; îl văd ca acum, frumos, cu un aer bărbătesc... și... la urma urmei, aș zice că era un om norocos.

Nu știu de ce, dar fără să vreau, l-am asociat cu imaginea acelui copac vînjos, cu coaja proaspătă, verde, și cu o uriașă rană în trunchi.

Ne întorceam pe același drum pe care venisem. Acum însă totul părea atît de trist în jur ! Era limpede că vara trecuse, iar greutățile vieții noastre abia începeau. De fapt, viața își urma firul ei.

Nu știu de ce, o îngrijorare inexplicabilă punea tot mai mult stăpînire pe noi. O presimțire funestă plutea parcă în aer și pe drumul pustiu, în rafalele aspre ale vîntului, în transparența primejdioasă a pădurii golașe.

Ne întorceam la bază cu misiunea îndeplinită. Duceam chiar trofee : livrete militare și o insignă „Pentru trei răniri". În luptă mai capturasem și cîteva arme, pe care le făcusem cadou lui Apanasenko.

E adevărat că, în conformitate cu instrucțiunile primite, ar fi trebuit să ne abținem de la luptă, dar exista un principiu general : „Ucide-l pe neamț oriunde îl găsești". Și nimeni nu ne-ar fi putut face vreo imputare de vreme ce totul se terminase cu bine. Deci nu aveam nici un motiv de îngrijorare. Cu toate acestea, vîntul parcă prevestea nenorociri, copacii foșneau a nenorocire, nenorocirea părea să ne urmărească în privirea stelelor palide, cînd intrarăm în pădurea Korenev, cea mai apropiată de baza noastră.

— Dă-i drumul în galop ! i-am poruncit eu lui Nikolai.

Nikolai biciuia în tăcere caii. Am străbătut în goană distanța, ajungînd ca pe aripile vîntului la marginea satului Goloduhino. Pe neașteptate, caii cotiră la stînga și se opriră brusc. N-a lipsit mult să ne prăbușim într-o groapă făcută probabil de o bombă de avion... Am coborît din căruță și am pornit în goană pe ulița ciudat de pustie.

Impresia de pustietate se datora mai ales faptului că două bordeie în dreapta fuseseră rase de pe fața pămîntului ; probabil că bomba nimerise în plin, iar suflul ei distrusese restul.

În jur nici morți, nici vii. Doar bîrne fumegînde, geamuri sparte și un miros greu... Era limpede că bombardamentul avusese loc recent, foarte recent. Unde au plecat ai noștri ? Și, mai ales, cînd au plecat ? Înainte sau după atacul aerian ? Rătăceam descumpăniți prin satul distrus... Pe neașteptate, dintr-o dărîmătură apăru Zoika.

Mă îmbrățișă cu lacrimile șiroindu-i pe obraji. Dar ceea ce povestea nu explica deloc aceste lacrimi.

— Cum vă spun, am fost informați că se pregătește un atac aerian. Ne-am mutat de îndată la Vorobi. Foarte bine, acolo e sat, și chiar un sat mare, foarte bine. Casele toate întregi. În drum spre Vorobi ne-au murit șase vaci ; au dat peste o mină. Păcat de ele ! Belcik v-a așteptat două zile aici, iar astăzi am venit eu.

Zoika trăncănea fără încetare, ceea ce nu-i prea era în fire, iar lacrimile îi curgeau șir pe obraji. Fără doar și poate că se mai întîmplase ceva, ceva rău. Și fata nu voia să ne spună ce anume, voia să ne-o spună altcineva.

Nikolai tăcea și o privea pe sub sprîncene. I-am poruncit să deshame caii, să caute niște ovăz prin șură.

— Să nu-i adapi, sînt înfierbîntați, bolborosi Zoika printre lacrimi.

— Spune-mi, ce s-a mai întîmplat ? am insistat eu.

Fata îmi aruncă o privire desperată.

— A murit Petriai, a murit Oleg... aproape tot detașamentul a căzut lîngă Lînkovo.

— Cum așa ? ! Detașamentul lui Petriai ? Cînd ? De ce ?

Din povestirea Zoikăi, incoerentă, întreruptă de lacrimi, dealtfel ea nici nu știa toate amănuntele, am reușit să schițez un tablou, mai mult sau mai puțin limpede, al celor petrecute.

De astă dată, aproape tot detașamentul lui Petriai a pornit într-o acțiune „la calea ferată". În ultima vreme, nemții trimiteau „echipe flotante" care să păzească traseele feroviare. De aceea, cei însărcinați cu punerea explozibilului erau însoțiți de un grup de cercetare și de unul de apărare. Grupul de cercetare era condus de Petriai. După ce explozibilul a fost pus și băieții s-au întors, Petriai a fost înștiințat că nemții au pornit o operație de „filare", cu forțe mari. Trebuia să plece de urgență. Petriai a trimis un om de legătură la Oleg, ordonîndu-i să se retragă. Oleg a refuzat, spunînd că așteaptă să se producă explozia. Așa se făcea de obicei. Dar acum situația era cu totul alta. Nu aveau timp de pierdut și nici motive de a rămîne să se încredințeze că lucrurile s-au făcut cum trebuie. Totuși Oleg i-a transmis lui Petriai că nu este sigur de rezultat, de aceea, pentru a se convinge, nu pleacă.

Petriai n-a vrut să-l lase singur pe Oleg, s-a unit cu echipa lui şi a acceptat lupta. Dealtfel, era şi tîrziu să se mai retragă. Înţelegînd cu cine au de-a face, nemţii şi-au propus să distrugă tot grupul de partizani specializaţi în explozii la calea ferată. Aceasta era şi raţiunea înfiinţării „echipelor flotante".

Nemţii, care aveau soldaţi aleşi pe sprînceană din unităţile de elită, au suferit şi ei pierderi mari.

Dintre ai noştri au scăpat cu viaţa numai cinci, trimişi de Oleg în recunoaştere să vadă de unde vin nemţii. Aceştia au povestit cum s-a întîmplat totul.

— Cum adică ? Cum vine asta ? Oleg al nostru a dus la pierzanie detaşamentul întreg ? Poate că era o cruzime din partea mea să pun întrebarea atît de direct, căci Oleg murise şi el. Dar cum el venise împreună cu noi, făcea parte din grupul nostru ; chiar şi în aceste condiţii, eu, una, nu puteam să uit acest lucru.

Zoika nu-mi răspunse.

Am pornit-o mai departe ; caii mergeau încet, erau obosiţi, nu se odihniseră ; semănam cu o procesiune tristă, de înmormîntare. Zoika urcă alături de mine în căruţă, Nikolai ne urma la pas, pe calul ei. Zoika mîna în tăcere. La Nikolai nici nu se uita. Ai fi zis că-l învinuia pentru faptul că alţii, şi nu el, au fost răpuşi acolo, lîngă Linkovo.

Probabil că n-ar fi trebuit să mergem noaptea, dar eu am luat această hotărîre în calitate de superior, pentru că doream, mai presus de orice, să ajung cît mai repede la detaşament. Drumul pînă la Vorobi se ţinea tot timpul pe la marginea pădurii şi era marcat de ai noştri ; se vedeau urme de căruţe, de zeci de potcoave.

Încă nu se iviseră zorile cînd am zărit în depărtare deslușindu-se siluetele unor izbe. Drumul urca la deal şi am pornit-o pe jos, ducînd de căpăstru caii, care, de oboseală, se poticneau la fiece pas. Doi oameni răsăriră, desprinzîndu-se parcă din trunchiul unui brad.

— Cine vine ? Doi ?

— Şapte, răspunse Zoika, ceea ce însemna că noaptea, parola fusese „Nouă".

Santinelele îşi mutară puşca pe umăr şi ne salutară milităreşte. Erau nişte băieţi noi, pe care nu-i cunoşteam. Ritualul obişnuit parcă ne mai îmbărbătă.

În detașament, evenimentele legate de moartea lui Petriai și a oamenilor săi aparțineau deja trecutului ; nimeni nu le uitase ; ele țineau totuși de ziua de ieri.

Dzitiev a propus să se analizeze operația de la Lînkovo, să le fie și altora învățătură de minte. Dar Moșul hotărî altfel : „Și așa este o lecție grea. De-ar fi rămas în viață Oleg, nu l-aș fi cruțat. Dar morții... despre morți nu se vorbește decît de bine".

Acum, de „calea ferată" se ocupau Belcik și Prohor. Acțiunile s-au îndreptat într-un alt sector, unde s-au stabilit noi legături cu oamenii de pază puși de nemți.

Misterul care se impunea în primul rînd descifrat era cel al „triunghiurilor albastre".

Duceam lipsă de iscoade din rîndul fetelor ; în ultima vreme făcusem numeroase și foarte dese acțiuni de cercetare în zona ocupată de nemți în imediata noastră vecinătate, prinzînd tot mai mult curaj, după ultimele succese obținute.

De cîteva ori am trimis-o pe Zoika. Era de prin partea locului, cunoștea bine împrejurimile. Zoika mergea singură.

Se întorcea de obicei obosită, murdară, cu pufoaica zdrențuită, cu fusta numai găuri, cu bășici pe tălpi, cu fața zgîriată de ramurile desișurilor prin care trecea.

De cum sosea, își punea cojocelul roșu, garnisit cu blăniță de iepure, își agăța pistolul cu un lănțișor capturat de la nemți, din cele pe care le purtau și polițaii, și își recăpăta aerul ei obișnuit, elegant.

Dar iată că într-o zi fata se întoarse, fără să-și fi dus misiunea la îndeplinire.

— De ce te-ai întors ? am întrebat-o eu.

— M-am speriat cumplit. Am întîlnit acolo un polițai, o rudă de-a mea de departe. L-am văzut odată, pe cînd eram fetișcană, la nunta mătușă-mi. El nu m-a recunoscut, dar eu cred că s-a prefăcut.

— De ce te-ai speriat ? Dacă s-a prefăcut că nu te cunoaște, înseamnă că n-avea intenția să-ți facă vreun rău.

— Vai de mine, cum puteți vorbi așa ! Dacă e polițai, la ce te poți aștepta din partea lui ? Zoika nu putea gîndi decît în chipul cel mai simplu posibil.

Moșul a vrut s-o judece că nu și-a dus la îndeplinire misiunea. Eu i-am luat apărarea, făgăduind s-o trimit din nou în același loc.

Zoika s-a dus a doua oară, și de astă dată și-a îndeplinit misiunea. În ce privește ruda, mi-a mărturisit, destul de încurcată, că nemții l-au închis și că oamenii povestesc că el ar fi dat ajutor partizanilor.

— Vezi ? i-am spus eu.

Într-o zi, santinelele au adus la statul-major un flăcău voinic, cu brasardă albă de polițai pe mînecă. Flăcăul ținea în mînă un manifest de-al nostru.

— Umbla brambura la marginea pădurii. De cum ne-a văzut, a aruncat carabina și ne-a întins foița : „Fraților, sînt polițai, dar am venit să mă pocăiesc."

Santinelele l-au adus legat la ochi, ca să nu știe unde se află statul-major. Dar cum i-au scos legătura, flăcăul zise rîzînd :

— Ia te uită unde v-ați băgat ! Păi aici, drept înainte, e lacul Racie. Iar în spate e un deal.

— Lasă, lasă, i-am zis eu. Spune mai bine cum ai făcut de-ai scăpat de armată ?

Fără să răspundă, flăcăul își apăsă pleoapa și scoase un ochi de sticlă.

— E limpede. Pune-ți ochiul la loc. Dar în poliție cum ai nimerit ?

— Cum se nimerește. Ne-au băgat pe toți într-o șură, o zi ne-au lăsat fără mîncare și fără apă. A venit apoi un tălmaci și a anunțat : „Dacă nu vreți să vă batem cu vergile, intrați în poliție !" Și-am intrat.

— Și cum ți-ai făcut serviciul ? I-ai bătut pe alții ?

— Nu, nu m-au pus să-i bat.

— Dar ce te-au pus ?

— Să fac de pază și apoi să caut partizani.

— I-ai găsit ?

— Nu.

În clipa aceea intră în bordei Dzitiev.

— Tu ești dintr-ăia de dați foc satelor ? întrebă el de îndată.

— Da, răspunse flăcăul.

— Și ce-ți închipui ? C-o să-ți spunem „bravo" pentru treaba asta ?

Flăcăul lăsă capul în piept și bolborosi :

— Vreu să-mi răscumpăr greșeala.

— Tîrziu ți-ai adus aminte ! Dzitiev porunci să-l băgăm la arest în baie. Nu e sincer, zise el. Are un aer de șmecher, nu vezi cum îi fug ochii în toate părțile ?

— N-au cum să-i fugă. Unul e de sticlă, așa că stă locului. Celălalt, un ochi obișnuit. Mie, dimpotrivă, îmi face impresia că băiatul e sincer. Și dealtfel, știți bine că în manifeste făgăduim iertare...

— P-ăsta l-au trimis nemții, te-asigur, replică Dzitiev.

— Nu-i obligatoriu. Băiatul avea asupra lui un manifest de-al nostru, semnat de Moșul. Și-apoi nu-l putem ține toată viața în baie.

— Ei, aici ai dreptate..

Chiorul a fost pus în libertate, iar Zoika, neavînd deocamdată altă treabă, a primit misiunea de a-l ține sub observație.

Satele din împrejurimi erau inundate de manifestele noastre. Unele se adresau „locuitorilor din regiunile vremelnic cotropite", altele, în mod special, „tineretului". Erau și manifeste destinate polițailor, în care Moșul le propunea să treacă de partea partizanilor cu arme cu tot, făgăduindu-le iertare „pentru faptele comise în timpul cît au fost în serviciul poliției". Au fost cazuri cînd polițaii au trecut de partea noastră.

Unii indivizi erau suspecți. Cu siguranță, agenți trimiși de nemți.

Întrucît nu aveam vreme să ne ocupăm de ei, atîta timp cît a fost posibil să trecem linia frontului „pe jos", îi expediam pe „Pămîntul Mare". Dar acum, pur și simplu, nu știam ce să facem cu acest chior.

Cînd i-am raportat Moșului, acesta s-a supărat :

— De ce veniți să mă bateți la cap cu tot felul de fleacuri ?

Atunci Belcik intervenî :

— Să-i facem seama ticălosului ăstuia și gata !

Zoika, auzind discuția, interveni pe neașteptate :

— Să nu faceți una ca asta ! Ne poate fi de mult folos. Îl cheamă Vaska.

— Ai o logică de fier, zise Tima. Și cu ce ne poate fi de folos acest Vaska al tău ?

— Păi cum să nu, sora lui e iubita lui Șcekotov.

— Șeful poliției ?

— Păi de ce n-a spus-o de la început ?

— Dacă nu l-ați întrebat !..

— Minte ! zise Belcik.

Dzitiev căzu pe gînduri.

— La ascultați, veni Tima, cu o propunere îndrăzneață. Să se ducă îndărăt și să-i facă seama lui Șcekotov ăsta.

— Vezi să nu! O să ne aducă aici un detașament de pedepsire, asta o să facă, insistă Belcik.

A doua zi, Vaska dispăru.

Cu toții ne-am năpustit asupra Zoikăi.

— Cum de l-ai lăsat să scape? Nu ți-am spus să fii cu ochii pe el?

— Să fiu cu ochii pe el, da, dar nu să-l păzesc ca o santinelă, răspunse Zoika, nepăsătoare.

Dzitiev ordonă să fie ținută la arest timp de cinci zile pentru lipsă de vigilență.

Zoika a fost închisă în baie. Fetele și băieții îi aduceau prăjituri cu carne de cal și seara cîntau cu jumătate de glas, lîngă fereastra ei, așa cum cîntau toți partizanii, binecunoscutul cîntec „Băsmăluța albastră". Zoia, din baie, cînta și ea.

După o săptămînă, iscoadele noastre au adus din oraș un anunț care fusese lipit pe stîlpi, semnat de șeful poliției. Semnătura nu mai era a lui Șcekotov.

Ce se întîmplase? Iscoadele au aflat că Șcekotov a fost ucis „de un criminal necunoscut". Cum așa? În ce condiții? Cu o grenadă aruncată pe geam.

— Asta-i mîna lui Vaska! strigă Zoika.

— Fata asta a înnebunit! A înnebunit-o Vaska chiorul, zise Belcik.

— Știu eu ce știu!

Cuvintele Zoikăi aveau un tîlc ascuns.

— Ce anume știi tu? întrebă Tima, cu o voce care te înfiora.

— Păi eu i-am dat grenada și l-am dus pînă la Malii Brod, ca să iasă de aici. Asta-i ce știu! replică trufaș Zoika.

— Să știi că are să te judece tribunalul partizanilor! o amenință Dzitiev.

Dzitiev raportă Moșului.

Reacția acestuia a fost cu totul neașteptată:

— Uite, vouă nu v-a trecut prin cap așa ceva, pe cînd ei, da! Unde e chiorul ăsta? Căutați-l, el e autorul! Nimeni altul decît el. Lîngă casa lui Șcekotov era pază. Paza putea să lase numai un om cunoscut să intre, mai ales noaptea. Zoika va primi mulțumiri, printr-un ordin pe detașament, pentru istețimea ei.

N-am reuşit să dăm de urma chiorului. Cu mult mai tîrziu am aflat că a scăpat, a fugit, s-a ascuns în pădure şi, în cele din urmă, după ce a rătăcit mult, a intrat într-un alt detaşament de partizani.

Aflînd aceste amănunte, Zoika ne spuse cu răutate în glas :

— Bineînţeles, omul n-a vrut să se mai întoarcă la noi. La ce bun să mai vină ? Ca voi să-i faceţi seama ?

CAPITOLUL AL CINCILEA

Calul nostru de tracţiune şi-a rupt un picior. Tuturor ne-a părut rău de el. Era un animal blînd şi muncitor. Pînă la urmă însă, am mîncat cu plăcere plăcintă cu carne de cal, căci eram toţi înfometaţi.

O duceam cam prost cu aprovizionarea, mai ales cînd era vorba de carne. De mult nu mai capturasem nimic de la nemţi. Aveam noi nişte vaci, dar Moşul nu îngăduia să le tăiem sub nici un motiv.

Spirt ne mai rămăsese numai pentru nevoile medicale. Pe neaşteptate, Belcik declară că i-a venit o idee. Încă la Goloduhino primisem un sac, lansat din avion, care conţinea nişte cutii de metal a căror destinaţie partizanii nu reuşeau s-o descifreze. Unii şi-au dat cu părerea că ar fi nişte explozibil.

Noi, cei veniţi de pe front, le mai văzusem şi ştiam că ele conţin un fel de amestec care servea la încălzitul gamelelor cu mîncare. Deşi, în principiu, era un lucru util, nimeni nu folosise vreodată acest combustibil şi toată lumea trata respectivele cutii, nu se ştie de ce, cu oarecare ironie.

— Ia ascultaţi ! zise Belcik, cu un aer meditativ. Judecînd după miros, trebuie să fie un amestec de parafină şi de încă ceva...

— Mendeleev, Butlerov, Berthollet, interveni Tima.

— Stai, că n-am terminat ! Amestecul trebuie să conţină şi spirt. Altfel n-ar putea să ardă.

De astă dată, nici Dzitiev nu se mai putu stăpîni :

— Genială idee ! Şi ce propui ?

— Am să încerc să descompun amestecul, declară modest Belcik, şi să elimin spirtul.

Toată lumea rămase entuziasmată de idee. Dzitiev adăugă : „Am observat mai demult că Belcik are o deosebită înclinație spre tehnică".

Cum cei de la aprovizionarea detașamentului habar n-aveau de planurile lui Belcik, am reușit să obținem de la depozit un număr respectabil de cutii.

Și iată-l pe Belcik, pornind la treabă, cu seriozitatea ce-l caracteriza. A început prin a construi un aparat de distilat, dar curînd s-a constatat că acest aparat nu distilează nimic.

— Și zici că te pricepi la tehnică ? Ai tupeu, nu pricepere ! îi strigă Tima. Adă încoa' o găleată cu apă clocotită. E singurul lucru de care ești capabil !

Tima răsturnă cutia într-o cratiță, turnă apoi apă clocotită, amestecă totul, după care dădu de dușcă o ulcică. Ochii i se holbară și-l apucă un tremur nervos.

— Doamne Dumnezeule, și eu am să fac așa, dacă am să beau asta ? întrebă îngrozit Nikolai.

Tima își trase răsuflarea, apoi declară bine dispus :

— Spirt există în proporție de unu la sută, iar nouăzeci și nouă la sută e parafină. Vă rog să luați în considerare faptul că mi-am riscat viața, de dragul științei.

Proporția stabilită de Tima era mai curînd demobilizantă, totuși am gustat rînd pe rînd din „amestecul infernal". Întrucît lichidul era și fierbinte, Dzitiev zise că seamănă a vin fiert. Pînă la urmă, ne-am deprins toți cu această băutură. Într-o bună zi i-am văzut pe băieții noștri cum ung amestecul pe pîine și, înjurînd, înfulecă sandvișurile.

— Nu putem avea totdeauna la îndemînă apă clocotită, îmi explică foarte logic Dzitiev, iar organismul uman are nevoie de o anumită cantitate de alcool. De ce, în definitiv, acest alcool trebuie să fie în stare lichidă ? Poate fi și în stare semisolidă.

— Eventual, chiar și gazoasă, întări sumbru Tima, care se amuza făcînd din amestec cocoloașe ce semănau cu niște bile de plastilină.

Privirile noastre uluite urmăreau cocoloașele, din care se prelingeau picături complet transparente. Cineva și-a înmuiat degetul, apoi l-a dus la gură : era alcool curat !

Doamne Dumnezeule ! Amestecul trebuia pur şi simplu stors ! Belcik era distrus.

— Sigur ! Spuneai că te pricepi la chimie, la tehnică ! Nătăfleaţă ce eşti ! Tima se apucă cu toată energia să stoarcă amestecul într-un pahar.

N-am reuşit să extragem conţinutul tuturor cutiilor care existau în depozit, pentru că am primit alcool adevărat ; dealtfel, la data aceea toate preocupările noastre urmăreau altă ţintă.

Nikolai recepţionase o radiogramă care anunţa apropiata sosire a unui avion cu alimente şi muniţii ; trebuia pregătit un loc de aterizare. Bineînţeles, nu exista nici un fel de teren de aterizare. Moşul transmise totuşi că va pregăti tot ce trebuie, şi indică pînă şi locul de aterizare : o pajişte care era atît de mică, încît nici măcar un elicopter nu prea avea unde să se învîrtească, ce să mai vorbim de un „Douglaş" !

S-a dat de îndată alarma. Pentru ca avionul să poată ateriza ne-am apucat cu toţii să aranjăm pajiştea, să nivelăm terenul, să cosim iarba. Două nopţi de-a rîndul am aprins semnalele convenite — focuri în triunghi — a treia noapte avionul a aterizat cu bine.

A fost o zi minunată : fumam ţigări aduse de pe „Pămîntul mare", citeam ziare proaspete şi-i examinam pe aviatori, de parcă de ani de zile nu mai văzusem oameni.

Aviatorii, la rîndul lor, fumau cu plăcere ţigările germane de captură, şi ne erau cu adevărat recunoscători pentru pistoalele nemţeşti pe care le făcusem noi cadou. La rîndul lor, ei ne iscodeau cu oarecare curiozitate. După părerea lor, aveam un aer destul de exotic : fiecare îmbrăcat cu ce avea, toţi cu arme agăţate de umăr, de gît, cu încărcătoare în carîmbii cizmelor şi cu cocarde la căciuli.

Am fost chemaţi de urgenţă la Moşul. Mîngîindu-şi barba, el ne spuse :

— E o ocazie rară. S-o folosim. Scrieţi rapoarte, să le trimitem cu acest avion. Propuneţi spre decorare pe toţi oamenii din detaşament, scrieţi despre fiecare ce a făcut, pe scurt şi limpede, fără nici un fel de figuri de stil, cum vă este obiceiul, iar pentru voi, naiba să vă ia, raportul îl fac eu.

Dzitiev făgădui, în numele nostru, al tuturor, că va executa ordinul.

Ieşeam pe uşă, cînd Moşul ne strigă din urmă, cu glasul lui surprinzător de tînăr, pe care-l cunoşteau toţi partizanii din ţinutul nostru :

— Nu uitaţi, nu uitaţi *post-mortem* pe toţi cei ce-au căzut la Lînkovo...

Şi făcu un gest cu mîna, iar în ochii lui albaştri, naivi ca de copil, licăriră lacrimi. Ne-am grăbit să ieşim. Era peste puterile noastre să vedem lacrimi în ochii lui, tot aşa cum nu poţi privi flacăra unei lămpi cu oxigen.

Am început propunerile de decorare cu cei căzuţi la Lînkovo. Apoi am trecut la cei în viaţă. Nu era prima oară cînd scriam asemenea rapoarte, alcătuite din cîteva rînduri de text stereotip, în care, nu se ştie prin ce minune, începeau acte de mare eroism, aşa că am terminat destul de repede misiunea încredinţată de Moşul.

Cînd am isprăvit de scris, am exclamat cu toţii dintr-o dată : „Ar trebui decorat şi scriitorul".

S-a iscat mai întîi discuţia privitoare la ce să propunem : Medalia „Pentru vitejie", sau Ordinul Steaua Roşie ? La vremea aceea nu se acordau uşor decoraţiile, iar o medalie specială pentru partizani încă nu fusese instituită. Am zis să fie o propunere mai modestă, deci medalia „Pentru vitejie". Nu cunoşteam nici numele, nici prenumele scriitorului, cum dealtfel nu le cunoşteam nici pe ale multora pe care îi propusesem pentru decorare. Lucrul n-avea nici o importanţă. Treceam în rapoarte numele şi poreclele care circulau în detaşamentele de partizani, urmînd ca la Centru să se anexeze listei noastre un tabel cu numele adevărat al persoanelor.

Nici unul dintre noi n-ar fi putut spune exact pentru ce anume se cuvenea să fie decorat scriitorul, dar asta nu putea clinti convingerea noastră fermă că şi el trebuie să figureze pe listă. Dar ce să scriem în raport ? Iată o problemă care ne dădea de gîndit.

Scriitorul era un personaj cunoscut în brigăzile noastre. Avea obiceiul să le colinde rînd pe rînd, petrecînd un timp oarecare în fiecare din ele. Îl mai cunoştea lumea şi pentru că şedea pe cal ca un cîine cocoţat pe gard.

Cînd ne-au sosit primele informaţii că nemţii ar avea de gînd să închidă coridorul de trecere spre „Pămîntul mare", Moşul porunci să fie evacuaţi din detaşament toţi cei ce nu erau absolut necesari.

Cu lacrimi în ochi, au plecat „minorii". Profund jignită, a trebuit să plece o soră medicală în vîrstă. Moşul a vrut să scape şi de scriitor. „Ce-mi trebuie să răspund de el ?" Dar scriitorul n-a putut fi găsit. Lumea spunea că ar fi plecat în brigada a cincea. Am trimis un om de legătură să-l aducă, dar comandantul brigăzii a cincea transmise că are veşnice ciocniri cu poliţaii şi că, în această situaţie, contează fiecare om.

În aceeaşi zi ne-a venit ştirea că scriitorul ar fi fost văzut cu nişte iscoade de-ale noastre pe lîngă Malii Brod. Într-adevăr, omul acesta avea talentul să fie prezent în acelaşi timp, în mai multe locuri.

După o bucată de vreme, scriitorul se înfiinţă la statul-major. Sosi într-o seară. Bluza îi era numai găuri. I-am făcut rost de un veston german cu galoane de caporal. Galoanele le-a scos şi a zis că le păstrează drept „suvenir". În uniforma germană, blond cum era, cu genele decolorate, scriitorul avea o mutră de neamţ sadea. Moşul s-a împăcat cu gîndul că omul a rămas la noi. Dealtfel, tot nu mai avea cum să scape de el. Drept care, i-a făcut cadou un pistol automat de captură. Scriitorul s-a bucurat grozav, şi-a agăţat pistolul de-a curmezişul peste piept, ca toţi partizanii, iar încărcătoarele le-a băgat în carîmbii cizmelor.

Şi aşa s-a întîmplat că scriitorul n-a mai plecat din detaşament. Nu ştiu de ce, dar toată lumea s-a bucurat.

Iar acum, stăteam cu toţii în cumpănă şi nu ştiam cum să justificăm în raport decorarea lui.

— L-aş putea trece la sfîrşitul tabelului, unde sînt fetele din grupa de cercetaşe, am propus eu fără prea multă convingere.

— Faci ce faci, şi vii cu cîte o idee genială ! replică ironic Tima. N-ai scris chiar tu în raport că „cercetaşele făceau cunoştinţă cu soldaţii nemţi prin parcuri şi, în discuţii particulare, aflau ce unităţi sînt masate împotriva partizanilor şi cu ce fel de armament sînt dotate" ? Nu cumva vrei să spui că şi scriitorul se plimba cu soldaţii nemţi prin parcuri ?

Am izbucnit cu toţii în rîs.

Belcik propuse :

— Să zicem că a fost şi el în expediţiile noastre „feroviare" şi a aruncat în aer trenuri cu armament şi cu ostaşi.

— Nu putem minți, dacă află Moșul, ne taie capul ! se împotrivi Tima.

Atunci Prohor Bezuhi zise :

— Haideți să scriem : „Scriitorul îi însuflețea pe partizani prin cîntecele sale, stimulînd spiritul lor de luptă." În felul acesta, scriitorul devine un fel de factor politico-moral.

— Despre ce cîntece vorbești ? El nu-i poet, e prozator ! am intervenit eu. Scrie romane.

— Hai să scriem că ne-au însuflețit romanele lui, propuse Belcik.

— Ei, asta-i ! Un roman înseamnă să-l citești mai întîi, și un roman poate să aibă și o mie de pagini, replică Prohor. Și tot el, după o clipă de chibzuință : Ei, parcă stă acolo cineva să le cîntărească pe toate ! Hai să scriem așa : „Ispirați de romanele sale, partizanii se năpusteau cu toată puterea împotriva cotropitorilor fasciști".

— Nu „ispirați", ci „inspirați", corectă dus pe gînduri Dzitiev. Uite ce zic eu, hai să scriem așa : „I-a însuflețit pe partizani prin cuvîntul său de scriitor..." și să se descurce ăia la Centru ce cuvînt era acela.

Zis și făcut ! Așa am și scris în raportul de propunere pentru decorarea scriitorului.

Bineînțeles, nu era greu să-ți dai seama că Moșul se gîndise la decorări ca să mai îmbărbăteze oamenii.

Situația era foarte încordată. Unități germane de pedepsire din rîndul vînătorilor de munte organizau operații intense de „filare" în pădurile de la Lunino.

Unii pistolari pătrunseseră în colțuri îndepărtate, unde pînă atunci nu călcase picior de neamț. Moșul dăduse ordin ca toată lumea să poarte, în afară de pistoale, și grenade. În ce mă privește, grenada era pentru mine o simplă decorație, pentru că tot nu reușisem să învăț s-o mînuiesc.

M-am rugat de Nikolai să-mi dea cîteva lecții.

— Cum adică, nu știi să arunci o grenadă ?

Era limpede, autoritatea mea scăzuse.

— Ascultă, Șernîș, continuă tot el. Unde vrei să-ți dau lecțiile ? Dacă o facem aici, au să rîdă toți băieții de tine.

— Hai să mergem mai departe, în pădure !

— Dacă mergem mai departe, dăm de hitleriști, dacă rămînem mai aproape, ai noștri au să creadă că s-a întîmplat cine știe ce și au să înceapă să tragă. Și, la urma urmelor, ce nevoie ai tu să înveți să arunci cu grenade ?

— Cum ce nevoie ? Ai înnebunit de-a binelea ! Parcă nu știi că eu sînt aceea care răspund de toate actele ! Închipuie-ți, dacă nemții înconjoară statul-major...

— Șer-nîș ! De va fi luptă, tu caută să fii cît mai aproape de mine. Și dacă o să fie rău, rău de tot, cu o singură grenadă am să te arunc în aer și pe tine, și pe mine. Bagă de seamă, o singură grenadă pentru amîndoi ! N-am nevoie de mai multe. Așa că bizuie-te pe mine ! Poți să contezi pe mine ?

— Pot, am răspuns eu, oarecum ușurată, căci blestematele grenade nu-mi dădeau deloc pace.

Se punea problema să întreprindem o acțiune serioasă de cercetare, în zona unde își concentrau nemții noile unități.

Cu acest prilej, am auzit rostindu-se tot mai des numele omului nostru de legătură de la Solnțegorsk ; era o femeie, Janna. Nici unul dintre băieții noștri nu știa că eu o cunoșteam foarte bine, ba chiar jucasem un oarecare rol la Moscova în soarta ei. Puțin a lipsit ca roata norocului să devieze și atunci n-ar fi existat nici un fel de Janna, ci o oarecare Jenia care ar fi continuat să-și ducă viața anodină la Moscova, să se ocupe de treburi specific femeiești și să viseze în zadar la fapte eroice.

Întrucît Dzitiev urma să facă o vizită acestei Janna, i-am povestit totul despre ea.

...Mi-am dat seama de la început că minte. Ascunde un lucru neesențial, totuși minte. Ce anume ? În ce constă minciuna ? mă tot frămîntam eu. De fapt, nu avem motive s-o bănuiesc de nesinceritate. Biografia ei, deștul de scurtă, era limpede, cristal, verificată și răsverificată. Totuși fata mințea, mai bine zis ascundea ceva, și în aceste condiții, nu putea fi trimisă în misiune. I-am recitit cererea adresată Comitetului Central al Comsomolului. Semăna cu alte mii de cereri :

„Sînt născută în orașul Solnțegorsk. Am o mătușă acolo. În regiunea Solnțegorsk am multe rude. Nu pot îngădui ca fasciștii să-și facă mendrele pe pămîntul patriei mele. Vă rog să mă trimiteți în spatele frontului, oriunde veți găsi de cuviință. Știu să sar cu parașuta ; am douăsprezece salturi efectuate (brevet de gradul doi). Nu mi-e teamă de nimic. Vă rog foarte mult să nu mă refuzați. Vă asigur că oricare ar fi condițiile, n-am să fac de rîs numele de comsomolistă..."

Cuvintele „își fac mendrele" și acest naiv „nu mi-e teamă de nimic" dădeau cererii un iz de sinceritate și spontaneitate. Era studentă. Părinții îi muriseră de mult. Crescuse în casa mătușii din Solnțegorsk. Toate referințele excelente. Știa și limba germană, nu la perfecție, dar atît cît îi trebuia să se descurce într-o conversație obișnuită.

Avea numai optsprezece ani, o figură inteligentă și un nume simpatic — Jenia.

Dacă totul ar merge cum trebuie, îmi ziceam eu, am parașuta-o în detașamentul de partizani și poate că peste trei sau patru luni, după ce se va obișnui și va lua parte la vreo trei-patru acțiuni de recunoaștere, la incursiuni de lungă durată, am putea-o trimite să ia legătura cu omul acela atît de necesar nouă, care stă ascuns ca o cîrtiță în bîrlogul său și tot așteaptă, așteaptă... Poate că tocmai pe ea o așteaptă...

Dar toate acestea nu erau decît visuri. Jenia mințea pe undeva, deci planurile mele se spulberau.

Am construit un sistem de întrebări complicat, cu adevărat savant, căutînd s-o descos pe-ndelete, ca în jocul acela de copii : „Cald, fierbinte, rece..." Am pus-o să completeze și un chestionar lung de tot. Am avut impresia că Jenia se închide, se încăpățînează într-un fel de muțenie ori de cîte ori abordam problema vieții ei personale.

„Trebuie să fie vorba de o dragoste care nu se încadrează în normele obișnuite", mi-am zis eu. Dar de ce atîta mister ? Cine să fie acest „el" ?

Într-o seară am luat mașina și am plecat să-i fac o vizită acasă, la adresa pe care o indicase în chestionar. Era o stradă undeva într-o suburbie.

Între altele, mă frămînta și următoarea întrebare : de ce Jenia, care altădată locuise la cămin, de cîteva luni închiria o odăiță în casa unei „băbuțe de pe timpul lui Papură-Vodă", cum ea însăși se exprimase. De ce părăsise un cămin studențesc confortabil și preferase o casă de lemn, undeva, la marginea orașului ?

Dealtfel, cînd i-am pus această întrebare, am văzut cum se închide în sine, cum se naște în sufletul ei o rezistență interioară, abia perceptibilă. Ce să fie oare ? De ce ?

Aceste gînduri continuau să mă frămînte, în timp ce maşina se strecura cu farurile stinse pe străzile cufundate în întunericul camuflajului.

Ulicioarele suburbiei erau troienite. A trebuit să cobor din maşină şi s-o iau pe jos. Copacii cotropiţi de zăpadă împrejmuiau ceva ce nici casă nu se putea spune că este, dar nici şură. La o ferestruică se zărea o luminiţă ; am auzit nişte trepte scîrţîind, se vede că cineva cobora scara de la intrare. Zăngănind din găleţile goale, o bătrînă trecu prin faţa mea, dreaptă, ţinîndu-se vitejeşte, cu cobiliţa pe umeri, de-ai fi zis că-i o femeie tînără. Se îndreptă spre fîntînă. Am întrebat-o într-o doară :

— Dar pe fată de ce n-o trimiţi ?

— Pe cine, pe Jenia ? răspunse bătrîna fără să se mire. Nu-i arde ei de asta !

Şi mai uimită, am făcut un pas spre uşa întredeschisă. Am bătut încetişor. Mi-a răspuns glasul Jeniei, care mi s-a părut însă deosebit de blînd şi parcă stins :

— Cine-i acolo ? Intră !

Am intrat. În odaie era cald şi soba încinsă. Pe masa acoperită cu o faţă de masă albă am zărit o veioză, iar în dreptul ei o carte ce oprea lumina să bată în ochi.

Pe pat şedea Jenia, sprijinindu-şi picioarele pe un scăunel : era în ciorapi.

Alăpta.

Doamne, ce scandal s-a iscat ! Ce-a început să ţipe la mine !

— M-aţi urmărit ! Acum n-o să mă mai trimiteţi pe front ! Toţi nu vorbesc decît despre misiunea sfîntă de mamă, dar de fapt nu te lasă să slujeşti Patriei ! Cu ce sînt eu mai puţin demnă decît altele ?

Greu am putut s-o potolesc.

Pînă la urmă, Jenia mi-a povestit totul. De fapt, nu era cine ştie ce mare mister la mijloc.

Tatăl copilului, student ca şi ea, plecase pe front. La început a primit scrisori, apoi s-a aşternut o tăcere îngrijorătoare. Nu apucaseră să-şi facă formele de căsătorie ; dealtfel, nici nu prea se gîndiseră la asta. Şi iată că a venit copilul — o fetiţă.

— Şi cum ? N-a ştiut nimeni nimic ?

— Nimeni. De la început am hotărît să plec pe front. După aceea, cînd nemţii au intrat în Solnţegorsk, m-am gîndit să cer să fiu trimisă în spatele frontului. Ştiam

că dacă voi mărturisi că am un copil, planurile mele se vor duce de rîpă.

— Dar în grija cui voiai să-l laşi ?

Observînd, bineînţeles, că am spus „voiai" în loc de „vrei", dădu din cap cu încăpăţînare :

— Sînt mii de copii care cresc în creşe şi la casa copilului.

Aici avea dreptate. Şi eu crescusem la casa copilului şi părinţii plecaseră pe front, în timpul războiului civil. Oare mi-ar trece vreodată prin minte să-i condamn pentru aceasta ?

I-am spus că trebuie să raportez superiorilor mei despre „situaţia nou creată". E adevărat că aceste cuvinte nu se potriveau cîtuşi de puţin cu pruncul de şase luni, dar altceva n-am fost în stare să găsesc. Am mai adăugat apoi că, în ce mă priveşte, voi insista asupra hotărîrii luate anterior.

M-am ţinut de cuvînt. După ce m-a ascultat, Zahar Ivanovici s-a uitat la mine nedumerit :

— Nu ţi-e bine ? Să stea acasă, să aibă grijă de băiat, ţara are nevoie de bărbaţi !

— N-are băiat, are fată.

— Hm... e totuna.

Am făcut stînga-mprejur şi am ieşit. A doua zi am venit din nou. Am pus pe masă referatul, în care, într-un chip convingător, enumeram toate posibilităţile şi variantele în ce priveşte folosirea Jeniei în spatele frontului inamic. Generalul îmi citi referatul, apoi întrebă :

— Şi cu copilul cum rămîne ? La lada de gunoi ?

— La creşă.

— E război şi e greu la creşă. Copiii n-o duc prea grozav. Oricum, o să mă mai gîndesc.

Am condus-o pe Jenia la aeroport. Era palidă şi foarte liniştită.

Mai tîrziu, mult mai tîrziu, am primit prin radio ştirea că a reuşit să intre în legătură cu omul nostru şi s-a stabilit la Solnţegorsk.

I-am citit şi primul raport, semnat Janna. Apoi am plecat pe front şi Janna a dispărut din raza mea de acţiune.

Uneori, cînd veneau comunicate de la Centru, după tot felul de informaţii militare, se adăugau cîteva cuvinte despre fata Jannei. Rareori Janna trimitea curieri cu

informații, și Dzitiev îi raporta Moșului știrile privitoare la dislocarea și concentrarea trupelor germane.

Ceea ce i-am povestit despre Janna era pentru Dzitiev o noutate. El a interpretat însă cele spuse de mine și într-alt sens, care depășea sfera relațiilor de serviciu.

— Să lași un copil mic, atît de mic... e cumplit, cumplit ! și își desfăcu brațele neputincios. Își plecă abătut capul său rotund, negru, ca de gîndac. Aveam impresia că evită să mă privească. Bineînțeles, mă socotea un monstru.

S-a cerut învoirea la Centru să luăm legătura cu Janna. Centrul a răspuns : „În momentul de față, Janna îndeplinește o misiune foarte importantă și cererea dumneavoastră nu poate fi satisfăcută. Vom reveni la problema respectivă peste cîtva timp."

Auzind acest răspuns, Moșul s-a supărat. Probabil că altfel se înțelesese cu Zahar Ivanovici în ce-o privea pe Janna.

Aducîndu-mi aminte de discuția cu generalul, i-am propus lui Dzitiev să mă trimită pe mine la Solnțegrosk împreună cu Nikolai, travestit în soldat german. Dzitiev îmi răspunse, neobișnuit de sec, că nu are dreptul să disperseze grupul nostru. Văzîndu-mi mutra mirată, adăugă ceva mai blînd :

— Nu exclud propunerea ta, Cernîș. Mai pot surveni situații excepționale, cînd totul va fi permis.

Îmi puse mîna pe umăr și mi-am dat seama că, deși mi s-a părut totdeauna scund, era cu un cap mai înalt decît mine.

— Cernîș, să știi că n-am vrut să te iau în grupul nostru.

Poftim ! Ce noutate ! Asta n-o știam ! O știuse, bineînțeles, Zina, dar tăcuse mîlc. Fără să vreau, mi-am amintit cuvintele ei, aruncate în treacăt, că „o să avem de furcă" cu Dzitiev ăsta.

— Și ce-aveți împotriva mea, tovarășe maior ?

— Nimic absolut, în afară de faptul că ești femeie.

Pe neașteptate, chipul lui căpătă o expresie de suferință.

— Vezi, cum să-ți spun... femeile n-ar trebui să lupte. Pentru mine e cumplit să văd că femeile luptă pe front sau... că merg acolo... în spatele frontului. Crede-mă,

știu tot atît de bine, ca și dumneata, că e nevoie... dar mie, unuia, îmi este greu să le trimit.

Am vrut să-i răspund cu toată asprimea că are prejudecăți feudale, dar maiorul nostru vorbea cu atîta sinceritate, încît nu mi-a rămas decît să dau din umeri. Fără să vreau însă mi-am amintit că și generalul nostru, cînd critica „ostașii cu bucle", vorbea cu același glas.

„Ce oameni înapoiați ! mi-am zis eu. Și ce idei preconcepute ! Cum să muncești cu asemenea oameni alături ?

— Sper însă că nu vă pare rău că m-ați luat în grup ? l-am întrebat eu pe Dzitiev.

— Nu, de o mie de ori nu !

Înflăcărarea cu care rostise aceste cuvinte mă făcu să mă împac din nou cu el.

Pesemne că Dzitiev discutase cu Belcik despre propunerea mea.

— Bine că nu te-a lăsat, și dacă ne gîndim serios, poți să te duci și singură. Cunoști limba la perfecție. Ce nevoie ai de Nikolai ? mă întrebă Belcik, cu o undă de suspiciune în glas.

M-am prefăcut că nu sesizez tonul.

— Pentru că nu mă pot da drept nemțoaică !

— De ce ?

— Crezi tu că un rus, chiar dacă stăpînește la perfecție limba, poate fi luat drept neamț de către nemți ?

— Da, sînt convins...

— Ești un fraier ! i-am răspuns eu, enervată.

— Ai ajuns să-i întrebuințezi chiar și expresiile berlineze, se răsti, nu mai puțin nervos, Belcik.

— Deci îmi propui să mă dau drept nemțoaică ? N-am ce zice, grozav plan ! Și, halal de tine, dacă vii cu asemenea idei primitive ! Pot să trec drept nemțoaică în mijlocul turcilor, dar nu al nemților.

— Te rog să nu faci aprecieri în ce mă privește ! Dar cum îți închipui tu că am putea trimite într-o acțiune de lungă durată pe unicul radiotelegrafist pe care-l avem la statul-major ? Pentru tine, sigur, e un fleac ! Tu nu cauți decît prilejul să rămîi singură cu el !

— Ce, ai înnebunit ? Cum poți să vorbești așa ?

Belcik păli. Pete roșii îi apărură pe pomeții obrajilor. Coborî nițel tonul, dar numai pentru a-mi da lovitura hotărîtoare, așa cel puțin credea el.

— Gîndeşte-te numai în ce situaţie te pui. E el comunist, antifascist şi altele, dar în viaţa personală e un neamţ, un neamţ sentimental şi dulceag. N-am vrut să-ţi spun pentru că nu voiam să divulg secretul altuia... De fapt, nici măcar secret nu e : o iubire romanţioasă cu fata unui cîrciumar, dracu ştie cu cîţi ani în urmă...

— Ajunge ! i-am retezat-o eu. Ştiu totul.

Belcik tăcu uluit. N-am vrut să aibă impresia că l-am iertat.

— Lucrez mai uşor cu el, în consecinţă cu el am să lucrez şi mai departe. Este limpede ca bună ziua că tu, de pildă, nu-l poţi înlocui.

— Păi dacă nu sînt neamţ !

— Măcar pentru asta... Ar trebui să ne socotim fericiţi că avem în mijlocul nostru un neamţ *ca el*. N-au rămas mulţi *ca el* în viaţă. Şi n-ar strica de loc ca tu, care eşti comunist, să te gîndeşti la acest lucru.

Belcik tremura de parcă îl apucase frigurile ca pe Tima.

— Nu te supăra, am vrut numai să te previn să nu nimereşti într-o situaţie echivocă. O fată ca tine, Cernîş...

— Se vede că nu sînt chiar o fată deosebită dacă tu îndrăzneşti să vorbeşti cu mine în acest fel.

M-am ridicat de pe prispă şi am plecat. Belcik n-a schiţat nici un gest să mă reţină.

Nimeni n-a bănuit că între noi s-a petrecut o ruptură. Dealtfel, evenimentele s-au desfăşurat într-un ritm atît de rapid, încît discuţia a fost uitată sau, mai bine zis, asprimea ei s-a atenuat. Totuşi, a rămas o cicatrice, o cicatrice care, cu timpul, s-a estompat, s-a şters, dar de dispărut n-a dispărut niciodată.

CAPITOLUL AL ŞASELEA

Satul Vorobi, unde ne aveam sediul, era aşezat chiar în bătaia vîntului. Cînd sufla dinspre miazănoapte, era un frig de te lua dracu ! Făceam noi foc în sobă, dar hornurile nu mai fuseseră de mult curăţate şi fumul ne dădea şi mai dihai de furcă decît gerul. Ne-am fi simţit noi mai bine în bordeie, dar n-avea cine să le sape. Din tot statul nostru major nu mai rămăsese decît un pluton, cel al comandantului.

Cumplite erau pentru mine mai ales dimineţile. De bine, de rău, în timpul nopţii mă mai încălzeam, mai ales că Dzitiev îmi dăduse cojocul lui. Iar cînd trebuia să ies de sub el, mi se părea că mă arunc într-o apă îngheţată. Abia-abia de mă puteam trezi. Tima îmi făcea mereu morală că nu se cade ca un ostaş să doarmă aşa de mult pe front, dar eu simţeam că-mi este peste putinţă să mă scol.

În dimineaţa aceea, parcă auzisem pe cineva bătînd la uşă, nişte paşi prin casă, apoi glasul lui Tima :

— Azi e vineri şi, poftim, pe uşă a intrat Sereda[1] !

Sereda vorbea, îi auzeam glasul, după care Tima începu să tragă de mine ca să mă scol. Am încercat să mă împotrivesc, dar în clipa următoare am sărit în sus : auzisem o frîntură de frază : „S-a întors Blonde Haare".

— Unde e ?

— În bordeiul fetelor. Se spală.

Sereda îmi întinse cizmele, Tima pufoaica. Am dat buzna pe uliţă ; vîntul vuia ca un uragan. Ai fi zis că satul nostru este un tunel aerodinamic.

Pe drum, înainte de-a ajunge la casa fetelor, mă tot întrebam ce s-o fi întîmplat cu Blonde Harre. Mai bine zis, ce-o fi păţit de n-a mai dat semne de viaţă atîta vreme.

Pe fata asta, Belcik şi cu mine am găsit-o într-o noapte în pădure. Nu-mi mai amintesc de unde veneam la ora aceea tîrzie. Mergeam anevoie, înaintînd pas cu pas, ascultînd tot timpul în jur. Era, cred, la începutul instalării noastre în pădure, cînd nu ne obişnuisem încă să ascultăm toată gama de sunete variate, misterioase şi imperceptibile în timp de pace : scîncete, scîrţîituri de parcă s-ar fi trîntit o poartă neunsă, ciripitul păsărelelor, piuituri şi tot timpul un fel de „u-u-u" pe sus şi un fel de „ş-ş-ş" pe jos, în iarbă.

Pe neaşteptate, am auzit nişte paşi singuratici, uşori. Prin părţile acelea nu puteau fi decît ori partizani, ori nemţi. Dar paşii nu erau ai unui bărbat.

Ne-am ascuns. Era vară şi nu era deloc greu să ne camuflăm după copaci. Cum luna lumina chiar drumul, puteai să vezi şi-o pisică, de-ar fi apărut. În loc de pisică zărirăm o fată, în haine civile, dar cu revolver la brîu. O fată mică de statură, o fetiţă cu revolver.

[1] Miercuri (în limba rusă). (n.t.).

— Halt ! strigă Belcik, fioros, şi îi tăie calea.

Fetiţa se dădu înapoi şi scoase, la rîndul ei, revolverul.

— Aruncă jos tunul ! am intervenit eu. Aruncă-l repede şi vino încoace !

Fetiţa făcu întocmai.

— Ai fugit de la grădiniţă ? Sau de la creşă ? o luă repede Belcik.

De aproape, se vedea că are vreo şaptesprezece ani.

— Sînteţi cu adevărat partizani ? întrebă ea, iscodind plină de curiozitate cocardele roşii pe care le purtam la bonetă.

— Nu, sîntem SS-işti travestiţi, declară grav Belcik. Dar tu cine eşti ?

— De la Gestapo, travestită şi eu ! se înfurie fetişcana şi scoase limba la Belcik.

Belcik se aplecă, îi ridică revolverul, care zăcea pe jos, îl puse în buzunar şi zise :

— Salutare ! Şi-acum, şterge-o !

— Cum aşa ? Plecaţi ? ! Şi cu mine cum rămîne ? Se agăţă de braţul meu. De trei zile umblu prin pădure. Nu pot să mă întorc... Are să vadă că i-am luat revolverul. V-am căutat atîta... — şi se porni pe plîns.

Asta ne mai lipsea !

Fata putea să fie de la şcoala germană de spioni, organizată la Kapiţa. E adevărat că e mai greu de presupus să-i fi dat nemţii chiar un revolver. Totul putea să fie însă şi aşa cum ne-a povestit fata pe drum. Tatăl e pe front, mama a fost ucisă într-un atac de aviaţie pe cînd săpa la tranşee, revolverul îl furase unui poliţai care dormea în căpiţa de fîn din curtea lor. Putea să fie şi aşa, şi altminteri. În situaţia în care ne aflam noi, oricine şi orice putea fi interpretat şi într-un fel, şi în altul.

Ştiind de existenţa şcolii din Kapiţa, nu aveam dreptul s-o aducem în tabăra noastră. Totuşi, am adus-o. Dzitiev a luat-o la interogatoriu. În clipa hotărîtoare, cînd se părea că am prins-o contrazicîndu-se, santinela statului-major Tolia Sereda, îşi sprijini puşca de gard şi bătu uşurel la uşă.

— Tovarăşe şef, daţi-mi voie să raportez ! Asta-i Duska, din satul nostru, Staro-Homutovo, o cunosc bine. Şi Prohor Bezuhi o cunoaşte. Tolia era un băiat simplu, care, după ce-şi rosti monologul, se înapoie la postul lui.

Cu timpul, numele ei, Dusia, a fost dat uitării. Toată lumea îi spunea Blonde Haare. Avea într-adevăr niște plete blonde de toată frumusețea, pe care le purta după moda nemțească, răsfirate pe umeri.

Cînd s-a întors din prima ei misiune, ca totdeauna în asemenea ocazii, am început s-o descos în amănunt: cum a trecut, unde a întîlnit nemți, ce-au întrebat-o, unde-i postul de control al actelor și altele. Dusia mi-a declarat că n-a avut nevoie de nici un fel de acte. Primul neamț întîlnit din patrula care păzea intrarea în satul Laptevo n-a întrebat-o nimic, ci a început să cînte *Blonde Haare, siebzehn Jahre* [1], cîntec la modă atunci...

— Și tu ce i-ai spus ?

— Am fredonat și eu în continuare și am intrat în Laptevo, ca și cînd aș fi fost localnică.

Cu o lună înainte, Blonde Haare fusese trimisă să cerceteze cum e păzit depoul căilor ferate pe care ai noștri intenționau să-l arunce în aer. Blonde Haare nu s-a mai întors.

A trecut destul de mult timp. Depozitul a fost aruncat în aer cu succes. Despre Blonde Haare însă nu se mai știa nimic, drept care n-am mai dat altora acel *Ausweis* cu care ea a trecut, socotind că fata a fost prinsă de nemți. Așa cereau regulile noastre de conspirație. Totuși nu încetam să mă gîndesc la Blonde Haare ca la o ființă vie. Îmi tot ziceam că n-a avut cum să „cadă", căci *Ausweisul* acela fusese ticluit grozav de bine.

Și poftim, Blonde Harre s-a întors ! Ședea în covată, iar fetele o spălau, o frecau cu bureți, căinînd-o întruna.

Într-adevăr, era numai piele și os, iar faimoasele ei plete nu mai erau blonde, ci mai curînd cenușii.

— Lăsați-o și n-o mai căinați atîta, dați-i pace să doarmă ! am ordonat eu. Dusia nu era în stare să scoată un cuvînt. Eram atît de fericită c-o văd, iar ea nici măcar n-a zîmbit.

Am ieșit repede din încăpere, ca fetele să nu mă vadă cît sînt de amărîtă. Acolo, în covată, era o grămăjoară de oase și niște ochi atît de pierduți, încît nici bucuria întoarcerii nu mai licărea în ei... Mi-am zis că, poate ar fi fost mai ușor pentru mine să văd sînge și răni.

Bineînțeles, numai eu știam de ce...

---

[1] Păr blond, șaptesprezece ani (în limba germană, în original). (n.t.)

Lui Dzitiev i-am raportat că, deocamdată, nu se poate vorbi cu Blonde Haare.

— Atunci diseară, dar neapărat ! ordonă acesta.

Şeful nostru era un om suspicios. Eu socoteam această trăsătură pozitivă. Nu se lăsa tras pe sfoară, deci era bine. De astă dată însă, în ce-o privea pe Dusia, mi-era teamă de suspiciunea lui. Existau reguli nescrise. Dacă te întorceai fără să fi dus la îndeplinire misiunea, trebuia să explici foarte bine pînă la ultimul amănunt de ce n-ai îndeplinit-o ; dacă te întorceai cu întîrziere, trebuia să explici fiecare clipă de întîrziere. Iar Dusia lipsise atît de mult timp... Vor avea oare destulă greutate lămuririle ei ? Greutate mai ales pentru Dzitiev ? Sau poate chiar şi pentru mine ? Educaţia pe care o primisem se bizuia pe principiul ferm că e ruşinos să laşi să-ţi scape din mînă duşmanul ; nimeni nu ne spusese însă că ar fi ruşinos să-ţi bănuieşti prietenul.

Nimeni nu vorbea despre acest lucru, toţi însă se temeau de el, iar eu, în cazul de faţă, mai mult decît alţii.

Seara, Dusia era alta, de parcă acolo, în covată, o dată cu murdăria, se dusese şi oboseala. E adevărat că Dusia şchiopăta destul de vizibil, dar mi-am zis c-o avea băşici pe tălpi.

Ascultam împreună cu Dzitiev explicaţiile Dusiei. Fata nu părea deloc stînjenită ; era cea de altădată, Blonde Haare, cea vitează şi vioaie.

Dzitiev conducea discuţia.

Dusia povesti totul pe rînd : pe înserate, în pădurea Lunino, a fost rănită de un glonţ rătăcit. Nemţii aveau acest obicei — trăgeau la întîmplare în pădure ; sau poate că făceau o operaţie de „filare", căci se auzeau împuşcături de automate la intervale regulate.

Glonţul i-a atins superficial pulpa piciorului, lăsînd o rană uşoară.

— Ce să zic, pur şi simplu o zgîrietură ! povestea Dusia, înciudată. Dar de mers nu mai puteam să merg. Înapoi nu mai puteam ajunge, era prea departe. N-aş fi putut să mă tîrăsc atîta drum. Înainte ? Cum să ies din pădure şchiopătînd şi încă cu o rană pricinuită de o armă de foc ?

Şi atunci, Dusia şi-a zis că trebuie să se ascundă cît mai adînc în pădure, să zacă aşa cîtva timp, să-şi vină în fire, să se vindece rana. Şi-a bandajat piciorul cu o

batistă, să oprească hemoragia. Se pare însă că pierduse mult sînge, pentru că, la un moment dat, leşină. În această stare a fost găsită de cîteva iscoade din detaşamentul „Răzbunătorii".

Pînă la acest punct, Dzitiev ascultase cu o atenţie politicoasă. Acum însă se învioră. Mai departe, conduse discuţia în aşa fel, încît povestea Dusiei trecu pe planul al doilea.

Auzeam pentru prima oară despre existenţa acestui detaşament — „Răzbunătorii". Nici n-aveam cum să ştim de el ; era un detaşament „sălbatic", adică nu avea legătură nici cu Statul-major central al mişcării de partizani, nici cu Moşul : el lupta în mod independent.

Noi acordam toată atenţia lichidării bazelor germane, aruncam în aer căile ferate, distrugeam garnizoanele stabilite în oraşe, ne interesam de dislocarea forţelor duşmanului, dar nu ne cunoşteam vecinii din dreapta şi din stînga, nu ştiam cine sînt ei. Caracterul mobil al detaşamentelor noastre nu ne îngăduia să întreţinem contacte permanente cu alte unităţi de partizani.

Ce reprezenta acest detaşament „Răzbunătorii" ? Din spusele Dusiei, reieşea că e alcătuit din soldaţi şi ofiţeri care fuseseră în încercuire, că e bine dotat, mai ales cu armament de captură, dar că, în ultimele lupte cu detaşamentele de pedepsire, suferise pierderi mari şi, mai ales, era chinuit de foame...

— Nici n-o să mă credeţi ce foame îndură ! Mîncau rădăcini, zise Dusia. Ce să vă mai spun, pier pur şi simplu de foame...

— Dar în jur sînt sate populate, ţăranii nu-i ajută ?! se miră Dzitiev.

— Nu, ei ocolesc pe departe satele.

— De ce ?

— Nu ştiu. Se pare că le e teamă. Au fost un detaşament mare şi puternic, iar acum au rămas un pumn de oameni. Nemţii le-au făcut de petrecanie...

Detaşamentul nu se sprijinea pe populaţia locală, cu care nu avea nici un fel de contacte, de aceea nici efectivul lui nu se completa. Tot armamentul era german.

— Sînt arme capturate în lupte, explică Dusia.

— Le-ai spus cine eşti ? Ce misiune ai ? Le-ai spus unde este baza noastră ?

— Le-am spus că vin din partea Moşului ; cu ce misiune, nu m-au întrebat. Au vrut să afle unde este baza noastră, dar eu nu le-am spus.

— De ce ? N-ai avut încredere în ei ?

— Cum să nu ! Nu de asta... pur şi simplu... aşa ni se ordonă, ştiţi bine, să nu spunem nimănui nimic.

Dusia îmi aruncă o privire. Într-adevăr, dădusem instrucţiuni din cele mai severe în această privinţă.

La început, Dusia a zăcut bolnavă într-un bordei la baza pe care detaşamentul „Răzbunătorii" o aveau în pădure. Dar cum ei îşi schimbau mereu locul, a fost trecută la trenul regimentar al partizanilor. Detaşamentul se deplasa luptînd şi avea întruna pierderi mari.

S-a scurs multă vreme pînă ce Dusia s-a pus pe picioare şi a putut să pornească la drum.

— Nu voiau să mă lase să plec, dar ce puteam să fac ? Ce aţi fi zis dumneavoastră despre mine ? Nici misiunea nu mi-am îndeplinit-o şi am dat şi bir cu fugiţii ! zise Dusia cu naivitate.

Comandantul detaşamentului „Răzbunătorii", locotenentul Boiko, a rugat-o pe Dusia să ne transmită că s-ar uni bucuros cu detaşamentul nostru şi ar dori să facă parte din unitatea condusă de Moşul. Dacă sîntem de acord, să le trimitem un om de legătură.

— O să ne mai gîndim, zise Dzitiev şi întrerupse brusc discuţia.

Dusia plecă să se odihnească.

— Ascultă, mă întrebă el în clipa în care am rămas singuri, nu cumva „Răzbunătorii" ăştia sînt din „Armata rusă de eliberare" ?

Ciudat, dar aceeaşi idee îmi trecuse şi mie prin minte. De ce oamenii aceştia nu încearcă să ia legătura cu populaţia locală ! De ce caută, în schimb, să intre în legătură cu noi, cînd, în genere, comandanţii detaşamentelor de partizani doresc să fie independenţi ? Şi care e rolul Dusiei ? A devenit ea agent al acestei „Armate ruse de eliberare" ?

Nici n-am apucat să-mi exprim toate îndoielile, că Dzitiev continuă :

— Dusia poate să n-aibă habar. Nu scrie pe fruntea lor că sînt trădători. Şi după cîte ştiu, detaşamentele „Armatei ruse de eliberare" se dau adesea drept partizani.

— Aveţi dreptate, dar fata zice că dau lupte cu poliţaii şi cu detaşamentele de pedepsire.

— De unde ştim noi cu cine dau ei aceste lupte ? Dusia n-a luat parte la ele. În timpul ăsta ea zăcea în bordei, cu piciorul bolnav. Apoi era transportată la altă bază şi aşa mai departe. Iar „armata" asta are drept scop tocmai să formeze detaşamente de provocatori după modelul celor de partizani.

Am început să confruntăm informaţiile şi să ne amintim tot ce ştiam despre „Armata rusă de eliberare".

„Armata rusă de eliberare" se chema, la vremea aceea, mişcarea care mai tîrziu s-a numit „Armata generalului Vlasov". Încă la Moscova, înainte de plecare, ni s-a atras atenţia că nemţii formează unităţi din rîndul prizonierilor de război pe care le trimit mai ales împotriva partizanilor. Problema aceasta prezenta un interes deosebit pentru Centru, şi cînd în detaşamentul nostru a venit un transfug din „Armata rusă de eliberare", el a fost de îndată transportat la Moscova, trimiţîndu-se în acest scop un avion special.

Ideea că „Răzbunătorii" ar putea fi un detaşament de provocatori încolţi temeinic în mintea noastră.

Dzitiev o şi exprimă ca o ipoteză în raportul prezentat Moşului.

— Multă imaginaţie mai aveţi ! Tot mereu născociţi tot felul de năzbîtii ! E un detaşament ca oricare altul. Cum adică ? Dusia chiar să nu fi băgat nimic de seamă ? spuse Moşul.

Dzitiev tăcu. Era evident jignit.

Cu tactul care-l caracteriza, Kuzmici interveni şi propuse să trimitem pe cineva la faţa locului, să ia legătura cu „Răzbunătorii" şi să vadă ce şi cum. Dusia urma să servească drept ghid.

— Dar dacă maiorul nostru are dreptate şi e un detaşament de trădători, atunci cum rămîne ? Ce propui în acest caz ? îl întrebă Moşul pe Kuzmici, aruncîndu-i o privire curioasă.

— Vă propun să mă trimiteţi pe mine acolo. De va fi totul în ordine, rămîn acolo, intrăm în legătură cu dumneavoastră, vom fi un detaşament independent, dar sub oblăduirea dumneavoastră, sub conducerea dumneavoastră.

Moşul îşi mîngîie barba. Kuzmici aştepta în tăcere, fără să-şi trădeze cîtuşi de puţin emoţia de care era

stăpînit. Chiar şi ochii îşi păstrau expresia puţin somnoroasă. Dar noi doi, Dzitiev şi cu mine, ştiam prea bine cît de mult doreşte „să-şi ia zborul".

— Dar dacă n-o să fie totul în ordine ? întrebă Moşul, posomorîndu-se pe neaşteptate.

— Este imposibil ca în tot detaşamentul acela să nu fie un om pe care să te poţi bizui, răspunse Kuzmici. Am să-i conving şi pe ceilalţi să-şi schimbe opiniile cu o sută optzeci de grade.

— Mare lăudăros mai eşti ! zise Moşul. Bine, du-te ! Ia cu tine, pentru orice eventualitate şi vreo doi oameni, adăugă el, mărinimos. Era însă limpede că Moşul se întristase văzînd cît de uşor îl părăseşte Kuzmici. Luptau împreună de atîta timp, de la începutul războiului.

— Permiteţi să plecăm ? întrebă Dzitiev, zicîndu-şi că e mai bine să-l lase pe Kuzmici singur cu Moşul.

— Puteţi pleca cu toţii, mormăi Moşul, îmbufnat.

Ieşirăm.

— Te felicit, dragă, zise Dzitiev, şi-l îmbrăţişă pe Kuzmici.

— Haideţi la mine ! propuse acesta.

Locuia în căsuţa de alături de noi, cea mai nenorocită, mai mizeră din cîte existau la Vorobi. Înăuntru era însă o ordine impecabilă şi, spre deosebire de aspectul absolut impersonal pe care-l avea bordeiul nostru, cel al lui Kuzmici purta o amprentă individuală. Pe o ladă de grenade, Kuzmici aşezase portretul nevestei sale. În fotografie părea mai în vîrstă decît în realitate şi parcă mai expresivă. Deasupra patului era agăţată, ca un fel de covor, o pelerină germană, iar pe ea prinse arme capturate de la duşmani : un stilet, un cuţit, un pumnal cu zvastică şi cu inscripţia *Gott mit uns !* [1]

Ordonanţa lui Kuzmici, Mitea, un băieţandru de care toţi rîdeau că ar fi de la grădiniţă, şi căruia numai Kuzmici îi spunea Dmitri Ivanovici, ne turnă votcă şi ne servi nişte crenvurşti dintr-o conservă americană.

— Să bem pentru succesul tău, Kuzmici ! zise Dzitiev.

Noi doi băurăm paharul pînă la fund. Kuzmici doar înghiţi cîteva picături.

— La drept vorbind, zîmbi Kuzmici, nu cred că lucrurile ar fi chiar atît de riscante...

Dzitiev se miră :

[1] Dumnezeu cu noi (în limba germană, în original). (n.t.).

— Ceea ce povesteşte Dusia este în măsură să ne trezească îngrijorarea.

— Noi o cunoaştem foarte bine pe Dusia, zise Kuzmici. Era adevărat. Eu şi Kuzmici ne ocupasem în mod deosebit de această fată. Dusia e naivă şi simplă în gîndire — continuă el — dar incontestabil cinstită ; pe lîngă aceasta, cum ştiţi, are un spirit de observaţie foarte ascuţit. Amintiţi-vă ce informaţii ne aducea întotdeauna din misiunile sale.

Kuzmici avea dreptate. Nimeni, nici dintre fete, nici dintre băieţi, nu venea cu date atît de precise şi amănunţite ca Dusia. Şi tot ea îşi însuşise cel mai repede cunoştinţele militare nu prea complicate, dar absolut necesare celor ce merg în cercetare, pe care le predase Kuzmici.

— Aduceţi-vă aminte că toţi cercetaşii noştri au fost informaţi despre „Armata rusă de eliberare", despre metodele ei. Este imposibil ca Dusia, nimerind în acest detaşament, să nu fi observat chiar absolut nimic. Dacă presupunem că detaşamentul „Răzbunătorii" ţine de „Armata rusă de eliberare", înseamnă că o bănuim pe Dusia de trădare.

— Asta în nici un caz ! am intervenit eu, cu înflăcărare.

— Şi eu zic acelaşi lucru. De aceea, tovarăşe maior, socotesc că presupunerea dumneavoastră este pură fantezie.

— Deie Domnul să fie aşa ! răspunse cam acru Dzitiev.

Au plecat trei : Kuzmici, Mitea şi Dusia. Kuzmici a refuzat să mai ia pe altcineva. Îi văd ca alevea : Kuzmici pe un cal înalt călărea în felul său deosebit, niţel aplecat în faţă, „ca la galop", Mitea, micuţ, uşor, semănînd a jocheu, şi Dusia aşezată solid în şa, ţinîndu-se cam stîngaci, ţărăneşte.

Veştile de la Kuzmici au sosit neaşteptat de repede. Mitea s-a întors aducînd un scurt raport scris şi altul mult mai bogat şi mai amănunţit, oral. Mitea era un curier ideal. Arăta ca un băieţandru oarecare de la ţară, nu bătea la ochi, ştia să se camufleze foarte bine şi mai avea şi o memorie fenomenală. Avea un singur cusur : deşi terminase şcoala medie, nu ştia să redacteze nici cel mai mic fleac în scris. De aceea Moşul mi-a poruncit să aştern eu totul pe hîrtie, ca să putem trimite un raport amănunţit la Centru.

Kuzmici ne anunța că, la sosirea lui, detașamentul era amenințat de o înfrîngere totală. Prefăcîndu-se a fi prizonieri evadați, cîțiva trădători din „Armata rusă de eliberare" pătrunseseră, într-adevăr, în rîndurile detașamentului, căutînd să-l ducă la pierzanie. Au fost demascați și executați, după care „Răzbunătorii" au plecat în altă parte, dar pierderile în oameni erau mari. Kuzmici ne comunica numele celor căzuți pe cîmpul de luptă pentru a fi transmise la Centru. În capul listei figura comisarul detașamentului, Valentin Karunîi, care murise luptînd împotriva unui grup german de pedepsire.

Eu i-am citit Moșului raportul, și cînd m-a auzit rostind acest nume, Valentin Karunîi, m-a întrerupt :

— Cum zici că scrie acolo ? Ia dă-mi să văd !

I-am arătat. Lista era scrisă de mîna lui Kuzmici. Moșul îi cunoștea bine scrisul, dar acum parcă nu-l recunoștea ; cerceta atent hîrtia, ținînd-o la o distanță apreciabilă de ochi.

— Poți să pleci, pînă una-alta ! îmi zise și mă urmări cu o privire grea și plină de tristețe.

Doamne, cît de puțin știam în fond despre Moșul nostru ! În fața ochilor ni se desfășura doar viața lui de militar, viața lui de luptă. Nici nu ne puneam problema că ar putea avea și alta. Știam că a fost partizan și în timpul războiului civil, și unii chiar povesteau niște întîmplări eroice din anii aceia îndepărtați. Știam că a fost agronom, că s-a născut undeva, în Extremul Orient. Nu știam însă, și nici nu ne întrebam, de ce de pe „Pămîntul mare" nu i se transmiteau niciodată nici un fel de știri cu „caracter personal", așa cum, de pildă, primea Kuzmici de la nevasta și fiul lui, iar Belcik de la maică-sa.

Ce însemna acest Valentin Karunîi pentru Moșul ?

Puteam să mă frămînt mult și bine, îmi dădeam seama că adevărul n-aveam cum să-l aflu. Cînd colo, adevărul era atît de aproape !

Nici n-am apucat să ajung acasă, că din urmă mă și ajunse Kostea. Moșul mă chema înapoi.

Cînd am intrat în încăpere, l-am văzut stînd la fereastră, cu mîinile la spate. Fără a întoarce capul, rosti ca o poruncă :

— Ia de pe masă raportul lui Kuzmici, dă-l lui Nikolai și spune-i să-l transmită la Centru. Am luat hîrtia

și am vrut să plec. Moșul m-a oprit : Așteaptă. Stai jos ! Să mai faci o hîrtie, cu caracter personal.

Am luat loc, și cu creionul în mînă m-am pregătit să scriu ce-mi va dicta Moșul. Dar el tăcea. În privirea lui am zărit o lucire necunoscută. Ciudat, dar aș fi putut să jur că Moșul căuta consolare și sprijin, parcă voia să-mi povestească ceva, să-mi împărtășească ceva.

Nu, nu, nu putea fi decît o părere !

— Scrie așa : „A se transmite Taisei : Valentin Karunîi, comisar al detașamentului „Răzbunătorii", a căzut eroic". Stai o clipă, să vedem exact data.

Am recitit raportul lui Kuzmici, data exactă nu era indicată.

— Pune data ultimei lupte. Și apoi, de parcă s-ar fi justificat, Moșul adăugă : Ea trebuie să știe cînd... Și spune-i lui Nikolai să transmită acest text la finalul emisiunii.

— Bine, am zis eu, ridicîndu-mă și voind să plec.

— Și cînd te gîndești că a mai fost o hîrtie ce-i anunța decesul și ea n-a vrut să creadă, n-a vrut să creadă ! rosti pe neașteptate Moșul.

Aceste cuvinte făcură să reînvie într-o clipă în amintirea mea discuția din balcon. Și Taisa parcă își făcu intrarea în odaie... Moșul probabil că ar fi dorit foarte mult s-o vadă acolo...

Pe uliță m-am întîlnit cu Nikolai :

— Ce fugi așa ? Ce, au năvălit turcii peste tine ?

— Poftim ? De unde ai învățat expresia asta : „au năvălit turcii peste tine" ?

— Nici eu nu știu ! Dar de fapt de ce te miri ? Și tu spui *eine ganze Menge* [1] de cuvinte și expresii nemțești !

— O să ai timp să prelucrezi materialul ? și i-am întins foaia de hîrtie.

— Bineînțeles ! Dar de ce ești atît de amărîtă ?

— A murit Valentin Karunîi, comisarul detașamentului „Răzbunătorii".

— Așa... L-ai cunoscut ?

— Nu.

Îmi aruncă o privire întrebătoare, dar eu am preferat să nu mai continui discuția.

[1] O mulțime (în limba germană, în original). (n.t.).

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL ÎNTÎI

Totul a început o dată cu apariţia aviatorului Sazonov. Arăta cam ciudat, era plin de arsuri, zgîriat din cap pînă-n picioare. De fapt, nimeni n-ar fi putut spune de ce acest om ni s-a părut ciudat, ce anume era straniu în el. Istoria pe care ne-a relatat-o era veridică, întru totul veridică. Poate tocmai de aceea s-a şi născut ideea unei „legende", într-un sens ce nu avea nimic comun cu literatura. Nimeni nu-şi mai aducea aminte cine anume lansase primul ideea că totul n-ar fi decît o legendă, după cum nimeni nu-şi mai aducea aminte cînd anume se născuse acest cuvînt, înainte de-a fi fost găsită parașuta, sau după aceea.

Lucrul cel mai important era dacă Sazonov ni s-a părut ciudat, straniu, înainte de apariţia cuvîntului sau, dimpotrivă, cuvîntul a schimbat impresia iniţială despre el.

Oricum ar fi stat lucrurile, apariţia lui Sazonov a făcut ca starea de neliniște ce domnea în zilele acelea să se accentueze, iar miasmele ei păreau să ne fi otrăvit aerul.

Fiecare căuta să analizeze împrejurările în care a apărut Sazonov, s-o facă cu toată obiectivitatea, dar concluziile la care ajungeam nu coincideau cîtuşi de puţin.

Fusese o zi posomorîtă, cu ninsoare din belşug. Un vînt puternic spulbera zăpada în valuri, împingîndu-le pieziş într-o parte. Era un timp cum nu se poate mai potrivit pentru a parașuta un agent în tabăra partizanilor.

Pe de altă parte, era plauzibilă versiunea — dacă într-adevăr era vorba de o versiune — şi anume că vîntul l-a purtat departe de locul unde se aruncase cu parașuta, loc pe care Sazonov îl indica pe hartă, e drept, destul de aproximativ. Tocmai această imprecizie explica şi faptul că n-am mai găsit resturile avionului sfărîmat.

Sazonov ne-a povestit cu de-amănuntul cum a fost lovit avionul. La fel de convingătoare era şi relatarea lui cu privire la modul în care ajunsese deasupra pădurii,

chiar pentru unii oameni de meserie, foşti aviatori, ca Dzitiev. De asemenea, nici saltul lui cu paraşuta, nu prea reuşit, chiar în dreptul pădurii, nu părea deloc ciudat căci omul n-avusese timp să aleagă.

Că un avion nu s-a mai întors la bază era un lucru obişnuit. Că un aviator a ajuns într-o tabără de partizani, nu era de mirare.

Ciudăţenia începea din momentul în care trebuia să stabilim locul unde a fost doborît avionul. Sazonov spunea că deasupra unui sat ce se află lîngă cota 48—2, mai precis la marginea lui dinspre miazănoapte. Cînd ne-a povestit prima oară cum s-au petrecut lucrurile, Sazonov s-a apropiat foarte sigur de harta noastră, a găsit careul necesar, cota 48—2. Dar n-a găsit satul. „Ciudat, nu e însemnat", zise el, oarecum îngrijorat, deoarece era o hartă mare, pe care un sat trebuia să figureze. „Uitaţi-vă pe harta mea, eu l-am trecut", continuă el, arătîndu-ne harta pe care o purta în porthartul său. În privirea lui deconcertată, se putea citi acea nesiguranţă primejdioasă ce trezeşte îndoiala.

La început, chiar Moşul a stat îndelung de vorbă cu el, apoi ne-a strîns pe toţi să-i punem întrebări. L-am descusut în fel şi chip. Înainte de-a răspunde, Sazonov chibzuia, se gîndea — lucru firesc pentru un om care nu învăţase pe de rost „o legendă" pe care urma să ne-o servească. Experienţa ne spunea însă că şi aceste meditaţii pot fi dinainte chibzuite.

Aviatorul, la început nebun de fericire că ne găsise, se ofilea acum văzînd cu ochii. Deocamdată, nu anunţasem nimic în legătură cu el la Centru, temîndu-ne de o interceptare din partea duşmanului.

Totul era neclar, confuz, nesigur, asemenea ninsorii ce cădea în valuri piezişe sau, cum spunea Nikolai, „pe-o rînă".

Tima asculta diferitele ipoteze în privinţa lui Sazonov şi, împreună cu noi, le analiza în fel şi chip. După ce-l auzi pe Belcik spunînd cu oarecare tristeţe : „Toată povestea asta e trasă de păr. Unde e avionul ? Unde e paraşuta ?", Tima dispăru şi, o dată cu el, şi Nikolai.

Nimeni dintre noi nu-şi făcea iluzii că expediţia lor va avea vreun rezultat. Sazonov umblase trei zile pînă să dea de noi şi, în tot acest răstimp ninsese din belşug. Totuşi Tima şi Nikolai au adus paraşuta. Paraşuta era

toată sfîrtecată de un cuțit finlandez, deci „în stare de totală nefuncționare", așa cum o cereau instrucțiunile pe care, după cum se vedea, aviatorul le respectase la aterizare. Încă un argument în favoarea lui. Totuși cuvîntul „legendă" nu dispăru și nu putea dispare, așa cum nu putea dispare satul acela inexistent, care totuși figura pe harta lui Sazonov. De ce-l trecuse ? Pentru cine-o făcuse ?

Aveam cu toții impresia că Moșul dăduse crezare spuselor lui Sazonov.

Într-o bună zi, altă noutate : ordin să ne mutăm în altă parte !

Totul ni se păru inospitalier la noua noastră bază. Izbele erau negre, de mult părăsite, locuite doar de niște pisici sălbăticite, care nu se apropiau de oameni, de parcă n-ar fi fost pisici, ci pui de tigri. Pădurea era arsă, apa rîulețului vînătă, doar ninsoarea cădea la fel, agale, pieziș.

Ne-am instalat în grabă într-o izbă țărănească formată din două încăperi. Pereții lipiți, după obiceiul locului, cu ziare îngălbenite de vreme, erau de o tristețe apăsătoare. Belcik mormăi :

— Casă ca asta n-am avut, nieiodată, „casă galbenă", să vedeți ce vesel o să fie aici !

— Casă galbenă, casă de nebuni ! am zis eu.

— Locul cel mai potrivit pentru noi, completă Tima.

După o clipă de tăcere, Nikolai mă întrebă :

— Ce-i aia „casă galbenă" ?

— Tradu-i, te rog, porunci Tima.

— Altă treabă n-am ! Kolea dragă, nu-i mai asculta pe flecarii ăștia.

Petrov bolborosi cîteva cuvinte în nemțește, plîngîndu-se că folosim expresii de neînțeles, că eu nu vreau să-i traduc și că, în general, totul merge prost. I-am răspuns în germană că n-am timp să traduc toate prostiile care le trec prin capul acestor „idioți".

La care Belcik strigă înfuriat :

— Frumos îți șade să ne faci idioți în limba germană, ca să nu înțelegem...

— După cîte văd, ați înțeles...

— Bine am zis, „casă galbenă", ăsta e locul cel mai potrivit pentru voi, interveni Tima.

— Nu uita că ai zis „pentru noi", îi aminti sumbru Belcik.

— Aşa şi spun „pentru voi", preciză Tima.

Ne-am pornit toţi pe rîs, chiar şi Nikolai, care însă nu pricepuse nimic, de aceea mă întrebă imediat :

— Cum adică „pentru noi" ?

— Bineînţeles, de ce „pentru noi" se scrie separat, iar „pietroi" împreună ! Din repertoriul de bancuri al lui Osip Lvovici ! zise Tima.

— Doamne, te-ai prostit cu totul, nu mai înţelegi nici cuvintele cele mai simple ! m-am răstit eu la Nikolai.

Era întuneric, opaiţul abia pîlpîia, mirosea a pisici şi a casă părăsită.

— Unde mi-e tocul de la revolver ? strigă Belcik, scotocind prin unghere, cu mauserul în mînă.

— Uite-l aici ! Veşnic aceeaşi poveste ! De ce, adică, trebuie să am grijă de armele tale ? Tima luă tocul dintr-un colţ şi îl aruncă lui Belcik.

— În primul rînd, că tocul nu este armă, bombăni Belcik. În al doilea rînd, decît să-l fi trîntit acolo în ungherul acela, mai bine să mi-l fi dat mie în mînă.

— De unde să ştiu că-i al tău ? Parcă numai tu ai mauser ? !

Poate că nervozitatea noastră se datora faptului că satul acesta, căruia i se spunea Starîi Brod [1], era sumbru şi neprimitor. Iar rîuleţul, mai mult o mlaştină, aproape că n-avea apă, şi-l treceam făcînd echilibristică pe-o bîrnă.

A doua zi dimineaţă, Tima puse mîna pe un topor şi, cu cîţiva dintre flăcăii entuziaşti de la ţară, care erau bucuroşi să mai facă „gimnastică", se apucă să taie lemne ca să construiască un podeţ. Munceau cu mult spor şi-ţi făcea plăcere să vezi cum în mijlocul paraginii generale apare un lucru nou, acest podeţ făurit de mîinile omului.

Poate că eram atît de nervoşi şi pentru faptul că lipsea Dzitiev. Plecase s-o caute pe Janna, cu care urma să se întîlnească în apropiere de Solnţegorsk.

Eu nu pricepeam deloc cu ce ne putea fi de folos Janna. Ea locuia la mătuşă-sa, undeva, la marginea Solnţegorskului, şi singurul lucru pe care-l ştiam despre ea era că fusese trimisă acolo, cu misiunea de a face legătura cu o persoană foarte importantă din oraş.

Acum, cînd aproape toate detaşamentele noastre duceau o viaţă independentă, eram dornici să aflăm cîte ceva

[1] Vadul vechi. (n.t.).

despre existenţa lor. Brigada lui Apanasenko lupta cu poliţaii undeva, departe de noi, spre apus ; de acolo veneau rareori curieri. Nici cu celelalte detaşamente nu aveam o legătură regulată.

A venit un om trimis de Kuzmici, care ne-a spus că detaşamentul lor şi-a extins autoritatea peste un teritoriu ce ajungea pînă la Samovo ; aruncase în aer două maşini şi luase un prizonier. De la acesta au aflat că nemţii continuă să maseze unităţi noi în preajma Solnţegorskului.

Presupunerile noastre s-au confirmat. Nemţii pregăteau o acţiune de mult mai mare amploare decît simple represalii împotriva partizanilor ; acestea puteau fi doar un început, după care să se meargă mai departe, să se acţioneze şi în alte părţi. Dar unde anume ? Care era scopul urmărit de nemţi ?

Moşul părea stăpînit de un singur gînd : să afle unde îşi au nemţii bazele de aprovizionare, cu muniţii. Ţinînd seama de întinderea mare a liniilor de comunicaţii, de drumurile desfundate din cauza vremii proaste de toamnă, unde se aflau oare depozitate rezervele care asigurau aprovizionarea cu arme şi muniţii ? Nemţii nu aveau obiceiul să facă nimic la întîmplare şi, cu atît mai puţin, în război. Să căutăm deci bazele lor de aprovizionare !

Într-o seară, tîrziu, Kostea mă anunţă că mă aşteaptă Moşul.

— Mai e cineva acolo ? am întrebat în speranţa de-a afla de ce mă cheamă.

— E singur. A poruncit să aprind lampa.

Lămpile funcţionau cu un amestec de petrol şi benzină, combustibile ce trebuiau economisite în egală măsură. De vreme ce Moşul dăduse poruncă să se aprindă lampa, înseamnă că e vorba de un lucru serios.

Nikolai ieşi cu mine pe ulicioară să-mi lumineze drumul cu lanterna lui de buzunar. Kostea rămăsese cu băieţii.

— Şerniş, te conduc, zise el.

— Nu-i nevoie, văd.

Nikolai a insistat totuşi să mă însoţească, ceea ce mă bucura, pentru că mă puteam sprijini pe braţul lui sigur. Simţeam nevoia acestui sprijin ; noaptea părea atît de schimbătoare plină de nelinişte, locul, şi el plin de nesiguranţă, de incertitudini. Mergeam în tăcere, ascultînd cum lipăie noroiul sub cizme.

Sus, undeva, dincolo de norii de zăpadă, se auzi trecînd o escadrilă ; zgomotul monoton al motoarelor ajunse la noi după ce avioanele se depărtară.

— Ai noştri ! zise Nikolai.

Santinela ce păzea izba Moşului ne recunoscu şi ne întrebă cît e ceasul. Era trecut de miezul-nopţii. Explozii îndepărtate răsunau din direcţia unde dispăruseră avioanele. Ai noştri bombardau Solnţegorskul.

La uşă, mi-am curăţat cizmele de noroi. Nikolai nu plecă. Cînd să intru, m-a sărutat pe obraz cu buzele aspre şi reci şi mi-a spus :

— Te aştept pînă termini.

— N-are rost, du-te.

Am trîntit uşa. Ştiam că a rămas acolo, în întuneric. Uşa odăii era deschisă ; o lumină abia pîlpîindă lăsa să se întrezărească antreul cu laviţa pe care dormea Osip Lvovici, înfăşurat într-un cioltar.

Exploziile erau atît de puternice încît din tavan curgea nisip, dar Osip Lvovici nu se trezi.

— Cine e ? întrebă Moşul fără să ridice capul. Examina cu atenţie o hartă.

— La ordinele dumneavoastră !...

— Bine, intră. Şi Moşul se întinse.

Altădată, cînd se întindea aşa, de-i trosneau încheieturile, credeam că o face de prea multă energie „care îi curge prin vine", aşa cum spusese despre el unul dintre „cronicarii" săi, asemuindu-l, nu mai ţin minte exact, ori cu Ilia Muromeţ, ori cu Denis Davîdov. De astă dată mi se păru însă că era un semn de cumplită oboseală.

— Stai jos, Cernenko, şi-mi arătă laviţa pe care şedea şi el.

Am luat loc. Pe masă se afla o hartă. Părea o hartă străină, deşi, din prima clipă, am recunoscut ţinuturile noastre. Harta era germană ! La aceeaşi scară ca a noastră, dar pe care litere gotice mărunte însemnaseră în germană denumiri apropiate de ale noastre : „Ptschelky", „Szolnzewö".

Moşul îmi arătă cu creionul careul din apropierea Solnţegorskului, careul blestemat pe care-l cunoşteam cu toţii. Nu mai avea stiletul cu care se mîndrea altădată : la plecare i-l făcuse cadou lui Ananaşvili. Brusc, îmi răsări în minte scena despărţirii pe şoseaua Leningradului : colonelul ne făcea semne cu mîna, nevasta lui Kuzmici

se urcase pe moviliță ca să însoțească din priviri cît mai mult timp mașina noastră. Doamne, cît de departe erau toate astea ! Parcă ani și ani se așternuseră între noi și ei. Așa mi se părea probabil și pentru faptul că în lunile ce s-au scurs de atunci se petrecuseră prea multe evenimente.

La început n-am priceput deloc ce vrea Moșul de la mine. Capul mi-era îmbîcsit de alte gînduri.

— Știi să citești titlurile astea nemțești ?

— Bineînțeles.

— Haide, atunci dă-i drumul... Și-mi întinse creionul.

E limpede ! Am în fața mea harta germană pe care am capturat-o de la ofițerul acela, parcă Stürzer se numea. Cu trei zile în urmă, Belcik și băieții lui aruncaseră în aer două motociclete ce treceau pe șosea. Amîndoi motocicliștii muriseră ; am capturat hărți și niște rapoarte foarte recente, lucrul cel mai important pentru noi.

— Acum, privește aici... Moșul așeză alături altă hartă.

O cunoșteam ! Era harta lui Sazonov pe care erau trecute cu cerculețe abia perceptibile, completările ce indicau ceea ce văzuse aviatorul de la înălțimea unui zbor razant. Satul figura foarte clar. Iar aviatorul susținea morțiș realitatea acestui cerculeț desenat cu creion roșu : „Am zburat deasupra satului. Se distingeau limpede acoperișurile caselor, unele de tablă, altele de paie. Acolo, la marginea dinspre miazănoapte a satului, avionul meu a fost lovit".

Am înțeles totul : pe harta germană, satul nu era trecut.

— Uite așa ! zise Moșul, mîngîindu-și barba, cu o mișcare nervoasă a degetelor lungi. Kostea ! strigă el spre tindă.

Mi-am adus aminte că flăcăul rămăsese cu băieții noștri, dar, spre surprinderea mea, a apărut în aceeași clipă din tindă, mijindu-și ochii din pricina luminii și luînd poziție de drepți.

— Maiorul Dzitiev s-a întors ?

— Nu.

— Prohor e aici ?

— Aici.

— Spune-i să vină.

Nimeni dintre noi nu cunoștea mai bine decît Prohor împrejurimile Solnțegorskului.

N-am mai putut să tac și am întrebat :

— Deci aviatorul a inventat satul ?

— Nu, nu l-a inventat.

M-am uitat la Moşul şi am văzut că nu glumeşte.

— Deci satul există ?

— Satul nu există... cum să-ţi spun... ai auzit cîndva, la şcoală, de satele lui Potiomkin ?

În timp ce mă străduiam să-mi aduc aminte, pe uşă intră Prohor. Prohor ne spusese demult la toţi că în locul acela nu există nici un sat. Moşul a vrut, nu ştiu de ce, să-i arate harta neamţului.

— Nu v-am spus eu ? Satul ăsta-i o născocire a aviatorului, repetă cu încăpăţînare Prohor.

Moşul clătină din cap.

— Bine, du-te. E timpul să ne culcăm.

Înainte de a pleca, am văzut cîteva radiograme recepţionate de Nikolai în ultimele zile. Chiar fără să le citesc, le ştiam conţinutul. Centrul o ţinea morţiş : „Operaţiile de cercetare făcute de aviaţie duc la concluzia că în regiunea Solnţegorsk duşmanul masează forţe în scopul pregătirii unei lovituri puternice. Căutaţi să aflaţi direcţia loviturii, ţineţi seama că poate fi vorba de o simplă demonstraţie."

Ultima frază părea să anihileze importanţa celor dinainte. Ai noştri socoteau că nemţii vor să ne inducă în eroare. Între liniile germane şi armatele noastre, gata de atac, masate pe malul lacurilor se întindea, pe o distanţă de mulţi kilometri, o regiune păduroasă, greu accesibilă pentru tehnica germană, un spaţiu primejdios pentru hitlerişti, unde acţionau detaşamente de partizani de o mare mobilitate, bine înarmate, care ştiau „să muşte rău", ca să folosesc expresia Moşului.

Toate aceste gînduri îmi treceau prin minte în timp ce mă ridicasem să plec. Dar, în aceeaşi clipă, am luat iar loc pe laviţă. Pe uşă intrase Dzitiev.

Era negru ca un gîndac, nebărbierit de trei zile şi foarte emoţionat. Ce-i putuse oare comunica lui Dzitiev Janna, în problema care ne interesa ? Căci la ora aceea ne preocupa doar o singură întrebare : unde se află bazele de aprovizionare ale unităţilor masate la Solnţegorsk ?

Dzitiev îşi aşează pe masă harta, împăturită în aşa fel încît faimosul careu venea deasupra. Din prima clipă am şi zărit „satul lui Sazonov" notat pe harta lui Dzitiev, cu un cerculeţ negru desenat foarte apăsat.

L-a văzut și Moșul, dar n-a suflat o vorbă. Stătea cu capul sprijinit în mîini, ca un civil bătrîn. Dzitiev începu să raporteze, luînd-o de departe.

La mătușa Jannei fusese încartiruit un șofer neamț pe care-l chema Gottlieb Rabke. El avea sarcina să aprovizioneze cu lapte unitățile militare. În fiecare dimineață așeza bidoanele cu lapte în camion și o pornea la drum. Nimic deosebit ! Uneori la volan era schimbat de alt șofer.

— Gottlieb duce lapte și în această localitate — Dzitiev arătă „satul lui Sazonov" — ba chiar în cantități mari. I-am poruncit Jannei să-l roage s-o ia și pe ea în mașină, chipurile să facă o plimbare împreună. Neamțul a fost de acord, închipuindu-și că acolo, în cabină, o s-o poată strînge și pipăi în voie. Au mers pînă aici. Dzitiev ridică mîna și noi, cu răsuflarea tăiată, am urmărit traiectoria creionului, care coborî pe hartă ceva mai la apus de „satul lui Sazonov". Am respirat dezamăgită.

Totuși era aproape, foarte aproape. M-am aplecat iar peste hartă.

— Da, într-adevăr e foarte aproape. Dar mai departe n-are voie să meargă nimeni în afară de Gottlieb sau de celălalt șofer. Ca să poți intra în „satul lui Sazonov", trebuie să prezinți foaia de parcurs.

Moșul îl întrerupse pe Dzitiev, întrebînd :

— Deci Janna a rămas la intrarea în sat ?

— Întocmai.

— Să tot fie o distanță de vreo jumătate de kilometru. Janna a fost la o jumătate de kilometru de locul acela, poate deci să tragă niște concluzii din ceea ce a văzut, concluzii de ordin vizual, ca să zic așa. Deci ce spune : este sau nu este acolo un sat ?

— Și eu i-am pus aceeași întrebare. Mi-a răspuns că este.

— Dar tu ce crezi ?

— Este și nu este, răspunse Dzitiev, ferm, scoțîndu-și pufoaica.

Se încălzise, săracul !

— Camuflaj, spuse hotărît Moșul.

— Da, răspunse Dzitiev, oarecum mirat de perspicacitatea Moșului.

— În ce constă ?

— După cît îmi dau seama, plase acoperite de ramuri, de verdeață, în genere, placaje, acoperișuri vopsite de

parcă ar fi de tablă, şi acoperişuri adevărate de paie. După părerea Jannei, este un sat, dar cam prea dichisit, pretinde ea.

— Înseamnă că totul e camuflaj, repetă Moşul, vădit uşurat.

— Şi eu am pornit de la această ipoteză în planul pe care l-am făcut, zise Dzitiev. Ochii lui inteligenţi, căprui ardeau ca doi cărbuni. Tima avea obiceiul să spună că, în asemenea clipe, ochii şefului nostru zvîrle scîntei.

— Vorbeşte ! rosti Moşul. Dispăruse orice urmă de oboseală de pe chipul lui.

— Gottlieb ăsta, e un neamţ oarecare, roşcovan, seamănă cu Petrov al nostru. Nimeni nu-i controlează actele. I se cere doar foaia de parcurs şi factura de lapte.

— Unde ? întrebă Moşul.

— La postul de control, la intrarea în sat.

— Acolo unde l-a aşteptat Janna ?

— Da, şi cît l-a aşteptat pe Gottlieb să se întoarcă, s-au tot învîrtit pe lîngă ea alţi soldaţi de la postul de control. După cîte înţeleg, toată atenţia lor era îndreptată asupra ei. Pentru ei e totuna dacă fata vine cu Gottlieb sau cu alt şofer. De aceea, uite ce vă propun. Aici, unde drumul începe să urce, îi facem seama lui Gottlieb, cu un cuţit băgat în spate, şi-l aruncăm în tufişuri, iar Nikolai al nostru preia volanul.

După o clipă de chibzuială, Moşul întrebă :

— A mai mers mult Gottlieb de la locul unde a lăsat-o pe Janna ?

— Ceva mai mult de o jumătate de kilometru, mai departe nu se mai vedea.

Moşul rămase tăcut o vreme, după care spuse :

— Oricum, nu merge.

— Ce nu merge ? Dzitiev nu pricepea.

— Planul tău nu merge.

Dzitiev se roşi. Lucirea ochilor i se stinse. Şedea, mic de statură, şi furios, semănînd cu o pasăre, cu un sticlete, aşa cum era îmbrăcat în cămaşa aceea albastră ce se zărea de sub jacheta de lînă, desfăcută la gît.

— Ascultă-mă ! Moşul îl trase de mînă mai aproape, dar Dzitiev, supărat, se împotrivi. În primul rînd, într-o situaţie ca asta, nici Petrov nici Janna n-or să mai scape vii de acolo. În al doilea rînd, uciderea unui soldat german în pragul unui obiectiv secret este un tărăboi pe care nu-l

putem isca într-un loc ca acela. Știi bine că-l avem acolo pe omul cu care face legătura Janna. Așa că trebuie să așteptăm. Fă alt plan, vino cu altă idee ! îl sfătui blînd Moșul.

— Am să caut, răspunse rece Dzitiev, punîndu-și pufoaica.

Străbăturăm în tăcere aceeași uliță pe care, cu două ceasuri în urmă, trecusem cu Nikolai. Dar cîte lucruri se schimbaseră între timp ! Chiar dacă nu știam ce anume ascunde „satul fals", cel puțin nu mai încăpea îndoială că era un camuflaj. Deci problema ca atare era rezolvată. Chiar în cursul dimineții, Zahar Ivanovici va afla această știre senzațională. Conform orarului stabilit, Nikolai avea transmisie în zorii zilei.

Mi-l imaginam ca aievea pe Zahar Ivanovici stînd la biroul lui... și în aceeași clipă am văzut mîinile frumoase ale Zinei cum așază radiograma în dosarul pe care stă scris : „Extrem de important".

Am început să redactez în gînd textul ce urma să comunice la Centru cele descoperite, și cu cît era mai concis, cu atît părea mai plin de semnificație.

Cufundată în planuri ambițioase, uitasem cu desăvîrșire de Sazonov. El nici nu știa ce vești bune legate și de destinul lui ne sosiseră. Sau poate că o aflase între timp. Locuia împreună cu Kostea într-una din încăperile casei mari în care stătea și Moșul, și probabil că acesta îl sculase din somn și-i povestise totul...

Dzitiev mergea tăcut alături de mine ; din cînd, în cînd, ofta ca un copil, supărat. Uitase bucuria descoperirii, trăia mai curînd sub impresia ultimelor clipe, amare pentru el.

Îmi părea rău de el și, în același timp, mă simțeam oarecum stînjenită că asistasem la înfrîngerea lui. În adîncul sufletului meu trăiam însă o mare ușurare. Puteam să fiu sinceră cu mine însămi, să nu mă mai ascund : eram fericită, Nikolai nu va mai fi trimis în această acțiune. Deși era o acțiune pe măsura lui. Acolo, pe șoseaua Ostașkovo, Nikolai îl ucisese pe șofer c-o asemenea lovitură de cuțit în spate. Și Dzitiev văzuse. Dar acolo, pe șoseaua Ostașkovo, alături de el, fusese Dzitiev, care trecuse la volan pînă în clipa cînd Nikolai își venise în fire. Mai fuseseră în față Tima și Prohor. Pe cînd de astă dată, în camion, ar fi fost doar Janna. Și mai mult, atunci

au cotit aproape imediat de pe şosea în pădure, deci au pornit-o spre casă, pe cînd în cazul de faţă uciderea şoferului ar fi fost doar prima etapă a operaţiei, care nu asigura cîtuşi de puţin reuşita celei următoare. Şi oare ar fi avut ei putere să joace, imediat după aceea, fără pic de răgaz, comedia de la postul de control, ca să nu mai vorbim de faptul că în orice clipă putea fi descoperit cadavrul lui Gottlieb ?

Orice s-ar zice, Dzitiev se cam înflăcărase şi deşi îl iubeam şi-l admiram tocmai pentru această înflăcărare, socoteam că Moşul avusese dreptate şi procedase bine.

Am ajuns în izba noastră fără să fi schimbat o vorbă tot timpul drumului. Toţi dormeau, în afară de Nikolai, care era de serviciu. De fapt era rîndul lui Tima să fie de serviciu, dar Nikolai făcuse schimb cu el — sînt convinsă de asta ! — ca să aştepte întoarcerea mea. Cum a apărut Dzitiev pe uşă, toţi au sărit din pat. Dormeam în genere iepureşte, iar după întîmplarea de la Sciokino, cînd erau să pună poliţaii mîna pe noi, doar ne scoteam cizmele şi atîta tot.

Dzitiev se apropie de butoiul cu apă şi bău pe nerăsuflate un căuş. Acum, cînd ştia că trebuie să repete povestirea, se mai înviorase.

Tima îl ajută să-şi scoată pufoaica umedă, subliniind că o face din pură linguşire. Nikolai îi trase cizmele din picioare şi-i întinse obielele la uscat. Eu am scos din cuptor ceaunul cu ciorbă, care mai era caldă.

Nimeni nu rostea un cuvînt ; toată pantomima se desfăşura pe întuneric. În farfurioara cu seu, fitilul abia mijea. Am mai adăugat altele două ; flacăra abia pîlpîind lumina chipurile îngrijorate, pline de nerăbdare. Tăcerea continua. Dzitiev începu să înfulece lacom, mormăind cu gura plină că în tot timpul acestor zile n-a avut măcar o dată parte de o masă ca lumea.

— Ce tot mîrîi, de parcă ai fi un cîine căruia cineva vrea să-i ia osul ? bombăni Tima. Mănîncă liniştit, te aşteptăm.

Toţi aşteptau. Bineînţeles, aş fi putut să le satisfac curiozitatea, dar nu voiam să-l lipsesc pe Dzitiev de plăcerea de a povesti el însuşi, iar băieţii n-aveau cum să ştie că eram la curent. Îşi imaginau, probabil, că-l întîlnisem pe Dzitiev la intrarea în casă. Maiorul mînca pe nerăsuflate închizînd ochii de plăcere. Peste cămaşa de

satin cu dungi purta jacheta aceea tricotată și era încins la mijloc cu un fel de șnur, cu ciucuri la capete.

— Îmbrăcat așa, șeful nostru parcă ar fi geambaș, zise Tima.

— Dar tu de unde știi cum arată un geambaș ? întrebă cu invidie Belcik.

— Din literatură.

— Terminați cu bancurile ! se înfurie Dzitiev.

Dădu la o parte strachina și scoase din buzunar o batistă neagră ca funinginea. I-am smuls-o din mînă și am zvîrlit-o în lada de grenade ; în aceeași clipă, Belcik îi întinse o batistă curată.

Dzitiev se șterse la gură și începu să povestească. Mai auzisem o dată, dar acum maiorul povestea pe alt ton, și faptele păreau mai puțin tragice.

Dzitiev și Janna nu se cunoșteau, nu știau cum arată. Parola nu era dintre cele mai reușite. Dzitiev trebuia să-i spună : „Nu cumva ați fost prin Komariki, la învățătoarea Nikitina ?" Răspunsul nu era mai grozav : „Mă confundați, n-o cunosc pe Nikitina", după care, în ciuda logicii, trebuia să continuie discuția.

Dzitiev venise în satul acela înarmat cu acte din care reieșea că este inspector la serviciul financiar al primăriei și-l cheamă Proskurin. Nemții trimiteau mereu inspectori după tot felul de impozite : pe câini, pe ferestre, pe hornuri.

În satul acela nu erau soldați nemți, de aceea și fusese ales ca loc de întîlnire. Mai mult decît atît, Janna avea aici o rudă. Dzitiev o întîlni pe uliță, ea tocmai ieșise din casă și-o recunoscu de îndată după descrierea mea. Bineînțeles, pe stradă putea avea loc mai ușor schimbul de fraze convenționale. Cu Dzitiev se întîmplau însă totdeauna istorii...

În povestirea lui, totul părea foarte caraghios, dar nu era greu de presupus că situația în sine nu avea nimic vesel.

— Văd eu că vine o tînără, îmbrăcată într-o haină ce semăna oarecum cu un palton de orășancă. Mi-amintesc ce mi-ai spus : „fața albă", dar asta nu-i indicație, ce, era să fie neagră ? „Chipul rotund", nici asta, căci nu-i văd chipul pentru că are gulerul ridicat. „Ochi negri", dar cum pot eu să mă vîr așa să cercetez ochii unei femei pe care n-o cunosc ? Nici timp nu mai am, fata trece iute

prin faţa mea. De emoţie, mi-a zburat din cap numele ăla din parolă. Cumplită chestie ! Alerg după ea şi-o întreb : „Nu cumva aţi fost prin Fonariki la învăţătoarea Nikitina ?“

Fata a făcut o mutră mirată. Cred că oricare alta în locul ei, ar fi făcut la fel. Totuşi, isteaţă, a găsit replica : „Cum aşa, a zis ea, există o localitate ca asta, Fonariki ?“ Mi-am dat seama că am greşit. „Ei, spun eu, ce mi-i Fonariki, ce mi-i Cinariki, care-i diferenţa ?“ „Ba nu, zice ea, e o diferenţă mare“, şi mi-o spune cu un aer sever.

O iau de braţ, simt cum tremură toată. Şi eu tremur tot, dar acuma, privind-o de aproape, văd că are şi chipul rotund, şi ochii negri, deci totul se potriveşte. De-aş putea să-mi aduc aminte cum îi zice blestematei de localităţi ! Merg mai departe : „Localitatea aceea, de-i zice Fonariki, nu prea e frumoasă“... Iar ea, continuînd discuţia : „Da, într-adevăr, şi sînt la ţînţari cu duiumul“. În clipa aceea, parcă m-am luminat la cap. Am înţeles alegoria, mi-am adus aminte şi i-am spus deschis : „Ce fată deşteaptă eşti, probabil că din cauza ţînţarilor şi localităţii i-a zis Komariki [1]. Aşadar, zic eu, luînd-o de la cap : „Nu cumva aţi fost prin Komariki, la învăţătoarea Nikitina ?“ Mi-a aruncat o privire iute cu ochii ei negri şi mi-a răspuns : „Mă confundaţi, n-o cunosc pe Nikitina“. „De vreme ce n-o cunoaşteţi, totul e în regulă“, i-am răspuns eu şi am trecut la discuţia serioasă.

Băieţii sorbeau fiecare cuvînt al lui Dzitiev, fără a bănui că partea cea mai interesantă de-abia urmează. Eu aşteptam cu nerăbdare să ajungă la esenţial.

Cînd Dzitiev le povesti despre şoferul Gottlieb, la fel cum îi vorbise şi Moşului, doar fără a aminti că seamănă cu Petrov al nostru, Nikolai păli ; puteam să jur că soluţia cu uciderea şoferului îi trecuse prin minte mai înainte ca Dzitiev să-şi fi terminat istorisirea.

Dar, toate astea erau numai un preambul. A urmat ştirea cu satul fals — ea a avut efectul unei bombe care a explodat. Belcik începu să alerge prin încăpere, strigînd şi ţipînd : „Ce tîmpiţi am fost ! Cum de nu ne-am gîndit de la început !“ Tima trînti cu pumnul în masă, farfurioara cu seu sări în sus şi fitilurile se stinseră.

În întuneric răsună glasul plictisit al lui Nikolai.

[1] Komar — ţînţar (în limba rusă). (n.t.).

— Ce înseamnă „satul lui Potiomkin" ?

— Un sat fals, făcut pentru camuflaj, un fel de decor de teatru, i-am explicat eu cu răbdare, de parcă aş fi citit din dicţionar ; apoi am aprins din nou opaiţul şi am şters masa. Nu ştiam dacă Dzitiev le va destăinui şi planul lui, căci ar fi însemnat să mărturisească şi insuccesul pe care l-a avut. Dzitiev povesti totul, fără să-şi ascundă părerea de rău.

— „Fă un alt plan", zice Moşul. Dar alt plan nu e posibil.

— Ba este, replică pe neaşteptate Belcik.

Toţi îl privirăm cu mirare.

— Cu cît durează mai mult tăcerea, cu atît sînt mai surprinzătoare cuvintele, interveni Tima.

— Lăsaţi cuvintele, declară Nikolai, daţi-mi textul comunicării, peste o oră urmează transmisia.

Am trecut la redactarea textului. Belcik mi se păru neobişnuit de serios ; l-am surprins fixîndu-mă cu o căutătură plină de tristeţe. M-am gîndit că planul lui mă priveşte pe mine şi pe Nikolai. De-ar fi fost vorba numai de unul dintre noi, Belcik n-ar fi avut aerul acesta melancolic. Afară se crăpa de ziuă ; am scos camuflajul de la fereastră. Lumina era gălbuie, ca un ceai slab, înnădit de multe ori. În odaie se mai păstra căldura, dar afară se stîrnise un vînt puternic, vîrfurile brazilor jucau o horă îndrăcită. Vîntul sufla dinspre nord şi ne bucuram : erau speranţe că se va face drum bun de sanie.

Pe neaşteptate, l-am zărit pe Moşul. Păşea, cu un aer impozant, în haina lui verde cu guler de blană gri şi cu căciulă de aceeaşi culoare. În urma lui călca, trist, Kostea. Se vede că tot nu reuşise să tragă un pui de somn, visul lui de o săptămînă.

Ne-am repezit care mai de care să ne aranjăm ţinuta. Moşul intră voios, energic, proaspăt tuns. Nimeni n-ar fi putut spune că omul acesta nu dormise toată noaptea. Kostea îi scoase haina. Am rămas înmărmuriţi. Moşul purta vestonul de paradă, din postav englezesc, şi avea Ordinul Lenin prins în piept. Am luat cu toţii poziţie de drepţi ; în spatele meu îl auzeam pe Tima cum îşi vîră picioarele în cizme.

Nikolai aruncă o privire spre ceas şi deschise gura spre a cere îngăduinţa să-şi vadă de transmisie, cînd Moşul porunci :

— Maior Dzitiev !

Dzitiev avea un aer vitejesc, deşi nu se bărbierise de trei zile şi purta aceeaşi jachetă tricotată cu care îşi jucase rolul inspectorului financiar de la primăria din Solnţegorsk.

Moşul rosti solemn, de parcă ar fi fost vorba de înmînarea unei decoraţii :

— Vă mulţumesc, tovarăşe maior Dzitiev, pentru operaţia curajoasă, încununată de succes, de cercetare a terenului în apropierea cotei 48—2.

Deşi nu înmîna nici o decoraţie, cuvintele de mulţumire ale Moşului aveau o gravitate cu totul deosebită, şi răspunsul lui Dzitiev : „Slujesc Uniunii Sovietice" răsună întru totul potrivit.

Moşul ni se adresă apoi tuturor :

— Vă felicit pe toţi pentru acest mare succes.

Căutătura naivă a ochilor lui albaştri trecu de la unul la altul. Între timp Nikolai dispăruse, se strecurase încetişor afară ; era ora de emisie.

Moşul luă loc la masă şi-şi recăpătă aerul obişnuit de patriarh. Dar pe chipul lui nu se citea nici urmă din calmul şi blîndeţea obişnuite. Dimpotrivă, aş zice că avea o expresie de asprime şi părea mai curînd de nepătruns.

— Orice succes trebuie dus mai departe, zise el. Care vă sînt propunerile ?

Tăceam cu toţii, aşteptînd să vorbească Dzitiev. El se ridică în picioare şi rosti tăios :

— Nu putem stabili exact ce caracter anume are obiectivul camuflat în chip de sat, dar putem presupune că este baza de aprovizionare.

Făcu o pauză şi Tima interveni :

— Dac-am şti că este aşa, am putea trimite un grup operativ care să arunce în aer baza.

— La ce bun ? replică Moşul. E mai simplu un atac masiv al aviaţiei.

— Atunci să trimitem nişte avioane de bombardament, conchise Dzitiev.

— Zău ? replică Moşul. Dar ce ne facem dacă există acolo o uzină subterană în care lucrează sute de prizonieri sovietici ? Doar cunoaştem asemenea cazuri.

— Nu pot propune nimic altceva, în afara planului de care v-am vorbit azi-noapte. Tovarăşii mei îl cunosc, zise Dzitiev, ferm, şi luă loc.

Atunci se ridică Belcik. Pe chipul lui smead ardeau pete rumene.

— Nu cred că trebuie să recurgem neapărat la o operaţie riscantă pentru a stabili caracterul obiectivului. Ce-ar fi să culegem date printr-o acţiune de cercetare de durată ? Să trimitem o iscoadă care să strîngă informaţii din cercurile competente.

— Durează mult, replică Tima.

— Graba strică treaba, i-o trînti Belcik.

La care Moşul interveni :

— Vă mărturisesc că şi eu m-am gîndit la fel. Apoi, adresîndu-se către mine : Du-te şi întreabă-l pe Petrov dacă poate să transmită prin cifru propunerile noastre.

Am pornit în fugă spre şură. Îmi ziceam că acum, în aceste clipe, se hotărăşte unul din momentele cheie ale activităţii noastre.

Nikolai şedea pe un scăunel din acelea pe care îl folosesc ţărăncile cînd mulg vacile. Ţinea pe genunchi nişte tăbliţe cu hîrtii, pe care le acoperi cu un gest maşinal auzindu-mi paşii. Avea un aer cu totul absent, ca de obicei cînd cifra textele înainte de a le transmite.

— Mai ai timp să transmiţi şi asta ? îl întrebai, suflîndu-i la ureche.

Nikolai dădu din cap a încuviinţare. Aveam impresia că nici nu mă văzuse.

Cînd m-am întors, Kostea aprindea samovarul ţopăind într-un picior de frig.

Vîntul se potolise, iar norii parcă mai prinseseră culoare. S-ar fi zis că vrea să iasă soarele. „Încă nu vine iarna", m-am gîndit eu, cu o oarecare uşurare.

CAPITOLUL AL DOILEA

Relaţiile dintre noi doi erau încordate ; după discuţia aceea nu mă mai puteam purta cu Belcik ca altădată. Şi acest lucru era îngrozitor. Şi-apoi Belcik rămînea aici, pe cînd eu plecam. Faptul că nu plecam singură nu avea nici o importanţă. Ceea ce mă lega de Nikolai nu era o realitate, era o legendă, o legendă necesară în munca noastră.

Cînd însă Belcik mi-a spus că vrea să-mi vorbească, m-am învoit. Ar fi fost nedemn să resping această discuție. Afară se întunecase. Ne-am dus spre podețul pe care-l construise Tima și pe care noi îl poreclisem „Podul Kuzneţki" [1]. Belcik găsi o buturugă și, după ce o scutură de zăpadă cu căciula lui, m-am așezat pe ea.

— Bineînțeles, nu mi-ai iertat vorbele acelea de atunci. Nici eu nu mi le pot ierta. Cred totuși că înțelegi un lucru : mi-am dat drumul la gură pe negîndite.

Am înclinat din cap, dar Belcik voia ca lucrurile să fie foarte lămurite. Eu tocmai de aceste ultime lămuriri mă temeam.

— Probabil că a fost un sentiment ticălos care m-a îndemnat atunci să duc discuția aceea cumplită cu tine. Crede-mă că nu-mi dădeam seama exact de ceea ce spuneam.

Niciodată nu-l văzusem pe Belcik atît de calm și de ponderat, cel puțin în aparență. Doar pata roșie ba apărea, ba dispărea pe obrazul lui smead. Căciula udă și-o atîrnase într-o ramură de brad și vîntul îi zbîrlea moțul. De fiecare dată cînd își îndrepta părul cu o mișcare a capului, aveam impresia că alungă un gînd foarte greu, atît de greu încît nici nu-l poate rosti.

Belcik nu înțelegea nimic, hotărît lucru. Cu atît mai rău pentru el. Tăia cu bună-știință toate căile de întoarcere fără să se cruțe, fără să mă cruțe. Nu avusesem pe lume alt om care să-mi fi fost mai apropiat decît el. Din copilărie fusesem totdeauna singură. Tocmai de aceea și țineam atît de mult la el și dorisem atît de mult să rămînem împreună, dar nu cu acest preț. Nu voiam să-l păstrez cu prețul neîncrederii în mine.

— Nu vreau să pleci, crezînd că-ți port ranchiună.

— Ți-e teamă că n-am să mă mai întorc.

— Cum de-ți vine să spui una ca asta ? Planul meu a fost acceptat de Moșul, rosti el cu oarecare mîndrie. Frumos mi-ar sta dacă v-aș băga într-o capcană ! O să vă întoarceți, dar cînd o să te întorci, n-o să mai fii niciodată alături de mine, nici măcar atîta cît ești acum. Veți fi amîndoi pe altă planetă.

Nu-l mai puteam asculta :

— Belcik, ești orb, orb de-a binelea. El, Nikolai, trăiește pe altă planetă, și tu o știi prea bine. Știi totul

[1] Stradă la Moscova. (n.t.).

și ai aflat-o chiar înaintea mea, atunci cînd ai rămas cu el la hotel, peste noapte.

Belcik clătină din cap :

— Este imposibil ca un om de douăzeci și doi de ani să trăiască în plusquam perfectum, cum ai tu obiceiul să spui, să trăiască cu amintirea chipului pe jumătate șters dintr-o fotografie veche de amator. Nu-ți mai face sînge rău, gîndindu-te la această prostie. Plecați împreună, o să vă întoarceți împreună — iată unica realitate.

— Nu-l cunoști, Belcik ! Nu-l cunoști ! El nu se gîndește decît la ale lui. Așteaptă doar clipa cînd va începe pentru el viața cu adevărat...

— Dar din clipa aceea și pentru noi va începe viața cu adevărat.

Nu-l ascultam, continuam să vorbesc, stăpînită de același gînd amar.

— Chipul acela din fotografia ștearsă de ani este viu în amintirea lui și este unicul lucru scump pentru el. Tot ce se petrece acum cu acest om este doar calea ce trebuie să-l ducă spre casa aceea cu acoperiș de țiglă.

— Fantezii, Cernîș ! N-are rost să te înșeli, n-are rost să te necăjești. Nu pleca la drum cu fleacurile astea în cap.

Sentimentul singurătății mă apăsa. Cuvintele lui Belcik se topeau ca zăpada în apa tulbure a pîrîiașului. Trebuia să plec și n-avea rost să plec cu inima împovărată.

Ce vreme minunată a fost în ziua aceea cînd am ajuns la liziera pădurii Lunino ! Ochiurile mici de apă erau acoperite de-o pojghiță subțire de gheață ce scînteia în soare. Ramurile copacilor păreau ferecate în platoșe de argint. Totul strălucea, totul scînteia în lumina soarelui, încît ziceai că n-a mai rămas nici un petic de umbră. O viață nevăzută, neauzită se desfășura în jurul nostru. Ici-colea cîte un fîr de iarbă se clătina ușor, ramurile brazilor se plecau fără zgomot, subliniind săritura vreunei veverițe sau zborul unei păsări.

Poate că totul mi se părea atît de neobișnuit pentru că ne îndreptam spre liziera pădurii, plecam, părăsind adăpostul, casa noastră, pădurea noastră.

În minte mi se perindau ultimele zile petrecute în această „capitală" din pădure, cu scenele lor vesele și triste.

Am cerut Centrului să ne trimită un alt radiotelegrafist în locul lui Nikolai. Ni s-a răspuns că va sosi în cîteva zile. Aşteptarea ne făcuse pe toţi nervoşi. În sfîrşit, Nikolai recepţionă o radiogramă ciudată: „Trimitem radiotelegrafist vax şi aparatură".

— Ce înseamnă asta? strigă Dzitiev. Cum adică, „vax şi aparatură". Şi aşa nu-mi văd capul de necazuri!

Nikolai, supărat foc, nu putea da nici o explicaţie, ridica doar din umeri. În cele din urmă ne-am lămurit că textul fusese transcris greşit. Trebuia scris: „Trimitem radiotelegrafist Vasili, aparatură". Pentru prima oară se întîmpla ca Nikolai să încurce lucrurile. De bună seamă că era foarte nervos.

Ni s-a comunicat şi data exactă cînd trebuia să sosească acest Vasili. Trei nopţi de-a rîndul am aprins focul în aşteptarea lui, dar avionul nu apăru. Ne gîndeam să nu se fi întîmplat vreo nenorocire, să fi căzut avionul sau radiotelegrafistul să fi aterizat în altă parte. Am primit apoi o ştire care ne-a liniştit; nu fusese timp potrivit pentru zbor. Cînd te gîndeşti că la noi, dimpotrivă au fost nopţi senine şi foarte frumoase; stelele străluceau atît de limpede, de parcă te aflai într-un planetariu.

Nu mai aveam timp de aşteptat, trebuia să plecăm.

Ne-am dus să ne luăm rămas bun de la Moşul. Kostea ne-a prevenit că Moşul obişnuieşte să rostească discursuri de rămas bun.

Şedeam în poziţie de drepţi, şi Moşul, mîngîindu-şi barba, ne spunea pe un glas monoton, cu lux de amănunte, lucruri pe care le ştiam cu toţii; cum şi ce se poate întîmpla cu noi în spatele frontului german.

După ce-şi termină discursul, adăugă vesel:

— Vă rog foarte mult să nu vă băgaţi capul acolo unde nu poate să intre fundul.

Cu aceasta, discursul luă sfîrşit.

La completarea livretului militar l-am întrebat pe Nikolai ce nume vrea să-i trec; el mi-a răspuns fără să ezite: Max Ledering. Mi-am zis că nu şi-a spus numele adevărat de familie, dar prenumele, tot ce se poate. Să-l cheme într-adevăr „Max"? N-ar fi exclus. În *Ausweis*-ul meu am trecut prenumele adevărat Elena, iar ca nume de familie, pe cel mai răspîndit în regiune: Soldatenkova.

Nikolai examină actele şi zise:

— Excelent executate! Totul are să fie tip-top!

Dzitiev şi Tima mă examinară cu cea mai mare exigenţă. Dzitiev se strîmba mereu, de parcă l-ar fi durut dinţii, dar eu ştiam că nu din cauza mea, ci a prejudecăţilor lui feudale în ce priveşte femeile. Tima, dimpotrivă, era neobişnuit de vesel şi de vorbăreţ.

— Doamne Dumnezeule, ce spioane erau altădată ; Mata Hari, Mademoiselle Docteur ! Ce femei splendide, toalete de bal, miniştri amanţi...

— Isprăveşte ! i-am spus.

— Lasă-mă să visez şi eu ! zise Tima, trist.

Apoi, prin acelaşi examen a trecut şi Nikolai.

— Arăţi ca cel mai obişnuit „Fritz", i-am zis eu.

Avea un aer destul de bosumflat, aşa cum se cuvenea să aibă un soldat care îndura iarna rusească în acest fund de ţară. Soarta a vrut ca Max Ledering să-şi petreacă iarna aici, în loc să se fi întors victorios din *Blitzkrieg* în oraşul natal Neuhaufen şi să-şi vadă acolo de băcănia lui. Boneta, cam uzată — nemţii mai făceau pe grozavii umblînd fără căciuli — o purta aşa încît i se vedea moţul blond pe frunte ; numai mănuşile erau de piele, căptuşite bine cu blană — pesemne că le furase de undeva. De fapt, le primise de mult la Moscova ; erau nişte mănuşi grozave, potrivite mai degrabă pentru un „civil".

N-ai fi zis că era un soldat de ispravă... ci mai curînd unul neserios. Se încurcase cu o fetişcană rusoaică, pe care o învăţase în glumă tot felul de cîntece nemţeşti, acompaniind-o la muzicuţă...

Nu se luminase încă de ziuă, dar anumite semne pe care nu le-aş fi putut preciza şi lămuri anunţau apropierea lizierei. Max îmi îndreptă broboada de lînă pe care, pentru mai multă cochetărie, mi-o legasem în faţă cu o fundă. Îmi dădu în mînă coşniţa în care duceam aparatul de radio recepţie şi emisie, ascuns sub nişte bucate. Calculasem foarte bine. La ora cînd începea agitaţia pe şosea, urma să fim la o distanţă apreciabilă de pădure.

Lîngă o tăbliţă indicînd direcţia, am văzut un soldat cu ochelari care-o cerceta cu multă atenţie, deşi acolo erau scrise doar două cuvinte în limba germană : „Nach Kapitza" — „Spre Kapiţa".

— Ce tot studiezi acolo ? îl întrebă Max. Îşi scoase boneta şi-şi pieptănă cîrlionţii roşcovani, care se încreţiră şi mai vîrtos.

— Nu știi cîți kilometri or fi pînă la Kapița asta ? De ce nu scrie aici ?

— Nu-ți mai face probleme, pot să-ți spun eu, sînt ceva mai puțin de cinci kilometri.

— Se vede că ești de mult pe-aici, conchise ochelaristul.

— Mai bine să șed, decît să stau în picioare, zise filozofic Max.

— Lucrul cel mai rău e să zaci, oftă soldatul.

Prin fața noastră treceau mașini într-o direcție și în alta, dar nici una nu era potrivită. Unele prea elegante, altele acoperite cu prelate, ceea ce era un indiciu că transportau ori mărfuri de valoare, ori mărfuri secrete.

— Mergeți spre Kapița ? întrebă ochelaristul.

— Nu, în direcție opusă. Max scoase un pachet de țigări și oferi una ochelaristului.

— Și eu tot în sens opus, declară acesta.

— Atunci de ce m-ai întrebat de Kapița ?

— Îmi place să fiu informat.

— O-o ! rosti tărăgănat și cu respect Max.

— Pleci în concediu ? întrebă ochelaristul.

— Ce concediu ? Am ieșit din spital, sînt în convalescență, zise Max, atît de mîndru, de parcă ar fi fost distins cu cine știe ce decorație.

— Ai avut noroc.

Max nu răspunse. Scoase din buzunar muzicuța și începu să cînte „În iarba verde la căsuța pădurarului".

La noi, n-a luat niciodată muzicuța în mînă, deși o păstra în buzunar. Cînd ne pregăteam de plecare, Dzitiev i-a oferit una de captură, dar Max a refuzat-o spunînd : „Am și eu".

Între timp apăru un camion care purta pe oblon o inscripție laconică, albastră : „Varză".

Max ridică mîna în care ținea muzicuța. Șoferul frînă. Max mă luă de subsuoară și mă aruncă în camion de parcă aș fi fost un sac cu făină. Șoferul rîse.

— Nu prea ești politicos cu domnișoara.

— De ce aș fi ? zise Max și se apucă să cînte iar „În iarba verde"...

În camion nu era nici urmă de varză ; în schimb erau butoaie goale în care fusese probabil varză murată.

Ochelaristul se băgă într-un colț, bosumflat. Mașina porni și butoaiele se loviră unul de altul.

— Leagă-le separat, strigă şoferul către Max, altfel ajung cu ele numai bucăţi.

Max găsi un capăt de sfoară şi prinse fiecare butoi de oblonul camionului.

Deşi noi nu-l întrebasem nimic, ochelaristul ne declară că „are bilet de voie" şi că se duce la poştă cu un pachet al plutonierului-major. Unitatea lor taie lemne în pădure ; au un singur şef, majurul, care doarme mereu ; se îmbată şi doarme.

Max îi răspunse :

— Cînd pisica doarme şoarecii o duc bine.

Ochelaristul mai luă o ţigară şi continuă pe un ton amabil discuţia :

— Curînd terminăm cu viaţa asta în pădure.

— Păi ce ? Aţi tăiat toată pădurea ?

— Aş ! Aici e pădure să ajungă pentru trei Reich-uri. Dar ce, n-ai auzit de unităţile auxiliare ?

— Ba da, am auzit cîte ceva. Despre companiile de marş.

— Ei, asta e ! Ochelaristul se întunecă la chip şi tăcu pînă la o răspîntie.

Max îl rugă pe şofer să oprească, îi întinse un pachet de ţigări şi-i spuse să mă ducă pînă-n oraş.

Şoferul îşi luă rămas bun, zicîndu-i :

— Eu trec mereu încolo şi-ncoace, dacă mă vezi, fă-mi semn.

Max îşi flutură mîna spre mine. Stătea în dreptul unei tăbliţe rotunde pe care era însemnată o cruce roşie şi un deget arătător negru.

Am rămas în camion numai noi doi, eu şi ochelaristul. Mă întrebă :

— Nu vorbeşti deloc nemţeşte ?

— Puţin.

— Ai tăcut tot timpul şi mi-am zis că nu înţelegi nimic.

— Înţeleg cînd se vorbeşte rar.

— Toţi ruşii sînt aşa, spuse el, semnificativ, şi tăcu iar pentru multă vreme. Sînt din Sttetin. E un oraş mare, zise pe neaşteptate.

— Şi Solnţegorsk e oraş mare.

— Aş ! Neamţul se vede că punea ceva la cale, avea nevoie de ajutorul meu. Ştii, am şi eu în oraş o fată, dar astăzi n-am timp să trec s-o mai văd. Stă pe strada

Nijniaia, lîngă pompa de apă. Are casă proprie. O cheamă Şiura. Şiura Solovieva. Ai înţeles ?

— Vrei să trec pe la ea ?

— Da, răspunse el, mirat de isteţimea mea.

— Şi să-i transmit salutări. *Mit herzlichem Gruss* [1], am precizat eu. S-a făcut !

— Din partea lui Theodor Hilger, Hilger Feinbeckerei, zise el, vesel, şi mă ciupi de bărbie.

Apoi îmi povesti că este brutar de meserie, că ar vrea să rămînă mai mult timp în detaşamentul care se ocupă de aprovizionarea cu lemne şi unde este şef majurul beţiv. În cîteva clipe îi ştiam aproape toată biografia.

Lucrul cel mai important a fost că flecăream amîndoi ca doi vechi prieteni şi cînd am trecut de postul de control, la intrarea în oraş. Şoferul a întins foaia de parcurs şi atît a fost suficient.

Am coborît într-o piaţă, unde era o clădire lungă cu firma „Depozit de legume" ; alături staţionau o mulţime de căruţe. M-am strecurat printre ele şi am luat-o pe-o ulicioară laterală.

În colţ, la megafon, răsuna un marş voios. Pe garduri, fel de fel de afişe. Unele aduceau la cunoştinţă contabililor obligaţia de a se înregistra la primărie, altele anunţau premiul în votcă, mei şi zahăr cubic pentru cei ce contribuie la prinderea partizanilor. Precizarea „zahăr cubic" mi s-a părut caraghioasă. N-am mai stat să citesc în continuare.

Trecuseră numai patru ceasuri de cînd părăsisem pădurea scînteietoare, dar mi se părea o veşnicie. Ziua cobora spre amurg, culorile cerului păliseră. Trebuia să ajung la Janna înainte de a se lăsa întunericul şi s-o aştept să se întoarcă de la spital.

N-aş putea spune de ce, dar mă simţeam mai liniştită şi mai sigură pe mine din clipa cînd am ajuns la periferia oraşului, în mijlocul căsuţelor de lemn, ce păreau coborîte dintr-un trecut îndepărtat. De n-aş fi purtat sacoşa cu aparatul de radio, care atîrna foarte greu, m-aş fi simţit pe deplin fericită.

N-a fost greu să găsesc casa în care locuia Janna şi mătuşa ei. Portiţa scîrţîi uşurel, de parcă ar fi scîncit

[1] Cu salutări calde (în limba germană, în original). (n.t.).

cineva. La intrare, şedea un motan alb cu pete negre care-şi lingea blana cu limba-i trandafirie.

Uşa nu era încuiată ; a fost de ajuns s-o împing nitel şi am intrat în tindă. De îndată am aşezat sacoşa sub cuier. Din odaie se auzea zgomotul unei maşini de cusut.

Am strigat :

— Sofia Mihailovna, sînteţi acasă ?

Zgomotul încetă. Femeia se răsuci pe scaun şi mă privi. Ochii ei negri semănau cu ai Jannei. Căutătura lor era calmă şi plină de bunăvoinţă.

— Bună seara. Jenia nu s-a întors încă ? Vorbeam ca şi cînd aş mai fi fost în casa lor. Aşa prevedea planul : nu eram o nou-venită ; fie că Jenia mă mai invitase pe la ea, dar mătuşă-sa lipsise de acasă, fie că mătuşa nu-mi reţinuse figura, căci Jenia avea multe prietene prin oraş.

— V-am recunoscut de îndată, zise pe neaşteptate Sofia Mihailovna, privindu-mă cu atenţie.

M-am fîstîcit.

— Probabil că aţi fost colegă de şcoală cu Jenia ?

— Da, un timp, am răspuns eu evaziv.

— Numai că nu-mi aduc aminte cum vă cheamă !

— Lena.

— Aşa e, aşa e, Lena !

Nu ştiam ce să mai cred. Probabil că situaţia s-ar fi încurcat de nu s-ar fi întors Jenia.

— Tuşico, dar e Lenocika, dă-i de mîncare ! Are să stea la noi. Doamne Dumnezeule, dar e cea mai bună prietenă a mea ! Chiar şi biata mămica... înainte de a muri... şi Jenia începu să plîngă.

Începu să plîngă şi mătuşa. Jenia simulă o mică isterie şi mătuşa alerga în jurul ei tot căutînd valeriană.

— Poate că ar fi mai bine să iasă la aer ? am propus eu.

— Da, da ! exclamă vesel Jenia.

Ne-am pus paltoanele şi am ieşit. Afară se întunecase. În spatele casei era o livadă, un chioşc vechi, o şură pentru lemne şi încă o şură. Grozav ! Loc mai bun nici că se putea !

— Aici putem vorbi în linişte. V-am mai anunţat că Gottlieb s-a mutat în altă casă, dar chiar de-ar fi fost aici, tot am fi putut... Jenia deveni serioasă.

— Noi n-am prea înţeles ce s-a întîmplat cu Gottlieb.

— A fost acum cîteva zile pe la noi, foarte trist, şi mi-a spus că acum lucrează ca şoferi numai bătrînii, cei

care au intrat în urma mobilizării totale ; cei tineri, ca el, au fost cu toții vărsați în unitățile ce urmează să plece pe front. Am să vă spun de îndată ce bine s-a aranjat totul cu acela,... al vostru...

— Al tău... — am corectat-o eu. Stai puțin, mai întîi să-ți povestesc eu. Fetița ta, Lalea, a început să umble...

— Ați văzut-o ?

— Bineînțeles. Dar ceva mai de mult. În schimb, acum, ni s-a transmis că a fost vizitată chiar miercurea trecută.

— Doamne Dumnezeule, acum, miercuri ! Jenia își șterse ochii. Am niște nervi... Dar, în genere, sînt mulțumită. Să nu vă imaginați...

— Trebuie să-mi spui „tu".

— Cu omul tău, la spital, s-a aranjat totul.

— E bărbatul meu, i-am spus eu repede, și-l cheamă Max.

Jenia se fîstîci :

— Cum, e neamț de-adevăratelea ?

— Bineînțeles, dar neamț de-al nostru. Ei, acum povestește-mi totul cu de-amănuntul.

Stăteam în chioșc, lipite una de alta. Sentimentul de liniște ce pusese stăpînire pe mine din clipa cînd pătrunsesem în acest cartier mărginaș al orașului nu mă părăsea, lucru de mirare cînd stai să te gîndești că, în odăița Jannei, lăsasem coșnița cu aparatul de radio emisie-recepție, căci nu știam încă exact cum se aranjase Max, ca să nu mai vorbesc că, după călătoria în camion, simțeam o greață cumplită.

Cuvintele Jannei veneau de undeva, de departe, de parcă aș fi avut vată în urechi. Ea îmi povesti că doctorul Semion Ilici fusese pus la curent și-l instalase foarte bine pe Max, printre convalescenți ; deci, va putea părăsi spitalul, cu bilet de voie, ori de cîte ori va fi necesar.

Jenia mi-a declarat cu toată convingerea că „doctorul poate totul". Spitalul lui este cel mai important în regiune, iar el nu discută cu soldații și cu ofițerii decît probleme strict medicale. Situația lui e din cele mai sigure.

— Știi, se crede că s-a compromis foarte tare față de sovietici și dacă nemții vor pleca, vor lua cu ei un specialist atît de bun ca el.

Nu știam ce se ascunde sub aceste cuvinte ale Jannei. Nu știam dacă se bucură sau se întristează de plecarea doctorului cu nemții.

— Tu-l ajuți foarte bine, am spus eu, ai noștri sînt foarte mulțumiți de tine. Dealtfel, o știi singură, ți-a spus-o Proskurin.

— A, da... Jenia roși. E un om foarte simpatic. Tot spunea că o să ne întîlnim din nou în condiții mai favorabile și într-o regiune mai frumoasă.

— Așa ? !

— Max trebuie să pice dintr-o clipă într-alta.

Foarte bine. Nu știam ce să fac și cum să ascund mai bine aparatul de radio.

— Jenia dragă, dar ce zice mătușă-ta ?

— Nu zice nimic !

— Dar cînd o să-l vadă pe Max ?

— N-are să zică nimic. Mai vin nemți pe la mine. Prietenele își aduc cavalerii. La început se împotrivea apoi a zis : „Treaba voastră, a tinerilor. Poate că și printre ei există oameni cumsecade".

Așa ? Ce fel de om era mătușa Sonia ? Ce știam eu despre ea ? Atîta tot, că are o privire atentă și plină de bunăvoință, de parcă ar ști despre noi ceva ce noi înșine nu știm.

Am auzit portița scîrțîind. În aceeași clipă, un val cald, ca de apă de mare, m-a învăluit din creștet pînă-n tălpi, un sentiment de mare bucurie : venise Max, aveam să-l văd ! „Bine că l-am dat drept bărbatul meu ! mi-am zis. Pot să mă arunc fără nici o jenă de gîtul lui". Era o prostie și un lucru nelalocul lui, dar viața aici era grea pentru noi și urma să fie și mai grea. Deci puteam să-mi permit. Puteam să-mi permit ceea ce acolo, în pădure, între noi, nu se cădea.

Cînd am intrat în odaie, Max discuta înflăcărat cu mătușa zîmbind întruna cu dinții lui albi, sclipitori.

— Tatăl meu este profesor de muzică, mințea el fără rușine. Mama mea coase foarte bine. Are o mașină de cusut electrică, am cumpărat-o în rate...

„Și printre ei există oameni cumsecade", se citea în privirea mătușii. Max mă îmbrățișă cu un gest rezervat și mă întrebă :

— Ce faci, puișor ? Avea o privire îngrijorată.

— Ai văzut ce pisică au ?

— O-o ! Parcă ar fi de la mascaradă ! se minună Max.

Apoi, ne-am așezat cu toții la masă. Max scoase din buzunarul mantalei o conservă de carne, rația lui de sol-

dat, iar Jenia aduse de la bucătărie o tigaie cu cartofi prăjiți.

Odaia plăcută, geamurile lipite cu benzi de hîrtie așezate cruciș, ceasul nemțesc în perete, al cărui cadran înfățișa cele douăsprezece luni ale anului, toate mi se păreau a fi un adăpost de nădejde. Iluzia era salvatoare, nervii se odihneau, nu mă mai gîndeam la nimic. Mătușa Jeniei ne oferi ceai.

— Poate doriți o cafea ? îl întrebă ea pe Max, oftînd. Oftează, probabil, pentru că în casa ei, la masa ei, șade un neamț. Deși pare a fi un om plăcut, zîmbește, e totuși neamț și ea trebuie să-i ofere cafea, seara, la ceasul acela cînd oamenii cumsecade nu beau decît ceai.

— Mulțumesc, seara nu beau cafea, spuse Max, ca un băiat binecrescut.

Apoi mătușa plecă la culcare și Max ascunse aparatul de radio emisie-recepție în cotețul cîinelui, care era gol suflîndu-mi apoi la ureche „*Prachtvoll*", adică splendid. A luat mătura și a măturat, ca să nu rămînă urme. Biletul de voie era pînă la zece seara și ar mai fi putut rămîne, dar nu voia să aibă discuții cu patrulele.

M-am dus să-l conduc și l-am întrebat de ce este atît de îngrijorat, căci, după cîte știam, a fost foarte bine spitalizat. E adevărat că la spital e foarte bine, mai ales că spitalul geme de bolnavi — mi-a răspuns el. Sînt mulți cu hepatită, ostași din unități diferite, între altele și din unitatea care ne interesează pe noi. Ceea ce-l îngrijorează este că-i trebuie timp, timp pentru a se împrieteni cu oamenii.

— Bineînțeles, sîntem soldați și, la spital, ca și în tren, oamenii fac ușor cunoștință, își deschid lesne sufletul, zise Max, gînditor. În afară de asta, mai știu să joc și cărți.

Nici nu zîmbi măcar spunînd aceste cuvinte.

— Max, ascultă, ai băgat aparatul în cotețul cîinelui, dar unde ai de gînd să lucrezi ?

— Cred că în șopronul acela unde nu sînt lemne. După părerea mea, e o idee bună, tu ce crezi ?

— Depinde la ce oră.

— La douăsprezece fix.

— Merge. Asta o dată, dar după aceea ?

— Se poate și de două ori. Între timp ne gîndim și mai găsim altă soluție.

La capătul uliței, am zărit luna palidă și atît de singuratică ! Această margine de oraș, cu gardurile înnegrite și umede, cu tufele golașe împrejmuind gardurile pînă în dreptul portițelor, luna palidă și Max, toate laolaltă formau un univers care era numai al meu ; nu voiam să mă gîndesc la ceea ce se petrecea în afara lui, într-o lume bîntuită de atîtea primejdii !

Mai trăisem și altădată o senzație asemănătoare. Atunci, cînd ne-am suit prima oară în avion pentru a sări cu paraşuta. În interiorul aviomului era lumină și liniște. Un univers aparte. Trebuia să mă feresc însă, să nu privesc pe fereastră în hăul fioros, în care păream suspendați și unde nu vedeam absolut nimic.

După regulile conspirației era o greșeală că-l însoțeam, dar nu-i nimic ; peste cîteva clipe urma să ne despărțim. Încă doi-trei pași, încă un pas, încă o clipă și o să plece, o să facă pasul acela în hăul înspăimîntător în care nu se zărea nimic. Ce greu îmi venea să mă dezlipesc de umărul lui ! Tot atît de greu mi-a fost să mă desprind de bordul avionului, ce părea un sprijin trainic și salvator în același timp.

Am spus totuși prima :

— Gata, pînă aici ! Mai departe nu merg.

Max îmi prinse capul în mîini și-l lipi de mantaua lui, care mirosea a țigări ieftine. Nu-și luase pipa din care fuma de obicei și acest miros era nou pentru mine.

— Noapte bună !

— Ai grijă, fii prudent !

Am mai stat cîteva clipe, privind în urma lui cum merge în întîmpinarea lunii, cu un pas mai curînd obosit, într-o manta uzată, cu boneta trîntită neglijent peste cîrlionții roșcovani. Un neamț sadea. Un ostaș german din epoca *Blitzkrieg*-ului ratat.

CAPITOLUL AL TREILEA

Trecuseră numai două săptămîni de cînd ne aflam în oraș, dar mi se părea mult mai mult. Și seara aceea dintîi era departe, foarte departe.

Liniștea orașului era înșelătoare, așa cum înșelător era și „satul fals". Nu exista nici colțișor, nici clipă liniștită

în acest oraș, și nu numai pentru Max, pentru mine sau pentru Janna, dar pentru oricare locuitor, fie el chiar filistinul cu cele mai bune intenții. Chiar și pentru Hans, șoferul care transporta varză și cu care Max se împrietenise între timp, chiar și pentru prietenii acestuia. Îi amenința tot timpul soarta lui Gottlieb.

Noapte de noapte aviația noastră bombarda orașul. Nemții organizau necontenit razii, controale, percheziții în masă, ca să nu mai spun că schimbau întruna permisele de liberă trecere, *Ausweis*-urile. Cuvîntul *Anmeldung*, adică înregistrare — era pe toate buzele. Se făceau tot felul de înregistrări : după profesiune, vîrstă, avere, naționalitate. Era un oraș cu un regim foarte aspru, ținînd seama de prezența lui în imediata apropiere a unui obiectiv absolut secret — satul acela camuflat.

În cartierele mărginașe și în împrejurimi se făceau tot felul de amenajări subterane, care-i sporiseră mult suprafața. Se construiau turnuri, cazemate, se săpau șanțuri de comunicare, cu guri de foc, adăposturi în care putea să încapă chiar și o companie ; cu alte cuvinte, se făurea un brîu puternic de fortificații. Orașul era suprasaturat de oameni ce urmau să plece pe front. Acest lucru se simțea mai ales la spital, unde era o adevărată avalanșă de soldați din toate sectoarele. Spitalul era un adevărat cazan în care clocoteau mii de noutăți. Categoria convalescenților, din care făcea parte și Max, era cea care cunoștea și colporta cele mai interesante noutăți. Convalescenții erau folosiți în fel și fel de munci administrative, mulți dintre ei umblau prin oraș, se duceau pe la unitățile militare. Aici, la spital, își făceau veacul tot soiul de protejați ai persoanelor sus-puse. Aici, la spital, se întîlneau și se încrucișau într-un chip neașteptat interese cu totul străine de sălile prost văruite și mirosind a creolină, ce-și aflaseră adăpost într-un fost institut pedagogic.

În condițiile în care grebla de fier a mobilizării totale înhăța în dinții săi pe toți deopotrivă : ciungi, chiori, șchiopi, epileptici, într-o clipă nefastă puteai nimeri ușor în gura diavolului, într-un batalion de pedepsire. Cu toate acestea, la spital, în masa imensă de bolnavi și de invalizi, se strecurau tot felul de șmecheri sănătoși. Aceștia jucau cărți, beau șnaps și-și blagosloveau apărătorii, rugîndu-se lui Dumnezeu să-i ferească de ceasul rău, căci și

patronii lor puteau nimeri, într-un ceas ca acesta, în cine ştie ce încurcătură.

În toată această vîltoare, Max se comporta dezinvolt şi cu mare siguranţă, de parcă ar fi fost favoritul cel puţin al unui Standartenführer.

El se împrieteni la cataramă cu un oarecare Leopold din Spandau. Prietenia începu într-o zi cînd Max cîştigă la cărţi tot ce avea în buzunar Leopold. De la acesta află că, lîngă cota 48—2, s-a construit un sat decorativ care camuflează mari depozite subterane de muniţii destinate frontului. Satul a fost construit de mii de prizonieri sovietici. La terminarea lucrărilor, toţi au fost împuşcaţi. Chiar el, Leopold, a lucrat la amenajarea depozitului subteran pentru bombe de avion şi a contractat acolo un reumatism articular, de blestemă ziua cînd a coborît sub bolţile acelea de beton.

Ştirea că satul fals camuflează depozite de muniţii trebuia s-o transmitem duminică, în timpul zilei. Aşa cădea după orariul stabilit şi lucrul acesta ne punea într-o mare încurcătură. Duminică era ziua cînd greu puteai găsi un loc potrivit pentru transmisie.

Dar vestea era prea importantă ca să amînăm fie şi o clipă transmiterea ei.

Max îmi spuse că are de gînd să pregătească emisiunea în pădure. Hans şoferul care transportase varză, le propusese prietenilor săi să facă duminică o plimbare în afara oraşului. El va duce varza la unitatea de destinaţie, iar la întoarcere va petrece împreună cu noi cîteva ceasuri vesele la berăria din marginea pădurii. Bineînţeles, urma să ne aducă pe toţi înapoi în oraş.

— Colosală idee ! am spus eu.

În „chevroletul cu varză", cum fusese botezat în glumă camionul lui Hans, se strînse o societate nu prea numeroasă. Una din femei, am recunoscut-o, era vînzătoare la o alimentară, cealaltă mi-a fost recomandată de Max drept „o fată cinstită", o cocuţă crescută sub aripile ocrotitoare ale maică-si. Personajul principal era Norman, „un convalescent" nazist, trombonist în orchestră, şi rudă cu ofiţerul de administraţie al regimentului.

Era o zi cu soare la început de iarnă, un timp excepţional, parcă anume potrivit pentru excursie. Berăria de la marginea pădurii aparţinea unui neamţ, Zepp, care, după propria lui mărturisire, „fusese cît pe-aci să devină rus".

Bărbaţii veniţi fără prietene se apucară să bea bere. Perechile plecară să se plimbe prin pădure. Am ajuns împreună cu Max într-un desiş unde nu se mai auzea chiotul tovarăşilor noştri de drum, care, după obiceiul german, se strigau unii pe alţii cu acel cunoscut „iu-hu". Ne mai rămîneau cîteva minute pînă la începerea emisiei, dar eram amîndoi atît de emoţionaţi, că nu puteam scoate nici un cuvînt.

Max îşi desfăcu „bagajele". M-am gîndit o clipă unde ne aflăm şi ce facem şi am simţit că-mi vine rău.

Ta-ta-ta ! Doamne Dumnezeule, cîte chinuri, cît risc în aceste ta-ta-ta-uri ale alfabetului morse !

Max îşi întinsese bagajele, de parcă ar fi fost la el acasă. Se culcase cu burta pe manta — în jur împrăştiase ustensilele. Părea că nu-i pasă de nimeni şi de nimic. Ar trebui să-i atrag atenţia. Cînd lucrează, uită de tot şi de toate. Au să-l prindă într-o zi în starea asta de transă. Acum, desigur, putea fi liniştit, îl păzeam eu... Ta-ta-ta... De se va întîmpla ceva, am să-i apăr retragerea, deschizînd focul, ca el s-o poată şterge cu aparatul. „Zece grenade nu-i un fleac", aşa zice cîntecul. Zece grenade n-am eu, dar una am. „Dar grenada ştii s-o arunci ?" îl auzeam ca prin vis pe Zahar Ivanovici. „Nu, Zahar Ivanovici ! Atunci v-am tras pe sfoară." Am învăţat să arunc grenade mult mai tîrziu, cînd mă pregăteam cu Max pentru operaţie. I-am spus lui Max : „Nu prea ai şanse să sari în aer, împreună cu mine, dintr-o singură grenadă. Haide şi învaţă-mă cum să le arunc..." Şi deşi n-am dat dovadă de prea multă iscusinţă, Max a reuşit să mă înveţe.

„S-a recepţionat, s-a înţeles", semnalul convenţional. Max trecuse pe recepţie. Oricum, tot se aude. Sau mi se pare mie ? Ta-ta-ta ! Doamne, cît durează ! Ce-or fi transmiţînd ? Creionul bine ascuţit înseamnă pe hîrtie nişte semne ce zboară ca într-un dans. Ai zice că sînt urme de pasăre pe nisip. Doamne, cît mai durează ! E zadarnic să mă tot frămînt. Tot n-am să pot ghici despre ce e vorba. Să fie în legătură cu noua armă a nemţilor ? Dar asta ni s-a şi comunicat. În ce priveşte tehnica, de asemenea. Am fost şi felicitaţi pentru succese în muncă ! Doamne, dar ce-o fi cu Max ? Îl văd întins pe manta, cu nasul vîrît în zăpadă, cu mîinile şi picioarele într-o stare de totală relaxare.

— Max, ce-i cu tine, Max ?

Sare în sus ca un arc desfăcut, părul lui roşcat pare de aramă.

—Nimic ! Mă încălzesc pur şi simplu la soare. Dacă ai şti ce bine e ! Face un gest de parcă ar vrea să mă arunce în sus.

— *Verückter Kerl !* Nebunule ! Îţi interzic să faci şotii, atîta timp cît nu ţi-ai strîns toate bagajele !

— Să trăiţi ! îmi zice Max, de parcă aş fi plutonier.

— Altfel te trimit într-o companie de pedepsire.

Max face o mutră jalnică.

— Numai nu împotriva partizanilor, domnule plutonier, am nevastă şi o prăvălie la Neuhaffen.

— Te costă o mie de mărci. O mie de mărci germane, nu de ocupaţie.

— S-a făcut !

Strîngem toate ustensilele, le băgăm în sacoşă. Sîntem grozav de bine dispuşi. Emisiunea a reuşit atît de bine ! Ori de cîte ori isprăvim cu munca asta, ne vine să ţopăim, să ne dăm de-a berbeleacul. Grozav am vrea să ştim ce ni s-a transmis ! Dar o s-o aflăm de-abia seara.

Cînd ne-am întors, toată lumea şedea la masă.

— Am crezut că v-au răpit partizanii ! Ce v-a venit să plecaţi atît de departe ? zise şoferul Kurt, schimbul lui Hans. Chipul lui, altfel blînd, era roşu ca sfecla.

— La urma urmelor, pentru dragoste, puteaţi găsi un loc şi mai aproape, zise, zîmbind libidinos, Kukis cel răguşit, care-şi pierduse pentru totdeauna vocea în mlaştinile de la Pinsk.

Şedeau la masă doi şoferi, un muzicant şi un muncitor. Dar problemele pe care le discutau erau de politică înaltă şi conversaţia vădea o relativă informare. Toţi amuţeau însă cînd deschidea gura Norman. După ce se bea, nimeni nu mai stătea să-l asculte. Şi atunci, ca să atragă atenţia celorlalţi, Norman se socotea dator să povestească lucruri senzaţionale. Max îi gîdila ambiţia, cu multă iscusinţă.

După o bucată de timp apăru Hans, pe care toţi îl întîmpinară cu cîntecul „Varza creşte-n vale, unde curge apa". Hans ne spuse că el are de-a face cu varză murată, şi asta cere „şnaps" nicidecum apă, dar cum se află la volan, aşteaptă să-l tratăm cînd vom ajunge în oraş.

Am cîntat apoi în cor *Dorfmusik*, după care eu am executat cîntecul meu preferat : „La noapte sau niciodată".

Se înserase cînd ne-am urcat în camion. Rîzînd în hohote, bărbaţii ajutau femeile să urce.

— De ce miroase atît de urît în maşină ? întrebă muncitorul.

— Uite ce porcărie a făcut intendentul nostru ! Hans scoase capacul butoiului şi femeile îşi astupară nările ţipînd. Trebuie să duc înapoi butoiul, aproape plin cu porcăria asta !

— Ai luat cel puţin un act justificativ că varza ar fi stricată ? întrebă Kurt.

— Păi cum altfel ? !

Se stîrni vîntul ; mergeam repede şi era foarte rece. Toţi aţipiseră, cu gulerele ridicate.

Moţăiam şi eu, cu capul pe umărul lui Max.

— Micuţo, trezeşte-te ! Am impresia că am nimerît-o prost, îmi şopti Max la ureche.

Camionul se oprise. În faţa noastră, cît puteai cuprinde cu privirea, era un şir de camioane, şi altul de turisme. Feldpoliţai cu lanternele în mînă alergau încolo şi încoace.

— Ce-o mai fi şi asta ? întrebă Kurt, căscînd, după care continuă să doarmă, sprijinindu-şi capul greoi în pumn.

— Pare a fi o razie serioasă, şopti Max.

Fără să ne mişcăm, cercetam cu toată atenţia camionul, apreciind situaţia. Toţi se îngrămădiseră în faţă, unde cabina şoferului te mai ferea de vînt. Lîngă peretele din spate era butoiul cu pricina, acoperit cu un sac pus peste capacul de lemn.

Privirăm ca hipnotizaţi butoiul ; aparatul era într-o husă de piele închisă cu un fermoar...

Feldpoliţaii împingeau, îmbrînceau lumea, enervaţi că le-a fost stricată duminica...

...După ce-au plecat, n-a mai dormit nimeni, toţi înjurau poliţia şi regulile de circulaţie.

Cum să scoatem însă aparatul din butoi ? Max se oferi să-l ajute pe Hans la coborît butoiul şi la spălat maşina, ca să iasă mirosul.

— Eşti un băiat de zahăr ! îi zise Hans, emoţionat.

Seara, descifrînd radiograma, am aflat că veştile noastre s-au confirmat.

În principiu deci, misiunea ne-o îndeplinisem, dar Max era din ce în ce mai interesat de veştile care circulau în spital. Munca îl absorbea tot mai mult şi eu nu-l puteam smulge din această încleştare. Una după alta, se năşteau noi probleme, noi sarcini. Dealtfel, nici nu ştiam dacă trebuie s-o fac sau nu.

Aflasem tot ce trebuia despre obiectivul secret, camuflat de „satul fals". Max continua să aducă în fiecare zi veşti noi, unele erau mărunte, aparent neînsemnate, dar toate convergeau spre acelaşi punct. S-ar fi zis că erau fragmente dintr-un plan uriaş, bucăţi ale unui întreg, pe care încă nu reuşisem să-l reconstituim în totalitatea lui. Trăsăturile esenţiale ne erau însă clare. Se prevedea o operaţie a unităţilor speciale de vînători de munte, în masivul păduros care pe hartă avea forma unei „căni răsturnate". După ce vor „fila" pădurile, batalioanele de şoc vor ataca din flanc armata noastră dislocată în regiunea lacurilor. Misiunea principală a Diviziei Blauwinkel era să iasă, printr-o mişcare de învăluire, în dreptul lacurilor, să facă joncţiune cu grupul nordic şi să prindă ca în cleşte cele două armate sovietice care se aflau acolo, făcînd o spărtură în frontul nostru.

Poate că, sau aproape sigur, planul în totalitatea lui nu se reducea numai la atît. Max se tot învîrtea în jurul „izvorului de ştiri", dar apropiindu-te prea mult şi prea des de el puteai să-l tulburi.

I-am spus într-o zi că e cazul să plecăm după ce vom transmite ultimele ştiri culese. Se uită la mine cu o privire rugătoare :

— Mai aşteaptă şi tu două zile ! Poate că tocmai în acest timp voi reuşi să aflu precis data. Ce valoare are să anunţi ofensiva fără să comunici ziua cînd va începe ?

— Cum poţi să afli data ? Ce-i acolo, stat-major ? Nu sînteţi decît nişte bieţi convalescenţi într-un spital din spatele frontului.

— Nu-mi trebuie stat-major cît timp îl am pe Leopold. Pe el nu-l interesează decît un lucru pe lumea asta : cum să evite ofensiva, iar pentru asta trebuie să-i cunoşti planul ; şi-l cunoaşte ! Unchiul său, colonelul Ruprecht Sonnenberg, face pe dracu-n patru să-şi salveze nepotul.

Max cită zeci de nume. Cunoştinţe şi relaţii noi, descoperite pe neaşteptate, făgăduiau noi posibilităţi. Rezultatele promiteau a fi atrăgătoare. Am mai rămas.

Continuam să întîrziem în oraș, deși situația devenea din ce în ce mai critică.

Max îmi spuse că aparatele de radiogoniometrie funcționează din plin. Puteam lucra o singură dată într-un loc. Trebuia să transportăm mereu de colo pînă colo aparatul. Într-o zi, în timp ce Max lucra în pivniță, începu un bombardament. A trebuit să fac eforturi uriașe ca s-o împiedic pe tanti Sonia, care se temea cumplit de bombardamente, să coboare în pivniță. În oraș nu se dădea alarma, oamenii se ascundeau cînd apăreau avioanele. Cine avea pivniță o folosea în chip de adăpost.

Fiecare dimineață începea cu aceeași întrebare : „Unde ne instalăm aparatul ?" Janna și casa ei atît de admirabilă nu puteau fi expuse loviturilor.

Despre Max, nu puteam zice că slăbise : pur și simplu se uscase. Din care cauză i se vedea foarte bine fractura nasului. El le spunea tuturor că este urma unei schije, menționată în livretul militar cu : „rănit ușor".

După părerea mea, Max își cam pierduse capul. Odată a transmis din cămăruța unei berării ticsite de soldați. De cămăruță făcuse rost cu ajutorul fetei de la bufet căreia îi trăsese clopotele cîteva zile.

Aveam material bogat și transmiteam din ce în ce mai des, deși reduceam textele pînă la absurd. Știam că, oricum, ai noștri vor înțelege. Chiar și noaptea în somn auzeam țiuitul tulburător al alfabetului morse ; era ca piuitul neputincios al unui pui de pasăre părăsit în cuib.

„Mai caută un loc", erau cuvintele lui Max și la sosire și la plecare.

Simțeam că nu mai pot auzi aceste cuvinte.

Într-o zi, m-am dus tocmai la capătul celălalt al orașului, în strada Nijniaia, unde, alături de pompa de apă, se afla „casa proprie" a Șurei Soloviova. Casă putea fi numită doar de un om ambițios, cum trebuie să fi fost acest brutar din Stettin. Era o cocioabă, o dărăpănătură lipsită de orice urmă de pitoresc, dar în spatele ei, la marginea rîpei, era o baie. Șura spăla rufe luate de la nemți : cînd aduna rufe multe, făcea foc în această baie.

Cînd am venit prima oară în casa ei pentru a-i transmite salutări de la Theodor Hilger, Șura m-a primit destul de rece. Mi-a povestit că „ticălosul de Fiodor" trimite pe ascuns pachete cu alimente nevestei și copiilor la Stettin, iar ei îi rămîn doar oase de ros. În afară de aceasta,

Șura, care nu era lipsită de logică, își zicea că într-o bună zi nemții s-ar putea retrage și o dată cu ei, ar pleca și Hilger. Și atunci, nu se știe cum o vor trata vecinele, care și acum sînt gata s-o sfîșie pentru că, de bine de rău, Hilger tot îi mai face din cînd în cînd cîte un cadou ; de pildă, recent, primise de la el un costum bej de lînă.

Aflînd că și eu sînt într-o situație asemănătoare, că sînt îndrăgostită de un neamț și nu se știe ce-o să fie mai departe, Șura deveni mai amabilă și mă invită să mai trec pe la ea.

Baia aceea înnegrită de fum, așezată pe marginea rîpei, mă fascinase de-a dreptul. Probabil că exageram, dar aveam impresia că acolo am putea fi într-o totală siguranță măcar un răstimp scurt, atît cît îmi cerea Max, de fiecare dată.

I-am spus Șurei purul adevăr : n-aveam unde mă aciua cu neamțul meu. Pentru a o impresiona și mai mult, am adăugat că mama m-a dat afară din casă și am rămas pe drumuri, dar că sînt gata să-l urmez pe Max și pe lumea cealaltă ; iar Max îi va da bani buni, dacă ne va lăsa să locuim un timp în baie.

Șura chibzui cîteva clipe, apoi spuse că, de nu ar fi fost un neamț la mijloc, nu m-ar fi lăsat pentru nimic în lume.

— Știi cum e acuma, îmi zise ea, confidențial, nu mai știi cine și ce e. Uite aici, prin vecini, stătea o învățătoare, o femeie în vîrstă, nu dădeai doi bani pe ea, cînd colo, ținea arme în pivniță !

— Și ce-a pățit ?

Șura fluieră :

— Probabil că i-au și putrezit oscioarele. Nemții nu stau să se gîndească. Dacă ai știi cîți oameni au trimis pe lumea cealaltă !

Vorbea pe un ton indiferent. Șura spăla rufele nemților și trăia cu un soldat neamț. Casa ei nu fusese niciodată percheziționată. Nu era exclus s-o fi denunțat chiar ea pe bătrîna învățătoare. O vedeam capabilă de așa ceva. Dar leneșă din fire, nu se străduia să-și muncească prea mult mintea și Max, cu aerul său independent, era pentru ea ca un feldmareșal. Îmi venea să țopăi de bucurie că, în sfîrșit, ne vom putea aranja, cu „tehnica" noastră, în baia minunată.

Locuiam în cocioaba aceea care nu avea nici măcar fereastră şi unde tot timpul mirosea a fum, dar mă simţeam ca în sînul lui Avram. Îmi redobîndisem liniştea, senzaţia de pămînt solid sub picioare. Max era entuziasmat. Speram să putem lucra aici cîteva zile, pe care eu le socoteam ultimele. În ajun ni se făcuse în mod insistent propunerea să încheiem misiunea noastră, dar eu nu credeam că Max va putea afla data exactă a ofensivei apropiate. Era suficient să reuşim să depistăm direcţia. Datele furnizate fuseseră confirmate de alte izvoare, deci succesul nostru nu putea fi pus la îndoială. Ar fi fost o nerozie, o lipsă de totală precauţie din partea noastră să mai rămînem în aşteptare.

Am încercat să-l fac pe Max să înţeleagă acest lucru, în timp ce el se pregătea pentru o nouă emisiune. Mă ascultă, cu un aer supus care mă făcu să mă opresc ; n-aveam decît să-i stric cheful după terminarea emisiei.

Aşa cum cerea regulamentul, mă plimbam în jurul băii, ascultînd zgomotele ce veneau dinspre stradă. Erau zgomote rare şi disparate : scîrţîitul vreunei căruţe pe caldarîmul îngheţat, zăngănit de găleată la pompa cu apă, mormăitul vreunui beţiv, tîrşîindu-şi picioarele în lungul gardului sau paşii grăbiţi ai vreunui trecător singuratic. Se apropia ora cînd se interzicea locuitorilor să circule prin oraş, sub ameninţarea cu pedeapsă capitală.

Era o noapte geroasă şi senină. Ne puteam aştepta deci la un atac al aviaţiei noastre. Deocamdată însă totul părea a fi atît de paşnic ! În cocioaba Şurei ardea lumina. Am aruncat o privire pe fereastră : Şura şedea pe scaun şi cosea semne distinctive la nişte rufe aruncate grămadă la picioarele ei. Avea ochelari pe nas. N-o văzusem niciodată cu ochelari, chipul ei mi se păru străin şi foarte îmbătrînit.

Plimbîndu-mă, am ajuns pînă la poartă. În aceeaşi clipă, am auzit zgomotul unui automobil, care se apropia. Era o maşină mare, neagră care înainta agale. Îi vedeam corpul lung şi strălucitor.

Eram convinsă că va trece mai departe ; ce putea să caute pe o străduţă ca aceasta o maşină atît de luxoasă ?

Maşina se opri. Şoferul coborî iute şi deschise portiera maşinii. Descinse un ofiţer înalt. N-am mai stat să văd cine mai coboară. După glasuri, mi-am dat seama că

sînt mai mulţi. Pe ofiţer îl cunoşteam, Max mi-l arătase odată pe stradă. Era din Gestapo, maşina era şi ea a Gestapoului.

Eu poate că aş mai fi avut timp să cobor iute rîpa. Poate. Dar în baie era Max, cu aparatul de radio.

Cu sufletul la gură, am intrat în baie.

Max îşi strîngea ustensilele. Era întors cu spatele la mine. M-a auzit dînd buzna şi, fără să scot un cuvînt, trăgînd zăvorul şi punînd cîrligul greu. Cînd s-a întors spre mine, avea în fiecare mînă cîte un revolver.

— Gestapo ! i-am spus eu, scoţînd la rîndul meu revolverul.

El răspunse :

— Grenada o arunc eu. Ca să pun capacul.

De unde o fi ştiind expresia asta „ca să pun capacul ?" mi-am zis eu, mirîndu-mă totodată că sînt în stare să mă mai gîndesc la asemenea fleacuri.

Max împinse cu piciorul lada pe care ardea lumînarea. Aceasta se stinse. Era un întuneric beznă. Nici o dîră de lumină, de parcă am fi fost vîrîţi într-o sticlă cu cerneală şi închişi cu dop.

Cele mai cumplite au fost primele clipe : aşteptarea ! Aşteptam să auzim paşi care să răsune dincolo de pereţii de bîrne cu destule crăpături între ele. De văzut, nu vedeam nimic, dar puteam auzi. În orice caz ce roşt avea să zăbovească toţi laolaltă în cocioaba Şurei ? Logic era ca, în primul rînd, să înconjoare baia.

Nu se auzea nimic. Ceva se schimbase parcă. Auzeam respiraţia calmă a lui Max. Cu o clipă înainte îl auzisem, aici, alături, în întuneric, suflînd greu, sacadat. Ai fi zis că o rază de speranţă, slabă, abia perceptibilă plutea în aer.

Nici întunericul nu mi se mai părea chiar de nepătruns. Printr-o crăpătură, se strecura o dîră slabă de lumină. Sau poate că lemnul strălucea fosforescent ?

— Ascultă, zise încet Max, nu cumva ţi s-a părut ?

— Cum poţi să crezi, Max ? ! Chiar tu mi l-ai arătat pe ofiţerul acela. Dealtfel, am recunoscut şi maşina !

— Atunci s-a zis cu noi, Şernîş !

Acum totuna era, putea să-mi zică aşa ! Şi-mi zicea aşa, pentru că lui îi fusese totdeauna drag acest nume al meu, totdeauna, toată viaţa. Într-adevăr, noi doi trăisem alături o viaţă. O viaţă minunată şi nu puteam să ne

facem imputări că n-am fi prețuit-o. Am prețuit-o totdeauna la valoarea ei. Totdeauna, totdeauna, iar acum mai mult ca oricînd.

Aha ! Iată zgomote ! Voci neclare, amestecate ; una țipînd să acopere pe celelalte. Ciudat, dar se pare că-i glasul Șurei. Apoi tăcere. Se aude zgomotul pneurilor, zgomotul mașinii care pornește. Glasul Șurei nu contenește, dimpotrivă, parcă răsună tot mai aproape. Se aud limpede cuvintele, mai bine zis înjurăturile. Șura înjură ca un birjar. Epitetele se așternunul după altul.

— Doamne, ce mai înjură ! Mai bine decît Belcik cînd îmi dădea lecții — șoptește Max.

Șura bate cu pumnii în ușă :

— Ce-i cu voi ? V-ați culcat ? Lena, deschide ! Drace, cum dormiți duși ? A venit Gestapoul !

— Pentru ce ? întreb eu, făcînd pe somnoroasa.

— Deschide, zise Max, și aprinde lumînarea.

Șura, înfuriată,dă buzna :

— Ați auzit ? Hilger a șters-o ! A dezertat. Se zice chiar că ar fi trecut la sovietici. Ticălosul dracului ! M-au tot descusut cînd l-am văzut ultima oară și ce mi-a spus. Ce putea să-mi spună ? Ce putea să discute cu mine ? Porcul dracului, lepădătură nemțească !

— Nu vă faceți nervoasă, Șura, zise Max, el probabil nu fugit, el probabil ascuns pe undeva.

Șura ședea pa ladă, plîngea și înjura. Brusc, întrebă cu vocea ei obișnuită, de ce a rămas Max peste noapte. Ca s-o liniștească, el îi arătă biletul de voie.

— Mi-e frică de orice ! Am început să am și vedenii. Credeți-mă, cum se lasă noaptea, mi-e frică să trec prin curte. Al naibii ticălos ! Și Șura avea de gînd s-o ia de la capăt.

I-am propus s-o conduc și am ieșit pe ușă.

Afară era tot ger și senin. După încordarea prin care trecusem îmi tremurau picioarele, nu știam cum să scap mai repede de Șura și să mă culc pe paiele de lîngă vatră, acolo, în baia noastră.

Cînd am revenit, Max dormea tun. Nu apucase nici să-și scoată cizmele, nici să stingă lumînarea. Dormea pe spate, își pusese mănușile sub cap, iar brațele și le desfăcuse larg. Ușa scîrțîi, eu făcusem zgomot intrînd, el însă nu se trezi. Se întinsese ca o plăcintă, nici nu mai aveam unde să mă culc. Am stins lumînarea și mi-am făcut un

pic de loc alături. Aş fi putut dormi şi stînd în capul oaselor de fapt dormeam de-a-npicioarelea cînd am trecut prin curte.

...N-are decît să nu mă iubească nici acum şi niciodată în viitor. Deşi este o prostie toată istoria aceea cu Annemarie, care a rămas pe malul celălalt. Cînd are să ajungă la ea ? Şi o să ajungă, oare ? Oricum însă, el e prima mea dragoste şi alta nu va mai fi nicicînd.

În baie era cald şi linişte. Cîntecul greierului sublinia şi mai mult tăcerea.

Alte fete, cînd iubesc prima oară, ascultă cîntecul privighetorii ; eu am avut parte numai de greier, într-o baie afumată. Iubitul meu doarme alături în paie, fără să-şi fi scos măcar cizmele, şi probabil că nu mă visează pe mine, ci vreun ticălos ca Leopold din Spandau. N-are a face, n-are a face...

Mă cufundam încetişor şi cu plăcere în somn, ca într-un troian de zăpadă pufos. Mă simţeam undeva în adîncuri, unde mai erau doar umbrele oamenilor şi ale obiectelor, amestecate cu un fel de ceaţă albăstrie.

O lovitură puternică mă aruncă în sus. Eram la suprafaţă şi totuşi abia puteam respira, atît de puternică fusese lovitura. M-am agăţat de Max ca să nu mă rup de pămînt. El mă îmbrăţişă şi amîndoi am fost aruncaţi în sus. Sub noi podeaua se clătina ca la cutremur. Pămîntul întreg se zguduia, din pricina unor lovituri de-o forţă nemaiîntîlnită.

— Riscăm să murim sub dărîmături, zise Max.

Am apucat repede aparatul şi am fugit afară. Era lumină ca ziua. Spre nord-est se zăreau flăcările unui imens incendiu. Zguduiturile urmau una după alta ; într-un tîrziu totul se contopi într-o zguduitură uriaşă şi văzduhul răsună de un urlet cumplit. Zgomotul se intensifica îţi sfîşia urechile, iar pe acest fundal de mugete prelungi, se dezlănţuiră explozii disperate, de parcă ar fi trosnit lemnele într-o sobă gigantică. Din cînd în cînd se auzea sirena pompierilor, dar glasul ei era înghiţit de vacarmul acesta infernal.

— Au plecat, spuse Max, sînt detonaţiile.

Cerul era pe jumătate cuprins de vîlvătaia focului.

— Max, ai văzut unde ? Ai văzut ? strigam eu, ieşindu-mi din fire, de parcă mai putea fi vreo îndoială ce anume a sărit în aer şi arde în flăcări.

Max tăcea. Brusc, am auzit un zgomot. Ce ciudat că am putut să-l aud în mijlocul tunetelor și al bubuiturilor ! Zgomotul era aproape de tot. Ai fi zis că cineva plîngea încetișor. Am întors capul și, la lumina incendiului, l-am văzut pe Max plîngînd. Plîngea fără să se ascundă, ștergîndu-și lacrimile cu faimoasele-i mănuși. Abia atunci mi-am dat seama că și eu plîngeam ; poate plîngeam de mult, căci pufoaica mi-era toată udă la piept.

CAPITOLUL AL PATRULEA

Max a descoperit un bordei pe jumătate dărîmat undeva, în pădure. Drumul înainte și înapoi era curată nebunie. Max nu mă lăsă să mă duc acolo. Nu căutam să-l conving de contrariu ; oricum, azi-mîine, trebuia să plecăm.

Situația era din ce în ce mai încordată, aproape că nu mai ieșeam din cocioaba Șurei. Baia se dărîmase de parcă ar fi fost din carton, în schimb cocioaba rezista ca o stîncă, ca o cazemată, deși aviația noastră bombarda în fiecare noapte, îndeosebi sectoarele unde erau masate tancurile.

Oamenii părăseau orașul valuri-valuri și nu se mai întorceau. Gestapoul făcea întruna percheziții prin case.

Marx mai rezista, dar cu actele mele puteam să fiu trimisă la muncă în Germania.

Într-o zi, Max apăru la altă oră decît cea obișnuită.

— Ai căpătat bilet de voie pe o zi ? îl întrebai eu, mirată.

— *Ohne*, răspunse el.

Venise fără bilet de voie ! Ciudat ! Cu Max se petreceau în ultima vreme lucruri ciudate. Pentru prima oară am avut impresia că-mi ascunde ceva. Era un lucru imposibil, pierise ceva ce altădată ne unise. Acum fiecare era de capul lui.

— Am stabilit data, zise Max.

— Doamne Dumnezeule, dar de ce nu te bucuri ? !

— Pentru că nu putem s-o transmitem.

— Cum așa, nu putem ? Am simțit că mă trec fiorii auzindu-i glasul lipsit de orice nuanță.

Niciodată nu-l văzusem aşa, chiar în clipele cele mai cumplite.

— Aparatul ? M-am speriat că a fost descoperit şi, o dată cu el, şi Max.

— Azi-noapte a fost distrus în timpul bombardamentului, în locul bordeiului este o groapă.

Oricum, era mai bine !

— Nu înţeleg de ce-ţi faci atîta sînge rău ? Am hotărît că ne întoarcem, deci vom aduce noi ştirile.

Max clătină din cap şi îmi spuse că acum, după ce „satul camuflat" a fost distrus, planurile conducerii germane au suferit modificări esenţiale şi el nu poate pleca fără a afla aceste elemente noi.

Aş fi putut să-i interzic să rămînă, dar n-am făcut-o. Poate că avea dreptate.

Am înţeles atunci ce anume ne despărţea, ce anume intervenise între noi. Max voia să mă întorc singură, să plec singură. Era o mare greşeală în această hotărîre. Nu avea cîtuşi de puţin siguranţa că va reuşi în planurile lui, iar de riscat, risca mult prea mult. Situaţia se schimba în fiecare zi. Grupul de convalescenţi putea fi oricînd desfiinţat.

Nu-i puteam ordona să plece, dar nici nu mai puteam rămîne cu el.

— Are să-ţi fie greu să te întorci singură, Şernîş, zise el, făcîndu-şi parcă o imputare.

— Nu are rost să te gîndeşti la asta !

— Nu pot să nu mă gîndesc, tot timpul am să mă gîndesc numai la asta.

Iar eu nu mă puteam gîndi decît la un lucru : că el rămîne aici şi n-are nici o posibilitate să ia legătura cu noi.

— Ei, ce să facem, Max, să nu uităm că noi doi am muncit bine, zisei eu.

Îmi aruncă o privire iscoditoare din ochii lui verzi, o privire în care se citea că aştepta să-i mai spun ceva, că nu-i spusesem totul.

Dar eu tăceam. Atunci completarea o făcu el :

— Aici, am trăit atît de fericiţi noi doi, Şernîş ! Ai să te întorci pe acelaşi drum pe care am venit împreună ; cu busola, cu harta noastră veche, adăugă el.

— Da.

— Dacă ai noştri s-au mutat, la locul vechii baze trebuie să fi rămas cineva care să ne aştepte. Niciodată nu pomenea numele Moşului sau al altuia dintre ai noştri.

— Da.

Ne-am luat rămas bun, oarecum, ca doi străini ; poate şi plecarea mea a fost prea neaşteptată. Necesitatea despărţirii ne-a găsit nepregătiţi. Sau poate nici n-a existat această necesitate ?

Totul s-a schimbat însă, în clipa cînd ne-am aflat în poiană. Stăteam încremeniţi în mijlocul troienelor de zăpadă pline de ace de brad, şi numai o forţă supraomenească părea că ne poate smulge de acolo.

Max mă privea cu ochi ciudaţi, aproape negri. Cine ar fi zis că numai cu cîteva clipe înainte tot el jucase în cabina lui Hans o comedie întreagă, spunînd că mă trimite la ţară, la o mătuşă de-a mea, pentru că au început să se agaţe de mine „porcii ăia din batalionul de construcţii".

Prin faţa maşinii defilau aceleaşi locuri cunoscute, acelaşi sergent de la postul de control îi strigă lui Hans să-l ia la întoarcere şi pe el, căci se apropie ora de schimb. La ieşirea din oraş, lîngă gardul lăsat pe-o rînă, un feldjandarm striga unei femei tinere să-şi stringă rufele pe care le întinsese pe sîrmă. Femeia îl înjura, fără să ştie că rufele albastre şi roşii puteau fi un semnal foarte bun pentru aviaţia sovietică.

Am ţinut minte toate aceste amănunte, pentru că au fost ultimele „ca să pun capacul". De unde o fi aflat expresia asta ? N-am mai apucat să-l întreb.

— E timpul să plec.

Eu am fost prima care am vorbit.

— Sînt de acord, răspunse Max. Caută să ieşi cît mai repede în şosea şi ai grijă de tufişuri ! Vezi că sînt mine agăţate de ramuri !

— Iar tu caută şi nu zăbovi pe-aici.

— *Einverstanden*[1] ! Ieşi în şosea şi prinzi o maşină, poate te ia vreo căruţă...

— Totul o să fie tip-top, Max.

— Să ţii bine minte datele pe care ţi le-am spus.

— *Selbstverständlich*[2] !

[1] De acord (în limba germană, în original). (n.t.).

[2] Desigur (idem). (n.t.).

— Îţi mulţumesc pentru tot, Şernîş.
— Şi eu îţi mulţumesc ţie, Max, foarte, foarte mult. Ne-am îmbrăţişat.
— La revedere, pe curînd.
— *Lebewohl* [1], Şernîş.

Am întors capul. Max stătea cu boneta în mînă, urmărindu-mă cu privirea. La un moment dat îmi făcu semn, fluturîndu-şi boneta. Am pornit mai repede ; cînd l-am pierdut cu totul din vedere, am auzit din depărtare un şuierat melodios. Aşa îşi cheamă flăcăii iubitele la plimbare în Germania.

Am urmat întocmai drumul pe care am venit şi n-am întîmpinat nici-o piedică. Am ieşit dis-de-dimineaţă din pădurea Lunino. O bătrînă ciupită de vărsat, care trecea pe şosea într-o căruţă mică trasă de o mîrţoagă, ducînd un saç anemic cu cartofi, mă luă cu ea. Alături de iapă tropăia uşurel un mînz cu pete negre ca şi maică-sa. În tot timpul drumului schimbau nechezate vesele şi scurte. Bătrîna îmi povesti că fusese la spital să-şi vadă băiatul, care este acolo felcer, şi că, după toate semnele, se pare că neamţul „a cam băgat-o pe mînecă".

Am rămas peste noapte în casa bătrînei, care locuia la marginea satului. M-am culcat pe cuptor. Noaptea, cineva bătu la geam. Femeia aprinse opaiţul, apoi deschise uşa. Un poliţai negricios intră. Am citit desluşit banderola de pe mîneca lui : *„Ordnungsdienst"* [2]. Mi-am zis că am fost urmărită. Dar un fel de apatie pusese stăpînire totală pe mine.

Poliţaiul ceru nişte basamac. Bombănind, bătrîna coborî în beci, unde cotrobăi îndelung pînă scoase o sticlă. Poliţaiul mulţumi politicos şi plecă. Am adormit la loc.

A urmat apoi un drum lung prin pădure, drum pustiu, neumblat. Parcă nici nu mă mai gîndeam la minele acelea atîrnate de crengi.

Intrasem în pădurea noastră de partizani, pădurea Korenev.

Treptat, parcă îmi veneam în fire. S-ar fi zis că mă dezgheţam după o perioadă lungă de îngheţ sau poate mă trezeam la viaţă, şi primul lucru care o dovedea era că începusem să mă gîndesc la Belcik, la Tima, la Dzitiev.

[1] Rămîi cu bine (în limba germană, în original). (n.t.).
[2] Serviciu de ordine (idem). (n.t.).

Cît trăisem în oraş, nu-mi îngăduisem să mă gîndesc la ei. să mi-i înfăţişez, şi treptat chipurile lor pieriseră în pîclă, îşi pierduseră contururile ferme, deveniseră ca nişte amintiri dintr-un trecut îndepărtat. Mă bucuram acum să-i văd atît de limpede. Era un semn bun. Semn că mă întorceam la viaţă, la viaţa obişnuită.

Mi-era teamă de un singur loc în pădurea noastră, de o mlaştină care nu îngheţa niciodată, o mlaştină cumplită, despre care Tima spunea că ar ascunde duhuri necurate. Cînd am plecat cu Max spre oraş, ai noştri ne-au condus prin această mlaştină. Într-un loc, Belcik m-a şi luat în braţe. Mi-amintesc că atunci Kostea, care cunoştea bine aceste locuri, i-a mai şi spus că nu era deloc necesar să mă ia în braţe. Ce teamă mi-a fost de această mlaştină, deşi în jurul meu erau atîţia bărbaţi.

Acum îmi spuneam că o fi ea mlaştina fioroasă, dar acolo, în baie, a fost şi mai cumplit. Şi cînd am ascuns aparatul de radio în butoiul cu varză, de asemenea. Aceste gînduri mă mai îmbărbătau.

Mi-am amintit că băieţii m-au sfătuit să rup o cracă lungă ca să am un fel de sprijin, cu care să-mi păstrez echilibrul cînd voi sări de pe un muşuroi pe altul. În cele din urmă, am căutat să mă conving că mlaştina a îngheţat. De ce adică să nu îngheţe ? Trebuie să fie numai o legendă cu mlaştina asta care nu îngheaţă.

Mergeam prin pădure fără să mă feresc. Călcam de trosneau ramurile, nimeream prin băltoacele îngheţate şi gheaţa se sfărîma sub cizmele mele. Prin locurile astea mă simţeam în siguranţă. Toate bune, de n-ar fi fost mlaştina !

La un moment dat, am simţit, mai curînd decît am auzit, un foşnet în apropiere. Venea cineva. Omul umbla mai precaut decît mine, se oprea îndelung, parcă stătea să asculte. Se punea întrebarea : era singur, sau nu ? Mi-am adus aminte că atunci cînd m-am dus cu Nikolai la Apanasenko, ne-am ascuns şi am aşteptat duşmanul : „Aveam cu noi un arsenal întreg de arme".

Copacii, ce-i drept, erau goleşi, doar brazii şi frunzişul rămas de anul trecut mă mai puteau salva. M-am culcat la pămînt, găsind un ascunziş destul de bun.

Omul nu era singur. Erau cel puţin doi. I-am auzit vorbind înainte de a-i fi văzut.

— Uite încă o urmă, zise o voce joasă de bărbat.

— Unde ? Nu văd.

I-am auzit cum se opresc ; probabil că examinează urmele, parcă le-ar mirosi.

Poliţaiul acela se vede că nu venise de pomană. Au luat-o pe urmele mele. Dar ei sînt numai doi, iar eu am arme cu duiumul, „un arsenal întreg". Am scos grenada, am aşezat-o deocamndată în faţa mea. Am zis să încep prin a trage cu pistolul automat. M-am şi pregătit.

— Uite-o, a trecut pe-aici, zise primul. Glasul mi s-a părut cunoscut şi am dat binişor ramurile la o parte. Pe poteca pe care trecusem cu cîteva clipe înainte stătea Prohor. Celălalt se apropia în grabă, făcîndu-şi loc cu zgomot printre tufişuri.

— Păi tu te pricepi la urme ca... rosti glasul celălalt cu hotărîre.

— Belcik ! Am vrut să mă ridic, dar picioarele nu mă ascultau.

— Nu ţi-am spus ? rosti Prohor, victorios.

— Eşti teafără ? Belcik m-a tras afară din ascunzătoare.

— Aşteaptă o clipă ! M-am aşezat pe pămînt.

— Eşti rănită ? întrebă Belcik. Ţi-ai fracturat un picior ?

— Nu vezi că e complet năucită ? zise Prohor.

— De ce sînteţi aici ? Cum aţi ajuns aici ? Simţeam că nu pot merge înainte de a mi se răspunde.

— Păi am ieşit în întîmpinarea ta, altfel te-ai fi înecat în mlaştină.

— Trebuie să fie o încurcătură ! Belcik, spune-mi, de unde ştiaţi că vin ? Nu mă puteam dumeri. La mijloc era o încurcătură, o greşeală cumplită.

— Mă duc să rup nişte ramuri, zise Prohor cu tact.

În faţa mea sta Belcik, sănătos, voinic, cu obrajii ruméni, cu ochii strălucitori. Pe cînd Max... chipul supt, uscat, cearcăne albastre, nasul acela urît...

Belcik se uită la mine, de parcă aş fi fost bolnavă.

— Eşti cam ciudată, Cernîş, nu ştii că Nikolai ne-a comunicat prin radio ? Ne-a comunicat c-ai plecat şi pe ce drum ai luat-o, aşa cum trebuie !

— Şi datele în legătură cu ofensiva vi le-a comunicat ?

— Sigur că da ! Ce-i cu tine ?

— Nimic. Deci aparatul funcţionează ?

— Ei, drăcia dracului, bineînţeles, funcţionează ! Eşti bolnavă, Cernîş, eşti bolnavă de-a binelea ! Se vede că ai halucinaţii.

— Nu am halucinaţii, Belcik. Max mi-a spus că aparatul a fost distrus în bombardament, că trebuie să mă duc să comunic data ofensivei.

Obrajii rumeni ai lui Belcik păliră. Privirea lui exprima derută. Ce s-a întîmplat oare ? Ce sentiment îl frămînta ? Căci era imposibil să nu se fi stîrnit în sufletul lui o furtună. Ce-ai să spui acum, Belcik, dacă eşti un om drept, un om cinstit ?

Am uitat unde ne aflăm, am uitat că trebuie să ne grăbim pînă nu se lasă întunericul. Nimic pe lume nu era mai important decît discuţia noastră.

— Numai de s-ar întoarce ! zise Belcik.

Ai noştri locuiau acum prin bordeie săpate în pămînt. Moşul a interzis încartiruirea în localităţi pentru că partizanii veneau şi plecau, iar nemţii dădeau apoi foc aşezărilor din cauza lor.

Nu departe de tabăra noastră, spre sud-est, era un sat cu o denumire veselă, Sceglî [1]. Trecea pe acolo un rîuleţ printre maluri joase, Lugoviţa. Se spunea că primăvara rîuleţul inundă toată valea pînă la liziera pădurii, pentru ca apoi luncile să se acopere de o iarbă neobişnuit de grasă şi bogată.

Deocamdată era greu să ne imaginăm acest lucru, căci Lugoviţa arăta ca un şuvoi îngust, aproape imperceptibil, acoperit de o pojghiţă de gheaţă, confundîndu-se cu malul jos, cu cerul acoperit de nori grei.

Arareori, şi mai mult pe furiş, veneam în sat. Toată viaţa se desfăşura în pădure, în bordeie. Fuseseră săpate după toate regulile artei, iar bordeiul Moşului era un apartament întreg cu trei încăperi. Se spunea că vom petrece aici toată iarna. Era un loc bun, în desişul pădurii, de unde partizanii aveau acces şi la calea ferată, şi la şosea. Aveam destul material explozibil ; fusese dat în folosinţă un depozit din cele ascunse în pămînt de Prohor, cu un an în urmă.

În fugă, mi-au relatat toate noutăţile — şi cele bune, şi cele rele.

[1] De la cuvîntul rusesc „scegal", care înseamnă „piţigoi" (n.t.).

În același bordei cu Tima și Belcik locuia și noul radiotelegrafist trimis în locul lui Nikolai, acela pe care-l așteptasem noi să vină. Nu mi-aș fi putut imagina nici în ruptul capului, că acesta va fi nici mai mult, nici mai puțin decît Lencik Nedobejkin în persoană. Bineînțeles, la el totul era alandala. Aterizase prost, își fracturase un picior, și acum mai umbla cu el prins în atele. Cînd avusese vreme să învețe radiotelegrafie ? Era un mister inexplicabil pentru mine.

Belcik a spus că-mi cedează locul lui în bordei, deși am fi putut sta foarte bine toți patru.

Toată noaptea am stat cu Tima la taclale. Aș fi vrut să-i povestesc cîte ceva din viața mea cu Max, dar nu am reușit s-o fac. Parcă nu mai aflam nimic interesant din ceea ce fusese. Așteptam cu nerăbdare ca Lencik să stabilească legătura cu Max. Emisia următoare trebuia să lămurească totul : ce are de gînd să facă, pleacă sau nu din oraș ? Toată lumea era preocupată de această problemă.

Dar legătura nu s-a putut stabili. Lencik dădea vina pe paraziți. Ia te uită, de ce altă dată nu fuseseră paraziți ? La ce te puteai aștepta însă din partea lui Lencik Nedobejkin ?

Sazonov, în fruntea unui grup trimis de Moșul să cerceteze ce forțe sînt în pădurea Lunino, aduse știrea că acolo acționează un batalion de vînători de munte.

— Bine a făcut Nikolai că te-a trimis la vreme, zise Tima.

Pe loc s-a pus problema să găsim un alt drum pe care să se întoarcă Max. Traseul a fost elaborat în cele mai mici amănunte, nu aveam însă cum să i-l comunicăm pentru că tot nu se stabilea legătura.

Toți îi spuneau, ca și altădată, Nikolai, eu însă nu mai puteam. Pentru mine devenise pentru totdeauna Max. Nu știu de ce, dar eram convinsă că ăsta-i și adevăratul lui nume.

După a treia sau a patra încercare, în sfîrșit am stabilit legătura. Nikolai ne-a comunicat ultimele știri : Dzitiev i-a transmis : „Gata, să te întorci de îndată, s-o ștergi cît mai ești teafăr, Zahar Ivanovici e îngrijorat și el !"

A comunicat că a înțeles. A comunicat că vine pe drumul cel nou.

Drumul avea o bifurcaţie şi Prohor propuse să-l aşteptăm în două locuri, ca măsură de precauţie, pentru că altfel putem să-l pierdem. Toţi îl ascultau pe Prohor ca pe Dumnezeu, chiar aşa i se spunea : „Dumnezeul drumurilor". Cu Prohor a mers Tima. Prohor n-a vrut să-l ia pe Belcik. A zis : „Face prea mult zgomot !" Belcik s-a dus cu Kostea pe celălalt traseu.

Noaptea era întunecoasă, bătea un vînt puternic. E mai bine să mergi pe o asemenea vreme. Dacă dai de-un cuib de foc, nemţii stau ascunşi înăuntru, nici prin pădure nu le place să cutreiere pe o noapte ca asta.

În bordei ardea soba. Lencik şedea şi citea o carte. Din cînd în cînd arunca surcele în foc. Cartea, se pare, era pasionantă pentru că arunca surcelele fără să se uite.

— Ce citeşti ?

— „Legătura radio-telegrafică reciprocă în condiţii de război".

— Nu cumva ai adus cu tine cartea asta ? Cum ai sărit cu parașuta ? Ai avut-o în mînă ?

— Nu, am găsit-o aici, e a lui Nikolai, zise el, cu un profund respect.

Ia te uită ! Nikolai e pentru el o figură legendară ! Cum şi l-o fi imaginînd ? Ca un voinic din poveste ? În orice caz, nu aşa cum îl ştia cînd îl dusese cu maşina pînă la hotarul ţinutului partizanilor.

Orele se tîrau încet, agale, de parcă s-ar fi împiedicat. Noaptea se scurgea picătură cu picătură. Sufeream de sete. Soba era încinsă.

— Culcă-te, Lencik !

— Ştiţi, dacă lăsăm soba, se răceşte foarte tare, îmi explică el, serios.

I-am spus că am eu grijă de sobă. La început, el căută să mă convingă că nu-i i-e somn, dar cînd se întinse cu cartea în mînă, adormi într-o clipă, ba începu să şi sforăie. Ce să-i faci aşa era el.

Ar fi trebuit să merg şi eu cu ei. Aş fi fost mai liniştită. Dar pe Prohor nu-l puteam ruga. În schimb, Belcik şi Kostea m-ar fi luat cu ei. De ce nu m-am dus ? Nu ştiu. Am simţit cum mă trec fiorii. Adevărul e că voiam să-l întîlnesc pe Max singură ; la urma urmei, am fi rămas noi între patru ochi. Doamne, ce prostii pot să-mi treacă prin cap ! La ce mă gîndesc ? Să vină numai, că în rest totul o să fie bine !

Noaptea se scurgea picătură cu picătură, iar pe mine mă chinuia setea. Aş fi sorbit această noapte dintr-o suflare. Şedeam lîngă sobă şi mă tot gîndeam. Mi-i imaginam pe băieţii noştri după război, după victorie. Numai pe Max şi pe mine nu mă puteam imagina, pentru că, în pragul berăriei, stătea Annemarie, care rîdea subţire şi sonor ca un clopoţel. Mi-am simţit inima sfîşiată de tristeţe, am tresărit şi m-am deşteptat. Soba se stinsese, în bordei era frig. În faţa mea stătea Tima, acoperit de zăpadă din cap pînă în picioare. Nu apucase măcar să-şi scuture cizmele. Un obraz îi era complet alb.

— Freacă-te cu zăpadă. E chiar atît de ger ? am întrebat eu, de parcă mai putea avea asta importanţă de vreme ce ei se întorseseră fără Max.

— Sînt vreo douăzeci de grade, zise Tima.

— Dar Belcik ?

— Nu s-au întors încă.

Am ieşit din bordei. Afară ningea. Fulgi mari, nefiresc de mari. Ieri, aş fi putut merge cu Belcik şi cu Kostea, dar acum nu, îmi tremurau picioarele ca atunci, în baia Şurei.

Nu m-am mai culcat. Belcik şi Kostea au venit în zori. Degeraseră şi ei. Au băut votcă, şi-au schimbat încălţările. Au zis că pleacă din nou, de astă dată cu schiurile. Vor străbate toată pădurea Korenev, şi dacă nu vor găsi nimic, atunci vor merge în pădurea Lunino.

Pe mine, acest „dacă nu vor găsi nimic" m-a lovit ca un cuţit. Deci se aşteptau să găsească ceva şi să nu-l întîlnească pe Max viu. Cu toţii erau deprimaţi.

Ningea fără încetare. Parcă turna cu ninsoare din cer. Totul se schimba văzînd cu ochii, multe lucruri dispăreau sub avalanşe de zăpadă. Nici acoperişurile bordeielor nu se mai zăreau. Zoia căuta desperată toporul, la intrarea în bordei, răvăşind cu vîrful pîslarului omătul.

— L-am luat eu, nu-l mai căuta. Totul trebuie să stea la locul lui, zise Osip Lvovici, cu glas răguşit, şi închise de îndată uşa. Vîntul alunga repede căldura din bordei.

Poate că sînt bolnavă ? Adorm pe neaşteptate, stînd aşa lîngă sobă, iar cînd mă trezesc, simt o spaimă cumplită de parcă aş fi scăpat cine ştie ce lucru important. Şi ce puteam să scap ?

S-au întors noaptea cu toţii laolaltă. Le-am auzit glasurile. Vorbeau toţi odată, glasuri emoţionate, răguşite din cauza gerului. Nici nu şi-au pus problema că i-aş putea auzi. De altfel, auzeam cu greu. Doar cuvinte disparate : „Mine", „L-a aruncat cît colo...", „Sub zăpadă"...: „Aparatul ţăndări"...

Glasurile lor răsunau acolo sus pe pămînt, afară. Iar eu eram singură, jos, sub pămînt, jos de tot, undeva departe, departe. Atît de departe, încît, orice-aş fi făcut, nu mai puteam ieşi la suprafaţă.

De ce m-am trezit oare ? Un zgomot asurzitor, de parcă aş fi într-o piaţă plină de lume ! Ce dimineaţă superbă ! Ai zice că aerul este format din cîteva straturi. Jos, o ceaţă uşoară ce se spulberă văzînd cu ochii, apoi o pînză de aer încălzit dansînd în culorile vii ale curcubeului, iar sus de tot, azurul strălucind ca emailul.

Miros de verdeaţă, miros dens, de miere. Pe undeva, în apropiere, un zgomot ciudat. Ţipete. Larmă de glasuri. Să mă fi trezit acest zgomot ?

În depărtare răsună clopoţeii vacilor care pasc pe povîrnişurile munţilor. Ceasul acoperă cu bătaia lui gunguritul zglobiu al clopoţeilor. Ceasul din turn bate şapte fără un sfert.

Dar chiar şi bătaia ceasului se destramă în zgomotul cumplit, în larma unor stoluri nevăzute de păsări. Mă aşez pe pervaz şi, dincolo de gard, într-o parte, văd întregul tablou. Curtea păsărilor o am ca în palmă. O mare albă de pene, cu valuri uşoare de moţuri roşii. În această mare frămîntată, zgomotoasă, văd o insulă. O insulă destul de impunătoare. Femeia este înaltă, n-aş putea zice grasă, totuşi voinică. Halatul de casă uzat nu-i ascunde silueta. Soarele necruţător îi luminează chipul, scoţînd la iveală toate amănuntele : pleoapele umflate, gura mică, strînsă în inimioară, cu o expresie de nesfîrşită duioşie. În cap are bigudiuri mari.

Femeia se întoarce şi descopăr ochii Annemariei. Are o căutătură greoaie, de parcă ar cîntări lucrurile din jurul ei. Privirea este îndreptată spre mulţimea albă şi zgomotoasă.

Annemarie se apleacă şi scoate din marea de păsări un ghemuleţ alb, fremătător. Îl cîntăreşte în palmă, îl pipăie, apoi îi dă drumul. Ghemotocul cu aripi albe se aşază

pe gard. Femeia apucă un altul. Acelaşi gest de cîntărire şi apreciere. Apoi rîde, un rîs ciudat, din piept, semănînd mai curînd a cotcodăcit de găină.

La intrarea de serviciu apare Elsa.

— Doamnă, în absenţa dumneavoastră a venit tîmplarul, a adus scara aceea pentru grădină, i-am dat o marcă.

— Proastă mai eşti ! răspunde calm Annemarie. Cincizeci de pfenigi ar fi fost de ajuns... uşşşş !

Micul dejun mi-a fost servit pe verandă. Un dejun frugal, cum se obişnuieşte : cafea, cîteva felioare de pîine, o umbră de unt şi o farfurioară cu gem.

Am cerut plata.

— Şi pentru cameră, de asemenea. Plec, i-am spus eu Elsei.

— Banii îi primeşte doamna.

Elsa se întoarse în cîteva clipe :

— Doamna vă roagă să poftiţi în salon.

Am înţeles că salonul este universul ei propriu. Probabil că acolo se află tot ceea ce îi este deosebit de scump. În servante se îngrămădeau farfurii şi ceşti de porţelan, şi străluceau pahare de cristal. Într-un colţ era o statuie de bronz înfăţişînd un cavaler medieval. Pe pereţi, gobelinuri franceze cu subiecte idilice.

Annemarie în corset, pudrată, cu un ruj deschis pe buze, mă întîmpină în faţa unei mese uriaşe semănînd a masă de biliard.

— Doamnă, rosti ea solemn, sînteţi prima mea clientă în acest sezon. Vreau să sărbătoresc acest lucru şi să vă ofer un pahar cu vin.

Făcu un gest larg şi uşor cu mîna ei grăsuţă, împodobită cu o brăţară masivă. Cu acelaşi gest îşi poftea probabil musafirii la masă.

I-am mulţumit. Am apucat cu grijă piciorul subţire al paharului şi, ridicîndu-l, ne-am privit în ochi. Annemarie avea aceeaşi privire greoaie, de parcă aprecia ceva, aceeaşi privire pe care şi-o îndreptase spre găini în curtea păsărilor. Acum am văzut însă limpede că avea ochi diferiţi, foarte diferiţi, unul era albastru şi rece, celălalt căprui, vioi şi plin de şiretenie.

— Nu treceţi pe la noi şi cînd vă întoarceţi ? mă întrebă ea.

Am răspuns, după o clipă de îndoială :

— Nu, vă mulţumesc, am să cobor pe alt drum.

— A, spre Schwäbental. Annemarie oftă : Nimeni nu vrea să se întoarcă pe acelaşi drum.

Deşi părerea exprimată avea o aplicare practică ea suna ca un aforism. Am trecut apoi în hol, unde era un birou din lemn de trandafir masiv şi el, cu incrustaţii de aramă. Am plătit pentru cameră, lenjerie şi serviciu.

— Avem preţuri moderate, spuse gazda.

Am confirmat.

Annemarie aruncă o privire fugară spre paşaportul meu.

— Aveţi un nume de familie care se rosteşte greu, doamnă Beltcenko, spuse ea, evident ca să mai zică ceva.

— E numele soţului meu, am răspuns eu, într-o doară.

— Sper că soţul dumneavoastră trăieşte ?

— Da, vă mulţumesc.

— În ce mă priveşte, eu am numai amintiri. Tot ce este mai bun în viaţa mea trăieşte în această fotografie, exclamă patetic Annemarie, aruncînd o privire în sus.

Am văzut portretul lui Erwin Hübeln. Un bărbat frumos, îmbrăcat civil, cu o mică zvastică în petliţă. Annemarie privea portretul, aş zice în poziţie de drepţi, toată roşie la faţă. Amintirile o stăpîneau. Am aşteptat să treacă două-trei secunde, necesare, după părerea mea, într-o asemenea situaţie, apoi mi-am luat rămas bun de la ea.

— Urcuş plăcut, îmi ură cu amabilitate profesională Annemarie.

Soarele se ridica pe cer cu deosebită energie, ba aş putea zice impulsivitate. Aveam impresia că aud cum se desfac mugurii de măceş în tufele îngrămădite lîngă potecă. Aceasta urca pieptiş, dar eu nu încetineam pasul.

Deşi soarele ardea, n-aş putea zice că mi-era foarte cald. O adiere răcoroasă se strecura prin iarbă, prin tufele de măceş, îmi mîngîia chipul ; era o adiere neobişnuit de gingaşă şi totodată parcă aspră. Adierea aducea răceala vîrfului de munte. Şi cu cît urcam mai sus, cu atît rafalele de vînt, scurte şi pline de nelinişte, deveneau mai dese şi mai puternice. Vîntul sufla dinspre vîrful Rübezahl. Mai aveam atît de puţin pînă acolo !

Lector : LAURA URSACHI
Tehnoredactor : MARIANA PUȘCAȘU

Bun de tipar 26.X.1976. Apărut 1976. Comanda nr. 777. Tiraj : 36 000 broșate. Coli de tipar : 14.

Comanda nr. 60 453
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
București — Piața Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România

Lei 9,75